

พัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานชุมชนอุ้งระกาไวยในพื้นที่ที่เกิดจากมุมมองนิเวศวัฒนธรรม

นางสาวเมธิรา ไกรนที

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม (สหสาขาวิชา)

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DEVELOPMENT OF URAK LAWOI COMMUNITY SETTLEMENT IN PHUKET
FROM CULTURAL ECOLOGY PERSPECTIVE

Miss Maytira Krainatee

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Human and Social Development
(Interdisciplinary Program)

Graduate School
Chulalongkorn University
Academic Year 2009

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

พัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานชุมชนจตุรพักตรพิมานในพื้นที่ภูเกิด
จากมุมมองนิเวศวัฒนธรรม

โดย

นางสาวเมธิรา ไกรนที

สาขาวิชา

พัฒนามนุษย์และสังคม

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

อาจารย์ ดร.นฤมล อรุโณทัย

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.พรพจน์ เปี่ยมสมบูรณ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา ธาดานิติ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(อาจารย์ ดร.นฤมล อรุโณทัย)

..... กรรมการ
(นางทรายแก้ว ทิพากร)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(นางสาวอาภรณ์ อุกฤษณ์)

เมธีรา ไกรนที : พัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานชุมชนอุรักลาไวย์ในพื้นที่ที่เกิดจากมุมมองนิเวศวัฒนธรรม. (DEVELOPMENT OF URAK LAWOI COMMUNITY SETTLEMENT IN PHUKET FROM CULTURAL ECOLOGY PERSPECTIVE)

อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: อ.ดร.นฤมล อรุโณทัย, 255 หน้า.

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาค้นคว้าและนำเสนอภาพเกี่ยวกับพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานของชุมชนอุรักลาไวย์ในพื้นที่ที่เกิดและเหตุผลของการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ปัจจุบัน 2. ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของชาวอุรักลาไวย์ และวิเคราะห์แนวทางการดำรงชีพและการตั้งถิ่นฐานตามแนวคิดนิเวศวัฒนธรรมและนิเวศชาติพันธุ์ 3. ศึกษาผลกระทบจากการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ-สังคม ทั้งจากภายนอกและภายในชุมชนอุรักลาไวย์ที่เกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐานและความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยของชาวอุรักลาไวย์ในจังหวัดภูเก็ต และ 4. เสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมความมั่นคงในการอยู่อาศัยของชาวอุรักลาไวย์ในจังหวัดภูเก็ต โดยใช้แนวคิดการพัฒนาที่คำนึงถึงสิทธิชุมชน

ในการวิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลทั้งการศึกษารายเอกสารและการศึกษาวิจัยภาคสนาม เน้นข้อมูลจากประวัติศาสตร์บอกเล่าของบุคคลในพื้นที่ สืบสาวถึงความเป็นมาของการอพยพโยกย้ายที่เล่าขานต่อๆ กันมา นำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย อภิปรายผลตามกรอบแนวคิดที่แสดงถึงพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานชุมชนอุรักลาไวย์ในพื้นที่ที่เกิดจากมุมมองนิเวศวัฒนธรรม ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ชาวอุรักลาไวย์ส่วนใหญ่ กล่าวว่า บรรพบุรุษของชาวอุรักลาไวย์ได้เดินทางมาจากด้านใต้ของคาบสมุทรมลายู ซึ่งปัจจุบันเป็นดินแดนของอินโดนีเซียและมาเลเซียและเดินทางด้วยเรือมาเรื่อยๆ จนเข้าสู่ทะเลอันดามัน ซึ่งอาจจะมิสาเหตุเพื่อการทำมาหากิน การพักอาศัยตามเกาะหรือสถานที่ที่มีความเหมาะสม ตั้งแต่บริเวณหมู่เกาะอาดัง เกาะหลีเป๊ะ และเกาะบุโหลน จังหวัดสตูล เดินทางต่อมาเรื่อยๆ ผ่านเกาะต่างๆ ในจังหวัดตรัง เช่น เกาะมุก เกาะไขนัง เกาะกระดาน จนมาถึงบริเวณจังหวัดกระบี่ ซึ่งชาวอุรักลาไวย์บางคนก็มาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เกาะลันตา บ้างก็เดินทางต่อมายังจังหวัดภูเก็ต ซึ่งเดิมก็อาศัยอยู่บริเวณเกาะบอน เกาะเฮ เกาะโหลน แหลมกานใหญ่ ฯลฯ ก่อนที่จะเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ปัจจุบัน คือ ชุมชนบ้านหาดตะป้า ชุมชนบ้านแหลมตึกแก(เกาะลิเภา) และชุมชนบ้านหาดราไวย์ ซึ่งอย่างน้อยน่าจะเป็นระยะเวลากว่า 200 ปีมาแล้ว

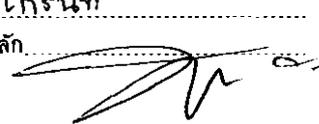
ปัจจัยในการเลือกสถานที่ตั้งถิ่นฐานของชาวอุรักลาไวย์ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านกายภาพและปัจจัยด้านสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ ที่นำมาเป็นตัวกำหนดการพิจารณาถึงสถานที่ที่มีความเหมาะสมทั้งต่อการอยู่อาศัยและการทำมาหากิน และมีความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน อันแสดงให้เห็นถึงการปรับตัวให้เข้ากับทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีความมุ่งหวังเพื่อให้ตนเองมีชีวิตอยู่รอด เป็นการรักษาไว้ซึ่งความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรและการแสดงออกซึ่งความผูกพันระหว่างชาวอุรักลาไวย์ที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติและสถานที่ต่างๆ ทั้งในฐานะของผู้ใช้ประโยชน์และผู้รักษาไว้ให้คงอยู่

ด้วยปัจจัยด้านการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการเดินทางทางทะเลและการทำมาหากิน การรับอิทธิพลทางสังคม วัฒนธรรมจากสังคมใหญ่ และการที่พื้นที่ทำมาหากินและอยู่อาศัยจำกัดลงหรือมีการเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้ชาวอุรักลาไวย์ต้องเปลี่ยนจากวิถีชีวิตแบบกึ่งเร่ร่อนในอดีตและท้ายสุดแล้ว ชาวอุรักลาไวย์ได้เลือกบางพื้นที่เพื่ออยู่อาศัยอย่างกึ่งถาวรหรืออยู่อย่างถาวรมากขึ้น

ในปัจจุบัน ชุมชนอุรักลาไวย์ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างถาวรในจังหวัดภูเก็ต ล้วนเป็นชุมชนที่เผชิญกับปัญหาเรื่องสิทธิพื้นฐานและปัญหาความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย อันมีสาเหตุมาจากกระบวนการพัฒนา ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่เน้นนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก การส่งเสริมการท่องเที่ยว การพัฒนาระบบกรรมสิทธิ์ที่ดินที่รับรองโดยใช้หลักฐานเอกสาร และปัจจัยภายในที่เกิดจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรและความจำกัดของพื้นที่ ปัญหาความยากจนและหนี้สิน ความเกรงกลัวบุคคลภายนอกและการขาดการรวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน ส่งผลให้ชาวอุรักลาไวย์ต้องมีการเคลื่อนไหวเรียกร้องด้านที่อยู่อาศัยและการทำมาหากิน

แนวทางในการส่งเสริมความมั่นคงในการอยู่อาศัยของชาวอุรักลาไวย์ ควรมีการยึดหลักสิทธิชุมชน ซึ่งต้องเปิดโอกาสให้ชาวอุรักลาไวย์มีอำนาจในการจัดการทรัพยากรได้อย่างเต็มที่ เนื่องจาก ชาวอุรักลาไวย์มีวิถีการดำรงชีวิตที่อยู่ร่วมกับฐานทรัพยากร สามารถหากินและดูแลทรัพยากรในฐานะของเจ้าของฐานทรัพยากรที่มีภูมิปัญญาที่ปรากฏออกมาในรูปแบบของความเชื่อ พิธีกรรมต่างๆ และมีการติดต่อกันระหว่างกลุ่มเดียวกัน ทั้งในรูปแบบการพึ่งพาอาศัย การหากินในบริเวณใกล้เคียงกันและการร่วมสืบทอดภูมิปัญญาเหล่านั้นให้คงอยู่ เพื่อความสงบสุขในการอยู่อาศัยที่ทุกคนสามารถเข้าถึงฐานทรัพยากรที่มีความอุดมสมบูรณ์ และในการดำเนินงานพัฒนา จะต้องได้รับความร่วมมือทั้งจากชาวอุรักลาไวย์ หน่วยงานรัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชนที่จะต้องทำงานแบบประสานความร่วมมือกัน โดยเฉพาะการจัดตั้งเป็นพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษเพื่อส่งผลให้ชาวอุรักลาไวย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยคามมีเอกลักษณ์ วัฒนธรรมที่มีความพิเศษและโดดเด่นท่ามกลางความเจริญและความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมเศรษฐกิจในปัจจุบัน และเป็นการพัฒนาที่ส่งเสริมให้ชาวอุรักลาไวย์ได้ขับเคลื่อนด้วยตัวเองและไม่เป็นการทำลายวิถีวัฒนธรรมเดิม

สาขาวิชา พัฒนามนุษย์และสังคม.....
ปีการศึกษา 2552.....

ลายมือชื่อผู้พิมพ์.....เมธีรา ไกรนที.....
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

4989156020 : MAJOR HUMAN AND SOCIAL DEVELOPMENT

KEYWORDS :SEA GYPSIES/ ETHNIC GROUP/ URAK LAWOI/ CULTURAL ECOLOGY

MAYTIRA KRAINATEE: DEVELOPMENT OF URAK LAWOI COMMUNITY SETTLEMENT IN PHUKET FROM CULTURAL ECOLOGY PERSPECTIVE. THESIS ADVISOR: NARUMON ARUNOTAI, Ph.D., 255 pp.

This thesis aims at 1) studying and presenting the development of Urak Lawoi community settlement in Phuket and the factors influencing the settlement; 2) studying Urak Lawoi local knowledge about settlement and analyzing local livelihood through cultural ecology perspective; 3) studying the impact of development and socio-economic change from internal and external factors, and the present state of Urak Lawoi settlement security in Phuket, and 4) suggesting the ways to promote settlement security for the Urak Lawoi in Phuket by using the concept of community rights.

This thesis uses qualitative research method by conducting literature review and field research. The focus is on oral history which gives a trace of settlement development. The majority of the Urak Lawoi stated that their forefathers came from the southern part of Malay peninsula and travelled by boats through islands in the Andaman Sea, settled temporarily along suitable sites from Adang islands, Lipe island, Bulone islands in Satun, Mook island, Nagi island, and Kradan island in Trang, Lanta island in Krabi, and then to Bon island, He island, Lone island and Ka Yai cape around Phuket area. Over 200 years ago they frequented these places and eventually settled down permanently in Sapam beach, Koh Sireh, and Rawai beach.

Factors influencing the settlement include physical and socio-economic factors. The Urak Lawoi also have beliefs and rituals on settlement that indicate physical and cultural adaptation to the environment and natural resources. The Urak Lawoi utilize local natural resources and they have practices to protect and conserve the environment as well.

Choosing to settle down permanently is another way of adaptation for the Urak Lawoi. Consequently, they have to adjust their boats and fishing technology, and their livelihood has been affected by larger society. In addition, the Urak Lawoi fishing grounds have been decreased due to the development of the coastal areas and the establishment of protected areas.

Nowadays, the Urak Lawoi communities in Phuket are all facing the problems of community rights and settlement security. Growth-oriented development, the expansion of tourism industry, and land title system based on legal documents have negative impact on the communities. Internal factors that escalate Urak Lawoi's plight are population increase and limitation of settlement area, poverty and debt, fear of authority and influential outsiders, and the lack of self-organization.

Settlement security should be promoted by using the concept of community rights. The Urak Lawoi should participate in decision-making and planning about their community and the use of natural resources. In the past, their traditional marine livelihoods and temporary settlements have proved that they could live harmoniously with the environment and natural resources for hundreds of years. Development process needs to consider their traditional knowledge and cultural competence. Their participation in the development process is crucial. Government agencies and non-profit organizations need to collaborate in working with the Urak Lawoi and developing special cultural areas in order to protect both the cultures and the peoples.

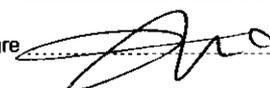
Field of Study : Human and Social Development.....

Student's Signature

เมทินี ไกรนที

Academic Year : 2009.....

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

ระยะเวลาที่ยาวนาน การฝ่าฟันอุปสรรคและการรอคอยอย่างตั้งใจถึงวันที่จะดำเนินการให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้เรียนรู้ถึงคำว่ามุ่งมั่น พยายาม อุตุน ด้รับรู้ถึงความมีน้ำใจ ความเอาใจใส่ของบุคคลอื่นอย่างหลากหลาย ที่ได้มอบทั้งมิตรภาพ ความรัก ความปรารถนาดีและอยู่เคียงข้างผู้วิจัยเสมอมา

การก่อเกิดของวิทยานิพนธ์ สืบเนื่องมาจากจนถึงวันนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร. นฤมล อรุโณทัย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้มีส่วนสำคัญต่อการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้ซึ่งจุดประกายทางความคิด ให้ความรู้และประสบการณ์ อันมีค่าอย่างยิ่งแก่ผู้วิจัย ผู้ที่ไม่เคยทอดทิ้งให้ผู้วิจัยรู้สึกถึงความโดดเดี่ยว ท้อแท้ ไร้ที่พึ่ง ทั้งทางวิชาการและการดำเนินชีวิต และได้สละเวลาอันมีค่าอย่างยิ่งในการให้คำปรึกษา คำชี้แนะ ให้ข้อคิดเห็นที่มีคุณค่าต่อการทำวิทยานิพนธ์ และผู้ที่ผู้วิจัยสามารถนำเอาแบบอย่างการดำรงชีวิต การทำงานที่มีความมุ่งมั่น มีความเชื่อเพื่อ ตลอดจนรับฟังปัญหาของผู้อื่นด้วยความเห็นอกเห็นใจ และดูแลผู้วิจัยเป็นอย่างดีตลอดมา ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒนา ธาตานิธิ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์อาภรณ์ อุกฤษณ์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัยและอาจารย์ทรายแก้ว ทิพากร กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้ความเมตตาแก่ผู้วิจัย ทั้งด้านการให้ข้อคิดเห็น การชี้แนะสิ่งที่มีประโยชน์และการตรวจแก้ไขความถูกต้องเหมาะสมของวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดีตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่าน ในทุกระดับการศึกษาที่ทำให้ผู้วิจัยได้รับความรู้และประสบการณ์ ตลอดจนถึงขอขอบพระคุณผู้มีส่วนในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ยิ่งต่อผู้วิจัย โดยเฉพาะชาวอุรุกรลาไวยทุกคน ที่มีความจริงใจและมอบมิตรภาพให้กับผู้วิจัยด้วยการไม่หวังสิ่งใดตอบแทน ขอขอบคุณมูลนิธิชุมชนไทย มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย นายทวี ปิติสุข นายสมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์ นายวีระ กาวีเศษและนายธนู แนบเนียน ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และมีส่วนในการทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้เสร็จสมบูรณ์

บุคคลสำคัญอีกกลุ่ม ที่ผู้วิจัยระลึกถึงพระคุณเสมอมา ผู้ที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ผู้ให้กำเนิด รวมทั้งคุณยาย พี่ชายทั้ง 3 คน ผู้ซึ่งให้ความรัก ให้โอกาสทางการศึกษา ตลอดจนอนุญาตพี่น้องของผู้วิจัยทุกคนที่คอยอยู่เคียงข้างและเป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัย

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. เติมศักดิ์ จารยะพันธุ์ ดร. ศรีสุดา จารยะพันธุ์ อาจารย์ ดร. สมฤดี จิตประไพ อาจารย์ ดร. กฤษณา ปูนยางกูร ตลอดจนเจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยสังคม เจ้าหน้าที่โครงการนำร่องอันดามัน เจ้าหน้าที่ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ เจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย และเจ้าหน้าที่หลักสูตรสหสาขาวิชาหลายท่านที่คอยให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้วิจัยได้เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณเพื่อนแท้ทุกคนที่ร่วมต่อสู้ฝ่าฟันกับผู้วิจัยตลอดมา คุณปิยาพร เพื่อนผู้คอยรับฟังทุกปัญหาและให้ข้อคิดที่ดี คุณปรวัน ผู้เชี่ยวชาญด้านแผนกของผู้วิจัย คุณอภิษฎา คุณวัลยา ผู้ช่วยเหลือด้านเนื้อหา การจัดรูปเล่ม คุณอรุณลักษณ์ คุณวิภากรณ์ ผู้คอยถามความคืบหน้า กระตุ้นเตือน คุณปิยกานดา ผู้คอยเตือนเรื่องกำหนดเวลาและให้ที่พักอาศัย คุณไพรินทร์ ผู้ที่คอยยื่นความช่วยเหลือมาเป็นระยะ คุณเพ็ญภา คุณจิตร์ภัทร ผู้ที่ร่วมให้กำลังใจแก่กัน

ขอบคุณ คุณศุภวรรณ ผู้ที่คอยอยู่เคียงข้างและช่วยเหลือในสิ่งที่ผู้วิจัยทำไม่ได้และต่อสู้ร่วมกันมายาวนาน คุณนันทกา คุณสุมาลี คุณนุชชารต คุณกรรณิการ์ คุณภคิภา คุณศรัณย์ภัทร์ คุณณภัทรนันท์ คุณเดชทวี คุณวรรณิษา คุณอรุณ คุณอรุณวรรณ คุณยานุมาศ คุณเรวดี รุ่นพี่หลักสูตรพัฒนามนุษย์และสังคมทุกคน เพื่อนร่วมรุ่นและรุ่นน้องวิชาเอกพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ผู้คอยเป็นกำลังใจและคอยช่วยเหลือผู้วิจัยตลอดมา

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณครอบครัวเนียมปาน ครอบครัวจันทร์เดิบ ที่ให้ที่พักอาศัยและดูแลผู้วิจัยเป็นอย่างดี เสมือนญาติมิตร นิสิตหลักสูตรการบริหารกิจการทางทะเล รุ่นที่ 1 ที่คอยให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือทั้งการทำงาน การทำวิทยานิพนธ์และรับฟังปัญหาของผู้วิจัยด้วยความเต็มใจและเข้าใจ

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณบุคคลอีกหลายท่านที่ไม่ได้เอ่ยนามในที่นี้ ผู้ซึ่งมีส่วนในความสำเร็จของวิทยานิพนธ์เล่มนี้และมีส่วนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในอีกก้าวหนึ่งของชีวิต

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญแผนที่.....	ฏ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	5
คำถามในการวิจัย.....	5
สมมติฐานของการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์.....	11
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	12
ระเบียบวิธีวิจัย.....	13
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและกลุ่มประชากรเป้าหมาย.....	13
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	15
ข้อจำกัดในการทำวิจัย.....	15
2. แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	17
แนวคิดนิเวศวัฒนธรรม.....	17
แนวคิดนิเวศวิทยาชาติพันธุ์.....	22
แนวคิดการพัฒนาที่เน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ.....	26
แนวคิดสิทธิชุมชน.....	37
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	45

บทที่	หน้า
กรอบแนวความคิด.....	73
3. พัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานของชุมชนอุรุกรลาไวย์ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต.....	77
ชื่อและความเชื่อเรื่องต้นกำเนิดของชาวอุรุกรลาไวย์.....	78
ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย.....	81
ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานในบริเวณที่เป็นภูเก็ตในปัจจุบัน.....	82
   การตั้งถิ่นฐานในพื้นที่แหลมตึกแก.....	83
ข้อมูลทั่วไปหมู่บ้านชาวอุรุกรลาไวย์แหลมตึกแก เกาะสิเหร่.....	83
ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่เกาะร้างและแหลมตึกแก.....	89
การทำมาหากินและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ใช้ในการทำมาหากิน.....	94
   การตั้งถิ่นฐานในพื้นที่หาดราไวย์.....	98
ข้อมูลทั่วไปหมู่บ้านชาวอุรุกรลาไวย์หาดราไวย์.....	98
ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่หาดราไวย์.....	106
การทำมาหากินและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ใช้ในการทำมาหากิน.....	110
   การตั้งถิ่นฐานในพื้นที่หาดสะปำ.....	112
ข้อมูลทั่วไปหมู่บ้านชาวอุรุกรลาไวย์หาดสะปำ.....	112
ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่หาดสะปำ.....	117
การทำมาหากินและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ใช้ในการทำมาหากิน.....	124
4. วิเคราะห์การตั้งถิ่นฐานตามแนวนิเวศวัฒนธรรมและนิเวศชาติพันธุ์.....	137
ปัจจัยในการเลือกสถานที่ตั้งถิ่นฐานของชาวอุรุกรลาไวย์.....	137
ปัจจัยด้านกายภาพในการเลือกที่ตั้งถิ่นฐาน.....	138
ปัจจัยด้านสังคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ.....	143
วิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานโดยใช้แนวคิดนิเวศวัฒนธรรม.....	147
ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน การสร้างและการอยู่อาศัยในบ้าน/ ครัวเรือน.....	147
ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานและการอยู่อาศัยในระดับชุมชน.....	149
วิเคราะห์ความรู้ที่สะท้อนใน “ภูมินาม” ภาษาอุรุกรลาไวย์.....	154
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตั้งถิ่นฐานที่ถาวร.....	158
การปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการเดินทางทางทะเลและการทำมาหากิน.....	159
การรับอิทธิพลทางสังคมวัฒนธรรมจากสังคมใหญ่.....	160

บทที่	หน้า
พื้นที่ทำมาหากินและอยู่อาศัยจำกัดลงหรือมีการเปลี่ยนแปลงไป.....	161
5. กระบวนการพัฒนาและผลกระทบต่อความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย.....	164
ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการตั้งถิ่นฐานและความมั่นคงในที่อยู่อาศัยของชาวอุรุกรลาไวย์.....	164
ปัจจัยภายนอก.....	164
ปัจจัยภายใน.....	169
ผลกระทบต่อความไม่มั่นคงด้านที่อยู่อาศัยและความเป็นอยู่ในปัจจุบัน.....	175
การเคลื่อนไหวเรียกร้องด้านที่อยู่อาศัยและการทำมาหากิน.....	180
6. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	190
สรุปผลการวิจัย.....	190
พัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานของชุมชนอุรุกรลาไวย์ในจังหวัดภูเก็ต.....	190
ลักษณะสำคัญเกี่ยวกับการอยู่อาศัยของชาวอุรุกรลาไวย์.....	201
อภิปรายผลการวิจัย.....	203
วิถีชีวิตแบบกึ่งเร่ร่อนของชาวอุรุกรลาไวย์.....	203
ผลกระทบจากการพัฒนา: การเปลี่ยนแปลงจากวิถีชีวิตแบบกึ่งเร่ร่อนมาสู่ การตั้งถิ่นฐานถาวร.....	205
แนวทางในการส่งเสริมความมั่นคงในการอยู่อาศัยของชาวอุรุกรลาไวย์ในจังหวัดภูเก็ต โดยใช้แนวคิดการพัฒนาที่คำนึงถึงสิทธิชุมชน.....	209
การได้รับความมั่นคงด้านการมีเอกสารสิทธิรับรองที่อยู่อาศัยและการได้รับสิทธิ ขั้นพื้นฐานในการอยู่อาศัย.....	212
การได้รับความมั่นคงด้านการทำมาหากิน.....	213
การให้สิทธิชาวอุรุกรลาไวย์ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา.....	214
การทบทวนถึงบทบาทการทำงานของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง.....	215
ข้อเสนอแนะ.....	219
ข้อเสนอแนะต่อชาวอุรุกรลาไวย์.....	219
ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	220
ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการศึกษาไปใช้.....	222
ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป.....	222
รายการอ้างอิง.....	223
ภาคผนวก.....	231

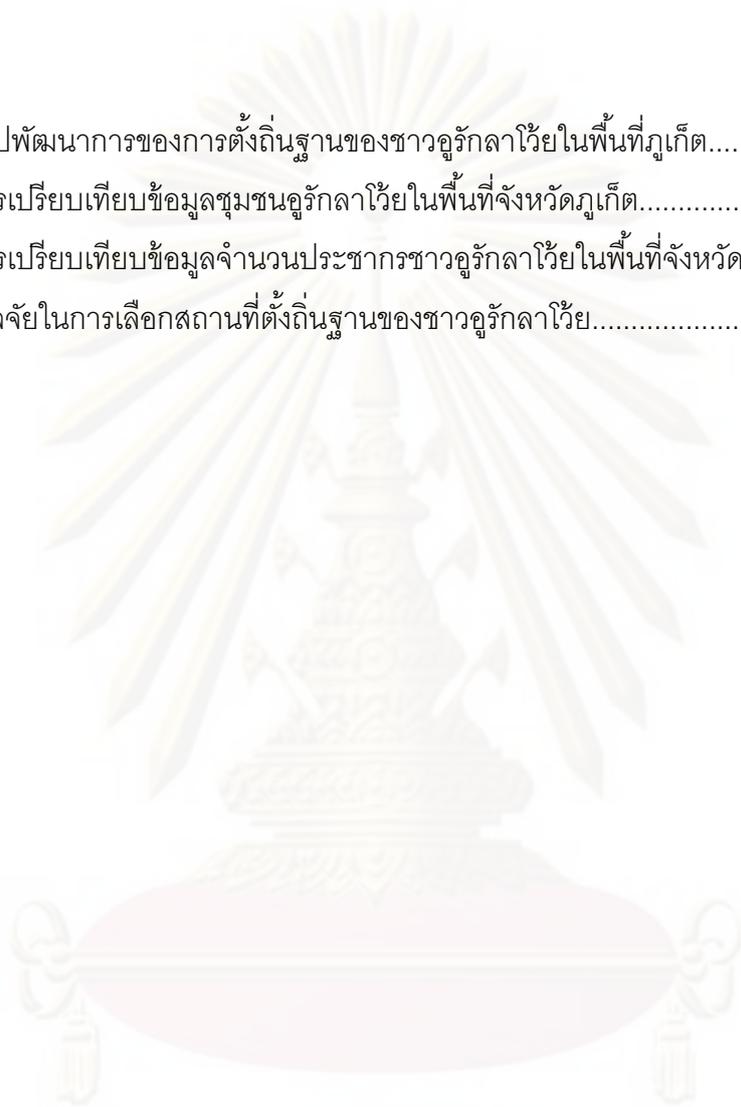
บทที่	ญ หน้า
ภาคผนวก ก.....	232
รายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	232
ภาคผนวก ข.....	235
ภาพประกอบการวิจัย.....	235
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	255

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 แสดงสรุปพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานของชาวอุรักลาไวย์ในพื้นที่ภูเก็ต.....	126
2 แสดงการเปรียบเทียบข้อมูลชุมชนอุรักลาไวย์ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต.....	129
3 แสดงการเปรียบเทียบข้อมูลจำนวนประชากรชาวอุรักลาไวย์ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต..	132
4. แสดงปัจจัยในการเลือกสถานที่ตั้งถิ่นฐานของชาวอุรักลาไวย์.....	138

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแนบที่

แผนที่ที่	หน้า
1. แสดงที่ตั้งชุมชนอุรุกรักลาไวย์ในจังหวัดภูเก็ต.....	10
2. แสดงการอพยพในการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาวเล 3 กลุ่ม.....	77
3. แสดงภาพถ่ายทางอากาศหมู่บ้านแหลมตึกแก.....	84
4. แสดงพัฒนาการของหมู่บ้านชาวอุรุกรักลาไวย์แหลมตึกแก.....	85
5. แสดงภาพถ่ายทางอากาศหมู่บ้านหาดราไวย์.....	99
6. แสดงพัฒนาการของหมู่บ้านชาวอุรุกรักลาไวย์หาดราไวย์.....	100
7. แสดงภาพถ่ายทางอากาศหมู่บ้านสะพาน.....	114
8. แสดงพัฒนาการของหมู่บ้านชาวอุรุกรักลาไวย์หาดสะพาน.....	115
9. แสดงพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานของชุมชนอุรุกรักลาไวย์ในจังหวัดภูเก็ต.....	194
10. แสดงพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานของชุมชนอุรุกรักลาไวย์ทั้ง 3 พื้นที่ ในจังหวัดภูเก็ต.....	195
11 แสดงสถานที่ทำมาหากินของชุมชนอุรุกรักลาไวย์ในจังหวัดภูเก็ตในอดีต.....	198
12 แสดงสถานที่ทำมาหากินของชุมชนอุรุกรักลาไวย์ในจังหวัดภูเก็ตในปัจจุบัน.....	199

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตของมนุษย์หรือปัจจัย 4 นั้น ประกอบด้วยปัจจัยด้านต่างๆ ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ซึ่งในปัจจัยทั้งหมดนี้ ปัจจัยทางด้าน “ที่อยู่อาศัย” ถือเป็นปัจจัยที่สามารถแสดงให้เห็นถึงการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ทั้งทางด้านลักษณะการอยู่อาศัย สภาพการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มหรือคนที่อาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกัน ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อต่างๆ ตลอดจนสะท้อนให้เห็นถึงที่มาของแนวคิด หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น

การตั้งถิ่นฐานของแต่ละชุมชนนั้น ต่างก็มีพัฒนาการเรื่อยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งการตั้งถิ่นฐานของบางชุมชนอาจเป็นการตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่แห้งเดียวเป็นการถาวร หรือในบางชุมชนก็อาจมีการอพยพโยกย้ายเปลี่ยนพื้นที่ตลอดเวลาตามลักษณะเฉพาะของสังคม นั้นๆ หรือตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่ส่งผลให้เกิดมีการเคลื่อนย้ายที่อยู่ การศึกษา พัฒนาการในการตั้งถิ่นฐาน ทำให้เห็นถึงระบบคิดอันนำมาซึ่งการโยกย้ายปรับเปลี่ยนสถานที่อยู่อาศัยหรือเลือกพื้นที่ในการตั้งถิ่นฐานของชุมชน

ชาวอุรักลาไวย์ (Urak Lawoi) เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ “ชาวเล” ที่อาศัยอยู่บริเวณเกาะ และชายฝั่งทะเลอันดามันมาเป็นเวลาช้านาน ชาวเลกลุ่มนี้มีวิถีชีวิตที่ต้องพึ่งพาอาศัยทะเล ดังจะเห็นได้จากการมีภาษาและชื่อเรียกตนเองว่า “อุรัก” หมายถึง “คน” และ “ลาไวย์” ที่หมายถึง “ทะเล” ชาวอุรักลาไวย์ถือเป็นกลุ่มชาวเลที่มีศักยภาพและความสามารถในการใช้ชีวิตอยู่คู่กับ ทะเลและทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้งยังมีเอกลักษณ์ทางด้านภาษา วัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรม ประชากรอุรักลาไวย์ในปัจจุบันมีกว่า 5,000 คน ซึ่งตั้งถิ่นฐานอยู่ตามหมู่บ้านต่างๆ บริเวณชายฝั่งหรือบนเกาะในจังหวัดภูเก็ต กระบี่และสตูล

แม้ว่าชาวเลอุรักลาไวย์ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทยนั้นไม่สามารถระบุให้ชัดเจนได้ว่าอพยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่นี้ตั้งแต่เมื่อใด เนื่องจากชาวเลไม่มีภาษาเขียนจึงไม่สามารถบันทึกหลักฐาน เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ทราบถึงประวัติความเป็นมา แต่ก็มีผู้สันนิษฐานว่า ชาวเลเหล่านี้ได้เข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานานนับร้อยปี ซึ่งหมู่เกาะและชายฝั่งทะเล

ด้านตะวันตกของไทยนั้นเดิมเป็นที่อยู่อาศัยของชาวเลแทบทั้งสิ้น จึงถือได้ว่าชาวเลเป็นคนพื้นเมืองดั้งเดิมของเกาะต่างๆ ที่อพยพเร่ร่อนจากพื้นที่อื่นมาอาศัยอยู่บริเวณนี้ ก่อนที่คนพื้นเมืองในปัจจุบันจะเข้ามาอาศัยอยู่ (นพดล กิตติกุล, 2546: 245)

การตั้งถิ่นฐานของชาวอุรักลาไวย์เป็นประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจศึกษา เนื่องจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวอุรักลาไวย์เป็นวิถีชีวิตแบบกึ่งเร่ร่อน อาศัยอยู่บนชายหาดและสร้างที่พักด้วยวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น ในฤดูแล้งชาวอุรักลาไวย์จะเดินทางเร่ร่อนไปตามเกาะต่างๆ เพื่อเก็บหาอาหาร ช่วงเวลาเดินทางเร่ร่อนนี้ อาจใช้เวลาเพียงไม่กี่วันไปจนถึงหลายเดือน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระยะทางจากแหล่งที่อยู่อาศัย สภาพอากาศและอาหารที่หาได้ โดยปกติแล้วสมาชิกในครอบครัวจะเดินทางไปด้วยกันทั้งหมด และจะมีการสร้างกระท่อมง่ายๆ เพื่อเป็นที่พักและทำอาหารบนชายหาด การเร่ร่อนหาอาหารวิธีนี้ ในภาษาอุรักลาไวย์ เรียกว่า “บากัด” ซึ่งแหล่งบากัดในอดีตสามารถพบได้ทั่วไปในหมู่เกาะ โดยเฉพาะตามหาดทรายหรืออ่าวที่เป็นจุดหลบลมได้ดี และเป็นพื้นที่ที่สามารถหาน้ำจืดได้ง่าย ในฤดูฝนชาวอุรักลาไวย์จะตั้งหลักแหล่งรวมกันอยู่เป็นชุมชนที่ใหญ่ขึ้น และในช่วงที่ทะเลมีคลื่นและลมพายุค่อนข้างแรง ก็จะมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่งทะเลและในป่ามากขึ้น เช่น การตัดไม้เพื่อนำมาสร้างหรือซ่อมแซมเรือ การหาพืชผักจากป่ามาเป็นอาหาร (นฤมล อรุโณทัยและคณะ, 2549: 57)

การเดินทางและการอพยพโยกย้ายบ่อยครั้งถือเป็นการปรับตัวที่เหมาะสมในช่วงเวลาหลายร้อยปีมาแล้ว เนื่องจากเป็นการทำมาหากินทางทะเลที่สามารถเข้าถึงแหล่งอาหารและแหล่งทรัพยากรทางทะเลที่หลากหลายในระบบนิเวศย่อยๆ ที่ต่างกัน นอกจากนี้ การเดินทางยังเป็นการเดินทางเพื่อค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าทางทะเล และการหลบหนีการปล้นสะดมหมู่บ้านของโจรสลัดที่ออกปล้นหมู่บ้านตามชายฝั่งทะเล และยังเป็นการโยกย้ายเมื่อเกิดโรคภัยไข้เจ็บและการทะเลาะเบาะแว้งอีกด้วย (นฤมล อรุโณทัย, 2548: 85)

ในระยะหลังเมื่อมีกระแสการพัฒนาสมัยใหม่ ทำให้สภาพทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตเดิมของชาวอุรักลาไวย์และทำให้เกิดการตั้งถิ่นฐานที่ถาวรมากขึ้น อาทิเช่น ชุมชนที่เกาะอาดังและหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล ซึ่งมีการเริ่มตั้งถิ่นฐานถาวรหลังจากการประกาศอุทยานแห่งชาติ และอุทยานแห่งชาติไม่สนับสนุนการเร่ร่อนและเก็บล่าทรัพยากรจากพื้นที่รอบหมู่เกาะ ยิ่งไปกว่านั้น การที่เด็กๆ ไม่ได้เรียนหนังสือ หรือเมื่อเข้าเรียนแล้วต้องขาดเรียนเป็นเวลานาน เนื่องจากต้องติดตามครอบครัวไปบากัดตามเกาะต่างๆ ก็ทำให้คนภายนอกมองว่าวิถีชีวิตรูปแบบนี้เป็นวิถีชีวิตที่ไม่น่าสนับสนุน

ในช่วงปี พ.ศ. 2520 อุทยานแห่งชาติตะรุเตามีความพยายามที่จะให้ชาวอูรักลาไ่วยที่อาศัยอยู่บนเกาะอาดังและเกาะราวีย้ายมาอยู่ที่เกาะหลีเป๊ะและเลิกไปบ่กัต จากข้อบังคับของอุทยาน ทำให้ชาวอูรักลาไ่วยต้องเปลี่ยนวิถีชีวิตจากกึ่งเร่ร่อนไปสู่การลงหลักปักฐานและจำเป็นต้องปรับตัวภายใต้สภาพสิ่งแวดล้อมทางสังคมและการเมืองแบบใหม่ (นฤมล อรุโณทัย และคณะ, 2549ก: 58) อย่างไรก็ตาม แม้ชาวอูรักลาไ่วยจะมีพัฒนาการการตั้งถิ่นฐานบนเกาะและบริเวณชายฝั่งทะเลอย่างถาวรมาเป็นเวลานาน แต่เมื่อพิจารณาถึงสิทธิในการครอบครองที่ดินที่อยู่อาศัยกลับพบว่า ชาวอูรักลาไ่วยส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารสิทธิใดใดที่จะเป็นเครื่องยืนยันถึงความเป็นเจ้าของพื้นที่ที่อยู่อาศัยมานาน สิ่งนี้นำมาซึ่งประเด็นการบุกรุกหรือการละเมิดทางด้านสิทธิในเชิงพื้นที่ที่เป็นผลที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

แม้ว่าพื้นที่ต่างๆ บริเวณทะเลอันดามันจะเป็นที่อยู่อาศัยและที่ทำมาหากินของชาวเลมาก่อน แต่ชาวเลกลับไม่มีเอกสารสิทธิหรือกรรมสิทธิในที่ดินที่ตนอาศัยอยู่ ซึ่งเกิดจากการที่ชาวเลไม่ยึดติดกับการครอบครองกรรมสิทธิในที่ดินใดใด คิดว่าทรัพยากรธรรมชาติทุกอย่างเป็นสิ่งที่ไม่มีการเป็นเจ้าของ ทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้ทรัพยากรต่างๆ ได้ และเกิดจากการที่ในอดีต ชาวเลกับคนในท้องถิ่นไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์กันมากนักและมักไม่ได้รับความสนใจจากคนภายนอกและหน่วยงานรัฐ อีกทั้งการที่ชาวเลเป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิมที่ไม่รู้หนังสือและไม่รู้กฎหมาย จึงทำให้ไม่รู้เท่าทันคนภายนอกที่เข้ามาหลอกลวงหาผลประโยชน์ต่างๆ (นฤมล อรุโณทัย และคณะ, 2551: 58)

จากปัญหาเรื่องสิทธิในการอยู่อาศัย ทำให้การดำรงชีวิตของชาวอูรักลาไ่วยในปัจจุบันต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อชีวิตของผู้ที่เปรียบเสมือนเจ้าของพื้นที่เดิมที่เคยใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย มีความผูกพันกับพื้นที่และสิ่งแวดล้อมรอบตัว แต่ปัจจุบันชุมชนส่วนใหญ่กลับต้องดำรงชีวิตอยู่อย่างปราศจากความมั่นคงทางด้านที่อยู่อาศัยรวมทั้งความไม่แน่นอนในการหาเลี้ยงชีพที่เกิดจากการถูกจำกัดขอบเขตในการทำมาหากิน

การขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการครอบครองพื้นที่บนเกาะและชายฝั่งทะเลอันดามันเพื่อประกอบธุรกิจ ซึ่งสถานการณ์เช่นนี้ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวอูรักลาไ่วย เนื่องจากเมื่อมีสถานประกอบการมากขึ้นก็ทำให้การดำรงชีวิตแบบกึ่งเร่ร่อนแบบดั้งเดิมถูกจำกัด ส่วนการขยายตัวของประมงพาณิชย์ขนาดใหญ่และการพัฒนาที่ทำให้ทรัพยากรทางทะเลลดน้อยลง ก็ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำมาหากินของชาวอูรักลาไ่วยด้วยเช่นเดียวกัน เช่น การหันมาใช้เครื่องมือประมงที่ทันสมัยแทนการใช้เครื่องมือประมงพื้นบ้าน หรือการเข้าสู่แรงงานรับจ้าง เป็นต้น

เหตุการณ์ภัยพิบัติสึนามิเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2547 เป็นเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อบ้านเรือนและเครื่องมือประกอบอาชีพของชาวอุรุลลาไว้อย่างมาก แต่ในขณะเดียวกันเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่นๆ ก็พบว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นมีเพียงเล็กน้อย ซึ่งปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลให้ชาวอุรุลลาไว้วัยมีชีวิตรอดจากเหตุการณ์สึนามินั้น มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือความรู้พื้นบ้านเกี่ยวกับการเลือกสรรพื้นที่ที่เหมาะสม ในการตั้งชุมชนและการใช้ชีวิตอยู่คู่กับทะเลมาอย่างยาวนานจนสามารถสังเกตลักษณะความเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติได้เป็นอย่างดี

แม้ว่าชาวอุรุลลาไว้วัยจะมีภูมิปัญญาและวิถีคิดเกี่ยวกับการอยู่อาศัยร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติ แต่ภูมิปัญญาและวิถีคิดนี้กลับไม่ได้รับการยอมรับและส่งเสริม การปฏิบัติเชิงคุณต่อกลุ่มชาวเลก่อให้เกิดการละทิ้งความรู้ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่า เมื่อการพัฒนาแบบใหม่เข้าไปในเขตถิ่นที่อยู่ของชาวเล คนกลุ่มนี้จึงเหมือนคนตื่นสายที่ไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมกับการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ได้เลย ในทางตรงกันข้ามกลับถูกผลักดันให้เหลือขอบเขตการทำมาหากินในทะเลน้อยลง (นพดล กิตติกุล, 2546: 263)

ในประเด็นความมั่นคงทางด้านที่อยู่อาศัย พบว่า ชาวเลทั้ง 3 กลุ่มในภาคใต้ของประเทศไทย ได้แก่ กลุ่มอุรุลลาไว้วัย มอแกน และมอแกน ต้องเผชิญปัญหาขาดแคลนความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยคล้ายคลึงกัน ซึ่งในการศึกษาคั้งนี้ได้เลือกกลุ่มอุรุลลาไว้วัยเป็นกรณีศึกษา เนื่องจากชุมชนอุรุลลาไว้วัยเป็นชุมชนที่มีการตั้งถิ่นฐานหรือมีชุมชนถาวรที่มีระยะเวลาอยู่อาศัยค่อนข้างนานกว่ากลุ่มอื่นๆ และมีการอยู่รวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ ปัจจุบันชุมชนอุรุลลาไว้วัยส่วนใหญ่ขยายตัวมากขึ้น แต่กลับไม่สามารถขยายพื้นที่อยู่อาศัยได้ เพราะติดปัญหาเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดิน นอกจากนี้ ผลกระทบจากการพัฒนาที่เกิดขึ้นกับชาวอุรุลลาไว้วัยก็เป็นผลทำให้ชุมชนต้องประสบกับปัญหารอบด้าน ซึ่งปัญหาเรื่องที่ดินจะเห็นได้ชัดเจนในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต ซึ่งมีชุมชนอุรุลลาไว้วัยมากถึง 3 ชุมชน นอกจากนี้ จังหวัดภูเก็ตยังเป็นจังหวัดที่มีการพัฒนาด้านต่างๆ อย่างรวดเร็ว ซึ่งแม้จะส่งผลดีต่อเศรษฐกิจและการเจริญเติบโตของจังหวัดโดยรวม แต่สำหรับกลุ่มผู้ด้อยโอกาส เช่นคนพื้นเมืองและคนยากจนแล้วกลับได้รับประโยชน์จากการพัฒนานี้น้อยมาก

ในการศึกษานี้พยายามทำความเข้าใจถึงพัฒนาการการตั้งถิ่นฐานของชุมชนอุรุลลาไว้วัยที่มีการตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ใน 3 พื้นที่ของจังหวัดภูเก็ต โดยใช้มุมมองทางด้านนิเวศวัฒนธรรม กล่าวคือ ชาวอุรุลลาไว้วัยมีพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานจากอดีตจนถึงปัจจุบันภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีความผูกพันกับทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะทรัพยากรทางทะเล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่ชาวอุรุลลาไว้วัยได้อาศัยอยู่ร่วมกับธรรมชาติ ระบบนิเวศรอบตัวจนก่อเกิด

เป็นวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต และการอาศัยอยู่อย่างมีความกลมกลืนกับกับธรรมชาติ ซึ่งเมื่อธรรมชาติมีการปรับเปลี่ยน ชุมชนชาวอุรุกรลาไวยจึงต้องมีการปรับรูปแบบในการดำรงชีวิต จึงเป็นความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมรูปแบบใหม่ และสิ่งสำคัญ อีกประการ คือ การศึกษาถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความเกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐาน ซึ่งจะเป็นการ กระตุ้นให้ชาวอุรุกรลาไวยเล็งเห็นความสำคัญของประวัติศาสตร์ชุมชนและภูมิปัญญาที่สำคัญ และตระหนักในสิทธิชุมชนและสิทธิด้านที่อยู่อาศัย งานชิ้นนี้ได้เสนอแนะว่าการวางแผนพัฒนา ที่มุ่งหวังให้เกิดผลดีหรือการพัฒนาที่จะประสบความสำเร็จได้นั้น ความเจริญที่เกิดขึ้นควรตั้งอยู่ บนพื้นฐานของการเคารพในสิทธิชุมชน มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ดำเนินการด้วยความเข้าใจถึงวิถีชีวิตที่แท้จริงของบุคคลและชุมชนในพื้นที่นั้นๆ รวมทั้งต้องมีการ เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ

1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้าและนำเสนอภาพเกี่ยวกับพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานของชุมชน อุรุกรลาไวยในพื้นที่ภูเก็ตและเหตุผลของการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ปัจจุบัน
2. ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐานของชาวอุรุกรลาไวย และวิเคราะห์ แนวทางการดำรงชีพและการตั้งถิ่นฐานตามแนวคิดนิเวศวัฒนธรรมและนิเวศชาติพันธุ์
3. ศึกษาผลกระทบจากการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ-สังคม ทั้งจากภายนอกและภายในชุมชนอุรุกรลาไวยที่เกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐานและความมั่นคง ด้านที่อยู่อาศัยของชาวอุรุกรลาไวยในจังหวัดภูเก็ต
4. เสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมความมั่นคงในการอยู่อาศัยของชาวอุรุกรลาไวย ในจังหวัดภูเก็ต โดยใช้แนวคิดการพัฒนาที่คำนึงถึงสิทธิชุมชน

1.3 คำถามการวิจัย

1. ชาวอุรุกรลาไวยทั้ง 3 พื้นที่มีพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานอย่างไรบ้าง
2. พัฒนาการในการตั้งถิ่นฐานแต่ละพื้นที่จากอดีตถึงปัจจุบันมีลักษณะอย่างไร เหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่

3. ชาวอุรุกรลาไวยทั้ง 3 พื้นที่ มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญๆ เกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานอย่างไรบ้าง และภูมิปัญญาเหล่านั้นมีผลต่อการดำรงชีวิตในอดีตและปัจจุบันอย่างไร
4. ผลกระทบจากการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ - สังคม ก่อให้เกิดความไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัยและการตั้งถิ่นฐานอย่างไร
5. แนวทางการพัฒนาที่สร้างความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยให้กับชุมชนอุรุกรลาไวยเป็นเช่นใด

1.4 สมมติฐานของการวิจัย

1. ชาวอุรุกรลาไวยมีพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานมาอย่างยาวนาน โดยผ่านการพิจารณาการใช้เหตุผลในการเลือกพื้นที่ที่มีความเหมาะสมทั้งทางด้านภูมิศาสตร์ และสภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สิ่งที่จะช่วยยืนยันว่าชาวอุรุกรลาไวยเป็นผู้อยู่อาศัยในบริเวณนี้มานานคือความรู้พื้นบ้าน ภูมิปัญญา ความเชื่อและพิธีกรรม รวมทั้งแบบแผนการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิม ซึ่งสั่งสมมาเป็นวัฒนธรรมที่ทำให้ผู้คนปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมชายฝั่งทะเลได้อย่างดี
2. ผลกระทบจากการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ - สังคมทั้งจากภายนอกและภายในชุมชนอุรุกรลาไวย ส่งผลต่อความมั่นคงในการตั้งถิ่นฐานและการอยู่อาศัยของชาวอุรุกรลาไวย
3. แนวทางในการส่งเสริมความมั่นคงในการอยู่อาศัยของชาวอุรุกรลาไวย จะต้องให้ความสำคัญกับสิทธิของชาวอุรุกรลาไวย โดยเฉพาะสิทธิด้านที่อยู่อาศัยและการทำมาหากิน การดำเนินงานพัฒนาที่เหมาะสมคือการเปิดโอกาสให้บุคคลกลุ่มนี้ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมหรือแนวทางการพัฒนา

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาชุมชนอุรุกรลาไวยที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ใน 3 พื้นที่ของจังหวัดภูเก็ต ได้แก่

1. บ้านสะพาน ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต มีชาวอุรุกรลาไวยอาศัยอยู่ประมาณ 221 คน 53 ครัวเรือน (สิทธิ ประมงกิจ, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2553)

2. บ้านแหลมตุ๊กแก เกาะสีเฮอร์ ตำบลรัชฎา อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต มีชาวอุรูกลาไวย์อาศัยอยู่ประมาณ 2,000 คน 315 ครัวเรือน แบ่งเป็น ชาย 657 คน หญิง 627 คน (สุธน ประมงกิจ, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2553)

3. บ้านราไวย์ ตำบลราไวย์ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต มีชาวอุรูกลาไวย์อาศัยอยู่ประมาณ 2,050 คน กว่า 244 ครัวเรือน แบ่งเป็น ชาย 645 คน หญิง 605 คน (นิรันดร์ หยั่งปาน, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2553)

แม้ว่าในประเทศไทยหรือแถบทะเลอันดามัน จะประกอบด้วยไปด้วยชาวเลหลายกลุ่ม โดยเฉพาะชาวอุรูกลาไวย์ที่อาศัยอยู่ในหลายพื้นที่ก็ตาม แต่การวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานของชาวอุรูกลาไวย์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกกรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดภูเก็ต เนื่องจากเหตุผลดังนี้

1. มีการตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนถาวรนานกว่าร้อยปี ซึ่งชาวอุรูกลาไวย์ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต ทั้งพื้นที่แหลมตุ๊กแก หาดราไวย์และหาดสะบ้า ต่างมีความมั่นใจถึงระยะเวลาการเกิดขึ้นมาของหมู่บ้านอย่างยาวนาน และมีทั้งชุมชนที่เก่าแก่และใหม่กว่า ในบรรดา 4 จังหวัดที่มีชาวอุรูกลาไวย์อาศัยอยู่

2. จังหวัดภูเก็ตเป็นจังหวัดที่มีการ"พัฒนา" มากที่สุด ในด้านของรายได้ การท่องเที่ยว ความหลากหลายของอาชีพ การอพยพย้ายเข้าของผู้คนจากภูมิภาคต่างๆ เพื่อโอกาสในด้านอาชีพ โดยเฉพาะการที่ผู้คนส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่า พื้นที่ภูเก็ตเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่ามหาศาลทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยว ที่บุคคลทั่วไปให้ความสนใจมากกว่าสถานที่อื่น

3. จังหวัดภูเก็ตมีประชากรอุรูกลาไวย์มากที่สุด แต่การอาศัยอยู่ของชาวอุรูกลาไวย์ทั้ง 3 หมู่บ้าน ก็ยังต้องประสบกับปัญหาการขาดความมั่นคงด้านสิทธิในที่อยู่อาศัย ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ดังจะเห็นได้จากกรณีที่ชาวอุรูกลาไวย์ต้องอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างแออัด เนื่องจากมีประชากรจำนวนมาก ภายใต้พื้นที่จำกัดและต้องประสบกับปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่เกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและการทำมาหากิน

4. การศึกษาหรือบันทึกไว้ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับประวัติการตั้งถิ่นฐานของชาวอุรูกลาไวย์ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตยังมีน้อยมาก เมื่อเทียบกับข้อมูลการตั้งถิ่นฐานของชาวอุรูกลาไวย์ที่อาศัยอยู่ที่เกาะลันตา จังหวัดกระบี่ และเกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล ที่มีการศึกษาถึงประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน ตลอดจนถึงรูปแบบการดำรงชีวิต และวัฒนธรรม ประเพณี เป็นต้น

การที่ชาวอุรูกลาไวย์ ผู้ที่กล่าวว่า ตนเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มาเป็นเวลานาน ทำให้ศึกษาได้ถึงวิธีการในการดำรงชีวิต เอกลักษณะ วัฒนธรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐาน

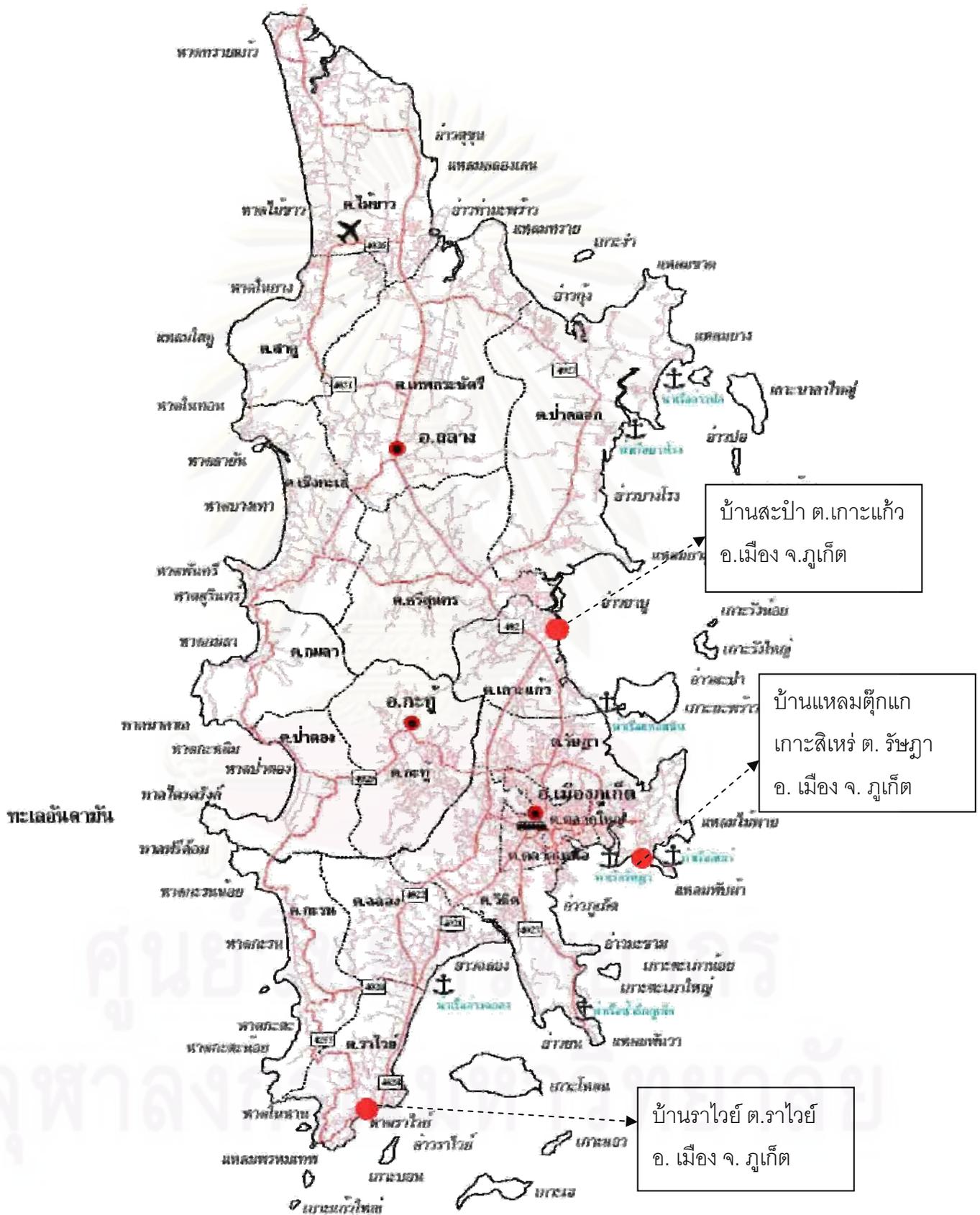
ตลอดจนถึง การปรับตัวให้เข้ากับสภาพพื้นที่ และสภาพสังคม เศรษฐกิจที่มีความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่ชาวอุรุกรลาไวยต้องประสบกับปัญหาเกี่ยวกับความไม่มั่นคงด้านที่อยู่อาศัย นำมาสู่การศึกษาถึงประวัติศาสตร์การเกิดขึ้นของหมู่บ้านชาวอุรุกรลาไวยในจังหวัดภูเก็ตตั้งแต่ในอดีต ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับหมู่บ้านชาวอุรุกรลาไวยในสถานที่อื่น โดยเฉพาะในพื้นที่เกาะลันตาซึ่งมีกลุ่มชาวอุรุกรลาไวยอาศัยอยู่ และเป็นหมู่บ้านที่มีความเก่าแก่มาช้านาน ชาวอุรุกรลาไวยบางคนกล่าวว่า กลุ่มตนมีบรรพบุรุษที่เดินทางมาจากสถานที่เดียวกัน มีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตที่มีความโดดเด่นไม่แพ้กัน แต่ในปัจจุบัน ชาวอุรุกรลาไวยเกาะลันตา ไม่ต้องประสบกับปัญหาเกี่ยวกับความไม่มั่นคงในการอยู่อาศัยมากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับชาวอุรุกรลาไวยในจังหวัดภูเก็ต ซึ่งอาจเกิดขึ้นเนื่องจากการที่ ในปี พ.ศ. 2516 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จเยี่ยมราษฎรอำเภอเกาะลันตา และมีพระราชดำรัสให้พระราชทานกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่ชาวเลบ้านหัวแหลมสุดอาศัยอยู่ทำกินและพระราชทานอนุญาตให้ชาวเลได้รับการยกเว้นในการเข้ารับการศึกษาเข้าเป็นทหารเกณฑ์ตามคำกราบบังคมทูลของนายลู่มิม ทะเลเล็กและนายอุทาร์ พุงใหญ่ ในปี 2518 กระทรวงมหาดไทยจึงอนุมัติให้ทางอำเภอเกาะลันตาจัดสรรที่ดินให้ตามกระแสพระราชดำรัส โดยคัดเลือกบริเวณอ่าวมาละและอ่าวคลองปอ อำเภอเกาะลันตาจำนวน 350 ไร่ เพื่อแบ่งให้ราษฎรชาวเลประมาณ 47 ครอบครัว ชาวเลบ้านหัวแหลมจึงมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินประมาณครัวเรือนละ 5 ไร่ แต่ที่ดินดังกล่าวไม่ได้ใช้ประโยชน์ด้านอื่นมากนัก นอกจากการสร้างเรือนพักอาศัย มีบางครัวเรือนเท่านั้นที่ปลูกมะพร้าวและพืชพื้นเมือง (อาภรณ์ อุกฤษณ์, 2532: 26) และเหตุผลอีกประการในการเลือกพื้นที่ 3 พื้นที่ของจังหวัดภูเก็ต เนื่องมาจากปัจจุบัน ในพื้นที่ดังกล่าวมีชาวเลกลุ่มอุรุกรลาไวยอาศัยอยู่ค่อนข้างหนาแน่น และอยู่ภายใต้สถานการณ์ที่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวและการส่งเสริมทางด้านเศรษฐกิจนั้น แต่กลับเป็นการทำให้ชาวอุรุกรลาไวยมีการตั้งถิ่นฐานถาวรมากขึ้นแต่มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยน้อยลง

นอกจากนี้ การที่ชาวอุรุกรลาไวยได้เป็นผู้ที่อยู่อาศัยในพื้นที่เหล่านั้นมาเป็นเวลานาน ทำให้ศึกษาได้ถึงคุณค่าของพื้นที่ที่อาจมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต เช่น เป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมต่อการตั้งถิ่นฐานและทำให้รับรู้ข้อมูลด้านการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ในด้านต่างๆ นอกจากการศึกษาว่าเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพียงด้านเดียว การศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของชาวอุรุกรลาไวยในครั้งนี้ อาจจะมีส่วนในการเติมเต็มข้อมูลทางประวัติศาสตร์ให้กับชาวอุรุกรลาไวยและประวัติศาสตร์ ของเมืองภูเก็ตให้มีความหลากหลายมากขึ้น เนื่องจาก การที่ชาวอุรุกรลาไวยไม่มีภาษาเขียน จึงไม่มีการบันทึกเรื่องราวประวัติศาสตร์ของตน และในด้านประวัติศาสตร์ของจังหวัดภูเก็ตก็อาจทำให้บุคคลทั่วไป

ที่สนใจศึกษาถึงข้อมูลด้านนี้ ได้รับข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับชาวอุรุกรลาไวย ซึ่งเป็นชนกลุ่มดั้งเดิม
กลุ่มหนึ่งของจังหวัดภูเก็ตที่ก่อกำเนิดขึ้นมาเป็นเวลานานกลายเป็นประวัติศาสตร์ส่วนหนึ่ง
ของจังหวัดภูเก็ตที่จะต้องมีการกล่าวถึง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ที่ 1: แสดงที่ตั้งชุมชนอุรุกรลาไว้ในจังหวัดภูเก็ต

การวิจัยครั้งนี้เริ่มเก็บข้อมูลจากเอกสารตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2550 และเริ่มเก็บข้อมูลภาคสนาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2550 ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2553

1.6 นิยามศัพท์

1. **ชาวเล (Sea Nomad)** คือกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีภาษาและวัฒนธรรมเฉพาะของตนเอง อาศัยอยู่ตามเกาะและชายฝั่งในทะเลอันดามัน ตั้งแต่จังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่และสตูล ชาวเลในประเทศไทยมี 3 กลุ่มย่อย คือ กลุ่มมอแกน กลุ่มมอแกลน และกลุ่มอุรักลาไวย์ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้จะศึกษาเฉพาะชาวเลกลุ่มอุรักลาไวย์ (Urak Lawoi) ใน 3 พื้นที่ของจังหวัด ภูเก็ต ได้แก่ หาดสะพาน เกาะสิเหร่ และหาดราไวย์

2. **อุรักลาไวย์ (Urak Lawoi)** หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลกลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่ที่บริเวณ เกาะและทะเลชายฝั่งอันดามันมาเป็นเวลานาน มีวิถีชีวิตที่มีการพึ่งพาอาศัยทะเล ดังจะเห็น ได้จากการที่ชาวอุรักลาไวย์มีชื่อ ภาษาและชื่อที่เรียกตนเองว่า อุรัก อันหมายถึง คน และ ลาไวย์ หมายถึง ทะเล

3. **กลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Group)** หมายถึง กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษาพูดเดียวกัน และเชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษกลุ่มเดียวกัน (อมรา พงศาพิชญ์, 2533: 156)

4. **การตั้งถิ่นฐาน** หมายถึง การที่มนุษย์เข้าไปบุกเบิกและอยู่อาศัยในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง การตั้งถิ่นฐานเป็นการจัดการพื้นที่ในรูปของการตั้งที่พักหรืออาคารบ้านเรือนที่เหมาะสมแก่การ พักอาศัยและสอดคล้องกับการทำมาหากินหรือประกอบอาชีพ ส่วน**พัฒนาการของการตั้งถิ่นฐาน** หมายถึง การปรับเปลี่ยน ปรับปรุง ขยับขยาย หรือพัฒนาความมั่นคงถาวร ในการตั้งถิ่นฐานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

5. **วิถีชีวิตแบบกึ่งเร่ร่อน** หมายถึง วิถีแบบเคลื่อนย้ายบ่อยครั้งโดยที่มีแหล่งพักพิงชั่วคราวเพื่อเก็บหาและล่าสัตว์ทะเลในช่วงฤดูแล้ง ส่วนในฤดูฝนจะมีการตั้งหลักแหล่งรวมกัน เป็นชุมชนที่ใหญ่ขึ้น

6. **นิเวศวัฒนธรรม (Cultural Ecology)** หมายถึง แนวคิดที่ศึกษากระบวนการปรับตัว ของสังคมภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการศึกษาวิวัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลง อันเกิดจากการปรับตัวของสังคมให้เข้ากับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ โดยมีพื้นฐานสำคัญ

คือ เทคโนโลยีการผลิต โครงสร้างสังคมและลักษณะของสภาพแวดล้อมธรรมชาติเป็นเงื่อนไขหลักที่กำหนดกระบวนการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวของสังคม วัฒนธรรม (ยศ สันตสมบัติ, 2544: 34)

7. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการตั้งถิ่นฐานและการอยู่อาศัย หมายถึง ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ความชัดเจนที่กลุ่มชนได้จากประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ใน การปรับตัว และดำรงชีพในระบบนิเวศหรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคม และวัฒนธรรมที่ได้มีพัฒนาการสืบสานกันมา ซึ่งภูมิปัญญาเป็นผลของการใช้สติปัญญาปรับตัว กับสภาวะต่างๆ ในพื้นที่ที่กลุ่มชนนั้นตั้งหลักแหล่งถิ่นฐานอยู่ และได้แลกเปลี่ยนสังสรรค์ ทางวัฒนธรรมกับชุมชนอื่นจากพื้นที่สิ่งแวดล้อมอื่นที่ได้มีการติดต่อสัมพันธ์กันแล้วรับเอา หรือปรับเปลี่ยนนำมาสร้างประโยชน์หรือแก้ปัญหาได้ในสิ่งแวดล้อมและบริบททางสังคม และวัฒนธรรมของกลุ่มชนนั้น (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2544: 42) และชุมชนสามารถนำเอาความรู้ ความคิดเหล่านี้มาใช้ในการตัดสินใจเลือกพื้นที่ที่มีความเหมาะสมกับการตั้งถิ่นฐาน อันมีความเกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตในด้านอื่น

8. สิทธิชุมชนและความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย หมายถึง กระบวนการของการ ให้ความหมาย การสร้างสรรค์ภูมิปัญญาในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนพื้นฐานของการให้สมาชิกของชุมชนต่างๆ ที่ใช้ทรัพยากร ร่วมกันมีโอกาสเข้าถึงและใช้ทรัพยากรได้อย่างทั่วถึง ในขณะที่สามารถรักษาความอุดมสมบูรณ์ ของทรัพยากรธรรมชาติหรือระบบนิเวศไว้ได้ (เลิศชาย ศิริชัย, 2546ข: 405) ซึ่งชุมชนสามารถ นำเอาวิธีการนี้มาใช้ในการเลือกพื้นที่ในการตั้งถิ่นฐานอันชอบธรรม และส่งผลให้บุคคลและชุมชน มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและความมั่นคงในชีวิตต่อไป

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานของชุมชนอุรุกรลาไวยในจังหวัด ภูเก็ตตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งรวบรวมข้อมูลสภาพทั่วไปและปัญหาความไม่มั่นคง ในที่อยู่อาศัยในปัจจุบันของชุมชนอุรุกรลาไวยทั้ง 3 พื้นที่ของจังหวัดภูเก็ต

2. ทราบถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวอุรุกรลาไวยเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงความสามารถและศักยภาพของชาวอุรุกรลาไวยในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการตั้งถิ่นฐานที่มีเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม และตั้งอยู่บนพื้นฐานของความคิด ความเชื่อ ความศรัทธาและความมีจิตสำนึกในการดำรงชีวิตอยู่คู่กับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุล

3. เป็นแหล่งข้อมูลอ้างอิงที่สำคัญในเรื่องประวัติศาสตร์และการบอกเล่าเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของชาวอุรักลาไวย์ เนื่องจากไม่เคยมีการบันทึกเรื่องราวเหล่านี้อย่างละเอียดมาก่อน เพราะชาวอุรักลาไวย์ไม่มีภาษาเขียน และผู้อาวุโสในชุมชนก็เสียชีวิตไปแล้ว จึงทำให้เรื่องราวเหล่านี้สูญหายไปโดยสิ้นเชิงหากไม่มีการบันทึกไว้

4. งานชิ้นนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและบุคคลทั่วไป เพราะทำให้รับรู้และทำความเข้าใจลักษณะพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานของชุมชน ซึ่งจะส่งผลต่อความเข้าใจในสภาพสังคม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวอุรักลาไวย์ และในส่วนของข้อเสนอแนะก็จะมีประโยชน์ในการดำเนินงานหรือการวางแผนนโยบายการพัฒนาใดใดที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนชาวอุรักลาไวย์

1.8 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานชุมชนอุรักลาไวย์ในพื้นที่ภูเก็ต โดยมีวิธีการวิจัยดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลและกลุ่มประชากรเป้าหมาย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงเอกสารและการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีวิธีการขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1) การศึกษาค้นคว้าเอกสาร (Documentary research)

ผู้วิจัยทำการศึกษาข้อมูลโดยค้นคว้าหาข้อมูลจากหนังสือ บทความ เอกสาร วารสาร สิ่งพิมพ์ รายงานการวิจัยและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ประวัติความเป็นมา ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคม วัฒนธรรมของพื้นที่ที่ศึกษา การพัฒนาพื้นที่ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและการตั้งถิ่นฐาน และข้อมูลต่างๆ ที่มีการรวบรวมไว้เกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษา กลุ่มตัวอย่างและพื้นที่ที่ศึกษา ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับเป้าหมายของการวิจัยที่ได้ตั้งเอาไว้

2) การเก็บข้อมูลภาคสนาม (Fieldwork)

การเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานชุมชนอุรักลาไวย์ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต โดยการเข้าไปสร้างความคุ้นเคยและเก็บข้อมูลในหมู่บ้านชาวอุรักลาไวย์ ด้วยวิธีการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยใช้ระยะเวลาในการศึกษาประมาณ 5 เดือน

- การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลชาวอุรุกรลาไวย์ใน 3 พื้นที่ของจังหวัดภูเก็ต โดยการเข้าไปในหมู่บ้าน เพื่อสังเกต ศึกษา และติดตามสภาพ ข้อมูลพื้นฐาน และปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน การเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมที่เป็นวิถีชีวิตประจำวันของชาวบ้านและที่ชุมชนจัดขึ้น รวมถึงการสังเกตแบบแผนพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ ลักษณะการตั้งถิ่นฐานและการสร้างที่อยู่อาศัย จะสะท้อนให้เห็นถึงการมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่

- การสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview)

ผู้วิจัยพูดคุยหรือการสัมภาษณ์ชาวอุรุกรลาไวย์ในบรรยากาศที่ไม่เป็นทางการ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างผู้วิจัยกับชาวอุรุกรลาไวย์ โดยเป็นการสัมภาษณ์ที่ไม่มีคำถามตายตัว ผู้วิจัยสัมภาษณ์ชาวอุรุกรลาไวย์ในประเด็นต่างๆ เช่น นิทานพื้นบ้าน ตำนาน ประวัติความเป็นมา ประวัติการตั้งถิ่นฐานของชุมชน รวมทั้งนิทานพื้นบ้านที่สอดแทรกภูมิปัญญาท้องถิ่น ความเปลี่ยนแปลงและการระงับภัยพิบัติจากธรรมชาติดังเช่น กรณีเหตุการณ์สึนามิที่เกิดขึ้นและส่งผลให้ชาวอุรุกรลาไวย์สามารถมีชีวิตรอดได้ รวมทั้งประเด็นอื่นๆ ที่ผู้วิจัยมีความสงสัยในขณะทำการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างครบถ้วน

- การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในชุมชนที่ศึกษา ได้แก่

- 1) ผู้อาวุโสในชุมชน
- 2) ผู้นำชุมชน/หัวหน้ากลุ่มต่างๆในชุมชน
- 3) สมาชิกชุมชนหรือชาวบ้านที่มีข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการตั้งถิ่นฐานและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐาน

หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยเริ่มต้นจากการสอบถามชาวอุรุกรลาไวย์ในพื้นที่ที่ศึกษาและสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นที่ต้องการ และใช้วิธีการหาผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้รับคำแนะนำจากคนในชุมชน โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 3 ชุมชน ทั้งสิ้น 44 คน (โปรดดูในภาคผนวก ก) นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้สัมภาษณ์ผู้คนนอกชุมชนที่มีความรู้หรือทราบถึงประวัติความเป็นมาของชุมชนและสภาพการอยู่อาศัยของชาวอุรุกรลาไวย์ในจังหวัดภูเก็ต ซึ่งเป็นทั้งนักวิชาการ เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน เจ้าหน้าที่รัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชาวบ้านที่เป็นคนท้องถิ่น รวมทั้งสิ้น 4 คน

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

การประมวลผลการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา จากบันทึกข้อความจากเอกสารและบันทึกภาคสนามและตรวจสอบข้อมูลตลอดเวลาที่ผู้วิจัย อยู่ในชุมชนที่ศึกษา โดยนำเอาข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง และการสัมภาษณ์ เชิงลึกมาทำความเข้าใจชุมชนและสถานการณ์ ปัญหาข้อค้นพบต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อนำมา จัดหมวดหมู่ของข้อมูล และสร้างเป็นสมมติฐานชั่วคราว และวิเคราะห์หาประเด็นเพิ่มเติม ที่มีความสนใจ และมีความเกี่ยวข้อง ซึ่งคิดว่าเป็นประเด็นที่จะต้องเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปสู่ การเก็บข้อมูลในวันต่อไปจากชาวบ้านหรือผู้ให้ข้อมูลคนอื่น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุม ทุกประเด็นที่เกี่ยวข้อง มีความหลากหลายและสามารถนำมาวิเคราะห์ หาความหมาย ให้กับปรากฏการณ์ต่างๆ ในชุมชนภายใต้บริบททางสังคม วัฒนธรรมของชุมชน รวมทั้งข้อมูล ที่ได้จากการสังเกตก็นำมาวิเคราะห์ เพื่อประกอบกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง และการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้จากการจดบันทึก ถอดเทป และมีการจัดหมวดหมู่ข้อมูล ดังที่กล่าว มาทำให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ข้อมูล และปรากฏการณ์ต่างๆ ตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ การศึกษาที่กำหนด และหลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว ก็จะนำไปสู่การเรียบเรียงและนำเสนอ ข้อมูลในรูปแบบของรายงานการวิจัยตามเค้าโครงที่ได้ร่างไว้

1.9 ข้อจำกัดในการวิจัย

ในการทำวิจัยเรื่องพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานชุมชนอุรุลลาไว้อยู่ในจังหวัดภูเก็ต ผู้วิจัยพบกับข้อจำกัดหลายประการ ดังนี้

1. การที่ชาวอุรุลลาไว้อยู่มีเพียงภาษาพูดที่ใช้ในการสื่อสาร ไม่มีภาษาเขียน จึงไม่มีการ บันทึกข้อมูลด้านการอพยพโยกย้ายและการตั้งถิ่นฐานไว้อย่างชัดเจน ทำให้เกิดอุปสรรคในการ เก็บข้อมูลบางประเด็นที่ต้องการความชัดเจน เช่น สถานที่และระยะเวลา นอกจากนี้การถ่ายทอด เรื่องราวโดยใช้การจดจำของชาวอุรุลลาไว้อยู่และการขาดการเล่าต่อรุ่นสู่รุ่น ทำให้ผู้ให้ข้อมูล ไม่สามารถจดจำข้อมูลได้แม่นยำมากนัก และการบอกเล่าต่อกันมาทำให้ข้อมูลมีความแตกต่าง หลากหลาย ยิ่งไปกว่านั้น วิถีเร่ร่อนและการไม่สะสมข้าวของทรัพย์สินสมบัติต่างๆ ในอดีต ก็ทำให้ ขาดพยานหลักฐานที่จะเป็นข้อพิสูจน์เกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของชาวอุรุลลาไว้อยู่ได้อย่างชัดเจน ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องตรวจสอบข้อมูลอย่างเข้มข้น โดยเข้าไปเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลคนเดิม

ในประเด็นเดียวกันหลายครั้ง และทำการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลายคน ทั้งผู้สูงอายุหรือผู้อาวุโสในหมู่บ้าน บุคคลรุ่นปัจจุบันที่ได้รับการสืบทอดเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของกลุ่มตน รวมไปถึงการเก็บข้อมูลจากบุคคลภายนอกกลุ่มชาวอุรักลาโว้ย ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับรู้ข้อมูลบางประการเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ปัจจุบัน

2. การเก็บข้อมูลในประเด็นนี้จำเป็นต้องศึกษาข้อมูลจากบุคคลอาวุโสหรือบุคคลที่เป็นคนเฒ่าคนแก่ของหมู่บ้าน ข้อจำกัดคือผู้สูงอายุในหมู่บ้านที่รู้เรื่องเก่าแก่มิมีจำนวนน้อยเนื่องจากล้มหายตายจากไปเป็นจำนวนมาก เช่น บางหมู่บ้านมีผู้อาวุโสเพียงไม่กี่คน บางหมู่บ้านมีผู้สูงอายุที่เสียชีวิตไปในช่วงที่ผู้วิจัยกำลังเก็บข้อมูล จึงส่งผลให้ไม่สามารถเก็บข้อมูลต่อเนื่องจากบุคคลนั้นได้ นอกจากนี้การเก็บข้อมูลกับผู้สูงอายุยังพบอุปสรรคหลายประการ เช่น เรื่องสุขภาพของผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยหรืออ่อนเพลียบ่อยครั้ง ทำให้ไม่สามารถให้ข้อมูลได้อย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน ผู้สูงอายุบางคนมีปัญหาด้านการได้ยิน ทำให้มีปัญหาด้านการสื่อสาร อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสื่อสารด้วยภาษาถิ่นได้ซึ่งเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์และทำให้ผู้ฟังรู้สึกคุ้นเคยกับศัพท์และสำเนียงได้ ทำให้เก็บข้อมูลได้สะดวกยิ่งขึ้น

3. ประเด็นปัญหาเรื่องที่ดินทำให้พื้นที่ทำวิจัยมีความขัดแย้งเกิดขึ้น มีการฟ้องร้องมีคดีความ ทำให้ผู้วิจัยต้องระมัดระวังในระหว่างการเก็บข้อมูลเพื่อไม่ให้ประเด็นความขัดแย้งทวีความรุนแรงมากขึ้น และเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดความเสี่ยงต่อผู้ให้ข้อมูล นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ยกเลิกรูปแบบการเก็บข้อมูลโดยการจัดสนทนากลุ่ม เนื่องจากเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาความรุนแรงที่อาจจะเกิดขึ้นระหว่างการเก็บข้อมูลและผู้ให้ข้อมูล

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง พัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานชุมชนอุ้งถ้ำไวย ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร เป็นแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดให้ผู้วิจัยสามารถอธิบาย ถึงประเด็นที่ต้องการศึกษาและสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แนวคิดนิเวศวัฒนธรรม
2. แนวคิดนิเวศวิทยาชาติพันธุ์
3. แนวคิดการพัฒนาที่เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ
4. แนวคิดสิทธิชุมชน

2.1 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดนิเวศวัฒนธรรม (Cultural Ecology)

นิเวศวัฒนธรรมเป็นแนวทางศึกษาทางมานุษยวิทยาที่อธิบายถึงความแตกต่างกัน ทางสังคมและวัฒนธรรมของมนุษย์ในภูมิภาคต่างๆ ซึ่งประเด็นสำคัญที่ได้จากแนวคิด นิเวศวัฒนธรรมนี้ คือ การที่ข้อมูลตลอดจนผลของการศึกษาที่ดำเนินตามแนวทางนี้จะมีประโยชน์ ต่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน (ศรีศักร วัลลิโภดม, มปป.: 1)

การศึกษาในแนวนิเวศวัฒนธรรม มีความพยายามที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ กับสิ่งแวดล้อมในฐานะที่มนุษย์เป็นเจ้าของ “วัฒนธรรม” มากกว่าเป็นเพียงอินทรีย์ภาพของระบบ นิเวศ โดยให้ความสนใจศึกษา “วัฒนธรรม” ในฐานะที่เป็นกลไกสำคัญในการปรับตัวของมนุษย์ ให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม การศึกษาในแนวนี้ได้แตกแขนงออกไปมากมาย เช่น ความสนใจในเรื่อง อิทธิพลของลักษณะทรัพยากรธรรมชาติที่มีต่อลักษณะของวัฒนธรรม ประเด็นบทบาท ของวัฒนธรรมในการสร้างความสมดุลระหว่างประชากรและทรัพยากร (ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2539: 24)

Julian Steward นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกัน ได้อธิบายแนวความคิดแบบนิเวศวิทยา วัฒนธรรมว่า เป็นการศึกษาระบบการปรับตัวของสังคมภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม

โดยเน้นการศึกษาวิวัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการปรับตัว (adaptation) ของสังคม แนวความคิดนี้มองสังคมในลักษณะเป็นพลวัตหรือมีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (ยศ สันตสมบัติ, 2544: 34)

แนวคิดของ Steward นั้น คือการอธิบายถึงกำเนิดของลักษณะวัฒนธรรมด้านใดด้านหนึ่ง และสืบเสาะถึงแบบแผนทั้งหลายที่ทำให้วัฒนธรรมในที่ต่างๆ ผิดแผกแตกต่างกันออกไป วิธีการในการศึกษาของ Steward เน้นการศึกษารายละเอียดของกลุ่มท้องถิ่นในสภาพแวดล้อม นั้นก่อนที่จะนำเรื่องราวที่ศึกษาไปวิเคราะห์หาข้อสรุปทางนิเวศวิทยา (วายดาและรัฟฟาพอร์ท, 1968, อ้างถึงใน ชันญ วังศิริภาค, มปป: 7)

Steward มอง “วัฒนธรรม” ว่าเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้มนุษย์สามารถปรับตัวเข้ากับ สภาพแวดล้อม และมนุษย์มีวิธีการอย่างไรในการใช้เทคโนโลยีและระบบเศรษฐกิจในการปรับตัว ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้ ถึงแม้ว่าวัฒนธรรมจะถูกกำหนดโดยสภาพแวดล้อม แต่ Steward เสนอว่า เราไม่ควรแยกสภาพแวดล้อมออกจากความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญอีกส่วนหนึ่งในการอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ ตัวอย่างเช่น ในสังคมดั้งเดิม มนุษย์มีวิธีการผลิตแบบล่าสัตว์และเก็บหาอาหาร โดยปกติแล้วผู้หญิงเป็นผู้เก็บหาอาหาร และผู้ชายจะเป็นผู้ที่ออกล่าสัตว์ การแบ่งงานในลักษณะเช่นนี้มีใช้เพราะผู้ชายมีร่างกาย แข็งแรงกว่าผู้หญิง แต่เป็นเพราะผู้หญิงต้องใช้เวลาดูแลลูก ในขณะที่ผู้ชายสามารถเดินทางไกล และจากบ้านไปได้เป็นระยะเวลานาน (ยศ สันตสมบัติ, 2544: 34)

กรอบแนวคิดนิเวศวิทยาวัฒนธรรมมองว่า วัฒนธรรมเป็นการปรับตัวต่อปัญหาเบื้องต้น ที่เกี่ยวกับการดิ้นรนเพื่อมีชีวิตอยู่และการผลิต และแนวคิดนี้ได้ให้เหตุผลสำหรับการตอบคำถามที่ว่าสังคมมนุษย์พัฒนาแบบแผนพฤติกรรมที่เฉพาะอย่างไร ซึ่งก็คือการมองวัฒนธรรมว่าเป็น ระบบหนึ่งของพฤติกรรมที่ถ่ายทอดทางสังคมและมีหน้าที่เชื่อมโยงคนในชุมชนต่างๆ กับสิ่งแวดล้อมที่เฉพาะ เป็นการเน้นวัฒนธรรมว่าเป็นระบบพฤติกรรมที่รวมเอาเทคโนโลยี การจัดระเบียบทางเศรษฐกิจและการเมือง การตั้งถิ่นฐาน กลุ่มคนกลุ่มต่างๆ ศาสนา ความเชื่อ การปฏิบัติและค่านิยมต่างๆ ไว้ด้วยกัน นับว่าเป็นการเน้นการมีชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เฉพาะใน ชุมชนหรือสังคมนั้นๆ

นักมานุษยวิทยาที่ใช้ทฤษฎีนี้สามารถแสดงให้เห็นว่า ความเชื่อและการปฏิบัติต่างๆ ที่ดูเหมือนไร้สาระไม่มีเหตุผล อาจมีผลในด้านการใช้ทรัพยากรอย่างมีเหตุผลได้ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึง ระดับของเทคโนโลยีที่เฉพาะด้วย เช่น การที่เนื้อวัวเป็นอาหารต้องห้ามของชาวฮินดู ทั้งๆ ที่ความอดอยากและความยากจนมีอยู่ทั่วไปในอินเดีย ซึ่งสิ่งนี้นับว่าเป็นสิ่งซับซ้อนมาก

สำหรับชาวตะวันตก แต่มาร์วิน แฮริส บอกว่าการห้ามกินเนื้อวัวมีความหมาย เพราะเป็นการปรับตัวอย่างหนึ่ง เนื่องจากวัวมีความสำคัญในอินเดีย ไม่ใช่เพราะเป็นสิ่งที่สามารถกินได้ แต่เพราะวัวสามารถลากคันไถซึ่งมีความสำคัญต่อการทำเกษตรกรรม ถ้าครอบครัวต่างๆ กินเนื้อวัวในยามยาก จะทำให้ไม่มีวัวไถนา จึงไม่อาจทำการเกษตรกรรมได้ต่อไป ดังนั้น ข้อห้ามทางศาสนาที่ห้ามกินเนื้อวัว ได้เพิ่มความสามารถของสังคมไว้ได้ในระยะยาว (Marvin Harris, อ้างถึงใน มนตรี กรรพุมมาลย์, 2545: 36 - 37)

ตามทัศนะของ Steward มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีเหตุผล และวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมวางอยู่บนรากฐานของเหตุผล แต่เป็นเพราะว่าสภาพการณ์และสภาวะแวดล้อมมีความแตกต่างกัน วัฒนธรรมสองวัฒนธรรมจึงมีพื้นฐานของการปรับตัว การแก้ปัญหาและมีวิวัฒนาการแตกต่างกันไป เช่น วัฒนธรรมของกลุ่มที่ตั้งรกรากอยู่ใกล้ทะเล ย่อมมีการประดิษฐ์คิดค้นเครื่องมือยังชีพประเภท เบ็ด แห อวน ฉมวก เรือ และมีการพัฒนาสั่งสมความรู้เกี่ยวกับการเดินทะเล และการจับปลา ในขณะที่กลุ่มอื่นที่ตั้งรกรากอยู่ในเขตป่าดงดิบ อาจมีการประดิษฐ์คิดค้นเครื่องมือยังชีพที่แตกต่างกันออกไป เช่น หอก ธนู เพื่อใช้ในการล่าสัตว์และหาอาหาร กลุ่มชนทั้งสองกลุ่มนี้ย่อมต้องมีวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน (ยศ สันตสมบัติ, 2544: 34)

แนวความคิดของ Steward มีอิทธิพลอย่างมากต่อการวางรากฐานในการศึกษาเชิง“นิเวศวัฒนธรรม” ในสหรัฐอเมริกา ซึ่งให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมว่าเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่นใกล้ชิด และมีผลกระทบซึ่งกันและกันอย่างแยกไม่ออก ในยุคที่เทคโนโลยียังอยู่ในระดับต่ำ มนุษย์จำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และเมื่อเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้าขึ้น ก็ทำให้มนุษย์มีความสามารถในการเปลี่ยนหรือตัดแปลงสภาพแวดล้อมได้มากขึ้น และอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมก็จะลดน้อยลง แต่ลักษณะทางวัฒนธรรม ประเพณีและความคิดในอดีตรอดจนชนบทรอบนิคมประเพณีบางอย่างจะยังคงอยู่ และสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง (ยศ สันตสมบัติ, 2530: 205)

องค์ประกอบสำคัญที่สุดในแนวความคิดของ Steward คือ การที่มนุษย์ในสังคมดำรงความอยู่รอดโดยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัว เนื่องจากทุกสังคมวัฒนธรรมต้องเผชิญกับปัญหาพื้นฐานนี้ ดังนั้น Steward จึงสนใจวิธีการผลิตเป็นพิเศษ ซึ่งสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาตินั้นมีส่วนกำหนดและจำกัดแบบแผนการใช้ การผลิตและเทคโนโลยี Steward ได้ใช้แนวคิดนิเวศวัฒนธรรมในการศึกษาเปรียบเทียบ (comparative studies) และวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งแบบแผนพฤติกรรมกรรมการเก็บหาอาหาร

และการผลิตของสังคมชนเผ่าเล็กๆ (band society) หลายกลุ่ม และพบว่าสิ่งทีคล้ายคลึงกันหลายประการ เช่น แต่ละเผ่ามีประชากรจำนวนน้อย มีการอพยพโยกย้ายบ่อยครั้ง มีความแตกต่างของช่วงชั้นทางสังคมน้อย ซึ่งความคล้ายคลึงกันนี้เกิดขึ้นทั้งที่แต่ละเผ่าอยู่ห่างไกลกันและไม่เคยมีการติดต่อสื่อสารหรือรู้จักกันมาก่อน ไม่ว่าจะเป็นเผ่า Shoshoni ซึ่งเป็นเผ่าพื้นเมืองอเมริกัน หรือเผ่า Aborigines ซึ่งเป็นชนพื้นเมืองในออสเตรเลีย

Steward สรุปว่า ลักษณะที่คล้ายคลึงกันมีเหตุปัจจัยมาจากการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมนั่นเอง ดังตัวอย่างที่ Steward ยกขึ้นมาเพื่อสะท้อนแนวคิดนี้ให้เด่นชัด คือ ในกรณีของชนเผ่าอเมริกันพื้นเมือง Shoshone ที่อาศัยแถบ Great Basin ในทวีปอเมริกาเหนือ ชนเผ่านี้อาศัยและเดินทางโยกย้ายไปมาระหว่างที่ราบที่แห้งแล้งและป่าสนบนที่สูง ซึ่งแบบแผนพฤติกรรมการเก็บหาอาหารและการล่าสัตว์และเทคโนโลยีนั้น ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติ โดย Steward ได้ยกตัวอย่างพฤติกรรมและเทคโนโลยีการเก็บหาของ Shoshoni เช่น การเก็บหาเมล็ดพืช รากพืชและผลไม้ นั้น ทุกคนในกลุ่มจะแยกย้ายกันไปเก็บหาได้เอง แต่สำหรับการล่าสัตว์ เช่น กระต่ายและกวางแอนทีโลปจะต้องเป็นไปตามฤดูกาลและต้องอาศัยความร่วมมือกัน โดยอาศัยกลุ่มนายพรานในการล่าสัตว์ จึงเห็นได้ชัดเจนว่า สิ่งที่กำหนดพฤติกรรม การหาอาหาร คือ สภาพธรรมชาติ เช่น ฤดูกาล รวมทั้งวงจรชีวิตและพฤติกรรมของสัตว์ที่เป็นอาหารด้วย (Steward, อ้างถึงใน พลาเดช ณ ป้อมเพชร, 2546: 11 - 12)

กล่าวโดยสรุป แนวคิดนิเวศวิทยาวัฒนธรรมตามทัศนะของ Steward ในงานเขียน "วิธีการของนิเวศวิทยาวัฒนธรรม" เป็นความพยายามที่จะศึกษาและวิเคราะห์ถึง

1. ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมกับเทคโนโลยีการผลิต ซึ่งเป็นตัวกำหนดสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หรือเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมและเทคนิคที่จะใช้หาประโยชน์จากสภาพแวดล้อม
2. ความสัมพันธ์ระหว่างแบบแผนพฤติกรรมและเทคโนโลยีที่มนุษย์ใช้หาประโยชน์จากสภาพแวดล้อม
3. ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีต่อวัฒนธรรม โดยศึกษาถึงผลกระทบที่แบบแผนพฤติกรรมหนึ่งส่งไปถึงส่วนอื่นๆ ของวัฒนธรรม

โดยสรุป แม้ว่าแนวคิดนิเวศวิทยาวัฒนธรรมจะมีจุดอ่อนที่มีการวิพากษ์วิจารณ์กันบางประการก็ตาม แต่เนื้อหาโดยรวมของแนวคิดนี้ เป็นการมุ่งศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม โดยเน้นการที่มนุษย์สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ โดยอาศัยสิ่งแวดล้อมอย่างสัมพันธ์กัน เนื่องจากการที่มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมใดเดีนั้น ย่อมต้องมีความสัมพันธ์

กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งทำให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตได้ผ่านการพิจารณาถึงความเหมาะสมในการอยู่อาศัยอย่างรอบคอบและมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตามกาลเวลาและสิ่งเอื้ออำนวย สิ่งนี้ย่อมถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ภายใต้สังคมวัฒนธรรมหนึ่งๆ ที่แต่ละกลุ่ม แต่ละชุมชนต่างมีเอกลักษณ์เป็นของตนเองซึ่งได้ผ่านการปรับตัวมาอย่างยาวนาน

เมื่อพิจารณาลักษณะดังกล่าวของแนวคิดนิเวศวัฒนธรรมประกอบกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวอุรูกลาไวย์ที่มีวิถีชีวิตแบบกึ่งเร่ร่อน ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการกำหนดของสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีวิตและการทำมาหากิน โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการปรับตัวเพื่อความอยู่รอด และในขณะเดียวกัน ก็เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เปิดโอกาสให้สภาพแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติมีการพลิกฟื้นความอุดมสมบูรณ์ได้ด้วยตัวเอง

แนวทางการศึกษานี้ทำให้ผู้วิจัยสามารถศึกษาถึงพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐาน โดยพิจารณาถึงวิธีการของชาวอุรูกลาไวย์ในการปรับตัวทางด้านที่อยู่อาศัย รูปแบบการย้ายถิ่นฐานตามวัฒนธรรมและแบบแผนพฤติกรรมที่มีการถ่ายทอดและมีการปฏิบัติสืบต่อกันมา ภายใต้สภาพแวดล้อมทางกายภาพและสภาพทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้ออำนวย

แนวคิดนิเวศวัฒนธรรมทำให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับการแสดงออกซึ่งแบบแผนพฤติกรรมในการดำรงชีวิต ซึ่งหมายถึงชาวอุรูกลาไวย์มีพัฒนาการทางด้านที่ตั้งถิ่นฐานจนก่อเกิดเป็นชุมชนอุรูกลาไวย์ในปัจจุบัน โดยผ่านการพิจารณาอย่างรอบคอบจากการใช้ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในการตัดสินใจ ไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจเลือกพื้นที่ในการตั้งถิ่นฐานหรือการอพยพโยกย้ายก็ตาม

งานวิจัยชิ้นนี้ใช้แนวคิดทางภูมิศาสตร์เกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน ซึ่งพิจารณาจาก 2 ปัจจัยหลัก ได้แก่ (ฉัตรชัย พงศ์ประยูร, 2536:164 – 167)

1) ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์หรือสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติเชิงภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ อันมีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐาน ทำให้จำนวนและขนาดของแหล่งถิ่นฐานเกิดขึ้นในพื้นที่อันเหมาะสม

2) ปัจจัยด้านวัฒนธรรม การขยายตัว และความมั่นคงของแหล่งตั้งถิ่นฐานจะขึ้นอยู่กับระบบเศรษฐกิจและสังคมในระดับท้องถิ่น และการติดต่อสัมพันธ์กับสังคมอื่น

2. แนวคิดนิเวศวิทยาชาติพันธุ์ (Ethnoecology)

แนวคิดนิเวศวิทยาชาติพันธุ์ คือ การศึกษา “นิเวศวิทยา” ในฐานะที่เป็น “ความรู้” ของคนในท้องถิ่นหรือเจ้าของวัฒนธรรมโดยตรง ซึ่งเริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์ทางชาติพันธุ์นิเวศ (ethno ecology) ซึ่งให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ระบบความเชื่อและการให้คุณค่าในการนิยามธรรมชาติด้วยความคิดของมนุษย์ (ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2539: 25)

Ethnoecology หรือนิเวศชาติพันธุ์ เป็นส่วนหนึ่งของสำนักคิดทางมานุษยวิทยาที่เรียกว่า Ethnoscience หรือวิทยาศาสตร์ชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นสำนักคิดที่มุ่งศึกษาระบบความรู้ของสังคมใดสังคมหนึ่ง โดยส่วนใหญ่จะเป็นสังคมเล็กๆ เช่น กลุ่มชนเผ่า ในระยะเริ่มต้นการศึกษานี้จะเน้นไปที่ระบบการจำแนกแยกแยะสัตว์ พันธุ์พืช กิจกรรมหรือปรากฏการณ์ต่างๆ ในสังคม โดยได้รับอิทธิพลแนวคิดและระเบียบวิธีจากสาขาวิชาภาษาศาสตร์สังคม (Sociolinguistics) ซึ่งสาขาวิชานี้ได้มุ่งไปที่การวิเคราะห์สังคมวัฒนธรรมที่แตกต่างกันและการที่สังคมวัฒนธรรมนั้นมีวิถีการมองสิ่งรอบตัวที่แตกต่างกัน แต่ละสังคมวัฒนธรรมมีการจัดจำแนกประเภท แบ่งหมวดหมู่ แบ่งลำดับชั้น เพื่อจัดระเบียบความรู้ ความเข้าใจที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมเหล่านี้ นักมานุษยวิทยาสำนักนิเวศชาติพันธุ์จึงอาศัยการวิเคราะห์ทางด้านภาษา โดยลงรายละเอียดถึงระดับย่อยของชื่อและคำต่างๆ ที่พบในภาษานั้นๆ เพื่อหาบรรทัดฐานหรือกฎระเบียบที่เป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจสิ่งรอบตัวมนุษย์ (พลาเดช ณ ป้อมเพชร, 2546: 13)

นิเวศวิทยาชาติพันธุ์ (ethnoecology) เป็นมุมมองทางมานุษยวิทยาที่ให้ความสนใจกับสัมพันธ์ภาพระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ โดยเน้นการทำความเข้าใจกับวิถีคิด จักรวาลวิทยา และการจัดระบบการจำแนกแยกแยะธรรมชาติแวดล้อมของมนุษย์แต่ละกลุ่มแต่ละเผ่าพันธุ์ มุมมองดังกล่าวให้ความสำคัญกับมิติทางวัฒนธรรมในการจัดการทรัพยากร ซึ่งส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อการผลิตและการดำรงชีวิตของมนุษย์ภายใต้ระบบนิเวศที่แตกต่างกันออกไป และภายใต้บริบทและเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา

นับตั้งแต่ปี ค.ศ.1954 เมื่อ Harold Conklin ได้เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “The Relation of the Hanunoo Culture to the Plant World” ก็เป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาในแนวนิเวศวิทยาชาติพันธุ์ในชื่อที่แตกต่างกันออกไป เช่น วิทยาศาสตร์ชาติพันธุ์ (ethnoscience) พฤกษศาสตร์ชาติพันธุ์ (ethnobotany) นิเวศวิทยาวัฒนธรรม (cultural ecology) ระบบความรู้นิเวศพื้นบ้าน (traditional ecological knowledge) เป็นต้น แม้ว่าการศึกษาภายใต้ชื่อเหล่านี้จะมีมุมมองและแนวคิดทฤษฎีที่แตกต่างกันออกไปบ้าง หากแต่ประเด็นที่เชื่อมโยงการศึกษาเหล่านี้เข้าด้วยกัน

และเป็นจุดเริ่มต้นของนิเวศวิทยาชาติพันธุ์ในเวลาต่อมา คือ ความประทับใจของนักวิชาการต่อความลุ่มลึกและกว้างขวางขององค์ความรู้พื้นบ้านของกลุ่มชนต่างๆ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับระบบการจำแนกแยกแยะพืชและสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ รวมทั้งความเข้าใจในสัมพันธภาพของสิ่งมีชีวิตภายในระบบนิเวศชุดเดียวกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานของระบบการจัดการทรัพยากรของท้องถิ่น (ยศ สันตสมบัติและคณะ, 2547: 2) นิเวศวิทยาชาติพันธุ์เป็นแนวการศึกษาที่สนใจการคิด การรับรู้และโลกทัศน์ที่กลุ่มชนต่างๆ มีต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศที่พวกเขาอาศัยอยู่ (ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2539: 25)

อย่างไรก็ตาม การศึกษาในเรื่องความรู้นิเวศท้องถิ่นที่ผ่านมามีได้ถูกวิจารณ์ว่า มีลักษณะที่มุ่งศึกษาในตัว “ความรู้” ในฐานะที่เป็น “ความรู้” มากกว่าที่จะสนใจศึกษาในเชิงเปรียบเทียบระหว่างสังคมต่างๆ หรือศึกษาในแง่บทบาทและหน้าที่ของความรู้ที่มีต่อสังคม งานศึกษาจึงมักไม่ไปไกลเกินกว่าการรวบรวมข้อมูลชุดความรู้ในการจำแนกแยกแยะประเภทของสิ่งแวดล้อมไปจนถึงการพยายามหาทฤษฎีทางวัฒนธรรมที่กลุ่มชนใช้อธิบายแบบแผนทางพฤติกรรมที่มีต่อปรากฏการณ์ของสิ่งแวดล้อมนั้นๆ ความรู้นิเวศท้องถิ่นจึงเปรียบเสมือน “คลังแห่งความรู้” ที่มีลักษณะหยุดนิ่ง มากกว่าการเป็น “กระบวนการอันเป็นพลวัตที่มีการเคลื่อนไหวและปะทะสังสรรค์กันระหว่างเจ้าของความรู้และความรู้นั้น” (Utong, 1986, อ้างถึงใน ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2539:26)

การศึกษาความรู้นิเวศท้องถิ่นในยุคหลังมีความพยายามที่จะยกระดับการศึกษาโดยศึกษาในเชิง “คุณค่า” มากขึ้น ด้วยการชี้ให้เห็นบทบาทของความรู้เหล่านี้ในการรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อม ทำให้การศึกษาจะเกิดขึ้นพร้อมกับการวิพากษ์วิจารณ์แนวคิดและความรู้สมัยใหม่ของโลกตะวันตก ซึ่งเป็นความรู้กระแสหลักที่ครอบงำความรู้ของสังคมโลกตลอดมา พร้อมทั้งได้บดบังความรู้ท้องถิ่นของกลุ่มวัฒนธรรมต่างๆ เอาไว้ งานในแนวนี้ได้รับความสนใจมากขึ้นเรื่อยๆ ในปัจจุบัน ทั้งนี้เนื่องมาจากผลพวงของวิกฤตการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกขณะ

การศึกษา “ความรู้นิเวศวิทยาท้องถิ่น” มีรากฐานมาจากกลุ่มวัฒนธรรมผู้เป็นเจ้าของความรู้ เปรียบเสมือนทางเลือกใหม่ทางด้านแนวคิดในการนิยามโลกและสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ เพื่อให้พ้นจากความเสื่อมทรามในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และธรรมชาติในปัจจุบัน การหันกลับไปศึกษาความรู้ของชนพื้นเมืองจึงมิใช่เป็นไปเพื่อศึกษา “ความรู้” ในฐานะของ “ความรู้” อีกต่อไป หากเป็นการศึกษาที่มีเป้าหมายทางสังคมด้วยแนวคิดที่ว่าชนพื้นเมือง ผู้ซึ่งดำรงชีพในธรรมชาติมายาวนานมีชุดความคิดในการนิยามโลกและสิ่งแวดล้อม

ตลอดจนแนวการปฏิบัติที่แตกต่างไปจากแนวคิดตะวันตกและเป็นความรู้ที่ทำให้พวกเขาสามารถอยู่กับธรรมชาติได้อย่างสอดคล้องและกลมกลืน สามารถรักษาคุณภาพระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อมไว้ได้ ดังที่ Colin Turnbull ได้สะท้อนแนวคิดของชาว Bambuti ชนเผ่าปิกมีที่มีต่อป่าไว้ในงาน “Forest People” ว่า ป่านั้นเป็นทั้งมารดาและบิดร เป็นทั้งคนรักและสหายของพวกเขา พวกเขาดำรงชีพอยู่ด้วยรักและแบ่งปันในโลกที่ยังคงไว้ด้วยเมตตาและความดีงาม และปราศจากสิ่งชั่วร้าย (อ้างจาก Jameison และ Lovelace) (Turnbull, 1962, อ้างถึงใน ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2539: 28)

นอกจากนี้ การถกเถียงและต่อสู้ระหว่างแนวคิดสองกระแสดังกล่าว ยังเป็นผลโดยตรงมาจากความขัดแย้งในเชิงอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองในการจัดการและควบคุมทรัพยากรธรรมชาติระหว่างรัฐ กลุ่มธุรกิจและคนในท้องถิ่นของประเทศโลกที่สาม ซึ่งถือเป็นภูมิภาคที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์และอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ความขัดแย้งเกิดขึ้นจากปัญหาการผูกขาดอำนาจในการจัดการทรัพยากรโดยรัฐและกลุ่มอำนาจทางเศรษฐกิจ โดยใช้อำนาจและความรู้สมัยใหม่เข้าแทรกแซงการจัดการทรัพยากรของชนพื้นเมือง (ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2539: 28)

การศึกษาค้นคว้าวิจัยของชนพื้นเมืองในบริบทของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและกลุ่มคนภายนอกในช่วงทศวรรษหลัง จึงมีลักษณะที่เป็นไปในทิศทางของการวิพากษ์และวิพากษ์วิจารณ์มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะต่อนโยบายของประเทศส่วนใหญ่ต่อการโยกย้ายชนพื้นเมืองต่างๆ ออกจากถิ่นที่อยู่ในป่า ด้วยทฤษฎีทางนิเวศวิทยา อันมีสาระสำคัญอย่างน้อย 2 ประการคือ ประการแรก ในบริเวณของป่าธรรมชาตินั้นเป็นพื้นที่ที่มนุษย์ไม่ควรจะตั้งถิ่นฐานอยู่ และประการที่สอง การทำลายป่าอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน เกิดจากแบบแผนการผลิตของชนพื้นเมืองที่อาศัยอยู่ในป่า ซึ่งการศึกษาหลายชิ้นได้โต้แย้งทฤษฎีนี้ และชี้ให้เห็นว่าเป็นมายาภาพทางนิเวศวิทยาที่ผิดพลาด และเป็นฐานความรู้สมัยใหม่ที่เกิดขึ้นภายใต้การขยายตัวของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ซึ่งสนับสนุนการเติบโตของอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการค้า เช่น ธุรกิจทำไม้ ธุรกิจเหมืองแร่ เป็นต้น และการขยายตัวของระบบดังกล่าวเป็นสาเหตุที่แท้จริงของการทำลายป่า

การไม่ยอมรับฐานะทางความรู้ของชนพื้นเมืองนั้น สืบเนื่องมาจากความรู้ของชนเผ่าเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับผลประโยชน์ทางการค้าและการควบคุมการใช้ทรัพยากรโดยรัฐ นอกจากนี้ยังพบว่า ได้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชนพื้นเมืองภายใต้ความสัมพันธ์กับรัฐและระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ตลอดจนการถูกอพยพโยกย้าย เป็นสิ่งที่ทำให้ชนพื้นเมืองสูญเสียอิสรภาพ

ในการใช้ความรู้ที่มีอยู่ สูญเสียอำนาจในการใช้ทรัพยากร และได้เปลี่ยนจากกลุ่มคนที่สามารถผลิตเพื่อเลี้ยงชีพอย่างอิสระ กลายเป็นแรงงานรับจ้างในที่สุด (Morris, 1986, อ้างถึงใน ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2539: 28 - 29)

การศึกษาความรู้ในเวทีท้องถิ่นท่ามกลางกระแสความขัดแย้งของการแย่งชิงทรัพยากรในปัจจุบัน จึงมีความสำคัญอย่างน้อย 2 ประการ ประการแรกเป็นการศึกษาความรู้ทางนิเวศวิทยาของกลุ่มชนเหล่านั้น เพื่อสนับสนุนให้เกิดทางเลือกใหม่ในการพัฒนาสังคมที่อยู่บนพื้นฐานของการยอมรับวิถีชีวิต ความรู้ของกลุ่มวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายในสังคม และเพื่อความเป็นอิสระจากการครอบงำของรัฐและกลุ่มผลประโยชน์นอกชุมชนและสำหรับชนพื้นเมืองนั้น ความรู้เหล่านี้มีความสำคัญ เพราะว่าเป็นพื้นฐานที่ช่วยรักษาความสัมพันธ์อันเสมอภาคระหว่างระบบทุนนิยมกับกลุ่มชนเหล่านี้ไว้ในภาวะที่ถูกคุกคามจากนโยบายรัฐและระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ (Posey, 1986, อ้างถึงใน ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2539: 29) และประการที่สอง คือ การศึกษาความรู้ดังกล่าวมีเป้าหมาย เพื่อสนับสนุนให้เกิดทางเลือกใหม่ในการแก้ปัญหาวิกฤตการณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดจากแนวทางบนพื้นฐานความรู้สมัยใหม่ โดยการกลับไปศึกษาจากประสบการณ์ของชนพื้นเมือง และยอมรับคุณค่าของความรู้ทางนิเวศวิทยาเหล่านี้เข้าไปในกระบวนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของสังคม (ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2539: 28)

โดยสรุป การศึกษานิเวศชาติพันธุ์ (ethnoecology) เป็นการพยายามเข้าถึงมุมมองหรือโลกทัศน์ของชุมชนที่มีต่อระบบนิเวศของท้องถิ่น เป็นความผูกพันที่แนบแน่นระหว่างภูมิปัญญากับท้องถิ่น ความรู้กับระบบนิเวศ (ยศ สันตสมบัติ, 2542:48) ซึ่งนำไปสู่ความเข้าใจต่อภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่นในด้านต่างๆ ในฐานะที่เป็นระบบความคิด ระบบคุณค่า ความเชื่อและองค์ความรู้ต่อนิเวศ ซึ่งการศึกษาเรื่องภูมิปัญญาและการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพจำเป็นต้องอาศัยมุมมองหรือความรู้จากภายใน (Emic) ของชุมชนเป็นสำคัญ (กฤษฎา บุญชัย, 2540: 30, อ้างถึงใน พลาเดช ณ ป้อมเพชร, 2546: 13)

แนวคิดนิเวศวิทยาชาติพันธุ์มีเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษาความสัมพันธ์ ความเชื่อมโยงและความเกื้อกูลกันระหว่างมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและสิ่งเหนือธรรมชาติต่างๆ ที่ล้วนมีความเกี่ยวข้อง อาศัยซึ่งกันและกันและมีความเกี่ยวพันกับระบบความความรู้ ความคิดความสามารถในการกำหนดกิจกรรมหรือแบบแผนของพฤติกรรม ในรูปแบบที่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในสังคมต่างๆ ซึ่งการศึกษาแนวทางนี้ นอกจากจะให้ความสำคัญกับสัมพันธ์ภาพของสิ่งต่างๆ ที่มีความเกี่ยวพันกันแล้วนั้น การศึกษาในลักษณะนี้ยังให้ความสำคัญกับการยึดถือ

ความรู้ ความคิดของเจ้าของพื้นที่หรือการให้ความสำคัญกับมุมมองของคนในเป็นสำคัญ เนื่องจากถือว่า คนในหรือเจ้าของความรู้ที่มีการอยู่อาศัย มีความผูกพันกับสิ่งต่างๆ รอบตัว มาอย่างยาวนาน ย่อมมีวิธีการคิด ระบบความรู้ แนวความคิด และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ตนสามารถ นำมาใช้ในการดำเนินชีวิต ตลอดจนการปรากฏออกมาซึ่งแบบแผนพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์และการเกื้อกูลระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความเหมาะสม และมีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นในเวลาต่อมา เพื่อเป็นแบบแผนพฤติกรรมเฉพาะกลุ่ม เฉพาะพื้นที่ และบริบททางสังคม วัฒนธรรม ซึ่งบุคคลภายนอกที่จะเข้าไปศึกษาหรือทำความเข้าใจสิ่งต่างๆ ได้นั้น จะต้องใช้วิธีการศึกษาและการปฏิบัติตัวที่ปราศจากอคติใดใด เนื่องจากการให้ความสำคัญกับมุมมองของคนในถือเป็นประเด็นสำคัญที่ทุกคนควรตระหนักและนำมาใช้อย่างจริงจัง เพื่อส่งผลต่อความเข้าใจในบริบททางสังคม วัฒนธรรมนั้นได้อย่างชัดเจนแท้จริง

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสามารถนำแนวคิดนี้มาใช้ในการศึกษาพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐาน ชุมชนอุรึกลาไว้ว โดยการทำความเข้าใจความคิดความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวอุรึกลาไว้ว ที่ส่งผลให้ตนและกลุ่มของตนมีพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน โดยเป็นการพิจารณาจากมุมมองของชาวอุรึกลาไว้ว

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า แนวคิดนิเวศวัฒนธรรมกับแนวคิดนิเวศวิทยาชาติพันธุ์มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน แต่มีจุดเน้นและหลักการที่ต่างกัน คือ แนวคิดนิเวศวัฒนธรรมจะศึกษาถึงกระบวนการปรับตัวของมนุษย์และสังคมภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม ซึ่งในการปรับตัวนั้น วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือที่มนุษย์นำมาใช้ในการปรับตัวเพื่อให้มีชีวิตรอด ส่วนแนวคิดนิเวศชาติพันธุ์นั้น เป็นการศึกษาที่เน้นถึงความรู้และมุมมองคนใน (emic) รวมทั้งการตีความ การให้ความหมาย การกำหนดคุณค่าต่างๆ ดังนั้น กรอบแนวคิดนิเวศชาติพันธุ์จะเข้ามาเสริมในส่วนที่ต้องมีการวิเคราะห์มุมมองของ "คนใน" การจัดระบบคิด การจำแนกสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ในธรรมชาติ (พลาเดช ณ ป้อมเพชร, 2546: 13)

3. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

การพัฒนาเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมประการหนึ่ง ซึ่งมีผลกระทบต่อสังคมในด้านต่างๆ อย่างมาก ที่ผ่านมามีความพยายามที่จะอธิบายหรือให้คำจำกัดความของการพัฒนาโดยมีพื้นฐานอยู่บนแนวคิดที่หลากหลายแตกต่างกันไป ซึ่งจะส่งผลไปสู่แนวทางในการพัฒนาในทางรูปธรรมหรือการปฏิบัติจริง บางแนวคิดมองว่า แท้จริงแล้วการพัฒนา คือ การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ โดยการพัฒนาด้านนี้ได้รวมเอาการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนา

ทางด้านการเมือง สังคม วัฒนธรรม จิตวิทยาเอาไว้ การเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาด้านอื่นๆ ของสังคมเกิดขึ้นภายใต้การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจนั่นเอง (Kunkel, 1970, อ้างถึงใน รั้งสรรค์ ประทุมวรรณ, 2543: 103)

การดำเนินงานด้านการพัฒนาสังคม ตั้งแต่ระดับนโยบาย มีการมุ่งทิศทางการพัฒนาให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ส่งผลให้มีการผนวกตนเองเข้าเป็นส่วนหนึ่งของระบบทุนนิยมโลกและมีวิธีการบริหารจัดการโดยรัฐเข้ามาควบคุมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและเปิดโอกาสให้นายทุนหรือเอกชนเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ ในขณะที่เดียวกัน เมื่อรัฐและเอกชนต่างก็ได้รับผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน แต่กลับมองข้ามว่าวิธีการเหล่านั้นได้ก่อให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและทำลายความเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมและปิดโอกาสให้ชุมชนได้ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตน

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินงานด้านการพัฒนาของประเทศไทย ซึ่งเมื่อพิจารณาโดยใช้ทฤษฎีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตามลำดับขั้นที่มีแนวคิดถึงการที่จะพัฒนาประเทศให้ประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องเป็นประเทศที่มีอุตสาหกรรมก้าวหน้า จึงมีการนำเอาแบบอย่างกลุ่มประเทศในยุโรปตะวันตกและสหรัฐอเมริกา เป็นต้นแบบในการดำเนินงานพัฒนา เนื่องจากประเทศเหล่านี้ เป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนา (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2543: 170) ประกอบกับ การที่สังคมตกอยู่ภายใต้กระบวนการโลกาภิวัตน์ที่มีการเชื่อมโยงผู้คนจากหลากหลายประเทศ เชื่อมโยงวิถีคิด การประกอบกิจกรรม วัฒนธรรม การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างมหาศาล ซึ่งสังคิต พิริยะรั้งสรรค์ (2538: 16) กล่าวว่า “โลกยุคโลกาภิวัตน์เป็นส่วนขยายของระบบทุนนิยม โลกาภิวัตน์จะทำลายวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมบางส่วน ซึ่งอาจจะส่งผลให้การบริหารจัดการทรัพยากรของชุมชนอ่อนแอตามไปด้วย”

ประเทศไทยได้ใช้กลยุทธ์ที่หลากหลายในการผลักดันอุดมการณ์การพัฒนา วัฒนธรรมหนึ่งของการพัฒนาที่เน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เห็นได้จากการบริหารประเทศโดยใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งจุดเน้นของแผนแต่ละฉบับล้วนให้ความสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นอันดับหนึ่ง เพื่อสนับสนุนความเติบโตทางเศรษฐกิจ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 1 (2504 - 2509) และแผนพัฒนา ฉบับที่ 2 (2510 - 2514) การวางแผนพัฒนาในช่วงนี้ใช้แม่แบบการพัฒนาจากสังคมทุนนิยมตะวันตก ที่ให้ความสำคัญกับการเพิ่มผลผลิตและการขยายอัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมที่เน้นการทดแทนการนำเข้าจากต่างประเทศ เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจ

นโยบายแผนพัฒนาฉบับนี้ถูกกำหนดโดยผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศจากธนาคารโลก จึงมีการให้ความสำคัญกับเรื่องเศรษฐกิจมากกว่าเรื่องสังคม โดยมีการเน้นการเพิ่มรายได้ ประชาชาติ ผู้มีอำนาจในคณะรัฐบาลได้พยายามสร้างเสถียรภาพทางสังคมและเร่งอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยผ่านการลงทุนและความช่วยเหลือทางการเงินและวิชาการ จากต่างประเทศ รัฐสร้างบริการโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน เขื่อน เพื่อให้เกิดการเพิ่มผลผลิต และเพิ่มรายได้เฉลี่ยต่อหัว และสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจรวดเร็วขึ้น แต่ไม่มีแผนพัฒนาด้านวัฒนธรรมและสังคม ซึ่งการพัฒนาสังคมถูกมองในเชิงเพื่อสนับสนุน การพัฒนาทางเศรษฐกิจ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (2515 - 2519) มีการเสนอกลวิธี ใหม่ทางอุตสาหกรรมในการผลิตเพื่อการส่งออกควบคู่ไปกับกลวิธีของการทดแทนการนำเข้า เพื่อส่งเสริมนโยบายทางเศรษฐกิจ รัฐบาลสนับสนุนให้มีการพัฒนาทุนภายในประเทศและมีการ ขยายตัวในการผลิตสินค้าด้านหัตถอุตสาหกรรม เพื่อตอบสนองของความต้องการของตลาดภายใน และตลาดต่างประเทศ และเริ่มมีการพูดถึงการวางแผนทางด้านสังคม โดยมีการกำหนดนโยบาย ด้านประชากรเป็นครั้งแรกและมีการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (2520 - 2524) รัฐบาลมีนโยบาย ด้านเศรษฐกิจ โดยรักษาวิธีการทดแทนการนำเข้าและส่งเสริมการส่งออก และมีการกำหนด นโยบายเกี่ยวกับเมือง โดยมีการเสนอให้มีการพัฒนาเมืองรองในส่วนภูมิภาค เช่น ขอนแก่น นครราชสีมา อุบลราชธานี อุตรธานี ลพบุรี พิษณุโลก เชียงใหม่ ภูเก็ต และสงขลา - หาดใหญ่ เพื่อเป็นการกระจายความเจริญออกจากกรุงเทพฯและปริมณฑล โดยได้รับการสนับสนุน ทางการเงินจากธนาคารโลก แต่ในด้านนโยบายเมืองนั้นไม่บรรลุเป้าหมาย เนื่องจากรัฐบาล ไม่ได้พัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานที่เพียงพอ แต่ได้ทุ่มงบประมาณจำนวนมากในการปรับปรุง ระบบโครงสร้างพื้นฐานของกรุงเทพฯ และปริมณฑล อย่างต่อเนื่อง ส่วนนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม ได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมโดยเฉพาะในเขตชนบท พื้นที่ที่เป็นแหล่งน้ำ ป่าไม้ แหล่งแร่ เร่งรัดการปฏิรูปที่ดิน จัดสรรแหล่งน้ำในประกาศอนุรักษ์ ทะเลหลวง สำรวจและพัฒนาแหล่งพลังงานในอ่าวไทยและภาคใต้ฝั่งตะวันออก

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525 - 2529) รัฐบาลได้ดำเนิน กลวิธีการทดแทนการนำเข้าและการส่งเสริมการส่งออก โดยมีนโยบายเมืองที่ธนาคารโลก ยังให้การสนับสนุนการกระจายกิจกรรมอุตสาหกรรมและชุมชนสู่ภูมิภาคและมีนโยบาย

สิ่งแวดลอมที่ยังคงดำเนินเรื่องการจัดการทรัพยากรและฟื้นฟูสภาพแวดลอมในเขตชนบท และเริ่มมีการกระจายการวางแผนลงสู่ระดับภูมิภาคและพื้นที่

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (2530 - 2534) รัฐบาลยังคงมุ่งดำเนินนโยบายเดิมด้านเศรษฐกิจ เมืองและสิ่งแวดลอม และมีการส่งเสริมการจัดโครงสร้างของเมืองให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (2535 - 2539) มีการวางแนวทางการส่งเสริมภาคบริการให้เป็นไปตามทิศทางกระแสเศรษฐกิจโลก โดยการสนับสนุนให้กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางคมนาคมขนส่งทางอากาศ การเงิน การพาณิชย์ และการบริการด้านต่างๆ ส่วนบริเวณทลรอบนอกให้เป็นเขตรองรับอุตสาหกรรมที่ย้ายออกจากกรุงเทพมหานคร แนวทางนี้ได้สอดคล้องกับนโยบายใหม่ของเมืองที่สนับสนุนด้วยกลวิธีโครงข่ายภูมิภาคที่คาดว่าจะสามารถแก้ปัญหาการกระจายความเจริญสู่ชนบท โดยให้มีการเร่งรัดพัฒนาชนบทไปพร้อมกัน (สังคิต พิริยะรังสรรค์ และคณะ, 2538: 115 - 123)

นอกจากนี้ รัฐเริ่มมองเห็นความจำเป็นในการกำหนดแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และกำหนดวัตถุประสงค์การพัฒนาไว้ 3 ประการ คือ เน้นการให้เกิดความสมดุลระหว่างวัตถุประสงค์ด้านความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การกระจายรายได้ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดลอมและเน้นการกระจายรายได้และพัฒนาไปสู่ภูมิภาคและชนบท มีการใช้มาตรการทางด้านภาษี การกระจายการถือครองทรัพย์สินด้านการเร่งรัดการปฏิรูปที่ดิน การออกเอกสารสิทธิที่ดิน

กรกำหนดนโยบายพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ของสภาพัฒน์ ได้ชี้ให้เห็นว่า แนวความคิดของสภาพัฒน์ในการพัฒนาประเทศ ไม่ได้สะท้อนความต้องการของประชาชนในประเทศเป็นหลักสำคัญ แต่กลับปรับเปลี่ยนตามกระแสความผันผวนของเศรษฐกิจโลก โดยผ่านการครอบงำทางความคิดจากกลุ่มอิทธิพลภายนอกประเทศ ในรูปของการลงทุนและความช่วยเหลือทางการเงิน และวิชาการที่มีเงื่อนไข และจากกลุ่มที่มีอิทธิพลทางการเมืองและเศรษฐกิจที่เข้ามาบริหารประเทศ โดยไม่ได้สนใจการตรวจสอบหรือมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนพัฒนา แต่ให้ความสนใจในการผลักดันโครงการต่างๆ ที่จะดูดซับทรัพยากรในการสร้างผลกำไรต่อกลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือพรรคการเมืองที่เขาสนับสนุนมากกว่า (ชัยอนันต์และกุสุมา, 2534, รังสรรค์, 2536: 71 อ้างถึงใน สังคิต พิริยะรังสรรค์และคณะ, 2538: 123)

จากการดำเนินงานนโยบายพัฒนา โดยใช้แผนพัฒนา ดังที่กล่าวมา ผลการพัฒนาสามารถแสดงถึงผลสำเร็จของการพัฒนาในด้านวัตถุประสงค์ค่อนข้างมากและมีการขยายตัวของเศรษฐกิจของประเทศเพิ่มขึ้น

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540 - 2544) มีการปรับแนวคิดการพัฒนาจากเดิมที่เน้นเศรษฐกิจมาเป็นการเน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ปรับเปลี่ยนให้มีการวางแผนจากเบื้องล่างสู่เบื้องบน วางแผนการพัฒนาเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาฉบับนี้ เป็นแผนแรกที่มีการระดมความคิดเห็นในระดับพื้นที่จนถึงระดับชาติจากคนทุกหมู่เหล่าทุกสาขาอาชีพ เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและทิศทางการพัฒนาประเทศ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (2545 - 2549) มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและการพัฒนาอย่างมีสมดุล ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สังคมไทยมีความสุขถ้วนหน้า สามารถพึ่งตนเองอย่างมีภูมิคุ้มกันที่ดี

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (2550 - 2554) รัฐให้ความสำคัญกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและได้จัดทำวิสัยทัศน์ของประเทศไทย โดย “มุ่งพัฒนาสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” แผนพัฒนาฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มศักยภาพของชุมชนให้มีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย เพื่อเป็นรากฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิต และมีการอนุรักษ์ฟื้นฟู ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ปรับโครงสร้างการผลิตสู่การเพิ่มมูลค่าของสินค้าและเสริมสร้างความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและคุณค่าความหลากหลายทางชีวภาพควบคู่กับการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้เป็นฐานที่มั่นคงของการพัฒนาประเทศ

แผนพัฒนาฉบับต่างๆ ที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า ระยะเวลาเริ่มแรก รัฐได้มุ่งการพัฒนาเพื่อให้มีอัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน รูปแบบการพัฒนาประเทศในแนวทางนี้ ส่งผลให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ จนต้องมีการปรับเปลี่ยน การกำหนดแนวทางในการบริหารประเทศในรูปแบบใหม่ โดยมุ่งเน้นการรักษาความสมดุล ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรธรรมชาติมากยิ่งขึ้น

สุริชัย หวันแก้ว (มปป.: 205) กล่าวว่า การพัฒนาไม่ได้ก่อให้เกิดความเจริญ แต่เพียงด้านเดียว แต่การพัฒนาได้นำเอาความเสี่ยงภัยมาสู่สังคม เช่น ด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพ

และด้านวัฒนธรรม ซึ่งผลร้ายของการพัฒนาโดยส่วนใหญ่จะตกอยู่กับผู้ที่ด้อยฐานะทางเศรษฐกิจ ผู้ไร้อำนาจในสังคมหรือคนชายขอบและเยาวชน

การพัฒนาที่เน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การมุ่งเน้นการค้า การลงทุน การเติบโตของระบบทุนนิยม พาณิชยกรรม การขยายตัวของเมือง เหล่านี้ ล้วนมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ต่างๆ โดยเฉพาะในเขตชนบทที่ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำการประมง ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่อาศัยร่วมและรักษาทรัพยากรธรรมชาติ แต่แนวทางการดำเนินงานของรัฐกลับทำให้ประชาชนเหล่านี้กลายเป็นผู้เสียผลประโยชน์และต้องรับผลจากการพัฒนาที่มุ่งตอบสนองความต้องการของรัฐและผู้มีอำนาจทั้งทางเศรษฐกิจและการเมือง ซึ่งเป็นชนส่วนน้อยของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อกล่าวถึงกลุ่มชาวเลอุรักลาไวย์ ผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต ที่มีการส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นอันดับต้นของประเทศ ท่ามกลางความเจริญเติบโตของสภาพบ้านเมือง เศรษฐกิจและการหลั่งไหลเข้ามาของระบบทุน ระบบเศรษฐกิจการค้าและคนแปลกหน้า ทั้งที่เข้ามาท่องเที่ยว และการทำธุรกิจส่วนตัวภายในพื้นที่ ส่งผลให้การพัฒนาในรูปแบบนี้ได้ทำลายวิถีชีวิต ส่งผลต่อความเป็นอยู่ที่ยากลำบากมากขึ้น เช่น การแข่งขันด้านการทำประมงพาณิชย์ ส่งผลต่อการทำมาหากินของชาวอุรักลาไวย์ที่ต้องมีพื้นที่ในการทำกินจำกัดแคบลง และหากินได้จำนวนไม่มากดังเช่นในอดีต การขยายตัวของเมือง และการที่ภูเก็ตเป็นเมืองที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจอย่างมหาศาล ส่งผลให้บุคคลที่มีอำนาจ มีความรู้ เข้าไปทำการครอบครองพื้นที่ที่ชาวอุรักลาไวย์เคยอยู่อาศัย ดำรงชีวิตมานานนับร้อยปี กลายเป็นของตนอย่างง่ายดาย การกำหนดเป็นเขตอนุรักษ์หรือการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติ ส่งผลให้ชาวอุรักลาไวย์ถูกกีดกันออกจากที่ทำกินดั้งเดิม ไม่สามารถเข้าทำกินในเกาะแก่งต่างๆ ที่เคยหากินมาตั้งแต่ในอดีต การวางแผนโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ ซึ่งในจังหวัดภูเก็ต มีโครงการพัฒนาอ่าวภูเก็ตหรือแผนพัฒนาในจังหวัดภูเก็ต ซึ่งมีโครงการขนาดใหญ่กว่า 10 โครงการ เช่น การทำท่าเทียบเรือยอร์ท ท่าเทียบเรือมารีน่า บ้านพักอาศัย แหล่งอาศัย โรงแรม เป็นต้น เหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวอุรักลาไวย์แทบทั้งสิ้น

นอกจากนี้ ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่เป็นนโยบายการพัฒนาของรัฐที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความเป็นอยู่ของชาวอุรักลาไวย์ คือ การพัฒนาโดยการส่งเสริมการท่องเที่ยว

การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทย เริ่มขึ้นในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ พร้อมกับ แผนพัฒนาของชาติ ในรูปของการพัฒนาภาคบริการ ซึ่งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (อศท.) ได้ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2502 และรัฐบาลได้กำหนดการท่องเที่ยวเป็นนโยบายสำคัญในแผนพัฒนาฉบับที่ 4

การพัฒนาการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่มีการให้ความสำคัญ คือ การนำเอาธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมมาเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว ซึ่งมีทั้งในรูปแบบของการอนุรักษ์ธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมเพื่อรักษาความเป็นไทยและการปรับเปลี่ยนธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมให้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เพื่อการทำธุรกิจด้านการท่องเที่ยว โดยมีการปรับวัฒนธรรมให้เป็นสินค้าเพื่อการบริโภค ทั้งๆ ที่วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตและเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ไม่ใช่สิ่งที่มีขึ้นเพื่อการค้า

การทำธุรกิจด้านการท่องเที่ยวเพื่อการค้า เกิดขึ้นในรูปแบบของการขยายตัวของกิจการการท่องเที่ยวด้านโรงแรมและรีสอร์ท ซึ่งส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ตามชายฝั่งทะเล ตลอดข้างทางของถนนเลียบริมชายฝั่งทะเล ซึ่งมีความใกล้ชิดกับธรรมชาติ แต่ในขณะเดียวกัน การกระทำดังกล่าวเป็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเพื่อตอบสนองและให้ประโยชน์แก่ผู้ที่มีเงิน มีอำนาจ แต่เป็นการกีดกันคนจนไม่ให้มีสิทธิในทรัพยากรเหล่านั้น (อมรา พงศาพิชญ์, 2547: 122)

เมื่อก้าวถึงยุคกับการท่องเที่ยว นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2505 เป็นต้นมา เมื่อครั้งที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เสด็จประพาสจังหวัดภูเก็ต ส่งผลให้จังหวัดภูเก็ตเริ่มเป็นที่รู้จักและมีนักท่องเที่ยวเริ่มเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตมากขึ้น ประกอบกับองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ประชาสัมพันธ์ถึงความงามของจังหวัดภูเก็ตไปทั่วโลก ทำให้นักลงทุนทั้งภายในและภายนอกประเทศต่างระดมทุนเข้าสู่ภูเก็ต โดยกลุ่มนายทุนระดับท้องถิ่นที่เคยร่ำรวยจากธุรกิจเหมืองแร่ได้เปลี่ยนแนวทางเข้าสู่ธุรกิจท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก กลุ่มนายทุนจากต่างประเทศเริ่มให้ความสนใจที่จะมาลงทุน โดยเน้นการเข้ามาสร้างโรงแรม ที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว (ฤดี ภูมิภูถาวร, 2542: 1 อ้างถึงใน ปิยนุช แก้วหนู, 2551: 12) และการขยายตัวของการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดการเพิ่มจำนวนของผู้เข้ามาอยู่อาศัยภายในจังหวัดมากขึ้น ทั้งโดยวิธีการเกิด การย้ายถิ่นจากทั่วทุกภาค (ปิยนุช แก้วหนู, 2551: 12)

นโยบายด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต เป็นที่ยอมรับกันว่า เศรษฐกิจของจังหวัดภูเก็ตขึ้นอยู่กับการท่องเที่ยวเป็นหลัก เนื่องจากจังหวัดภูเก็ตมีจุดแข็งในด้านการท่องเที่ยวอยู่หลายประการ ทั้งทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่งดงาม โดดเด่นหลากหลาย และมีชื่อเสียงระดับโลก จึงมีการกล่าวกันว่า จะมีการส่งเสริมพัฒนาจังหวัดภูเก็ตให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางทะเล ระดับ Premium World Class โดยแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต ปรากฏออกมาในรูปแบบของการสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยว เช่น การก่อสร้างศูนย์ประชุมและแสดงสินค้านานาชาติ การส่งเสริมให้จังหวัดภูเก็ต

เป็นศูนย์บริการสุขภาพและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การพัฒนาจังหวัดภูเก็ตเป็นสวรรค์ของการช้อปปิ้งนานาชาติและการใช้จุดเด่นด้านอาหารในการพัฒนาการท่องเที่ยว¹

นายสมบุญ จิรายุส นายกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยว กล่าวถึงการผลักดันให้ภูเก็ตเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อการท่องเที่ยว โดยสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต พร้อมที่จะเข้าร่วมการผลักดันให้ภูเก็ตเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็นสิ่งสำคัญในการนำเสนอนโยบายการพัฒนาจังหวัดภูเก็ตต่อรัฐบาล²

นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ตยังร่วมมือกับเอกชนในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ปี 2551 โดยเน้นพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ในพื้นที่ การทำตลาดต่างประเทศ และการให้บริการอย่างมีคุณภาพ³

ข้อมูลของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีการกล่าวถึงเป้าหมายและแนวโน้มของการท่องเที่ยวในปี 2010 โดยจากวิกฤติการณ์ทางการเงินและการเมืองของประเทศไทยในปี 2008 ได้ส่งผลให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในประเทศไทยจำนวนน้อยลง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงคิดโครงการสำหรับปี 2009 โดยมุ่งส่งเสริมให้การท่องเที่ยวกลับมาทำมูลค่าทางเศรษฐกิจให้สูงขึ้นและกำหนดแนวโน้มการตลาดสำหรับปี 2010 โดยมุ่งให้เศรษฐกิจเติบโตสูงขึ้น โดยการให้บริการลูกค้าในรูปแบบของ TAT Call Centre และมีหน่วยงานประชาสัมพันธ์ที่พร้อมให้ข้อมูลข่าวสาร การจัดกิจกรรมของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เช่น กิจกรรม Thai Tourism Festival Amazing Two Coasts Amazing Isan Fair และ One Night One Price โดยในปี 2010 มีการคาดการณ์ว่า จะมีกลุ่มนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น 3.38% และนำรายได้เข้ามาประมาณ 430,000 ล้านบาท และเพิ่มขึ้นมา 5.5%⁴

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การดำเนินงานของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีการกำหนดเป้าหมายที่ได้รับจากการท่องเที่ยว โดยใช้ตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจและมุ่งหวังให้การท่องเที่ยวนำมาซึ่งรายได้ที่สูงขึ้น โดยใช้กลยุทธ์และเงื่อนไขทางการตลาดมาเป็นตัวขับเคลื่อน

¹ ที่มา: <http://information.phuketindex.com/society/people/134-2009-02-05-11-10-22.html> สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2553

² ที่มา: <http://www.phuketonline.com/index.php?lay=show&ac=article&id=53866330&Ntype=5> สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2553

³ ที่มา: http://www.citizenservice.net/forum/index.php?topic=8850.msg_8850 สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2553

⁴ที่มา: http://www.tatnews.org/tat_news/4677.asp สืบค้นเมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2553

การดำเนินงาน จึงมีการกำหนดกิจกรรมต่างๆ เพื่อตอบรับกับความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยว
ทั่วทุกมุมโลก

โดยสรุป การพัฒนาที่มุ่งส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดย
ส่วนใหญ่ล้วนมีผลทำลายความเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมของผู้คนและชุมชนที่อยู่ในบริเวณนั้น
โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มชาวอุรักลาไวกัยที่อาศัยอยู่ในจังหวัดภูเก็ต มีการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว
และธุรกิจด้านอสังหาริมทรัพย์ ส่งผลให้ชาวอุรักลาไวกัย ผู้ซึ่งเสมือนเป็นผู้นำที่ดูแลรักษา
ทรัพยากรธรรมชาติและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติได้โดยตรง แต่ผลจากการพัฒนา
กลับทำให้ชาวอุรักลาไวกัยต้องประสบกับปัญหาทั้งในเรื่องการขาดแคลนที่ทำมาหากินที่มีการห้าม
เข้าไปทำกินระยะ 3 กิโลเมตรจากชายฝั่ง และปัญหาด้านที่อยู่อาศัย ที่ต้องถูกเบียดขับ
ไล่ที่ จนไม่มีความมั่นคงในการหากินและการอยู่อาศัยแต่อย่างใด

ผลจากการพัฒนาการท่องเที่ยวดังกล่าว นายเรืองยุทธ ตีระวนิช อำนวยการ
กองที่อยู่อาศัย ศูนย์วิชาการและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ การเคหะแห่งชาติ กล่าวไว้ในรายงาน
ฉบับสมบูรณ์ เรื่อง แผนพัฒนาที่อยู่อาศัยระดับเมือง จังหวัดภูเก็ตว่า จังหวัดภูเก็ตมุ่งเน้น
ที่ความเจริญของเมือง แต่ในขณะเดียวกัน ความเจริญได้กลายเป็นปัจจัยในการทำลายวิถีชีวิต
ของคนในชุมชน ตัวอย่างเช่น ชุมชนแหลมตึกแกและหาดราไวกัย

นฤมล อรุโณทัย กล่าวไว้ในรายงานฉบับสมบูรณ์ เรื่อง แผนพัฒนาที่อยู่อาศัยระดับเมือง
จังหวัดภูเก็ต (2548: ภาคผนวก ฉ-4 – ภาคผนวก ฉ-7) ว่า เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่ปรากฏในแผนที่
ท่องเที่ยวภูเก็ตว่า Sea Gypsy Village เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาสัมผัส และเป็นชุมชนดั้งเดิม
ของจังหวัดแต่ไม่ได้รับการเชิดชู ซึ่งวิธีการอาจมีได้หลายรูปแบบ เช่น การสร้างเสริมชุมชน
ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เช่น ชุมชนชาวเล สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องวิถีประมง การทำลอบ
โดยใช้ลวดถัก ซึ่งเป็นการนำเอาสิ่งที่มีอยู่และมีความแตกต่างกับสถานที่อื่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์
ในทางสร้างสรรค์ ซึ่งการทำธุรกิจท่องเที่ยวโดยส่วนใหญ่จะเน้นเรื่องกายภาพ เช่น การสร้าง
โรงแรม แต่แท้ที่จริงน่าจะส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้มาดูของในชุมชนท้องถิ่นและมีการคำนึงถึงวิถี
ชีวิตของคนในชุมชนต่างๆ เหล่านั้น

ในขณะเดียวกัน บางแนวคิดได้เน้นพิจารณาการพัฒนาในด้านการเมือง โดยกล่าวว่า
ลักษณะสำคัญของการพัฒนานั้นมิใช่การพัฒนาสังคมให้เปลี่ยนแปลงจากสังคมจารีตประเพณี
(Tradition Society) ไปสู่ความทันสมัยหรือสังคมสมัยใหม่ (Modern Society) เป็นประการสำคัญ
แต่การพัฒนาคือ การพยายามที่จะสร้างระบบและสถาบันการเมืองแบบใหม่ บางแนวคิดก็รวมเอา
แนวคิดไว้หลายด้าน เช่น การมองว่าการพัฒนามิใช่การพัฒนาทางด้านการเมืองเพียงอย่างเดียว

แต่ต้องมองควบคู่ไปกับการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หรือทางด้านเศรษฐกิจด้วย (รังสรรค์ ประทุมวรรณ, 2543: 103)

นอกจากนี้ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2543: 3) ได้สรุปความหมายของการพัฒนาไว้ดังนี้
 ประการที่หนึ่ง การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงตามแผนหรือการเปลี่ยนแปลงที่มีการ กำหนดทิศทาง (Planned or directed change) หมายถึง การพัฒนามิใช่เป็นเรื่องธรรมชาติ หากแต่เป็นความพยายามของมนุษย์ ที่พยายามจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น โดยกำหนด ทิศทางหรือรายละเอียดเอาไว้ล่วงหน้าว่า จะพัฒนาอะไร พัฒนาอย่างไร เข้าเร็วอย่างไร ใครจะเป็น ผู้พัฒนาและถูกพัฒนา เป็นต้น

ประการที่สอง เป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนาอยู่ที่คน ซึ่งคนเป็นทั้งผู้ถูกพัฒนาและผู้รับ ผลของการพัฒนา โดยการมองคนเป็นกลุ่มหรืออยู่ในกลุ่ม ดังนั้น การพัฒนาคนจึงรวมถึง การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การเมืองสังคม และวัฒนธรรม

ประการสุดท้าย เป้าหมายของการพัฒนาคน กลุ่มคนหรือสังคม คือความอยู่ดีกินดี ในด้านต่างๆ หรือสภาพสังคมที่ดี ซึ่งรวมถึงสภาพทางเศรษฐกิจและการเมืองด้วย

และสัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2543: 7-8) มีการแบ่งสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ โดยยึดเอาความสัมพันธ์กับสังคมเป็นหลัก ดังนี้

1. **สาเหตุจากภายใน** (causes from within) สิ่งต่างๆ ภายในสังคมที่เป็นตัวเหตุทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลงขึ้นในสังคมมีจำนวนมาก ประกอบด้วย

1.1 ปัจจัยธรรมชาติ ทั้งยามปกติ เป็นความอุดมสมบูรณ์หรือความไม่สมบูรณ์ ของธรรมชาติ และยามไม่ปกติ เช่น ภัยพิบัติ อุทกภัย ไฟป่า

1.2 ปัจจัยทางสังคม เช่น การเพิ่ม - ลดของประชากร การขัดแย้ง การแข่งขัน ความร่วมมือรูปแบบต่างๆ ความเข้มแข็งหรืออ่อนแอของพลเมือง

1.3 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เช่น การประกอบอาชีพ ความต้องการวัสดุอุปกรณ์ในการผลิต สินค้าและบริการ

1.4 ปัจจัยทางการเมือง เช่น การออกกฎหมาย การบริหาร การทหาร

1.5 ปัจจัยทางวัฒนธรรม เช่น ศาสนา อุดมการณ์ เทคโนโลยี

2. **สาเหตุจากภายนอก** (causes from without) ประกอบด้วย

2.1 ในยามสงบ มีการติดต่อระหว่างสังคมหลากหลายประเภท เช่น การท่องเที่ยว ระหว่างกัน การค้าขายระหว่างกัน การศึกษาอบรมระหว่างกัน การเผยแพร่ศาสนาระหว่างกัน เป็นต้น

2.2 ในยามสงคราม มีการกระทบกระทั่งระหว่างสังคม ตั้งแต่การขัดแย้งชายแดนระหว่างสองประเทศ ความไม่สงบระหว่างประเทศ ไปจนถึงสงครามแบบต่างๆ ตลอดจนมหาสงคราม ล้วนเป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

สำหรับประเด็นในการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงในบริบทของสังคมดั้งเดิม

Julian Steward ให้ความสำคัญกับกระบวนการที่เป็นผลจากการปฏิสังสรรค์ระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมและวัฒนธรรมจากภายนอกที่มีอิทธิพลมากกว่าจนเกิดการยอมรับเอาวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามาใช้ในชีวิตประจำวัน และก่อให้เกิดผลกระทบต่อส่วนอื่นๆ ของสังคมและวัฒนธรรมอย่างมากมาย โดยเฉพาะสังคมชนเผ่าที่โดดเดี่ยว และที่อยู่ห่างไกล อิทธิพลจากภายนอกมักจะมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงชีวิต สังคม และวัฒนธรรมของคนท้องถิ่นโดยสิ้นเชิง เช่น การเข้ามาของเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์มีผลทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนสิ่งของกลายมาเป็นการใช้เงินตราเป็นสื่อในการแลกเปลี่ยน การเข้าไปเกี่ยวข้องกับระบบตลาดทำให้การร่วมมือตามประเพณีหายไป ที่ดินกลายเป็นสินค้าที่ซื้อขายแลกเปลี่ยนได้ ผลที่เกิดขึ้น คือ พวกเขาจะถูกแปลกแยก (alienation) ออกจากทรัพยากรและสิ่งของที่เป็นของกลุ่มตามประเพณี พวกเขากลายมาเป็นกรรมกรรับจ้างและผู้ผลิตสินค้าป้อนตลาดที่จำต้องพึ่งพิงกับบุคคลและกลไกตลาดภายนอกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และบ่อยครั้งมักจะถูกเอาเปรียบ และกลายเป็นชนชั้นล่างที่ยากจนทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ในสังคมใหญ่ที่ถูกผนวกเข้าไว้โดยการควบคุมของรัฐและเศรษฐกิจสมัยใหม่เกิดอคติและการเลือกปฏิบัติ (prejudice and discrimination) จากคนในสังคมใหญ่ที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์กลายมาเป็นกลุ่มชนชั้นล่างในสังคมใหญ่

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวข้างต้นไม่ได้เกิดจากการที่วัฒนธรรมหลักของรัฐและวัฒนธรรมของท้องถิ่นมาปฏิสัมพันธ์กันเท่านั้น ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจากตัวแทนของการเปลี่ยนแปลง (change agents) ทั้งที่เป็นคนภายใน และคนภายนอกท้องถิ่น สำหรับคนภายนอกตัวแทนเหล่านี้ได้แก่ เจ้าหน้าที่รัฐที่ทำงานในด้านต่างๆ เช่น การเมืองการปกครอง การศึกษา การแพทย์ การแนะนำเทคนิคใหม่ๆ ความสัมพันธ์กับคนภายนอกที่เป็นตัวแทนเหล่านี้ อาจมีลักษณะเป็นทิวติยาภิวัตน์ ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นเรื่องใหม่สำหรับคนท้องถิ่น ซึ่งได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบสถาบันที่เป็นทางการของสังคมส่วนใหญ่ (formal institution) สถาบันที่เป็นทางการเหล่านี้มุ่งมองผลประโยชน์ที่พึงได้ในแง่ของบูรณาการ (integration) ของรัฐ ผลประโยชน์ของรัฐและเสถียรภาพของรัฐบาลและสังคม การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ โครงสร้างอำนาจของชุมชนตามประเพณีถูกแปรเปลี่ยนให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของรัฐ

พวกเขาสูญเสียสิทธิในการปกครองตนเอง ที่ดินและทรัพยากรต่างๆ ถูกยึดครองโดยกลุ่มคนที่มีอำนาจจากภายนอก

สำหรับชุมชนดั้งเดิมแล้ว ผลของการพัฒนานี้คือการรับเอาอิทธิพลจากวัฒนธรรมภายนอกที่มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน การเกิดถนนเข้าชุมชน การเข้ามาของไฟฟ้า และการประปา รวมไปถึงสิ่งอื่นๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ สิ่งเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงในชุมชนแทบทั้งสิ้น ในขณะที่การพัฒนาประเทศเป็นสิ่งสำคัญ รัฐจำเป็นต้องตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน นั่นหมายความว่าพัฒนานั้นต้องเป็นการประสานประโยชน์ระหว่างท้องถิ่นและชาติ

กลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นชนกลุ่มน้อยมักจะอยู่อาศัยในเขตแดนที่ห่างจากศูนย์กลางอำนาจและมักเป็นเขตที่ทรัพยากรธรรมชาติยังอุดมสมบูรณ์ จึงเป็นที่ต้องการของคนหลายกลุ่ม การพัฒนาของรัฐ จำเป็นต้องพิจารณาถึงผลประโยชน์ของท้องถิ่นด้วย จากความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งหมายถึง ความร่วมมือของคนในท้องถิ่น การเข้าใจวิถีชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น แนวคิดเรื่องการพัฒนาและการสร้างการเปลี่ยนแปลงในบริบทของชุมชนดั้งเดิมนี้จึงเน้นที่การระมัดระวังของรัฐที่จะต้องมีส่วนในการจัดสรรทรัพยากรในลักษณะที่จะให้ประโยชน์ต่อคนในท้องถิ่นที่ด้อยอำนาจ ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงการซ้ำรอยทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นในที่ต่างๆ กับชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม

4. แนวคิดสิทธิชุมชน (Community's Rights)

แนวความคิดเรื่องสิทธิชุมชนในประเทศไทยได้รับความสนใจเมื่อประมาณ 20 ปีที่ผ่านมา เนื่องจากความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งปัญหาความขัดแย้งอันเนื่องมาจากการแย่งชิงทรัพยากรที่มีความรุนแรงขึ้นมาก โดยคนยากจนในชนบทเป็นผู้รับผลกระทบจากสภาพการณ์ดังกล่าวมากที่สุด งานศึกษาเกี่ยวกับสิทธิชุมชนในระยะแรกจึงพุ่งความสนใจไปที่การมีสิทธิในทรัพยากรของท้องถิ่นในลักษณะที่ว่าชุมชนเป็นหน่วยทางสังคมที่อยู่กับทรัพยากรต่างๆ และสร้างระบบการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับทรัพยากรที่เรียกว่าระบบจัดการทรัพยากรมาก่อนที่อำนาจของรัฐชาติจะขยายเข้าไปจัดการทรัพยากรต่างๆ ดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน (ดาวไสว ศิริวุฒิ, 2549: 412)

“สิทธิ” เป็นสิ่งที่มนุษย์ได้มาด้วยการต่อสู้กับธรรมชาติและเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน “สิทธิ” จึงเกิดขึ้นได้ด้วยการเคลื่อนไหวทางสังคม ด้วยการต่อสู้กับสถาบัน และด้วยการเรียกร้องต่อสู้

กับอำนาจรัฐ “สิทธิชุมชน” ไม่อาจมีขึ้นได้ ถ้าไม่มีผู้คนและชุมชนที่ตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของชุมชน ความคิดเรื่องสิทธิชุมชนของแต่ละชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เป็นสิ่งที่สามารถ “สืบสาน” (Reconstruct) ได้จากชุมชนนั่นเอง โดยอาจวิเคราะห์จากระบบความเชื่อ ศาสนา จารีต ประเพณี พิธีกรรม ภาษา วรรณกรรมลายลักษณ์ วรรณกรรมมุขปาฐะ เพลงพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ลายผ้า ฯลฯ รวมไปถึงวิถีชีวิตประจำวันและวงจรชีวิต นับแต่แรกปฏิสนธิจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต (ชลธิรา สัตยวัฒน์, 2546: 31 - 32)

งานวิจัยชุดแรกที่สร้างความสนใจเรื่องสิทธิชุมชนให้เกิดขึ้นแก่สังคมไทย ได้แก่ งานวิจัยชุดป่าชุมชนที่ดำเนินการโดยนักวิชาการอาวุโสหลายท่าน และได้ตีพิมพ์เป็นหนังสือเผยแพร่ออกมาในชื่อว่า “ป่าชุมชนในประเทศไทย: แนวทางการพัฒนา” (ดาวไสว ศิริวุฒิ, 2549: 412) จากองค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยชุดนี้ ยศ สันตสมบัติ (2546: 87-94) ได้ให้ความหมายของสิทธิชุมชนตามประเพณีมาแต่เดิมว่าหมายถึง สิทธิร่วมหรือสิทธิการใช้เหนือทรัพย์สินร่วมของชุมชน สมาชิกของชุมชนซึ่งมีหน้าที่ดูแลรักษาป่าเท่านั้น จึงจะมีสิทธิและได้รับประโยชน์จากป่า สิทธิชุมชนให้ความสำคัญต่อการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเพื่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตน แม้สมาชิกชุมชนจะมี “สิทธิตามธรรมชาติ” ในการใช้ทรัพยากรส่วนรวม แต่ชุมชนก็สามารถออกกฎเกณฑ์เพื่อความ เป็นธรรมทางสังคม สิทธิการใช้เพื่อความยั่งยืนของระบบนิเวศ และเพื่อความอยู่รอดของชุมชนจึงเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของชุมชน โดยได้สรุปให้เห็นถึงพื้นฐานของแนวความคิดเรื่องสิทธิชุมชน 5 ประการ ได้แก่

1) ประเด็นเกี่ยวกับสิทธิชุมชน ระบบกรรมสิทธิ์ และการจัดการเชิงซ้อน พบว่าชุมชนวางอยู่บนพื้นฐานของระบบกรรมสิทธิ์ร่วมชุมชน ซึ่งเป็นระบบกรรมสิทธิ์ที่มีรากเหง้าและพัฒนาการที่แตกต่างไปจากแนวความคิดเรื่องกรรมสิทธิ์ตามกฎหมายที่แบ่งแยกกรรมสิทธิ์ออกเป็นเพียงสองลักษณะ คือ ทรัพย์สินของรัฐ และทรัพย์สินส่วนบุคคลเท่านั้น ระบบกรรมสิทธิ์ร่วมของชุมชนเป็นแนวความคิดเกี่ยวกับระบบกรรมสิทธิ์ในทรัพยากรที่วางบนหลักการของ “สิทธิการใช้” ซึ่งมีความหลากหลายและซับซ้อน และมีระบบการจัดการโดยชุมชน อันประกอบไปด้วยกลุ่มผู้ใช้เป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์ว่าใครบ้างมีสิทธิใช้ การจัดลำดับการใช้ ใครบ้างไม่มีสิทธิ และควรมีระบบการจัดการและการควบคุมอย่างไร สิทธิการใช้ตามจารีต ประเพณีของชุมชนจึงไม่ใช่สิทธิแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาดตามการมองสิทธิเชิงเดี่ยว แต่สิทธิการใช้ของชุมชนจะปรับเปลี่ยนไปตามประเภทของพื้นที่และทรัพยากร ตลอดจนเงื่อนไขของเวลาและสถานการณ์ สิทธิชุมชนจึงเป็นแนวความคิดที่พิจารณาระบบกรรมสิทธิ์ในฐานะเป็น “สิทธิเชิงซ้อน” ซึ่งหมายถึงการดำรงอยู่ร่วมกันของสิทธิของหน่วยทางสังคมหลายๆ หน่วยบนพื้นที่เดียวกัน นอกจากนี้ ภายใต้แนวคิด

เรื่องสิทธิชุมชน ความเป็น “ชุมชน” ยังได้รับการสถาปนาใหม่ให้กลายเป็น “หน่วยทางสังคม” ที่มีนัยสำคัญในฐานะเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์หรือเจ้าของทรัพยากร นอกเหนือไปจากกรรมสิทธิ์เอกชน และกรรมสิทธิ์ของรัฐ (ยศ สันตสมบัติและคณะ, 2547 : 25)

2) ประเด็นเกี่ยวกับพลวัตสิทธิชุมชน พบว่าชุมชนหรือการจัดการทรัพยากรโดยชุมชน มิได้เป็นปรากฏการณ์ที่หยุดนิ่งไร้ความเคลื่อนไหว หากแต่เป็นการปรับตัวของการจัดการทรัพยากรภายในชุมชนโดยสัมพันธ์กับเงื่อนไขภายนอกในระดับมหภาค การมองป่าชุมชนในบริบทของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมืองและระบบนิเวศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปรับเปลี่ยนอำนาจในการจัดการทรัพยากรซึ่งมีลักษณะรวมศูนย์มากขึ้น ทำให้สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์ในท้องถิ่นกับเงื่อนไขภายนอก และช่วยชี้ให้เห็นทิศทางของการพัฒนาประเทศที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น อย่างชัดเจน การที่รัฐเข้ามาผูกขาดการจัดการทรัพยากร และแนวทางการพัฒนาที่มุ่งเน้นการเจริญเติบโตของภาคธุรกิจอุตสาหกรรมแต่เพียงอย่างเดียว อาจทำให้ภาคธุรกิจได้ประโยชน์แต่ในขณะเดียวกันก็ส่งผลในการทำลายภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากร และเกิดการเสื่อมโทรมของระบบนิเวศในชนบท เกิดการแย่งชิงทรัพยากรและความยากจนเพราะชุมชนท้องถิ่นขาดอำนาจในการจัดการทรัพยากรและไม่สามารถพัฒนาศักยภาพของการพึ่งตนเองได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจการเมืองและระบบนิเวศที่สร้างแรงกดดันต่อป่าเพิ่มขึ้นได้อย่างเหมาะสม

3) ประเด็นเกี่ยวกับสิทธิชุมชนและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ พบว่า ระบบป่าชุมชนนั้นให้ความสำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติอย่างเป็นองค์รวมและรอบด้าน นั่นคือความสัมพันธ์ระหว่างคนกับป่าในฐานะเป็นวิถีชีวิตในระบบนิเวศเดียวกัน โดยไม่อาจแบ่งแยกออกจากกันได้โดยเด็ดขาดเพราะความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นทั้งพัฒนาการทางวัฒนธรรม และพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชุมชนในป่าไปพร้อมกัน ยิ่งกว่านั้นยังเป็นการให้ความเคารพต่ออัตลักษณ์ และความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่มีวิถีชีวิต จารีต ประเพณี และกฎเกณฑ์ในการรักษาป่าที่แตกต่างกัน

4) ประเด็นสิทธิชุมชนในฐานะเป็นขบวนการทางสังคมเพื่อเรียกร้องการมีส่วนร่วม พบว่า อาจเป็นการสืบทอดวิถีปฏิบัติและจารีตประเพณีในการรักษาป่าของชุมชนมาแต่เดิม หรืออาจเป็นขบวนการที่เกิดขึ้นใหม่อันเป็นผลมาจากการรวมตัวกันของชาวบ้านเพื่อต่อต้านด้านการแทรกแซงจากภายนอก เพื่อสร้างดุลยภาพระหว่างการผลิตในภาคเกษตรและการทำมาหากินของชาวบ้าน

กับระบบนิเวศ ตลอดจนการสร้างสรรค์ความเป็นธรรมภายในสังคมและการรวมตัวกันเพื่อต่อสู้ปกป้องทรัพย์สินร่วมของชุมชนจากการรุกรานของบุคคลภายนอก

5) ประเด็นสิทธิชุมชนกับทางเลือกในการพัฒนา ซึ่งหมายถึงสิทธิในการแสวงหาทางเลือกเพื่อกำหนดทิศทางในการพัฒนาตนเองบนพื้นฐานของวัฒนธรรมและจารีตประเพณีอันหลากหลายของชุมชนท้องถิ่น พบว่า สิทธิชุมชนเป็นสิทธิในการกำหนดวิถีชีวิตของตนเองและการกำหนดทิศทางการพัฒนาสังคมโดยมุ่งเสริมสร้างอำนาจท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและมีส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้น

นอกจากนี้ก็มีผู้สนใจศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสิทธิชุมชนกันมาก โดยเฉพาะในส่วนของที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนี้ งานศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้จำแนกได้เป็นสองแนว คือ

1) แนวแรก สนใจในลักษณะที่สิทธิชุมชนเป็นแก่นแท้อย่างหนึ่งที่ต้องการผลักดันให้เกิดขึ้นในชนบท เพื่อสร้างความยุติธรรมให้แก่คนที่ถูกแย่งชิงทรัพยากรและพยายามผลักดันให้เกิดข้อกำหนดทางกฎหมายที่ยอมรับลักษณะของสิทธิชุมชนดังกล่าว การมองว่าสิทธิชุมชนมีลักษณะเป็นแก่นแท้เช่นนี้ จึงมีผู้พยายามสื่อความหมายว่าสิทธิชุมชนนั้นแท้จริงไม่ใช่เรื่องเฉพาะที่ใดที่หนึ่ง หรือเป็นความคิดเฉพาะที่ใดที่หนึ่ง แต่มีลักษณะเป็นสากล (Universal) (ดาวไสว ศิริวุฒิ, 2549: 413) ดังคำกล่าวที่ว่า “สิทธิชุมชนเป็นทั้งระบบศีลธรรมและอุดมการณ์ของสังคมมนุษยชาติที่มีความเป็นสากลอยู่ในตัวเองอย่างยิ่ง” (ชลธิรา สัตยาวัดนา, 2546: 6)

2) แนวที่สอง เป็นความสนใจที่มองว่า สิทธิชุมชนนั้น เป็นกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ทางอำนาจใหม่ๆ เพื่อให้คนที่มีอำนาจในการต่อรองเพื่อการเข้าถึงทรัพยากรที่เป็นฐานความอยู่รอดของตนมากขึ้น หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า สิทธิชุมชนเป็นปฏิบัติการทางสังคมที่ผู้คนกลุ่มต่างๆ หยิบมาสร้างเป็นวาทกรรม (Discourse) และสร้างการเคลื่อนไหว (movement) เพื่อที่จะทำให้สามารถปรับความสัมพันธ์ทางอำนาจแบบใหม่ๆ ขึ้นได้ (ดาวไสว ศิริวุฒิ, 2549: 414)

นอกจากนี้ ยศ สันตสมบัติ (2546: 94-101) ได้อธิบายสิทธิชุมชนแนวนี้ในประเด็นเกี่ยวกับ “สิทธิชุมชนและการเปิดพื้นที่ทางสังคม” โดยเสนอให้เห็นว่าการสร้างความเป็นชุมชนและอัตลักษณ์ไม่อาจหลีกเลี่ยงความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เพราะการสร้างความเป็นชุมชนและอัตลักษณ์ของกลุ่มเกิดขึ้นภายใต้ความสัมพันธ์ของการสร้างความแตกต่าง และการสร้างความเป็นอื่น อัตลักษณ์และวัฒนธรรมจึงเป็นผลของความสัมพันธ์เชิงอำนาจและความไม่เท่าเทียมระหว่างคนกลุ่มต่างๆ ในทำนองเดียวกันความเป็นชุมชนและความเป็นท้องถิ่นถูกสร้างขึ้น โดยกระบวนการทางประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

และความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ในระดับที่กว้างกว่าท้องถิ่นผ่านการเจรจาต่อรองและการต่อสู้ของชนกลุ่มต่างๆ อัตลักษณ์ของชุมชนและท้องถิ่นจึงเป็นกระบวนการที่ไม่เคยสมบูรณ์ หากแต่มีการปรับเปลี่ยนและสร้างใหม่อยู่เสมอจากปฏิสัมพันธ์ของพลังต่างๆ ที่กำหนดความเป็นไปของสังคม

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ความคิดเรื่องสิทธินี้สามารถนำมาใช้ในการศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ในสังคม ตลอดจนเป็นช่องทางในการทำความเข้าใจกับความรู้สึกนึกคิดของกลุ่มชนที่ก่อตัวขึ้นมาใหม่ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ในสังคมใหม่ให้มีความเป็นธรรมมากขึ้น พร้อมๆ กับการสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาสังคม เพื่อเป็นหลักประกันให้กับสิทธิของทุกคนอย่างเสมอภาค (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2543: 186) นอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำเอาแนวคิดเรื่องความซับซ้อนของสิทธิในทรัพย์สิน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาที่ชุมชนบางชุมชนหรือกลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มกำลังประสบ โดยเฉพาะกรณีของลักษณะปัญหาที่เกิดขึ้นกับชาวอุรักลาไวยในประเด็นเรื่องสิทธิในการอยู่อาศัยและการดำรงชีวิต ซึ่งสามารถนำมาสู่การอธิบายข้อมูลปรากฏการณ์ที่จะนำไปสู่ความมั่นคงในการอยู่อาศัยได้

ในประเด็น "ความซับซ้อนของสิทธิในทรัพย์สิน" เมื่อมนุษย์ไม่ว่ายุคใดเข้าไปสัมพันธ์กับทรัพยากรในเชิงของการนำเอาทรัพยากรมาใช้ประโยชน์ ทรัพยากรจะมีลักษณะเรียกว่าทรัพย์สิน (property) เสมอ แต่ความหมายของทรัพย์สินไม่คงที่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสังคมแต่ละยุค ในยุคของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมตามความหมายของทรัพย์สินจะถูกนิยามบนพื้นฐานการให้ความสำคัญกับความเป็นเจ้าของ (ownership) และพยายามกำหนดเขตทรัพยากรเพื่อให้สามารถครอบครองได้ด้วยวิธีที่เรียกว่า "กำหนดอาณาเขตดินแดน" (territorialization) (Vandergeest, Peter and Nancy Lee Peluso, 1995 อ้างถึงใน พิญญา สนวนทอง, 2549:174) ด้วยหลักการนี้จึงเกิดมโนทัศน์ที่เรียกว่า "กรรมสิทธิ์ในที่ดิน" โดยมีการจำแนกออกมาอย่างชัดเจนว่าทรัพยากรนั้นเป็นทรัพย์สินของใคร ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ทรัพย์สินเอกชน (private property) ทรัพย์สินของรัฐ (state property) และทรัพย์สินส่วนรวม (common property) ซึ่งทรัพย์สินเอกชนจะเป็นหัวใจหลักของระบบกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของสังคมทุนนิยม ในขณะที่ทรัพย์สินรัฐก็มีลักษณะคล้ายทรัพย์สินเอกชน คือเป็นการครอบครองทรัพย์สินที่มีสิทธิ์กีดกันคนอื่น (exclusion) (C.B. Macpherson อ้างถึงใน พิญญา สนวนทอง, 2549:175)

การจัดการทรัพยากรด้วยหลักการครอบครองโดยเจ้าของในลักษณะเช่นเดียวกับสิ่งของ (thing) อย่างหนึ่ง เช่นนี้นำไปสู่ความขัดแย้งของคนในสังคม เพราะว่าก่อนที่จะเกิดรัฐชาติ

ควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมนั้นชาวบ้านและชุมชนยังสัมพันธ์กับทรัพยากรในลักษณะสิทธิการใช้ประโยชน์ (right of usufruct) ไม่ใช่สิทธิเด็ดขาด หมายความว่าผู้ครอบครองนั้นยังคงมีสิทธิในทรัพยากรนั้นอยู่ตราบใดที่ยังใช้ประโยชน์ หากไม่ใช้ประโยชน์ สิทธิในทรัพยากรก็หมดไปนอกจากนี้ลักษณะของการใช้สิทธิในการครอบครองทรัพยากรเพื่อใช้ประโยชน์นั้นในสมัยก่อนนี้ความหลากหลาย ไม่ได้มีแค่ปัจเจกบุคคล รัฐ หรือส่วนรวมนั้น แต่จะให้ความสำคัญต่อการใช้สิทธิในลักษณะที่เป็นกลุ่ม เช่น วงศ์ตระกูล หย่อมบ้านนี้ได้รับการรับรองโดยชุมชนเอง เรียกว่าสิทธิตามกฎหมายจารีตประเพณี (customary law)

เมื่อรัฐขยายอำนาจการจัดการทรัพยากรแบบใหม่ออกไปครอบคลุมท้องถิ่นต่างๆ กฎจารีตประเพณีนี้ไม่มีความหมายอีกต่อไป บุคคลจะครอบครองทรัพยากรได้ก็จะเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของรัฐ โดยรัฐจะออกเอกสารสิทธิรับรองให้ ในขณะที่ทรัพยากรบางอย่าง หรือบางส่วน ถูกกำหนดให้เป็นทรัพยากรของรัฐ อีกบางส่วนซึ่งเป็นส่วนน้อยถูกกำหนดให้เป็นทรัพยากรของส่วนรวม ปัญหาก็คือการจัดการทรัพยากรตามหลักการแบบใหม่โดยเน้นความเป็นเจ้าของด้วยการมีเอกสารสิทธิรับรองโดยรัฐนี้จะไม่สนใจระบบสิทธิในทรัพยากรของชุมชนที่มีอยู่เดิม ทำให้เกิดความขัดแย้งตามมาอย่างมากมายระหว่างชาวบ้านหรือกลุ่มชาวบ้านกับรัฐหรือปัจเจกบุคคลที่ได้ครอบครองทรัพยากรสินนั้นตามหลักการแบบใหม่ (เพ็ญญา สนวนทอง, 2549: 175)

แม้ว่ารัฐจะออกเอกสารสิทธิรับรองการถือครองทรัพยากรให้แก่บุคคลแล้ว รัฐก็ยังสามารถเอาทรัพยากรนั้นคืนได้ด้วยการออกกฎหมายเวนคืน โดยไม่สนใจว่าชาวบ้านจะยินยอมหรือไม่ ซึ่งเป็นความขัดแย้งอีกลักษณะหนึ่งที่เราพบเห็นได้ทั่วไป นอกจากนี้ยังมีความขัดแย้งต่างๆ อันเนื่องมาจากความซับซ้อนของระบบทรัพย์สินในทรัพยากรที่ใช้ร่วมกัน (Common-pool resource) โดยลักษณะแรก เป็นความขัดแย้งที่เกิดบนฐานทรัพยากรที่ชุมชนเคยใช้ในลักษณะที่เป็นสิทธิส่วนรวม (Common property) ที่เห็นได้ชัดเจน คือ กรณีการทำประมงชายฝั่งของชาวประมงพื้นบ้าน โดยได้ออกกฎหมายให้ความหมายของสิทธิส่วนรวม มีความหมายว่าใครที่ไหนก็สามารถเข้ามาทำประมงหน้าชุมชนต่างๆ ได้ ทำให้มีขบวนเรือประมงพาณิชย์ บุกรุกเข้าไปแย่งชิงทรัพยากรในเขตทำกินของประมงพื้นบ้านก่อให้เกิดความเดือดร้อนและความขัดแย้งทั่วไป ทั้งระหว่างชาวประมงพื้นบ้านกับประมงพาณิชย์และชาวประมงพื้นบ้านกับทางราชการ

ลักษณะที่สอง เป็นความขัดแย้งที่เกิดบนฐานทรัพยากรที่รัฐประกาศให้เป็นของรัฐ แต่รัฐไม่มีเจ้าหน้าที่เข้าไปดูแล ทำให้คนหลายกลุ่มเข้าไปแย่งชิงทรัพยากรดังกล่าวมาใช้ประโยชน์

ในลักษณะที่เป็นการใช้ทรัพยากรแบบเปิด (Open access) ทั้งที่แต่เดิมชุมชนเคยดูแลไว้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ในบริบทที่อิทธิพลของรัฐและอิทธิพลของตลาดขยายตัวเข้ามาจัดการป่าอย่างเข้มข้นนี้ ได้ทำให้เกิดการซ้อนทับของอำนาจรัฐ อำนาจตลาด อำนาจท้องถิ่นและอำนาจตามจารีตประเพณี จึงเกิดการขัดกันจนทำให้ทุกอำนาจที่ดำรงอยู่ไม่สามารถบังคับใช้อย่างเต็มที่จนทำให้เกิดสถานการณ์ที่เรียกว่า “ช่องว่างทางอำนาจ” ขึ้น ในการจัดการป่าชุมชน ซึ่งส่งผลให้เกิดการจัดการแบบเปิดและสร้างความขัดแย้งในการเข้าถึงทรัพยากรและพลวัตของความขัดแย้งในการเข้าถึงพื้นที่ป่า เกิดขึ้นจากกลุ่มชาวบ้านที่มีความแตกต่างหลากหลายที่ต้องการช่วงชิงอำนาจควบคุมการเข้าถึงทรัพยากร (Control of access) กล่าวคือ ภายใต้กระแสการค้าที่ดินซึ่งขยายตัวสู่ชุมชน ชาวบ้านกลุ่มหนึ่ง คือ “กลุ่มอิทธิพลท้องถิ่น” ซึ่งเป็นกลุ่มอุปถัมภ์ในหมู่บ้านที่เชื่อมโยงกับกลุ่มอิทธิพลระดับเหนือหมู่บ้าน ได้ร่วมกันเป็นนายหน้าชักชวนให้ชาวบ้านขายพื้นที่ป่า โดยสร้างความชอบธรรมจากการอ้าง “ความเป็นเจ้าของ” พื้นที่ป่าตามกรรมสิทธิ์เอกชน (เพ็ญญา สวนทอง, 2549: 175 – 177)

จากแนวคิดนี้ ผู้วิจัยสามารถนำมาเป็นตัวแบบในการศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ที่เกิดขึ้นกับชาวอุรุกรลาไวย ที่ส่งผลต่อพัฒนาการการตั้งถิ่นฐาน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้น สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงส่วนหนึ่ง ผู้วิจัยเชื่อว่า เกิดจากสาเหตุที่มีความเกี่ยวข้องของ สอดคล้องกับเนื้อหาของแนวคิดนี้ ซึ่งสาเหตุที่เกิดขึ้นเหล่านั้นย่อมมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนอุรุกรลาไวยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเนื้อหาของแนวคิด ในด้านเงื่อนไขของสิทธิชุมชน ที่จะส่งผลต่อการดำรงอยู่หรือการเปลี่ยนแปลงของสิทธิชุมชนมาประกอบเพื่อให้เห็นลักษณะของแนวคิดสิทธิชุมชนที่ชัดเจนมากขึ้นและสามารถนำมาสู่การที่ชุมชนสามารถคิดหาวิธีการส่งเสริมความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยสามารถดำรงอยู่และมีการพัฒนาต่อไปเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นกับชุมชน

สำหรับ “เงื่อนไขของสิทธิชุมชน” พบว่า สิทธิชุมชนไม่ได้เกิดขึ้นลอยๆ แต่มีเงื่อนไขการเกิด ดำรงอยู่และมีการคลี่คลาย เปลี่ยนแปลง ซึ่งเงื่อนไขของสิทธิชุมชนที่จะส่งผลต่อการดำรงอยู่และการพัฒนาต่อไป ซึ่งประกอบด้วย

1) ฐานทรัพยากรคือปัจจัยพื้นฐาน

นับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ชุมชนที่สามารถดูแลสมาชิกภายใต้หลักการที่เรียกว่าสิทธิชุมชนอยู่ได้ ชุมชนจะต้องสามารถเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติได้พร้อมๆ กับทรัพยากรมีความอุดมสมบูรณ์ สิทธิชุมชนจะหมดความหมายและชุมชนไม่สามารถสร้างความเป็นปึกแผ่น

ให้กับชุมชนได้เลยเมื่อชุมชนไม่สามารถจัดการให้สมาชิกเข้าถึงทรัพยากรและใช้ทรัพยากรสร้างปัจจัยในการดำรงชีวิตได้

2) อำนาจในการจัดการของชุมชน

แม้ว่าการมีทรัพยากรธรรมชาติสำหรับการดำรงชีวิตจะเป็นเงื่อนไขสำคัญในการเกิดสิ่งที่เรียกว่าสิทธิชุมชน แต่เมื่อมีคนเข้าไปเกี่ยวข้อง สิ่งที่ต้องตามมาก็คือ คนจะเข้าไปเกี่ยวข้องอย่างไร ซึ่งหมายถึงว่า จะต้องมีการจัดระเบียบเกี่ยวกับคนว่าจะเข้าไปใช้หรือเกี่ยวข้องกับทรัพยากรอย่างไร คนด้วยกันเองจะจัดระบบความสัมพันธ์อย่างไร สังคมมนุษย์กับทรัพยากรธรรมชาติอยู่ด้วยกันมาในลักษณะที่มีการจัดระเบียบดังกล่าว ไม่มีสังคมใดที่มีคนอยู่กับทรัพยากรธรรมชาติโดยไม่มีมีการจัดระเบียบที่ว่านี้

ระบบอำนาจของชุมชนในการจัดระเบียบสังคมไม่ได้ใช้ระบบกฎหมายอย่างที่คนยุคปัจจุบันคุ้นเคย แต่เป็นการจัดผ่านระบบคุณค่าและระบบความเชื่อ ซึ่งปรากฏออกมาเป็นข้อห้าม ข้อควรปฏิบัติ พิธีกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี โดยมีสถาบันสังคมทำหน้าที่สำคัญในการผลิตซ้ำอำนาจดังกล่าวให้มีพลังอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ระบบอำนาจของชุมชนนั้นพบว่า มีความยืดหยุ่น สามารถอยู่ร่วมกับอำนาจอื่นได้ โดยที่ยังพยายามรักษาสาระของสิทธิชุมชนเพื่อประโยชน์ของสมาชิกโดยรวมได้

3) การร้อยเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น

สิ่งที่น่าสนใจและน่าจะเป็นอีกเงื่อนไขหนึ่งของการคงอยู่เกี่ยวกับสิทธิชุมชนคือ การร้อยเครือข่ายชุมชนต่างๆ เป็นเครือข่ายที่ใหญ่ขึ้น ซึ่งชุมชนในอดีตจะเป็นเช่นนี้ เพื่อชุมชนต่างๆ จะได้ช่วยเหลือพึ่งพิงซึ่งกันและกัน ทั้งในแง่ของการช่วยเหลือกันทางปัจจัยเกี่ยวกับการดำรงชีวิต ซึ่งสามารถแลกเปลี่ยนกันได้ และในแง่ของการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม เช่น ภูมิปัญญา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการจัดระบบอำนาจของชุมชน โดยทั้งหมดนี้เป็นการแลกเปลี่ยนในแนวราบ คือ เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในบริบททางสังคมที่คล้ายกัน ไม่ใช่ในลักษณะสังคมที่มีอำนาจมากกว่าครอบงำสังคมที่มีอำนาจน้อยกว่า (เลิศชาย ศิริชัย, 2546ก: 301 – 308)

กล่าวโดยสรุป การที่รากฐานของชุมชนคือทรัพยากรธรรมชาติ และชุมชนได้สร้างวัฒนธรรมของตนเอง เพื่อเข้าถึง ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรดังกล่าว ทำให้ในด้านหนึ่งชุมชนสามารถจัดการให้สมาชิกใช้ประโยชน์ทรัพยากรได้อย่างทั่วถึง ในอีกด้านหนึ่ง ชุมชนสามารถกำกับ ดูแลให้สมาชิกช่วยกันรักษาความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรไว้ได้ ซึ่งสิ่งนี้หมายถึงสิทธิชุมชนท้องถิ่นโดยรากฐานที่สุด เพราะถ้าไม่มีฐานทรัพยากร ชุมชนเหล่านี้ก็เกิดขึ้นไม่ได้

ไม่สามารถดำรงอยู่และสืบทอดตัวเองได้ จนกระทั่งไม่สามารถสร้างสรรค์วัฒนธรรมใดๆ ของชุมชนขึ้นมาได้

สิทธิของชุมชนตามนัยนี้ จึงเป็นกระบวนการของการให้ความหมาย การสร้างสรรค์ภูมิปัญญาในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนพื้นฐานของการให้สมาชิกของชุมชนต่างๆ ที่ใช้ทรัพยากรร่วมกัน มีโอกาสเข้าถึงและใช้ทรัพยากรได้อย่างทั่วถึง ในขณะที่สามารถรักษาความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติหรือระบบนิเวศไว้ได้ (เลิศชาย ศิริชัย, 2546: 405)

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งได้ตามหมวดต่อไปนี้

- 1) เอกสารที่เกี่ยวกับพัฒนาการการตั้งถิ่นฐานของชุมชน
- 2) เอกสารที่เกี่ยวกับสิทธิชุมชนดั้งเดิมในบริบทของเกาะและชายฝั่งทะเล
- และ 3) เอกสารที่เกี่ยวกับชาวเลอุรักลาไวย์

1. เอกสารและงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการการตั้งถิ่นฐานของชุมชน

งานส่วนใหญ่มักจะเกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐานในแง่ของประวัติศาสตร์และโบราณคดี พัฒนาการของชุมชนก่อนประวัติศาสตร์และสมัยประวัติศาสตร์ การสร้างบ้านแปงเมือง การตั้งถิ่นฐานและพัฒนาศูนย์กลางอารยธรรม และการพัฒนาพื้นที่เกษตรกรรม งานอีกประเภทหนึ่งก็จะเน้นกระบวนการกลายเป็นเมือง การพัฒนาและการวางผังเมือง ซึ่งเอกสารและงานวิจัยเหล่านี้ห่างไกลจากบริบทของการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มคนที่เคยมีวิถีเร่ร่อน ผู้วิจัยจึงเลือกค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่า ซึ่งมีงานที่น่าสนใจ 2 ชิ้น ดังนี้

งานของยศ สันตสมบัติและคณะ (2547) ซึ่งได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพและระบบการจัดการทรัพยากรของกลุ่มชาติพันธุ์หลักๆ ในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยทั้งสิ้น 9 ถิ่น โดยประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจ คือ การค้นพบเกี่ยวกับความรู้ท้องถิ่น บริบททางกายภาพและวัฒนธรรมการผลิต พบว่า หากพิจารณาจากลักษณะการตั้งถิ่นฐาน สามารถแบ่งแยกกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในเขตภาคเหนือตอนบนออกได้ดังต่อไปนี้

- 1) พิจารณาจากลักษณะของการตั้งถิ่นฐาน โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีการตั้งถิ่นฐานถาวร เช่น ลัวะ ปกาเกอญอ ขมุ เป็นต้น กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้จะมีลักษณะการตั้งถิ่นฐานแตกต่างกันไปจากกลุ่มที่มีการอพยพเคลื่อนย้ายหรือกลุ่มชนที่เคยปลูกฝิ่นเป็นหลัก เช่น ม้ง อาข่า

มุเซอ ลีซอ เมียน อย่างไรก็ตาม การอพยพเคลื่อนย้ายถิ่นที่อยู่และที่ทำกินของกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ บางครั้งก็อาจมีการเคลื่อนย้ายกลับมาที่เดิมเช่นกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของสภาพดินที่พื้นตัว และสามารถกลับมาทำการเกษตรได้อีก เป็นต้น

2) พิจารณาจากระดับความสูงของการตั้งถิ่นฐาน โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มที่อยู่ในระดับความสูงจากระดับน้ำทะเลมาก เพื่อทำการปลูกฝิ่น ได้แก่ ม้ง ลีซอ อาข่า มุเซอ เมียน กลุ่มที่อยู่ในระดับความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ได้แก่ ปกาเกอญอ ลัวะ ขมุ และคนไทยพื้นราบบางส่วน ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่เน้นการปลูกฝิ่นในระบบการผลิต แต่ปลูกพืชเศรษฐกิจหลักคือ พริก และกลุ่มที่อยู่ในระดับพื้นราบ ได้แก่ คนเมือง ไทใหญ่ และไทลื้อ เป็นต้น

3) พิจารณาจากลักษณะของการสร้างบ้านและการทำการเกษตร โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มที่สร้างบ้านและทำการเกษตรบนที่ลาดเขา ได้แก่ ม้ง มุเซอ เมียน อาข่า และกลุ่มที่สร้างบ้านและทำการเกษตรในหุบเขา คือ ลัวะ ปกาเกอญอ บางครั้งลีซอก็ชอบอยู่ในที่เนินระหว่างหุบเขาเช่นกัน

งานของอุดมลักษณ์ ชู่นตระกูล (2548) ซึ่งศึกษาการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มคนบนที่สูง และพบว่าแต่ละกลุ่มต่างก็มีระบบความรู้หรือภูมิปัญญาที่เกิดจากการเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่สั่งสมกันมา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจในธรรมชาติและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ แต่เมื่อรัฐบาลมีนโยบายจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเพื่อรับผิดชอบดูแลการตั้งถิ่นฐาน อันเนื่องมาจากการเพิ่มจำนวนประชากรและการบุกเบิกพื้นที่ป่าธรรมชาติที่เพิ่มมากขึ้น จนทำให้พื้นที่ป่าของประเทศลดลงอย่างรวดเร็ว มีการตั้งองค์กรและหน่วยงานต่างๆ ขึ้นมาดูแล จัดการและจัดสรรที่ดินสำหรับประชากร ทำให้การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มคนบนที่สูงตกอยู่ภายใต้ข้อกำหนดของรัฐ

ในการศึกษาระบบการตั้งถิ่นฐานนั้น สภาพภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกัน ส่งผลให้ระบบการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปด้วย ดังนั้น การศึกษาระบบการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจสภาพทางภูมิศาสตร์ เพื่อสามารถพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมได้อย่างชัดเจน จะเห็นได้ว่า การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความสัมพันธ์โดยตรงกับสภาพแวดล้อม ซึ่งมีปัจจัยที่สำคัญ 2 ชุด เป็นตัวกำหนดและก่อให้เกิดความแตกต่างของรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน คือ ปัจจัยทางด้านกายภาพและปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม โดยปัจจัยทางด้านกายภาพในการตั้งถิ่นฐาน เป็นปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์ที่มีเหตุผลเกี่ยวข้องเนื่องกับการดำรงชีวิตและการผลิต ปัจจัยด้านกายภาพ ประกอบด้วย ภูมิประเทศ แหล่งน้ำ ความสูงและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเลือกตั้งถิ่นฐานของมนุษย์

มาตั้งแต่อดีต และปัจจัยด้านวัฒนธรรมในการตั้งถิ่นฐาน เป็นปัจจัยที่มีความซับซ้อน เพราะผู้ที่ให้กำเนิดและใช้ คือ มนุษย์ และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การตั้งถิ่นฐานของแต่ละวัฒนธรรมมีความแตกต่างกัน โดยสามารถแบ่งปัจจัยทางวัฒนธรรมออกเป็น 4 ปัจจัยย่อย ได้แก่ ระบบเครือญาติ องค์การทางสังคม ระบบการผลิตและระบบความเชื่อ

ระบบเครือญาติที่มีผลต่อการตั้งถิ่นฐาน คือ การย้ายถิ่นตามคำชักชวนของญาติพี่น้อง โดยปกติแล้ว การย้ายถิ่นเป็นเรื่องสำคัญ ถึงแม้จะเกิดขึ้นบ่อยในกลุ่มชนบนที่สูง ซึ่งสาเหตุหลักในการย้ายถิ่นฐาน คือ ความต้องการที่ทำกินใหม่ที่ดีกว่าเดิม ซึ่งนอกจากการย้ายตามผู้นำแล้วยังมีเหตุผลที่ย้ายตามคำชักชวนของญาติพี่น้องที่ย้ายไปก่อน ซึ่งมีทั้งย้ายไปหาที่ทำกินใหม่และย้ายไปแต่งงานกับคนต่างหมู่บ้าน เมื่อมีการติดต่อสัมพันธ์กันบ่อยครั้งเข้า ระบบเครือญาติจึงได้แผ่ขยายเข้าไปสู่อีกหมู่บ้านหนึ่ง

องค์การทางสังคมหรือกลุ่มทางสังคมที่นับว่ามีความสำคัญต่อการเลือกพื้นที่ตั้งถิ่นฐานมาแต่อดีต คือ กลุ่มผู้นำหมู่บ้าน ประกอบด้วยผู้อาวุโสซึ่งได้รับความเคารพนับถือจากชาวบ้าน ผู้นำหมู่บ้านและหมอเมือง ซึ่งในอดีต เมื่อผู้นำหมู่บ้านและผู้อาวุโสได้ตัดสินใจเลือกพื้นที่สำหรับตั้งหมู่บ้านแล้ว จะมีการตรวจสอบอีกครั้งโดยหมอเมืองซึ่งจะทำพิธีเสี่ยงทายเพื่อตรวจสอบว่าพื้นที่ที่เลือกไว้ นั้น จัดว่าเป็นพื้นที่ที่ดีสามารถตั้งหมู่บ้านได้หรือไม่ บางครั้งถึงแม้ว่าผลจะออกมาว่าไม่สามารถตั้งบ้านเรือนได้ แต่หากยังยืนยันที่จะตั้ง ก็อาจเลื่อนพื้นที่เสี่ยงทายออกไปจัดอีกครั้งในบริเวณใกล้ๆ กัน จนกว่าจะสำเร็จ และในการเลือกพื้นที่ตั้งหมู่บ้าน นอกจากจะขึ้นอยู่กับพิจารณาญาณของกลุ่มผู้นำหมู่บ้านแล้ว ปัจจัยหนึ่งที่ยังคงมีอิทธิพล คือ ลักษณะทางพื้นที่ที่แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์อีกด้วย

ระบบการผลิตของชุมชนต่างๆ จะเป็นตัวกำหนดถึงการย้ายถิ่นฐาน ในกรณีที่พื้นที่เดิมมีความขาดแคลนของทรัพยากร หรืออาจเกิดจากการที่ชุมชนมีสมาชิกจำนวนมากขึ้น ส่งผลให้ปริมาณการใช้ทรัพยากรมีจำนวนมากขึ้น ดังนั้น ชาวบ้านจึงต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตหรือมีการแยกย้ายไปตามที่ทำกินใหม่ซึ่งโดยส่วนใหญ่ ในการเคลื่อนย้ายก็มักวนเวียนอยู่ไม่ไกลจากที่ตั้งถิ่นฐานเดิมนัก และด้านระบบความเชื่อที่นำมาใช้ในการเลือกพื้นที่ตั้งหมู่บ้านนั้น มีวิธีการในการเลือกพื้นที่ตั้งหมู่บ้านใหม่ และการมีข้อห้าม กฎเกณฑ์ต่างๆ ที่มีลักษณะเป็นการสั่งสอนให้ดูชัยภูมิก่อน แล้วจึงยืนยันการเลือกด้วยวิธีเสี่ยงทาย ตรวจสอบดูลักษณะของพื้นที่อีกชั้นหนึ่ง ซึ่งระบบความเชื่อที่มีผลต่อการตั้งถิ่นฐานนี้ จัดว่าเป็นความรู้หรือภูมิปัญญาที่สั่งสมและได้รับการสืบทอดต่อมาอย่างแท้จริง (อุดมลักษณ์ สุนทรระกูล, 2548: 64 - 80)

โดยสรุป การเลือกตั้งถิ่นฐานเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้และสังสมประสบการณ์ โดยความรู้หรือภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งถิ่นฐานนั้นเป็นระบบความรู้ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับสภาพแวดล้อม ความรู้ที่อยู่ในระบบการตั้งถิ่นฐานและวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ชุด คือ

- 1) ความรู้ด้านการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม ที่แทรกอยู่ในระบบความเชื่อของการเลือกพื้นที่ตั้งถิ่นฐานในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ แสดงให้เห็นถึงการเรียนรู้ที่จะใช้ทรัพยากร และพื้นที่ต่าง ๆ
- 2) ความรู้ทางด้านการจัดการทรัพยากร เป็นความเข้าใจและพยายามที่จะอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์และธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยมองธรรมชาติว่าเป็นผู้ให้กำเนิดสรรพสิ่งในโลก และตนเป็นผู้ที่ได้อาศัยธรรมชาติ จึงควรให้ความเคารพและรักษา เมื่อได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรแล้ว ในขณะเดียวกันก็ต้องอนุรักษ์ให้ทรัพยากรนั้นมีโอกาสได้ฟื้นตัวหรือดำรงอยู่สืบต่อไป ดังนั้นจึงได้มีการแบ่งพื้นที่การใช้งานทั้งในหมู่บ้านและพื้นที่โดยรอบ (อุดมลักษณ์ อุ้นตระกูล, 2548: 103)

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับสิทธิชุมชนดั้งเดิมในบริบทของเกาะและชายฝั่ง

ทะเล

เลิศชาย ศิริชัยและคณะ (2546: 58-66) ทำการศึกษาวิจัย “สิทธิชุมชนภาคใต้” โดยศึกษาจากชุมชนหมู่บ้าน 5 แห่ง คือ ชุมชนกรุงชิง กิ่ง อ.นบพิตำ จ.นครศรีธรรมราช ชุมชนบ้านเล จ.นครศรีธรรมราช อ.สิงหนคร จ.สงขลา ชุมชนบ้านโคกสัก อ.ตลิ่งชัน จ.สงขลา ชุมชนบ้านเจ้าไหม อ.กันตัง จ.ตรัง และชุมชนบ้านหาดราไวย์ อ.เมือง จ.ภูเก็ต

ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนท้องถิ่นภาคใต้มีฐานทรัพยากรหลายอย่างที่เป็พื้นฐานสำคัญสำหรับการก่อเกิด การดำรงอยู่ และการพัฒนาชุมชนต่างๆ ทั้งฐานทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นทะเล ภูเขา ป่า ที่ราบลุ่มแม่น้ำ เป็นเหตุให้เกิดชุมชนมากมาย โดยอาศัยความอุดมสมบูรณ์ของฐานทรัพยากรเหล่านี้

ชุมชนหมู่บ้านอยู่กับฐานทรัพยากรธรรมชาติ โดยการจัดความสัมพันธ์ในลักษณะที่ถือได้ว่าเป็น “สิทธิชุมชน” ที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่โบราณ ซึ่งเป็นกระบวนการที่สัมพันธ์กันขององค์ประกอบด้านภูมิปัญญาในการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนไปถึงองค์ประกอบด้านอำนาจของชุมชนในการจัดการดูแลเรื่องการใช้ทรัพยากร

ในด้านการใช้ภูมิปัญญา หมู่บ้านสามารถนำทรัพยากรมาใช้ประโยชน์ เพื่อตอบสนองความต้องการของชีวิตอย่างพอเพียงและทั่วถึง ในขณะที่ยังสามารถรักษาความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติไว้ได้

ในด้านอำนาจของชุมชน พบว่าชุมชนสามารถจัดระเบียบความสัมพันธ์ในการเข้าถึงและใช้ทรัพยากรธรรมชาติในลักษณะที่สำคัญ 4 ประการ คือ 1. ให้ความสำคัญกับ“สิทธิของผู้มาก่อน” 2. ให้ความสำคัญกับการครอบครองเพื่อใช้ประโยชน์ 3. ให้ความสำคัญกับการครอบครองทรัพยากรในจำนวนจำกัด เฉพาะที่ใช้ประโยชน์ 4. ให้ความสำคัญกับการได้มาซึ่งสิทธิ โดยไม่สร้างความเดือดร้อนหรือละเมิดสิทธิผู้อื่น

การจัดความสัมพันธ์เช่นนี้ หลักสิทธิชุมชนท้องถิ่นภาคใต้จะสัมพันธ์กับระบบคุณค่าที่คนมีต่อทรัพยากร โดยไม่มองว่าทรัพยากรเป็นเพียงวัตถุหรือเป็นแต่สิ่งที่จะใช้ประโยชน์เท่านั้น แต่มองว่าเป็นที่สิ่งสถิต หรือเป็นสมบัติของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งการให้คุณค่าดังกล่าวได้กลายเป็นกฎเกณฑ์หรือจารีตในการกำหนดความสัมพันธ์ที่สำคัญระหว่างคนกับทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การไม่ทำลายทรัพยากร เนื่องจากเป็นการละเมิดสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งการละเมิดดังกล่าว ชุมชนท้องถิ่นภาคใต้เชื่อว่า ไม่เพียงจะถูกสิ่งศักดิ์สิทธิ์ลงโทษเท่านั้น แต่หมายถึงกำลังละเมิดกฎเกณฑ์ของสังคมด้วย ซึ่งจะตามมาด้วยการถูกแทรกแซงทางสังคมด้วยรูปแบบวิธีการต่างๆ จากชุมชน

ภายใต้ระบบคุณค่าและระบบอำนาจดังกล่าว หลักสิทธิชุมชนได้สร้างผลึกอุดมการณ์ที่สำคัญให้แก่สมาชิกของชุมชน 2 ประการ คือ อุดมการณ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและอุดมการณ์ชุมชนท้องถิ่น

ฐานคิดสิทธิชุมชนภาคใต้ จึงเป็นกระบวนการที่ชุมชนใช้ภูมิปัญญาและอำนาจของชุมชนในการจัดการทรัพยากรที่เป็นฐานความอยู่รอดของชุมชน คือ ภูมิปัญญาในการเข้าใจและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและการใช้อำนาจจัดความสัมพันธ์ให้การใช้ทรัพยากรดังกล่าวมีความยั่งยืนและคนสามารถใช้ประโยชน์ได้เท่าเทียมกัน

อุดมการณ์ของชุมชนที่ถูกผลิตสร้างขึ้นหรือรับเข้ามาใช้ในชุมชน ล้วนสะท้อนให้เห็นว่าชุมชนต้องการผลิตซ้ำ “สิทธิชุมชน” ให้มีความถาวร โดยปรากฏออกมาในรูปแบบคำบอกเล่า คำสั่งสอน เช่น สอนให้ทำมาหากินในทะเล โดยไม่ทำลายทะเล และสะท้อนให้เห็นจากความเชื่อ เช่น ความเชื่อเรื่องผี ทำให้คนไม่ทำลายทะเล และขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ก็ยังสะท้อนให้เห็นอุดมการณ์ เช่น ชาวเล มีการประพรมน้ำมันต์ก่อนนำเรือลำใหญ่ลงทะเล ได้สะท้อนให้เห็นความเข้มแข็งในเชิงอุดมการณ์ของชุมชนหมู่บ้าน

การผลิตซ้ำ “สิทธิชุมชน” จะเกิดขึ้นได้เนื่องจากชุมชนมีสถาบันทางสังคม ได้แก่ สถาบันความเชื่อ สถาบันครอบครัว สถาบันเครือญาติ สถาบันผู้อาวุโส และสถาบันเกลอ ที่ทำหน้าที่ผลิตซ้ำ โดยการปลูกฝังและควบคุมให้คนมีทั้งอุดมการณ์และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ส่งผลให้ชุมชนมีพลังอำนาจที่จะขัดเกลาควบคุม แทรกแซงให้คนปฏิบัติตัวอยู่ในกฎเกณฑ์ของชุมชน

ผลการวิจัยโครงการสิทธิชุมชนภาคใต้ เสนอให้เห็นว่า แต่เดิมชุมชนหมู่บ้านในท้องถิ่นมีสิทธิในการกำหนดตัวเองในเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เป็นรากฐานสำคัญที่จะเชื่อมโยงไปสู่สิทธิอื่นๆ โดยเฉพาะสิทธิในเรื่องการรักษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นในทางกลับกัน การทำลายสิทธิในการกำหนดอุดมการณ์ของชุมชน ได้นำมาสู่ปัญหาต่างๆ มากมาย ที่เกิดจากการกระทำของรัฐ ด้วยสิ่งๆ ที่เรียกว่า การพัฒนา โดยสิทธิที่เคยเป็นของชุมชน ได้ถูกทำให้ไขว้เขวและถูกดึงไปเป็นสิทธิของรัฐและสิทธิของเอกชน ส่งผลให้ผู้ที่ได้เปรียบในสังคมเท่านั้นที่จะมีสิทธิในส่วนนี้อย่างจริงจัง

นพดล กิตติกุล (2546: 245-265) ศึกษาวิเคราะห์เรื่อง ชาวเลหาดราไวย์กับอนาคตของลูกทะเล ในประเด็นทะเลกับสิทธิชุมชน การที่ชาวเลมีชีวิตผูกพันอยู่กับทะเล มีการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์ จนมีการถ่ายทอดเพื่อให้เกิดการตื่นรู้เพื่อความอยู่รอด จนก่อเกิดเป็นความชำนาญในการที่จะ “อ่านน้ำจลุม อ่านฟ้าจาดาว” ซึ่งการที่ชาวเลต้องฝากชีวิตไว้กับทะเล ส่งผลให้ชาวเลถือว่าทะเลคือผู้ที่มีพระคุณ จึงไม่คิดทำลายให้ทะเลสูญเสียความสมดุลทางธรรมชาติ ประกอบกับการคำนึงว่าทะเลเป็นของส่วนรวม ไม่มีใครเป็นเจ้าของ จึงมีการเคารพในสิทธิของผู้มาก่อน ไม่มีการรุกรานสิทธิของผู้อื่นและไม่มีการเอาเปรียบกัน

นอกจากนี้ ยังมีการวิเคราะห์ถึงประเด็นการพัฒนาแบบใหม่กับสิทธิชุมชน เมื่อมีการพัฒนาแบบใหม่เข้าไปในเขตทะเลและถิ่นที่อยู่ของชาวเล ส่งผลให้พวกเขาไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมกับการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ และถูกผลักดันให้เหลือขอบเขตของการทำกินในทะเลน้อยลง โดยมีสาเหตุมาจากปัจจัยต่างๆ ได้แก่

1) การขยายตัวของประมงพาณิชย์ เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ทะเลเสื่อมโทรม สร้างความเดือดร้อนให้กับชาวเล เนื่องจากพวกเขายังหากินด้วยเครื่องมือง่ายๆ จึงได้รับความเดือดร้อน และไม่มีสิทธิจะไปร้องขอความช่วยเหลือจากใคร วิธีแก้ปัญหา จึงมีวิธีเดียว คือออกไปหากินในระยะไกลจากฝั่ง แต่ก็ไม่สามารถจับสัตว์ทะเลได้ปริมาณอย่างที่เคยจับได้ในอดีต

2) ทางราชการพยายามเข้าไปควบคุมเขตทะเลที่ชาวเลทำมาหากิน เช่น การกำหนดให้เขต 3 กิโลเมตรจากฝั่งเป็นเขตห้ามจับสัตว์ทะเล ซึ่งเป็นแหล่งทำมาหากินสำคัญของชาวเล มาแต่บรรพบุรุษ การกำหนดเขตดังกล่าวของทางราชการจึงเท่ากับไม่เคยเห็นชาวเลมีสถานะ

ที่ทางราชการควรคำนึงถึงในฐานะของผู้มาก่อน ชาวเลจึงได้รับความเดือดร้อนมาก ในขณะเดียวกัน เขต 3 กิโลเมตรดังกล่าวก็ไม่มี ความชัดเจน ทำให้ชาวเลถูกจับบ่อยครั้ง ในข้อหาฝ่าฝืนทำกินในเขตต้องห้าม ทั้งที่ชาวเลเชื่อว่าอยู่นอกเขต เมื่อถูกจับก็จะถูกปรับและถูกริบ เครื่องมือที่ใช้ทำมาหากิน และเหตุผลอีกประการ คือ การที่ชาวเลถูกห้ามจับปลา แต่นักท่องเที่ยว กลับตกเบ็ดได้โดยตำรวจไม่จับ

3) การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ส่งผลต่อวิถีการทำมาหากินของชาวเลอย่างมาก โดยที่ไม่มีคนสนใจ เช่น กรณีที่ชาวเลถูกตัดไซ แต่ด้วยนิสัยรักความสงบและไม่มี ความรู้ ความเข้าใจเรื่องกฎหมายจึงไม่คิดที่จะเรียกร้องแต่อย่างใด ซึ่งเมื่อเกิดผลกระทบดังกล่าวมากขึ้น จนชาวเลไม่มีทางเลือกอื่นใด ส่งผลให้ชาวเลเริ่มที่จะฝ่าฝืนหลักการสิทธิชุมชนบ้างในบางครั้ง

นอกจากนี้ งานของเลิศชาย ศิริชัย (2546ข: 406 - 415) วิพากษ์การพัฒนาแบบใหม่ที่เน้น ความเติบโตทางเศรษฐกิจในภาพรวม ส่งผลโดยตรงต่อการทำลายระบบสิทธิชุมชนของชุมชน หมู่บ้านต่างๆ ผลที่ตามมาก็คือ เกิดการเบียดขับชุมชนหมู่บ้านให้หลุดพ้นจากการเข้าถึง ฐานทรัพยากรธรรมชาติอันเป็นปัจจัยสำคัญในการหล่อเลี้ยงชีวิตคนในชุมชนมาแต่เดิม หลุดพ้นออกจากถิ่นที่อยู่ในลักษณะต่างๆ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1) รัฐเปิดเขตที่เป็นสิทธิชุมชนแต่เดิมให้เป็นสาธารณสมบัติเพื่อว่าขบวนการธุรกิจพาณิชย์ จะสามารถเข้าไปกอบโกยประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างเต็มที่ จนในที่สุดชาวบ้านที่ใช้ เครื่องมือหากินอย่างง่าย ๆ ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เพราะทรัพยากรเสื่อมโทรม แหล่งอาหาร สำคัญของชีวิตก็ถูกทำลายลง กรณีนี้เห็นได้ชัดเจนจากชุมชนประมงพื้นบ้านที่ต้องประสบปัญหา ทะเลถูกทำลายจากประมงพาณิชย์

2) รัฐประกาศเขตอุทยานทับที่อยู่และที่ทำกินของชาวบ้านและให้ชาวบ้านออกไปจาก เขตอุทยาน หรือห้ามชาวบ้านเข้ามาใช้ประโยชน์ในเขตอุทยาน หรือห้ามชาวบ้านเข้ามาใช้ ประโยชน์ในเขตป่าอย่างที่เคยเป็นมา โดยอ้างว่าเป็นการอนุรักษ์ป่าทั้งที่แต่เดิมชุมชนก็ช่วยกันดูแล ป่าอย่างมีประสิทธิภาพด้วยหลักการสิทธิชุมชน ในขณะที่การเอาป่าไปดูแลเองของรัฐ นอกจากจะ สร้างความเดือดร้อนให้กับชาวบ้านเพราะเท่ากับเป็นการขูดรากถอนโคนหรือตัดวงจรชีวิต ของชุมชนแล้ว รัฐยังไม่สามารถดูแลป่าได้เพราะมีการลักลอบตัดไม้เชิงพาณิชย์ และการลักลอบ ล่าสัตว์อย่างต่อเนื่อง

ลักษณะคล้ายกันนี้ยังพบได้ในกรณีของชุมชนประมงพื้นบ้านบางแห่งที่รัฐประกาศให้เขต ทำมาหากินของชุมชนแต่ดั้งเดิมเป็นเขตห้ามทำการประมง เพื่อตอบสนองธุรกิจการท่องเที่ยว โดยใช้ทะเลบริเวณนั้นเป็นแหล่งท่องเที่ยว

3) รัฐออกกฎหมายเวนคืนที่ดินของชุมชนไปตั้งหมู่บ้าน เพื่อนำไปใช้ก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมหรือภาคธุรกิจ

4) รัฐมุ่งสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรม โดยดำเนินโครงการขนาดใหญ่หวังผลระดับมหภาค โดยไม่สนใจความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นระดับชุมชน ที่เห็นได้ชัดเจนคือโครงการวางท่อก๊าซผ่านชุมชน การสร้างโรงงานแยกก๊าซ การพัฒนานิคมอุตสาหกรรมเพื่อใช้ประโยชน์จากแหล่งก๊าซ โดยที่ชุมชนได้รับอันตรายโดยตรงจากก๊าซระเบิดมลพิษที่จะเกิดขึ้นจากนิคมอุตสาหกรรม และการเบียดขับชุมชนให้ออกไปจากที่อยู่ เพื่อใช้สถานที่สร้างโรงงานอุตสาหกรรมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

5) ชุมชนถูกเบียดขับออกจากถิ่นที่อยู่โดยกระบวนการรับรองของกฎหมาย แม้ชุมชนนั้นจะตั้งมาเกือบสองร้อยปี เนื่องจากชาวบ้านไม่รู้เรื่องกฎหมาย ไม่รู้ถึงความเกี่ยวข้องของอำนาจรัฐที่แผ่มาครอบคลุมวิถีชีวิตของตนเอง ผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นซึ่งใกล้ชิดกับระบบราชการจึงได้เอกสารสิทธิครอบครองที่ดินของชุมชนทั้งหมด ชาวบ้านที่อยู่สืบต่อมาจากรพบุรุษหลายชั่วคนกลับกลายเป็นผู้ผิดกฎหมายเพราะอยู่ในที่ของผู้อื่น

6) การยกเลิกสิทธิชุมชน และให้สิทธิครอบครองที่ดินแก่บุคคลกลับเป็นการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านถูกเบียดขับออกจากที่ดินโดยสิ้นเชิง โดยอิทธิพลของพลังธุรกิจที่สามารถใช้เงินกว่านซื้อที่ดินเพื่อตอบสนองผลประโยชน์ทางธุรกิจ

การขยายอำนาจเข้าไปทำลายระบบสิทธิชุมชนของรัฐดังกล่าวเกิดขึ้นพร้อมกับการพัฒนาของระบบตลาดแบบใหม่ ที่มุ่งผนวกหมู่บ้านเข้ากับระบบเศรษฐกิจแบบตลาด ทำให้ชุมชนต้องเข้ามาพึ่งพิงตลาดและการพัฒนาแบบใหม่มากขึ้น ซึ่งส่งผลให้ชาวบ้านต้องมีค่าใช้จ่ายมากขึ้นเป็นเงาตามตัว ในขณะที่ชุมชนก็ถูกปิดโอกาสที่จะผลิตซ้ำระบบการจัดการทรัพยากรของตนเองให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ได้ ในขณะเดียวกัน ยุทธศาสตร์การพัฒนาของรัฐที่หวังว่าอุตสาหกรรมในเขตเมืองจะขยายตัวรองรับแรงงานจากชนบทได้ไม่จำกัดก็ไม่เป็นจริง สมาชิกชุมชนหมู่บ้านจึงยังคงเหลืออยู่ในชุมชนอีกมาก เพื่อยังชีวิตอยู่ด้วยการอาศัยฐานทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบกับวัฒนธรรมของชุมชนบางส่วนไม่เอื้ออำนวยให้สมาชิกชุมชนออกไปร่วมวิสาสะกับชีวิตแบบใหม่นอกหมู่บ้านได้ เช่น ชาวมุสลิมจะออกไปทำงานในเมืองยาก เพราะวิถีชีวิตหลายอย่างขัดกับความเป็นมุสลิม ยิ่งชาวเลซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ถูกเบียดขับออกไปจนสุดขอบ จนไม่สามารถจะมีส่วนร่วมใดๆ ได้ในสังคม ยิ่งไม่มีโอกาสจะออกไปไหนไกลจากหมู่บ้าน เพราะพวกเขาส่วนใหญ่ไม่จบแม้แต่การศึกษาภาคบังคับ หลายคนไม่มีชื่อ

อยู่ในสำเนาทะเบียนบ้านและคนทั่วไปมองพวกเขาว่าเป็นพวกต่ำต้อย และทั้งหมดนี้เกิดขึ้น ในขณะที่จำนวนประชากรในชุมชนต่างๆ เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

ปัญหาของชุมชนหมู่บ้านไม่เพียงเป็นความเดือดร้อนในแง่ของแหล่งทำกินและแหล่งที่อยู่อาศัยเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการทำลายสิ่งสำคัญคือวิญญาณของชุมชนที่ผืนนี้ชุมชนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันปรากฏให้เห็นเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน เพราะเมื่อชุมชนไม่สามารถใช้อำนาจของตนเองจัดการดูแลทรัพยากรให้เป็นฐานในการเลี้ยงชีวิตของคนในชุมชนได้อย่างเพียงพอ ชุมชน ก็คลอนแคลน ระบบความคิด ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบทอดกันมา ขาดการผลิตซ้ำให้เข้ากับยุคสมัย คนเริ่มออกจากชีวิตความเป็นชุมชน และเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ในทรัพยากรธรรมชาติในลักษณะเป็นส่วนตัวมากขึ้น กรณีของการไล่ที่หรือการยึดที่ของชุมชน ก็ยิ่งชัดเจนมาก เพราะเป็นการไล่คนออกจากชุมชนแต่กระจายผลประโยชน์ไปอยู่ในที่ที่คนไม่ได้ผูกพันกับวิญญาณของบรรพบุรุษและประวัติศาสตร์ของชุมชน

จนประมาณต้นทศวรรษ 2530 เป็นต้นมา ชุมชนหมู่บ้านบางส่วนเริ่มเชื่อมต่อกับพันธมิตรได้ ทั้งกับอาจารย์มหาวิทยาลัย และองค์กรพัฒนาเอกชน การได้พบสถานการณ์ที่เลวร้ายด้วยตัวเอง การได้มีโอกาสพูดคุยกับพันธมิตร ทำให้ชุมชนเริ่มที่จะเคลื่อนไหวสร้างวาทกรรมของตัวเองขึ้นใหม่ที่ว่าด้วยชุมชนกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและเคลื่อนตัวออกมาต่อสู้ตามวาทกรรมดังกล่าว

3. งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับชาวเลอุรักลาไว

David Hogan (1972 อ้างถึงใน เยาวลักษณ์ ศรีสุกใส, 2545: 14) กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของชาวเลว่า เป็นเผ่าพันธุ์ที่ปรากฏขึ้นมาในราวๆ ศตวรรษที่ 17 (พุทธศตวรรษที่ 23) มีชื่อเรียกว่า "Orang Selatar" (ชนผู้อาศัยอยู่ตาม ช่องแคบ) เป็นพวกเดียวกับมอแกนในปัจจุบัน เป็นชนเผ่าเร่ร่อน (Nomads) อยู่ในทะเลตามเกาะต่างๆ ไม่มีรัฐบาล ชอบท่องเที่ยว เป็นโจรสลัด ต่อมากลุ่มคนพวกนี้ได้ตกเป็นเครื่องมือของกษัตริย์ปรมศวร ซึ่งถือกันว่าเป็นกษัตริย์องค์แรกของมะละกา โดยที่พวกเขาจะต้องเข้าร่วมกลุ่มกันเป็นโจรสลัดปล้นเรือในทะเล ทรัพย์สินที่ได้มาก็แบ่งให้กับกษัตริย์ปรมศวร ความดีความชอบที่พวกเขาได้รับ คือ ได้รับการยกย่องให้เป็นตระกูลที่ได้รับการยอมรับในสังคมชั้นสูงของมะละกาในขณะนั้น

อุทัย หิรัญโต (2516) ให้ความเห็นว่า เดิมชาวน้ำ อาศัยอยู่ตามลุ่มแม่น้ำแยงซีเกียง ในประเทศจีน แล้วได้อพยพหลบหนีภัยเร่ร่อนลงมาทางใต้เป็นพวกๆ ล่องเรือผ่านแม่น้ำโขงลงมาตลอดแหลมอินโดจีน เมื่อออกทะเลก็อาศัยเรือเร่ร่อนอยู่ตามเกาะต่างๆ ตลอดลงไปถึงพม่า

และแหลมมลายู จากการสำรวจพบวัตถุเก่าๆ เครื่องมือเครื่องใช้และประเพณีที่หลงเหลืออยู่ จึงมีการสันนิษฐานว่าชาวน้ำเป็นบรรพบุรุษของชาวมลายูอย่างแน่นอน

อร กุ้งแก้ว (2522) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับสิ่งใหม่ของชาวเล เกาะสีเฮอร์ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต โดยการสัมภาษณ์จากหัวหน้าครอบครัวชาวเล เพื่อให้ทราบถึงสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับสิ่งใหม่ของชาวเล ในเรื่องการศึกษา การอนามัยและการแต่งกาย พบว่า ในแง่ของสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจส่วนใหญ่แล้ว ชาวเลมีภูมิลำเนาอยู่ที่เดิมตั้งแต่เกิด มีการศึกษาต่ำมาก มีฐานะยากจน ความเป็นอยู่อย่างแร้นแค้นและต้องการเปลี่ยนอาชีพที่ทำอยู่ในปัจจุบัน แต่ก็ทำไม่ได้ เพราะไม่มีความรู้ด้านอื่น สำหรับในแง่ของปัจจัยที่ก่อให้เกิดการยอมรับสิ่งใหม่ ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 3 ประการ คือ การใช้ภาษาไทยและเข้าใจภาษาไทย การติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกและความเชื่อทางด้านประเพณี ปรากฏว่าความสามารถในการใช้ภาษาไทยและความเข้าใจภาษาไทย มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการศึกษา ผู้ที่มีความสามารถในการใช้ภาษาไทยได้ดี มีแนวโน้มที่จะยอมรับการศึกษามากกว่าผู้ใช้ภาษาไทยได้ไม่ดี สำหรับในเรื่องการติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอก ก่อให้เกิดความแตกต่างในการยอมรับสิ่งใหม่

ผู้ที่มีการติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกมากมีแนวโน้มที่จะยอมรับสิ่งใหม่มากกว่าผู้ที่มีโอกาสติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกน้อย และในเรื่องความเชื่อทางด้านประเพณี ก่อให้เกิดความแตกต่างในการยอมรับการแต่งกาย ส่วนในเรื่องความสามารถในการใช้ภาษาไทยและการเข้าใจภาษาไทยกับการยอมรับการอนามัย การแต่งกายและความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อทางด้านประเพณีกับการยอมรับการศึกษาอนามัยนั้น มีผู้ให้ความสนใจศึกษาค้นคว้าถึงประวัติความเป็นมาทางด้านประวัติศาสตร์ และยังมีบางคนที่ได้ใช้หลักการเปรียบเทียบด้านมานุษยวิทยากายภาพ (Physical Anthropology) ที่มีความแตกต่างหรือคล้ายคลึงกัน ในการตั้งข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับเชื้อชาติของชาวเล

ธนา วสวนนท์ (2522, อ้างถึงใน เยาวลักษณ์ ศรีสุกใส, 2545: 12 - 13) ศึกษาเรื่อง แนวทางในการจัดสวัสดิการให้แก่ชนกลุ่มน้อยในจังหวัดภาคใต้: จากกรณีศึกษาเรื่องของชาวเล ในจังหวัดภูเก็ตและพังงา พบว่า ชาวเลโดยทั่วไป มีสภาพความเป็นอยู่ที่ยากจนและขาดแคลน แม้แต่สิ่งจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต (อันได้แก่ ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค) ทางด้านการศึกษาของชาวเล ปรากฏว่า มีชาวเลเพียงร้อยละ 31.67 เท่านั้นที่สามารถอ่านหนังสือภาษาไทยได้ ชาวเลโดยทั่วไปยังมีความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ไม่นิยมการวางแผนครอบครัว ทำให้ชาวเลมีประชากรมากขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้น ปัญหาที่ตามมาก็คือ ผลกระทบ

ต่อสภาพความยากจนและความขาดแคลนที่มีอยู่แล้วให้มีเพิ่มมากขึ้น ปัญหาปัจจุบันของชาวเลคือ ปัญหาในด้านสภาพความเป็นอยู่และสวัสดิการต่างๆ ที่ได้รับยังไม่เพียงพอ ชาวเลส่วนมากจะคิดว่า พวกเขาไม่มีความฉลาดเท่ากับคนในชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง อันแสดงถึงการขาดขวัญและกำลังใจในการดำเนินชีวิต และมีผลทำให้พวกเขามีความคิดไปถึงความต่ำต้อยในด้านชาติพันธุ์ของพวกเขาด้วย ดังนั้น จึงควรมีการปรับปรุงชีวิตในด้านต่างๆ ที่จำเป็น ดังนั้น แนวทางการจัดสวัสดิการให้แก่ชาวเล จึงได้แก่การให้คำแนะนำในเรื่องการประกอบอาชีพ การให้บริการทางด้านการศึกษา การให้บริการทางด้านอนามัย โดยเฉพาะการเผยแพร่ความรู้ให้ชาวเลเข้าใจถึงการป้องกันโรคและประโยชน์ของการคุมกำเนิด

ประทีป ชุมพล (2524) ได้อธิบายถึงเผ่าพันธุ์ชาวเลทางชาติพันธุ์วิทยา (Ethnography) ว่า ชาวเล จัดเข้าอยู่ในกลุ่มชนพวกละแวกเมลานีเซียน (Melanesian) ซึ่งมีถิ่นฐานอยู่แถบหมู่เกาะทะเลใต้ของมหาสมุทรแปซิฟิกหรือหมู่เกาะเมลานีเซียน (เกาะของคนผิวดำ) ต่อมาได้โยกย้ายถิ่นฐานกระจายไปในหมู่เกาะทะเลใต้ ชาวเลมีรูปร่างลักษณะตัวค่อนข้างเล็ก ผิวดำ ตาดำ ผมหยิก มีภาษาและวัฒนธรรมเป็นของตนเอง แต่ปัจจุบัน มักจะถูกกลืนจากประเทศที่ตนอาศัยอยู่

เจน จรจัด (2525) ศึกษาเรื่อง การค้นคว้าทางด้านประวัติความเป็นมาของชาวเลว่า เริ่มต้นเมื่อชนเผ่าอินโดนีเซียพวกหนึ่ง อพยพสู่เกาะบอร์เนียวในครั้งแรกจากแผ่นดินใหญ่ไปสู่ทะเล นับเป็นการเริ่มต้นวิถีชีวิตแบบชาวเกาะขึ้นที่นี่และได้เกิดเผ่าพันธุ์ยัค (Dyak) ขึ้น ดยัคพวกหนึ่งกลับชอบใช้ชีวิตเร่ร่อน ทำมาหากินอยู่ในท้องทะเล เรียกกันว่า ดยัคทะเล (Sea Dyak) เคลื่อนย้ายอพยพตามแนวหมู่เกาะเรื่อยมาจนถึงแหลมมลายู แต่ยังมีบางพวกที่ไม่ได้หยุดยั้งการเดินทางแสวงหา พวกเขาแล่นเรือร่อนเร่ต่อมาทางช่องแคบมะละกา ออกสู่บริเวณทะเลอันดามัน เรื่อยมาตามแนวหมู่เกาะฝั่งตะวันตกของไทยและขึ้นไปทางหมู่เกาะตอนใต้ของประเทศสหภาพพม่า อย่างไรก็ตาม ชนเผ่าผู้ท้องทะเลเหล่านี้ได้แบ่งออกเป็นหมู่พวกย่อยๆ และยังคงสืบทอดการดำรงชีวิตแบบเคลื่อนย้ายอพยพ เร่ร่อนพักพิงอยู่ท่ามกลาง หมู่เกาะชายฝั่งทะเลอันดามัน ต่อมาได้ขยายนามใหม่ว่า “ยิปซีทะเล” (Sea Gypsy) ช่วงเวลานาน หลังจากนั้นพวกเขาจึงยอมเปลี่ยนวิถีชีวิตพาหมู่พวกเขามาตั้งหลักแหล่งถิ่นฐานเป็นที่เป็นที่ เป็นทาง โดยพวกอุรักลาโว้ย(Urak Lawoi) เข้ามาอาศัยอยู่บริเวณหมู่เกาะลันตา จังหวัดกระบี่ พวกมอแกลน (Moklen) อยู่ถัดสูงขึ้นไปแถวเกาะภูเก็ต พวกมอแกน (Moken) เข้าสู่บริเวณหมู่เกาะอันกว้างใหญ่ ทางตอนใต้ของประเทศพม่า แล้วก็กลายเป็นพลเมืองชาวเกาะพวกแรกบนเกาะภาคใต้ฝั่งตะวันตกของประเทศไทย

ประพันธ์ เรื่องณรงค์ (อ้างถึงใน โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคใต้), 2526: 4) ได้ทำการศึกษาชาวเลที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย โดยได้แบ่งออกเป็น 3 พวก คือ พวกมะละกา พวกลิงคา และพวกมาซิงหรือพวกสิงห์ โดยชาวเลอาศัยอยู่ในแถบ จ.สตูล กระบี่ พังงา และใน จ.ภูเก็ต ในปัจจุบัน เป็นชาวเลผสมเกือบทั้งสิ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกมะละกา กับพวกลิงคาและผสมกับพวกมาซิง บางส่วนแต่งงานกับคนพื้นเมือง บ้างก็หันมานับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลามและศาสนาคริสต์

โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคใต้), 2526: 5 – 8 สรุปผลการศึกษาของนักวิชาการหลายท่านไว้ว่า พวกชาวเลไม่ได้เป็นชนพื้นเมืองเดิมของเกาะต่างๆ ทางภาคใต้ฝั่งตะวันตกของประเทศไทย แต่เป็นพวกที่อพยพเร่ร่อนมาจากที่อื่น ซึ่งยังไม่สามารถสรุปได้แน่นอน โดยสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้การศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชาวเลเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก คือ การที่ชาวเลไม่มีภาษาเขียนในการสื่อความหมาย มีเพียงภาษาพูดเท่านั้น ส่งผลให้การศึกษาเรื่องนี้ขาดหลักฐานอ้างอิงที่พอจะนำมาเป็นบรรทัดฐานในการศึกษาได้อย่างแท้จริง แต่สำหรับชาวเลกลุ่มต่างๆ ใน จ.ภูเก็ต นั้น พอจะสรุปได้ถึงความเป็นมาของชาวเลว่าอพยพมาจาก 2 แหล่งใหญ่ คือ กลุ่มแรก กล่าวว่า บรรพบุรุษอพยพมาจากหมู่เกาะแถบประเทศมาเลเซีย ส่วนอีกกลุ่ม กล่าวว่า อพยพมาจากหมู่เกาะในเขตประเทศสหภาพพม่า นอกจากนี้ก็เป็นกรอพยพจากหมู่เกาะที่อยู่ใกล้เคียงกับภูเก็ต ดังคำบอกเล่าของชาวเลกลุ่มต่างๆ ได้แก่

กลุ่มชาวเลที่หาดราไวย์ มีอยู่ 2 พวก คือ

1) พวกไทยใหม่ เป็นพวกที่เชื่อว่าบรรพบุรุษของตนอพยพมาจากหมู่เกาะแถบประเทศมาเลเซีย แล้วแยกย้ายกันมาอาศัยอยู่ตามเกาะต่างๆ เช่น เกาะเฮ เกาะบอน แหลมกา แล้วย้ายมาอยู่ที่หาดราไวย์ ตั้งแต่สมัยรุ่นปู่ ซึ่งเชื่อว่ากลุ่มตนมาอาศัยอยู่ที่หาดราไวย์ประมาณ 100 กว่าปีมาแล้ว และจัดได้ว่าเป็นกลุ่มที่มาอาศัยอยู่ที่หาดราไวย์เป็นกลุ่มแรก

2) พวกสิงห์ เล่าว่าบรรพบุรุษดั้งเดิมอาศัยอยู่บริเวณหมู่เกาะประเทศสหภาพพม่า บริเวณเกาะพริด เกาะสอง และอพยพมาอยู่ที่หาดราไวย์ ประมาณ 40 กว่าปีมาแล้ว

ชาวเลเรียกหาดราไวย์ว่า “ปาไตราไวย์” (ปาไต – หาด, ราไวย์ - เบ็ด) สันนิษฐานว่าเดิมบริเวณนี้มีการตกเบ็ด หากุ้ง หาปลาเป็นจำนวนมาก

กลุ่มชาวเลที่เกาะสิเหร่ (แหลมตึกแก) กลุ่มนี้เชื่อว่า บรรพบุรุษของพวกเขาอพยพมาจากหมู่เกาะบริเวณประเทศมาเลเซีย มาอยู่ที่เกาะสิเหร่ตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายาย แต่เดิมพวกเขาตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณแหลมร้าง ต่อมามีบริษัทเข้ามาซื้อที่ดิน เพื่อใช้เป็นสำนักงานในการทำเหมืองแร่ เจ้าของที่ดินเก่าจึงขายไป ชาวเลจึงต้องย้ายมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่แหลมตึกแก

มีการกล่าวกันว่า ชาวเลเกาะสิเหร่เป็นกลุ่มที่อาจจะเก่าแก่ที่สุดของเกาะภูเก็ต โดยชาวเลเรียกเกาะสิเหร่ว่า “ปูเลาสิเหร่” (ปูเลา – เกาะ, สิเหร่ - พลุ) เนื่องจากสมัยก่อนมีการปลูกพลูที่เกาะนี้มาก

กลุ่มชาวเลที่หาดสะพานน้ำ กลุ่มนี้ได้อพยพแยกออกมาจากกลุ่มที่เกาะสิเหร่ เนื่องจากเห็นว่าที่สะพานน้ำมีหอยแครงจำนวนมาก

ละเอียด กิตติยานันท์ (2529) ศึกษาเรื่อง สภาพความเป็นอยู่และความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวเล พบว่า สภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปของชาวเลที่หมู่บ้านชาวเลหาดราไวย์ จังหวัดภูเก็ต คือ สภาพบ้านเรือนที่ปลูกแบบง่ายๆ ในพื้นที่ของเอกชน อาชีพหลัก คือ การจับปลาทะเลมาขายให้แก่นายทุนมากกว่าที่จะนำออกไปขายด้วยตนเอง ชาวเลส่วนใหญ่มีฐานะยากจน สมรสตั้งแต่อายุน้อยโดยแต่ละครอบครัวมีสมาชิกประมาณ 5-6 คน ในส่วนของชนบประเพณี ศาสนา ความเชื่อ ยังคงยึดมั่นอย่างเคร่งครัด และมีชาวเลบางส่วนรับเอาความเชื่อจากภายนอกเข้าสู่ชุมชน แต่ไม่ได้นำมาปฏิบัติแบบไม่เคร่งครัด ในด้านของสุขภาพ โดยทั่วไปของชาวเลสมบูรณ์แข็งแรง เมื่อเจ็บป่วยนิยมซื้อยามารับประทานเอง ด้านการศึกษา ชาวเลส่วนใหญ่ไม่รู้หนังสือ เพราะไม่เคยเข้ารับการศึกษานในโรงเรียน และไม่สนับสนุนให้บุตรหลานเข้าโรงเรียนร่วมกับคนเมือง แต่ต้องการมีโรงเรียนสำหรับชาวเลโดยเฉพาะ การศึกษาของชาวเลส่วนใหญ่เป็นไปในรูปของการเรียนรู้สิ่งต่างๆ จากครอบครัวและบรรพบุรุษ ในด้านของการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต พบว่า ชาวเลต้องการความรู้เกี่ยวกับการรู้หนังสือหรือการให้อ่านออกเขียนได้มากที่สุด เพราะต้องการความรู้ในการประกอบอาชีพสำหรับพวกเขา งานศึกษาค้นคว้าครั้งนี้พบอีกว่า ชาวเลมองปัญหาในกลุ่มของพวกเขาว่า ความยากจน การไม่รู้หนังสือ การไม่มีที่ดินเป็นของตนเองและการไม่มีสัมปทาน เป็นปัญหาเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ที่สำคัญที่สุด โดยเฉพาะปัญหาที่เกี่ยวกับการไม่รู้หนังสือและการขาดผู้รู้มาช่วยสอนหรือแนะนำให้

พิมพ์ไธ ตั้งเมธากุล (2529) ศึกษาเรื่อง การผสมกลมกลืนทางสังคมและวัฒนธรรม ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนชาวเลเกาะสิเหร่ ต.รัชฎา อ.เมือง จ.ภูเก็ต พบว่า ชาวเลที่เกาะสิเหร่ในปัจจุบันได้เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบแผนในการดำเนินชีวิตไปเป็นรูปแบบสมัยใหม่เหมือนคนไทยในท้องถิ่นใกล้เคียงมากขึ้น โดยมีปัจจัยที่เป็นสาเหตุให้พวกเขาออกไปติดต่อกับสังคมภายนอก ซึ่งการออกไปติดต่อกับสังคมภายนอกด้วยสาเหตุต่างๆ อาทิ เรื่องการศึกษา ศาสนา เศรษฐกิจ เป็นต้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยม ทศนคติ โลกทัศน์ของการดำเนินชีวิต ในหมู่พวกเขาเป็นอย่างมาก เกิดเป็นการผสมกลมกลืนมาเป็นเวลานานและได้พัฒนาไปเรื่อยๆ

จนในที่สุด กระทั่งพวกเขาเกิดความรู้สึกว่า พวกเขาเป็น “คนไทย” อย่างสมบูรณ์ได้ทั้งกายและใจ ในที่สุด

อาภรณ์ อุกฤษณ์ (2532: 210 - 216) ศึกษาเรื่อง พิธีลอยเรือ: ภาพสะท้อนสังคม และวัฒนธรรมของชาวเล กรณีศึกษาบ้านหัวแหลม เกาะตันเตา จังหวัดกระบี่ พบว่า องค์ประกอบของพิธีลอยเรือทั้งในแง่ของศิลปะที่ชาวเลบ้านหัวแหลมสร้างสรรค์ประดิษฐ์ขึ้น เพื่อใช้ในพิธีกรรมและในแง่ของสัญลักษณ์และการสื่อความหมาย ตลอดจนการสืบเนื่อง และการเปลี่ยนแปลงได้สะท้อนให้เห็นถึงสัญลักษณ์ และการสื่อความหมายในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ การประกอบพิธีกรรมของผู้นำกลุ่ม การเข้าร่วมต่อเรือปลาจึก ประดิษฐ์ไม้กันผี ประกอบพิธีสาदन้า และพิธีทำน้ามนต์ ทำขวัญและสะเดาะเคราะห์ ตลอดจนการร้องรำทำเพลงของสมาชิกในกลุ่ม สิ่งเหล่านี้เป็นการแสดงสัญลักษณ์และการสื่อความหมายด้วยภาษาท่าทาง ซึ่งนอกจากสัมพันธ์กับตำนานความเชื่อ ค่านิยม ทศนคติ และภาวะแวดล้อมทางนิเวศวิทยา ซึ่งรวมเรียกว่าโลกทัศน์ทางสังคมและวัฒนธรรมแล้ว ยังแสดงถึงโครงสร้างของพิธีลอยเรือ ซึ่งสัมพันธ์กับโครงสร้างของชุมชนชาวเลบ้านหัวแหลมด้วย ในทำนองเดียวกันเรือปลาจึกและส่วนประกอบของเรือ ไม้กันผี และเครื่องเช่นในพิธีกรรมได้แสดงถึงสัญลักษณ์และการสื่อความหมายทางวัตถุ ซึ่งสัมพันธ์กับโลกทัศน์ทางสังคม และวัฒนธรรมของชุมชนชาวเลบ้านหัวแหลม อันเป็นแรงบันดาลใจให้สมาชิกในชุมชนสร้างสรรค์ประดิษฐ์สิ่งเหล่านี้ขึ้น เพื่อสนองความต้องการของสังคมเช่นกัน

จากเหตุผลที่ว่ามนุษย์สร้างพิธีกรรมขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม พิธีลอยเรือจึงมีบทบาทหน้าที่ ซึ่งครอบคลุมโครงสร้างของวิถีชีวิตและความเชื่อของชุมชนทั้งหมด ดังเช่น มีบทบาทหน้าที่ในการบันทึกเรื่องราวและภูมิหลังทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับเส้นทาง การอพยพโยกย้ายและการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชนชาวเล และตำนานเกี่ยวกับที่มาของพิธีกรรมในขั้นตอนต่างๆ มีบทบาทหน้าที่ในการรวมกลุ่มชนชาวเลและเปิดโอกาสให้มีการสังสรรค์สัมพันธ์ในช่วงมรสุม ซึ่งว่างเว้นจากการออกทะเล การให้ความมั่นใจแก่สมาชิกในชุมชน โดยการเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกเพศทุกวัยได้เข้าร่วมแสดงบทบาทหน้าที่ตามความสามารถของตน และมีบทบาทหน้าที่ในการให้ความรู้สึกปลอดภัยแก่สมาชิกในชุมชน ในช่วงที่มีวิกฤติการณ์ต่างๆ เช่น เดือน 6 และเดือน 11 เป็นช่วงที่ลมมรสุมพัดเปลี่ยนทิศทาง สภาพอากาศไม่คงที่ ทำให้สมาชิกชาวเลเจ็บไข้ไม่สบายกันมาก ซึ่งพวกเขาเชื่อกันว่าเป็นการกระทำของผีร้ายหรือวิญญาณบรรพบุรุษทำโทษ ดังนั้น พวกเขาจึงร่วมแรงร่วมใจกันจัดพิธีลอยเรือขึ้น เพื่อเอาใจสิ่งเหนือธรรมชาติดังกล่าว และส่งเคราะห์ส่งวิญญาณบรรพบุรุษอาศัยเรือปลาจึกกลับถิ่นเดิม

สมาชิกในชุมชนจะได้อยู่เย็นเป็นสุข นอกจากนั้น ยังให้ความมั่นใจเกี่ยวกับการทำมาหากิน ในฤดูกาลที่กำลังมาถึง โดยอาศัยคำทำนายจากโหราศาสตร์และการใช้เรือปลาจึกเป็นเครื่องเสี้ยมทาย ทั้งนี้องค์ประกอบของพิธีลอยเรือแต่ละชั้นตอนและโลกทัศน์ทางสังคมและวัฒนธรรม ได้มีการสืบเนื่องและเปลี่ยนแปลงไปอย่างสอดคล้องและสัมพันธ์กัน ซึ่งอดีตโครงสร้างทางสังคม และโครงสร้างของพิธีลอยเรือของชาวเลบ้านหัวแหลมมีรูปแบบเดียวกันและมีความสัมพันธ์กัน คือ เป็นรูปแบบที่เรียบง่าย มีผู้นำกลุ่มเป็นหัวหน้าเพียงคนเดียว และมีสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะเรื่องคอยให้ความช่วยเหลือ แต่หลังจากที่ทางราชการเข้ามาเกี่ยวข้อง และมีการแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้านขึ้นมาอีกชุดหนึ่ง เพื่อทำงานประสานกับทางราชการ มีผลให้โครงสร้างทางสังคมของชาวเลบ้านหัวแหลมปัจจุบันมีรูปแบบที่ผสมผสาน ระหว่างรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งมีอิทธิพลต่อโครงสร้างของพิธีลอยเรือ

นอกจากนั้น การหลั่งไหลเข้าไปของวัฒนธรรมสมัยใหม่ เช่น ผ่านทางโทรทัศน์ อาจกล่าวได้ว่าสื่อวัฒนธรรมจากภายนอกเป็นตัวการหนึ่งในการทำลายวัฒนธรรมและโครงสร้างทางสังคมของชาวเลบ้านหัวแหลม นอกจากเหตุปัจจัยจากความขัดแย้งภายในสังคม ทำให้มีผลกระทบต่อสถานภาพและบทบาทของสมาชิกในชุมชนชาวเลบ้านหัวแหลมแล้ว ระบบราชการจากภายนอกก็มีส่วนทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน เป็นเหตุให้สมาชิกในชุมชนไม่สามารถแสดงบทบาทหน้าที่ของตนได้เต็มที่ และเหตุปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีผลต่อการเข้าร่วมในพิธีลอยเรือแต่ละครั้ง คือ สภาพทางเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลให้มีการกล่าวว่าพิธีลอยเรือเป็นตัวบ่งบอกสภาพเศรษฐกิจของชาวเลบ้านหัวแหลม และเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับโลกทัศน์ทางด้านความเชื่อนั้น จากการที่มีความเชื่อของศาสนาอื่นเข้าไปเผยแพร่ในชุมชน หากสมาชิกบางส่วนเกิดศรัทธาเปลี่ยนไป ก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้โลกทัศน์ทางด้านความเชื่อของคนในสังคมแตกต่างกันไป จากประเพณีดั้งเดิม ทำให้เกิดความแตกแยก ขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และอาจเป็นสาเหตุให้สมาชิกบางกลุ่มไม่เข้าร่วมพิธีลอยเรือ

ถึงแม้ว่าในอนาคต แม้สมาชิกในชุมชนยังต้องการให้มีพิธีลอยเรือ แต่จุดมุ่งหมาย และรูปแบบของพิธีลอยเรือ อาจจะต้องปรับเปลี่ยนไปให้ความสำคัญกับทางโลกมากกว่าทางธรรม หรือเน้นความบันเทิงมากกว่าความเชื่อ ทั้งนี้อาจจะมีเหตุปัจจัยอื่น เช่น การขาดผู้นำกลุ่มที่มีความสามารถในการประกอบพิธีกรรมหรือการเข้าไปพัฒนาของภาครัฐบาลและภาคเอกชน เช่น โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมทั้งการเข้าไปของนักท่องเที่ยวต่างถิ่นต่างวัฒนธรรมเหล่านี้ อาจทำให้โครงสร้างและรูปแบบของพิธีลอยเรือและสังคมวัฒนธรรมของชาวเลบ้านหัวแหลมเปลี่ยนแปลงไป

จรัส งามมัน (2534) ศึกษาเรื่อง การศึกษานิทานชาวเลจังหวัดสตูล พบว่า นิทานชาวเลสะท้อนให้เห็นภาพในด้านความเป็นมาของกลุ่มชน ครอบครัว ประชากร การปกครอง เศรษฐกิจ การศึกษา ภาษา การอนามัย สาธารณสุข ศาสนา ความเชื่อ ประเพณี ศิลปะ และนันทนาการ เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลสภาพทั่วไปเกี่ยวกับชุมชนชาวเลจังหวัดสตูลกับภาพสะท้อนทางสังคมวัฒนธรรมที่ปรากฏในนิทานชาวเล จังหวัดสตูล พบว่า นิทานสามารถสะท้อนภาพทางสังคมและวัฒนธรรมชาวเลได้สอดคล้องกับข้อมูลสภาพทั่วไปเกี่ยวกับชุมชนชาวเล ที่ศึกษา กล่าวคือ ในด้านความเป็นมาของกลุ่มชนชาวเลมีการติดต่อกับชาวมาเลเซีย มีการติดต่อสัมพันธ์กับประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย แสดงถึงความเป็นมาของกลุ่มชนที่สัมพันธ์กับชนชาวมาเลเซีย ในด้านครอบครัวและประชากร ครอบครัวชาวเลเป็นครอบครัวขยาย มีสมาชิกเฉลี่ยครอบครัวละประมาณ 7 คน ผู้ชายเป็นหัวหน้าครอบครัว สร้างบ้านอาศัยอยู่แบบง่าย ๆ ตามชายทะเล ในด้านการปกครอง ชาวเลยอมรับและเชื่อฟังผู้นำ ซึ่งผู้นำในหมู่บ้านเป็นคนพื้นเมือง ในด้านเศรษฐกิจ ชาวเลประกอบอาชีพประมงโดยวิธีประมงพื้นบ้าน ได้แก่ การตกเบ็ด ดักไซ ทอดแห ใช้ระเบิด เป็นต้น ชาวเลส่วนใหญ่ มีฐานะยากจน ในด้านการคมนาคม ชาวเลใช้เรือขนาดเล็กเป็นพาหนะ ใช้เครื่องยนต์ในการขับเคลื่อนเรือ ด้านการศึกษา ชาวเลบางส่วนมีโอกาสได้ศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา แต่ยังมีชาวเลอีกจำนวนหนึ่งไม่มีโอกาสได้ศึกษาในโรงเรียน เนื่องจากไม่มีโรงเรียนในเกาะอีก 2 เกาะ คือ เกาะอาดัง และเกาะบุโหลน ชาวเลได้ศึกษาด้านอาชีพและจริยธรรมจากครอบครัว ด้านภาษาชาวเลใช้ภาษาได้ 2 ภาษา คือ ภาษาชาวเล และ ภาษาไทย ด้านการอนามัยและสาธารณสุข ชาวเลยังไม่พัฒนาด้านการเป็นอยู่ อาหาร และความสะอาด ยังนิยมรักษาโรคโดยวิธีทางไสยศาสตร์ ด้านศาสนาและความเชื่อ ชาวเลรับเอาศาสนาพุทธ และอิสลามมาผสมผสานกัน มีความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณทวด ยังมีการจัดพิธีลอยเรือบวงสรวงวิญญาณทวดในวันเพ็ญเดือน 6 และเดือน 11 ทุกปี ด้านประเพณี ชาวเลมีการแต่งตัวแบบง่าย ๆ ผู้ชายนุ่งผ้าโสร่งหรือกางเกงขากว้าง ไม่นิยมสวมเสื้อ ผู้หญิงนุ่งผ้ากระโจมอก ไม่นิยมสวมเสื้อเช่นเดียวกัน ชาวเลนิยมแต่งงานในหมู่บ้านด้วยกัน ด้านศิลปะและนันทนาการ ชาวเลสร้างที่อยู่อาศัยเอง มีการนำวัสดุในท้องถิ่นมาเย็บสานทำที่อยู่อาศัยเอง มีการละเล่นร้องเพลง การเต้นรอนเง็งและเล่นนิทาน

ศศิเพ็ญ รักกะเปาและอรุณรัตน์ สรรเพชร (2535: 5) บันทึกไว้ว่า ชาวเลเป็นเผ่าพันธุ์หนึ่งอาศัยอยู่ตามเกาะต่างๆ แถบฝั่งทะเลด้านตะวันตก ภาคใต้ของประเทศไทย เริ่มตั้งแต่บริเวณหมู่เกาะของประเทศสหภาพพม่า หมู่เกาะของ จ.ระนอง จ.พังงา จ.ภูเก็ต จ.กระบี่ จ.สตูล ไปจนถึงหมู่เกาะ ซึ่งเป็นอาณาเขตของประเทศมาเลเซีย ตามประวัติความเป็นมา ชาวเลใช้ชีวิตอยู่กันเป็น

กลุ่มๆ ตามหมู่เกาะต่างๆ อาศัยอยู่ตามเพิงพักขนาดเล็ก เป็นที่พักรั่วครวตามชายหาด เนื่องจากเมื่อเจอมรสุมหรืออุปสรรคในการดำรงชีวิต พวกเขาจะต้องอพยพโยกย้ายไปหาที่อยู่แห่งใหม่ โดยพิจารณาถึงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ

จรัส ทองจีน (2536, อ้างถึงใน พลาเดช ณ ป้อมเพชร, 2546: 25 - 27) ศึกษาเรื่องการศึกษาศาสนาชุมชนเพื่อหาแนวทางจัดการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับชนกลุ่มน้อยของชาวเล (อุรักลาไวย์) ในจังหวัดภูเก็ต พบว่า อาชีพหลักของพวกเขา คือ การจับสัตว์น้ำ หาของทะเล บ้านเรือนปลูกอาศัยแบบง่ายๆ ในที่ดินของนายทุน สภาพปัญหาภายในชุมชนในเรื่องการไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง รวมถึงปัญหาอื่นๆ ของชุมชน คือ ปัญหาเอกสารสิทธิที่ดิน แหล่งน้ำ ที่ดินทำกิน แหล่งรายได้ และปัญหาที่เกี่ยวกับเขตการทำประมงและจากการรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นของชาวเลในพื้นที่ทั้งในเรื่องของการศึกษา สุขภาพอนามัย การมองปัญหาภายในหมู่บ้าน ความต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐบาลรวมถึงความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่ลงทำงานในพื้นที่ ทำให้สามารถมองภาพรวมได้ว่า เจ้าหน้าที่ต้องลงพื้นที่สร้างความคุ้นเคย และคลุกคลีกับชาวบ้านมากขึ้นให้การศึกษแก่ประชาชนในทุกๆ ด้าน จัดตั้งกลุ่มอาชีพการประมง และสร้างศรัทธาและความเชื่อถือต่อชาวบ้าน

สุรัสวดี กองสุวรรณ (2539) ศึกษาเรื่อง การอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองชาวเล ในหมู่บ้านสังกาดู จังหวัดกระบี่: การศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณา พบว่า ผู้ปกครองชาวเลผู้เป็นแม่ มีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูเด็กชาวเลมากที่สุด และพ่อมีบทบาทน้อย การอบรมเลี้ยงดูส่วนใหญ่ เน้นการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายมากกว่าพัฒนาการด้านอื่นๆ

การอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย ผู้ปกครองชาวเลเน้นการดูแล ให้เด็กรับประทานอาหารอย่างเพียงพอ การดูแลและรักษาพยาบาลเมื่อเด็กเจ็บป่วยตามความเชื่อของตน

การอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านจิตใจและอารมณ์ ปกครองชาวเลแสดงความรักโดยการอุ้ม กอด และสัมผัสเด็กอย่างสม่ำเสมอ การใช้สื่อพื้นบ้านเพื่อพัฒนาด้านจิตใจ และอารมณ์ของเด็กน้อย

การอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม ผู้ปกครองชาวเลส่งเสริมให้เด็ก มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และฝึกให้เด็กมีน้ำใจ รู้จักแบ่งปันและมีความสามัคคี

การอบรมเลี้ยงดูด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ผู้ปกครองชาวเลส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ด้านภาษา ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ ภายใต้บริบทของชาวเล

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองชาวเล วิเคราะห์ตามทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม พบว่า ปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง คือ ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ปัจจัยทางระบบครอบครัวและเครือญาติ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางการศึกษา ปัจจัยทางความเชื่อและปัจจัยทางวัฒนธรรมประเพณี

บทความของ Engelhardt และ Rogers (1997) เป็นงานวิชาการเพียงชิ้นเดียวที่เกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของชาวเลบริเวณชายฝั่งอันดามัน บทความนี้กล่าวถึงผลงานของโครงการภูเก็ตซึ่งศึกษาพฤติกรรมการปรับตัว และวิวัฒนาการของชุมชนชาวเล โดยใช้หลักฐานทางโบราณคดีจากแหล่งที่ขุดค้นแสดงให้เห็นว่ามีการจัดรูปทางเศรษฐกิจสังคมอยู่ 4 ระดับ คือ 1) จากที่พักชั่วคราว คือเริ่มมีการพักอาศัยเป็นครั้งคราว มาสู่ 2) ที่ปักหลักพักอาศัยเป็นระยะเวลานานขึ้น แต่ไม่ถาวรทีเดียว เป็นการใช้ที่ยั่งยืนและสภาพพื้นที่ที่สามารถจะรองรับได้ 3) ที่ปักหลักถาวรจนแหล่งนั้นไม่สามารถจะรองรับได้อีก แหล่งเกิดความเสื่อมโทรม และท้ายสุดผู้คนก็โยกย้ายออกไปซึ่งแหล่งนี้อาจจะมีการใช้ใหม่อีกในเวลาต่อมา การวิจัยเพิ่มเติมจากแหล่งเดิมๆ และแหล่งใหม่ทำให้เข้าใจถึงความซับซ้อนของแต่ละระดับ การขุดค้นแหล่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่ามีพื้นที่มากมายที่ชาวเลใช้ประโยชน์และการมีพื้นที่หรือแหล่งใช้ประโยชน์มากมายนี้เป็นเหมือนเครือข่ายหรือเหมือนโครงข่ายความปลอดภัยของชาวเลเองที่จะมีพื้นที่เพื่อการพักอาศัย การทำมาหากิน และการพัฒนาการเป็นชุมชนที่ใหญ่ขึ้น ถาวรขึ้นในระยะต่อมา

ประเทือง เครือหงส์ (2539: 3 - 10) บันทึกไว้ว่า ตามประวัติศาสตร์ ถือว่า ชาวเลเป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิมของชาติมลายู ที่ยังเหลืออยู่โดยไม่ได้กลายเป็นพวกมลายูไป ชนพวกนี้อพยพมาอยู่ในแหลมมลายูในสมัยดึกดำบรรพ์ ก่อนที่ชาวมลายูจะเข้ามาอาศัยอยู่ ชาวอังกฤษ เรียกชาวน้ำว่า "Sea Gypsy (Gipsy)" แปลว่า ยิปซีทะเล บางทีก็เรียกทับศัพท์ว่า "Chaonam" มีการสันนิษฐานว่า ในสมัยที่อังกฤษเข้ามาค้าขายและแสวงหาอาณานิคมในดินแดนแถบเอเชียอาคเนย์ เห็นชาวน้ำอพยพเร่ร่อนทำมาหากินไม่เป็นหลักแหล่ง ไม่มีถิ่นที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองแน่นอน คล้ายกับพวกยิปซี แต่เร่ร่อนอยู่ในทะเล อาศัยอยู่ตามเกาะ จึงเรียกว่า "Sea Gypsy" มีผู้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องประวัติความเป็นมาและสภาพความเป็นอยู่ของชาวน้ำ บ้างก็เรียกว่า "Sea Dyak" และกล่าวว่าพวกนี้เป็นบรรพบุรุษของชาวมลายู

เรื่องราวของชาวเลตามราชบัณฑิตยสถาน (อ้างถึงใน ประเทือง เครือหงส์, 2531: 7) บันทึกไว้ว่า สมัยก่อนชาวเลอาศัยอยู่ในเรือ บางคราวก็ขึ้นมาพักแรมบนชายหาดใต้เพิงชั่วคราว แต่เมื่อเรื่อๆ นี้ หลายคนได้ตั้งหลักแหล่งเป็นหมู่บ้านตามชายทะเลขึ้น แต่ก็ยังมีอีกหลายคนที่ย้ายจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง แต่ในปัจจุบัน ชาวเลได้รับการศึกษาและเจริญขึ้น จึงรู้จักสร้างบ้านเรือน

อยู่เป็นหลักแหล่งและอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มก้อน (ประพันธ์ เรืองณรงค์ อ้างถึงใน ประเทือง เครือหงส์, 2531: 7)

นอกจากนี้ ยังมีการบันทึกไว้ว่า ชาวน้ำได้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ตามเกาะต่างๆ ในประเทศไทย นับเป็นเวลาหลายร้อยปีมาแล้วหรือหลายชั่วอายุบรรพบุรุษ แต่ไม่มีการจดบันทึกหลักฐานไว้มีเพียงการบอกเล่าสืบต่อกันมาเท่านั้น เช่น มีเรื่องเล่าว่า ชาวน้ำอพยพมาจาก “เมืองสุหนุ่ยหย่าหย่ากยงัน” อยู่เลยปูเลาปีนัง (เกาะปีนัง) ออกไป เข้ามาอาศัยอยู่ที่หมู่บ้าน เจ๊ะหลี ในเกาะลันตาใหญ่เป็นแห่งแรก และเรียกหมู่บ้านเจ๊ะหลี ว่า “จ๊ะเหยอ” โดยเข้ามาตั้งหลักแหล่งทำมาหากินอยู่ตรงหมู่บ้านเจ๊ะหลีตรงกลางเกาะลันตาใหญ่ด้านทะเลภายใน ซึ่งเป็นบริเวณที่ปลาชุกชุม คลื่นลมสงบ มีการเล่าเรื่องเป็นเชิงนิยายว่า “ตะไตะอาดับ” เป็นบรรพบุรุษคนแรกของชาวน้ำ เป็นคนชอบเที่ยวเตร่ ดื้อรั้น ไม่สนใจการทำงาน ไปที่ไหนก็พักที่นั่น และไม่สนใจรับเอาศาสนาใดๆ เข้ามานับถือเหมือนชนชาติอื่น ทำให้ลักษณะนิสัยของดาไตะอาดับ จึงส่งผลเป็นมรดกตกทอดมายังลูกหลานที่เสมือนถูกสาปแช่งให้เร่ร่อนจนกระทั่งปัจจุบัน (ประเทือง เครือหงส์ 2539: 10)

เยาวนิตย์ ศรีละมุล (2541) ศึกษาวัฒนธรรมเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของชาวเลเกาะหลีเป๊ะ ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล พบว่า ชาวเลเกาะหลีเป๊ะมีวัฒนธรรมปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต ดังนี้ วัฒนธรรมด้านอาหาร ได้แก่ การหาอาหารชนิดของอาหารและการประกอบอาหาร การบริโภคอาหาร การเก็บรักษาอาหารและการถนอมอาหาร อาชีพของชาวเลเกาะหลีเป๊ะส่วนใหญ่ยังคงดำรงอาชีพหลักตามบรรพบุรุษ คือ การทำประมง ดังนั้น อาหารหลักของชาวเล คือ อาหารทะเล ในการรับประทานอาหารของชาวเลเกาะหลีเป๊ะนิยมเปิบด้วยมือ อาหารที่รับประทานชอบรสจัด ซึ่งมีแกงเผ็ด ไม่ค่อยนิยมรับประทานขนมหวานมากนัก การรับประทานอาหารของชาวเลจะมี 3 มือ ถ้าอาหารมีเหลือรับประทานก็จะเก็บไว้ในลังโฟมสีขาวใส่น้ำแข็ง การถนอมอาหารส่วนใหญ่จะทำปลาเค็มตากแห้ง วัฒนธรรมด้านที่อยู่อาศัย ได้แก่ การสร้างที่อยู่อาศัย ลักษณะรูปแบบของที่อยู่อาศัย การจัดและตกแต่งบ้านเรือนที่อยู่อาศัย และการอยู่อาศัย ที่อยู่อาศัยของชาวเลเกาะหลีเป๊ะจะสร้างแบบยกพื้นสูงเป็นส่วนใหญ่ ส่วนน้อยที่สร้างแบบไม่ยกสูง ไม้ที่ใช้จะใช้ไม้ที่หาได้จากบนเกาะ ห้องจะปล่อยให้โล่งมีห้องครัวอยู่บนบ้าน ส่วนน้อยที่มีห้องครัวอยู่นอกบ้าน ห้องส้วมจะอยู่นอกบ้านเป็นส่วนใหญ่ หลังคาบ้านมุงด้วยจาก สังกะสี กระเบื้อง ตามฐานะ วัฒนธรรมด้านเครื่องนุ่งห่ม ได้แก่ ชนิดและลักษณะของเครื่องนุ่งห่ม การแต่งกาย และการดูแลรักษาเครื่องนุ่งห่ม เครื่องนุ่งห่มในชีวิตประจำวัน ผู้ชายจะนุ่งกางเกงชาวเล ผู้หญิงจะนุ่งใส่ร่ม ไม่นิยมสวมเสื้อ หญิงสาวจะนุ่ง

กางเกงหรือใส่แล้วแต่สะตอก สวมเสื้อ สวมรองเท้าแตะ เด็กๆจะนุ่งกางเกงสวมเสื้อ ไม่นิยมสวมรองเท้าแตะ การแต่งกายในโอกาสพิเศษจะพิถีพิถันกว่าวันปกติ ทั้งผู้หญิง ผู้ชายและเด็กๆ วัฒนธรรมด้านการรักษาโรค ได้แก่ การรักษาโรคด้วยการใช้ยา และการรักษาโรคด้วยวิธีไสยศาสตร์ หรือใช้ตัวยาควบคู่กับการใช้ไสยศาสตร์ ในการรักษาโรคชาวเลสมัยก่อน นิยมรักษาโรคด้วยสมุนไพร โดยมีโต๊ะหมอเป็นผู้รักษา ปัจจุบันรักษาโรคด้วยยาแผนปัจจุบัน และยังมีผู้รักษาสุขภาพตัวเองมากขึ้น

อรุณรัตน์ สรรเพ็ชร (2541: 81 - 83) ศึกษาเรื่อง การบำบัดรักษาโรคของชาวเลในจังหวัดภูเก็ต ผลการศึกษา สรุปออกเป็น

1) ขั้นตอนการบำบัดรักษา แบ่งการปฏิบัติออกเป็น 6 ขั้นตอน คือ

1.1 การวินิจฉัยโรค

1.2 การจัดชั้นหมากครุ ผู้ป่วยต้องจัดชั้นหมากครุมอบให้หมอก่อนรับการบำบัดรักษา เรียกว่า การตั้งเขียน จำนวน 1 ชั้น

1.3 การบนบาน จะเป็นการตกลงหรือเป็นพันธะสัญญาที่ชาวเลให้ไว้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และครูอาจารย์ เพื่อขออำนาจคุ้มครองให้หายจากความเจ็บป่วย โดยมีพันธะสัญญาว่าถ้าหายจะแก้บนด้วยการทำนุหรือและนอนหาด

1.4 การหาและการเตรียมสมุนไพร เพื่อนำไปประกอบเป็นยา ซึ่งสามารถเก็บสมุนไพรได้จากทะเล ชายทะเล ป่าใกล้หมู่บ้านและร้านค้า

1.5 การเตรียมตัวของหมอ ถ้าผู้ป่วยอยู่ต่างถิ่นและหมอกต้องเดินทางไปรักษา จำเป็นต้องมีผู้ช่วยติดตามไปด้วย เพื่อคอยดูแลเรื่องการจัดชั้นหมากครุ การเตรียมสมุนไพร อาหารและเสื้อผ้า

1.6 การเตรียมตัวของผู้ป่วย ในกรณีที่ต้องพักรักษาอยู่ที่บ้านหมอก ต้องเตรียมของใช้ส่วนตัวและอาจจะต้องมีญาติมาคอยดูแลช่วยเหลือและคอยประสานงานกับหมอก

2. ขั้นตอนการบำบัดรักษา ประกอบด้วย

2.1 การบำบัดรักษาด้วยเวชบำบัด จะใช้สมุนไพรหลายชนิดแตกต่างกันตามอาการของโรค ส่วนใหญ่ชาวเลใช้สมุนไพรสดในการบำบัดรักษา

2.2 การบำบัดรักษาด้วยจิตบำบัด เป็นการบำบัดรักษาด้วยวิธีการทางไสยศาสตร์ เพราะชาวเลเชื่อว่า การเจ็บป่วยที่หาสาเหตุไม่ได้ เกิดจาก “ผีกิน” จึงให้โต๊ะหมอเป็นผู้บำบัดรักษา

2.3 การบำบัดรักษาด้วยกายบำบัด เป็นการบำบัดรักษาด้วยการบีบนวด การประคบ และการทาน้ำมัน ขึ้นอยู่กับชนิดและอาการของโรค

2.4 การปฏิบัติตามข้อห้าม ผู้ป่วยต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของหมอ โดยห้ามรับประทานอาหารที่แสดงต่อโรค

3. ชั้นหลังการบำบัดรักษา ประกอบด้วย

3.1 การจัดชั้นหมากบุงชาครุ เป็นการจัดชั้นหมากมอบให้หมอ เพื่อบุงชาครุ เมื่อได้รับการบำบัดรักษาจนหายจากโรค

3.2 การให้ค่าสมนาคุณหมอ

3.3 การแก้บน ชาวเลในจังหวัดภูเก็ตมีการแก้บนหลังจากหายเจ็บป่วย ได้แก่ การทำนุหรือเป็นการทำบุญเลี้ยงอาหาร โดยเชิญหมอและเพื่อนบ้านมากินเลี้ยง และจัดอาหารไว้ 1 ชุด ที่ได้บนไว้ก่อนการบำบัดรักษา สำหรับบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ช่วยให้หายจากความเจ็บป่วยและการนอนหวาด เป็นการประกอบพิธีร่วมกันของชาวเลเผ่ามาซิง ณ หาดทรายแก้ว ต.ไม้ขาว อ.ถลาง จ.ภูเก็ต ในวันขึ้น 13 – 15 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี โดยเชิญโต๊ะหินลูกเดียวมาประทับร่างทรงเพื่อรับของบวงสรวงและทำพิธีตัดเหมอมย

สาลินี ปราบ (2543) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวเลเกาะสิเหร่ อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวเลเกาะสิเหร่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ปัจจัยภายในชุมชน ได้แก่ ประชากร การประดิษฐ์คิดค้น ความขัดแย้ง การขาดแคลนทรัพยากร การอบรมสั่งสอนกับปัจจัยภายนอกชุมชน ได้แก่ การรับเอาเทคโนโลยีจากภายนอก การถูกสังคมภายนอกดูถูกเหยียดหยาม แผนพัฒนาของรัฐ โดยมีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงเกิดจาก ภาวะประชากร ประกอบด้วย การเกิด การตาย การย้ายถิ่น การกระจายตัวของประชากร สถานภาพและบทบาท และสถาบันทางสังคม ประกอบด้วยสถาบันครอบครัวและการสมรส สถาบันทางศาสนา สถาบันทางเศรษฐกิจ สถาบันทางการศึกษา ละสถาบันทางการเมือง การปกครอง อันก่อให้เกิดผลกระทบในระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว และสังคม ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้น ทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายของชนกลุ่มนี้มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการประกอบอาชีพ ซึ่งเดิมทำเพื่อให้อยู่รอดไปในแต่ละวัน แต่ปัจจุบัน ต้องมีการสะสมและหาให้ได้ปริมาณที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย และอาชีพก็เริ่มมีความหลากหลาย มีการศึกษาสูงเพื่อให้เท่าเทียมและรู้เท่าทันกับคนนอกชุมชน มีการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้า อุปกรณ์ในการสื่อสาร เป็นต้น มีการติดต่อสัมพันธ์กับคนภายนอกมากขึ้น ทั้งในรูปของการศึกษา การประกอบอาชีพ รวมทั้งมีการรับเอาวัฒนธรรม

ของคนนอกชุมชนมาใช้ เช่น การมีเครื่องขยายเสียงในงานรื่นเริง มีการจัดงานเลี้ยงอย่างใหญ่โตในงานแต่งงาน เป็นต้น

เยาวลักษณ์ ศรีสุกใส (2545) ศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางสังคม – เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม: ศึกษากรณี ชาวเลสงขลา อ.เกาะลันตา จ.กระบี่ พบว่า การขยายตัวของเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์ การขยายตัวของอำนาจรัฐและธุรกิจท่องเที่ยวอันเป็นผลมาจากการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย ทำให้ระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพภายในชุมชนเปลี่ยนไปเป็นระบบการผลิตเพื่อการค้ามากขึ้น ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจแบบทวิลักษณะขึ้นในชุมชน ส่งผลทำให้แบบแผนชีวิตทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปหลายประการ เช่น เงินตราเข้ามา มีความสำคัญมากขึ้น เกิดอาชีพที่หลากหลายในชุมชน เช่น อาชีพรับจ้างทำงานในรีสอร์ท อาชีพนายหน้า ด้านการเมืองการปกครองทำให้ชาวเลมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านมากขึ้นหน้าที่ของผู้นำชุมชนในอดีต คือ “โต๊ะหม้อ” ถูกลดบทบาทลง มีการติดต่อกับบุคคลภายนอกเกิดการปะทะสังสรรค์ทางวัฒนธรรมและรับเอาวัฒนธรรมภายนอกเข้ามาปฏิบัติ คนในชุมชนมีค่านิยมทางด้านวัตถุ วัฒนธรรมประเพณีบางอย่างคนในชุมชนเข้าร่วมน้อยลง แต่ด้วยพื้นฐานความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังมีสำนึกในบรรพบุรุษร่วมกัน มีความเป็นเครือญาติในชุมชน จึงทำให้ชาวเลรักษาลักษณะทางชาติพันธุ์ผ่านความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม ภาษา และวิถีการดำรงชีวิต สิ่งเหล่านี้ถึงแม้จะไม่เข้มข้นเหมือนในอดีต แต่ก็เป็แรงยึดเหนี่ยวทางสังคมที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนเป็นไปอย่างไม่รวดเร็วนัก

ศุภโชค แซ่ตัน (2545) ศึกษาเรื่องความต้องการของชาวเลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่: กรณีศึกษาโรงเรียนชุมชนบ้านศาลาด่าน พบว่า 1) หลักสูตรและการสอน ชาวเลต้องการเรียนรู้ภาษาอังกฤษและวิชาชีพพื้นฐาน ต้องการหลักสูตรที่อนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิม 2) กิจกรรมนักเรียน ต้องการการบริการนักเรียนที่ขาดแคลนอย่างทั่วถึง และกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน 3) บุคลากร ต้องการให้ครูสนใจนักเรียนอย่างทั่วถึง เห็นความสามารถเฉพาะตัวของเด็กและปฏิบัติต่อลูกๆ ของชาวเลเท่าเทียมกับเด็กอื่นๆ 4) อาคารสถานที่ที่ไม่มีความต้องการมากนัก แต่ต้องการเข้าเรียนในโรงเรียนใกล้บ้าน เพราะมีปัญหาค่าครองชีพ 5) ความสัมพันธ์กับชุมชน ต้องการรับทราบความเคลื่อนไหวของโรงเรียนผ่านทางนักเรียน แต่ไม่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมด้วยตนเอง

พัชรี สุเมธกุล (2545) ศึกษาเรื่อง การรับข่าวของชาวเลเกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล พบว่า

1. วิทยูโทรทัศน์เป็นสื่อที่ชาวเลเกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล เปิดรับข่าวมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับวิทยุกระจายเสียงและหนังสือพิมพ์ เนื่องจากเป็นสื่อที่สามารถดึงดูดใจ

มีทั้งภาพและเสียงให้ทั้งสาระและความบันเทิง ครอบคลุมถึงทุกเพศทุกวัย ทำให้วิทยุโทรทัศน์ เป็นสื่อที่ได้รับความนิยมมากกว่าวิทยุกระจายเสียง และหนังสือพิมพ์

2. พฤติกรรมการเปิดรับข่าวของชาวเลเกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล การศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวของชาวเลเกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล พบว่า ชาวเลเกาะหลีเป๊ะ มีความถนัดในการเปิดรับข่าว และมีความสนใจในการเปิดรับข่าวจากวิทยุโทรทัศน์มากที่สุด โดยใช้เวลาช่วงเย็นสำหรับการชมรายการวิทยุโทรทัศน์ นอกจากนี้ พบว่า ชาวเลส่วนใหญ่ร้อยละ 37.3 จะใช้บ้านเป็นสถานที่ในการเปิดรับข่าวจากวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และอ่านหนังสือพิมพ์ และชาวเลเกาะหลีเป๊ะ ร้อยละ 80.0 เปิดรับข่าวจากวิทยุโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์เพื่อติดตามเหตุการณ์ปัจจุบัน

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะประชากรกับความถนัดในการเปิดรับข่าวจากสื่อมวลชน ประเภทวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ ผลการวิเคราะห์ พบว่าเพศกับความถนัดในการเปิดรับข่าวจากสื่อมวลชน ไม่มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 อายุกับความถนัดในการเปิดรับข่าวจากสื่อมวลชน ไม่มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 แต่พบว่า อายุกับความถนัดในการเปิดรับข่าวจากวิทยุโทรทัศน์ มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ระดับการศึกษากับความถนัดในการเปิดรับข่าวจากสื่อมวลชน ไม่มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 อาชีพกับความถนัดในการเปิดรับข่าวจากสื่อมวลชน ไม่มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 การใช้ภาษาอุรักลาไวย์ ภาษาไทยกลาง และภาษาไทยถิ่นใต้กับความถนัดในการเปิดรับข่าวจากสื่อมวลชน มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

นพดล กิตติกุล (2546: 263 - 265) ศึกษาสิทธิชุมชนของชาวเล พบว่าวิถีชีวิตเดิมของชาวเลมีการใช้ชีวิตต่อเนื่องกันมาหลายชั่วอายุคน โดยมีการเปลี่ยนวิถีชีวิตน้อยมาก ดังจะเห็นว่าเครื่องมือการทำประมงก็ยังคงเป็นแบบเดิมเป็นหลัก เช่น การตกเบ็ด การวางไซ โดยอาศัยความสามารถในการดำน้ำอึดเป็นสำคัญ และความเป็นอยู่ในด้านอื่นๆ นั้น ชาวเลมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีค่าใช้จ่ายด้านต่างๆ น้อย

แต่เมื่อการพัฒนาแบบใหม่เข้าไปในเขตทะเลและถิ่นที่อยู่ของชาวเล พวกเขาจึงเหมือนคนตื่นสายที่ไม่สามารถเข้าไปมีส่วนกับการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ในทางตรงกันข้ามกลับถูกผลักดันให้เหลือขอบเขตของการทำกินในทะเลน้อยลงเป็นลำดับ ซึ่งเกิดจากสาเหตุ

ประการแรก การขยายตัวของประมงพาณิชย์ ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ทะเลเสื่อมโทรมสร้างความเดือดร้อนให้กับชาวเลเป็นอย่างมาก เพราะพวกเขาต้องหากินด้วยเครื่องมือง่ายๆ

จึงได้รับความเดือดร้อนและไม่มีสิทธิจะไปร้องขอความช่วยเหลือจากใคร วิธีแก้ปัญหาก็มีวิธีเดียว คือ การออกไปไกลจากฝั่ง ดังนั้น ปัจจุบันชาวเลต้องออกไปหากินยังแหล่งที่ไกลฝั่งจากเดิมมาก บางครั้งไปคราวละหลายวัน แต่ก็ไม่สามารถจับสัตว์ทะเลได้ปริมาณอย่างที่เคยจับได้สมัยก่อน

ประการที่สอง ทางราชการพยายามเข้าไปควบคุมเขตทะเลที่ชาวเลทำมาหากิน เช่น การกำหนดให้เขต 3 กิโลเมตรจากฝั่งเป็นเขตห้ามจับสัตว์ทะเล โดยในเขตดังกล่าวชาวเลหากินมาแต่บรรพบุรุษและเป็นแหล่งสำคัญในการทำมาหากิน การกำหนดเขตดังกล่าวของทางราชการจึงเท่ากับไม่เคยเห็นชาวเลมีสถานะที่ทางราชการควรคำนึงถึงในฐานะของผู้มาก่อน ชาวเลจึงได้รับความเดือดร้อนมาก ในขณะเดียวกัน เขต 3 กิโลเมตร ดังกล่าวก็ไม่ได้มีความชัดเจน จึงปรากฏว่าชาวเลมักจะถูกจับอยู่เนืองๆ ในข้อหาว่าฝ่าฝืนทำกินในเขตต้องห้าม ทั้งที่ชาวเลเชื่อว่าอยู่นอกเขต เมื่อถูกจับก็จะถูกปรับและถูกริบเครื่องมือที่ใช้ทำมาหากิน ชาวเลจำนวนมากไม่มีทางเลือกจึงต้องพยายามลักลอบหากินในเขตต้องห้ามดังกล่าว ซึ่งก็ต้องเสี่ยงกับการถูกจับกุม

ประการที่สาม การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมส่งผลต่อวิถีการทำมาหากินของชาวเลอย่างมากโดยที่ไม่มีคนสนใจ เช่น พบว่าไซของชาวเลจะถูกทำลายอยู่เสมอจากการท่องเที่ยว ซึ่งชาวเลเคยเห็นไซที่ถูกทำลายต่อหน้าต่อตา แต่ก็ไม่สามารถทำอะไรได้เนื่องจากความเร็วของเรือท่องเที่ยวมีความเร็วสูงกว่า ประกอบกับการที่ชาวเลมีนิสัยรักความสงบ ไม่ชอบการทะเลาะวิวาท และไม่มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องกฎหมาย เมื่อถูกขู่ว่ามีความผิดจะถูกจับก็ยิ่งเกิดความกลัว จึงได้แต่ก้มหน้าก้มตาอดทนสู้ต่อไปตามมีตามเกิด และไม่คิดที่จะสู้รบหรือเรียกร้องแต่อย่างใด

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้นำเอางานวิจัยที่มีการศึกษาชาวเลกลุ่มมอแกน เนื่องจาก สภาพการดำรงชีวิตและเอกลักษณ์ วัฒนธรรมบางประการของชาวเลกลุ่มมอแกนและกลุ่มอุรักลาไวย มีความคล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะการอาศัยอยู่ในเรือในอดีต ผู้วิจัยจึงนำเอางานวิจัยที่ทำการศึกษามอแกน ซึ่งมีข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลในด้านต่างๆ โดยเฉพาะความรู้พื้นบ้านที่นำมาใช้ในการอยู่อาศัย การทำมาหากินที่มีความเกี่ยวข้องกับผูกพันกับทะเล มาประกอบการวิจัยเพื่อให้เห็นภาพของวัฒนธรรม การดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความคล้ายคลึงกัน ดังนี้

พลาเดช ณ ป้อมเพชร (2546) ศึกษาเรื่อง โลกของชาวมอแกน : มองจากความรู้พื้นบ้านเกี่ยวกับทะเลและพื้นที่ชายฝั่ง พบว่า “โลกของชาวมอแกน” มีสภาพที่หดแคบ ถูกจำกัดลงเนื่องจากวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป คือ การตั้งหลักแหล่งที่ถาวรมากขึ้น การเดินทางทางทะเลจำกัดลง ความรู้พื้นบ้านด้านนิเวศทางทะเลสะท้อนให้เห็นปรากฏของการเปลี่ยนแปลงได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เนื่องจาก มอแกนรุ่นใหม่หันมาพึ่งพาอุทยานแห่งชาติและอาศัยรับจ้างทำงานรายวัน

ในฤดูท่องเที่ยว เป็นช่องทางในการทำมาหากิน ดังนั้น พบว่า ช่องทางของความรู้พื้นบ้าน ขยายเพิ่มมากขึ้นระหว่าง มอแกนรุ่นใหม่ (อายุน้อยกว่า 25 ปี) และรุ่นเก่า (อายุมากกว่า 25 ปี)

มอแกนรุ่นเก่ามีความรู้และความทรงจำที่ดีเยี่ยมเกี่ยวกับพื้นบ้านที่ทำมาหากินทั้งบนบก และในทะเลครอบคลุมเกาะต่างๆในทะเลอันดามันและหลายสิบเกาะ สามารถจำแนกแยกแยะ การใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางระบบนิเวศของพื้นที่ รวมทั้งยึดมั่นและเชื่อในจารีต เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเล ความรู้และความทรงจำนี้สืบทอดจากบรรพบุรุษ และสั่งสมมาจากประสบการณ์ปัจจุบันการเดินทางและทำมาหากินทางทะเลถูกจำกัดลงเนื่องจาก เหตุปัจจัยหลายประการ ทำให้ความรู้พื้นบ้านทางระบบนิเวศทางทะเลลดความหมาย และความสำคัญลง และทำให้ความรู้นี้ขาดการสืบทอดสานต่อ ผลที่ตามมาก็คือ ความละเอียดอ่อนในด้านกรดำรงวิถีที่สอดคล้องกับธรรมชาติก็ลดลงและอัตลักษณ์ของมอแกน ที่ผูกโยงกับวิถีเร่ร่อนทางทะเลแบบดั้งเดิมก็ลดความหมายลงไปด้วยเช่นกัน

นฤมล อรุโณทัยและคณะ (2549: 51 - 58) บันทึกไว้ว่า จากการสำรวจเบื้องต้น ของอุทยานแห่งชาติตะรุเตา (มหาวิทยาลัยมหิดล 2517: 5, 97 - 98, 101) ชาวอูรักลาไ่วย ซึ่งมีวิถีชีวิตกึ่งเร่ร่อน ได้อาศัยอยู่ในบริเวณหมู่เกาะอาดัง - ราวี มาตั้งแต่ พ.ศ. 2452 มีการ อ้างถึงชุมชนฝักร้างซึ่งอยู่ในรัฐเคดะห์ของมาเลเซียว่าเป็นบ้านและถิ่นกำเนิดในตำนานของบรรพบุรุษ ชาวอูรักลาไ่วย ส่วนเกาะลันตาในจังหวัดกระบี่ถือเป็นถิ่นกำเนิดใหม่ในประเทศไทย ของชาวอูรักลาไ่วยในหมู่เกาะอาดัง - ราวี

ไต่ชะฮีรีเป็นบรรพบุรุษที่ได้รับการนับถือมากที่สุดของชาวอูรักลาไ่วย เป็นชาวมุสลิม ที่เดินทางผจญภัยมาจากอินโดนีเซียและได้แต่งงานกับสาวชาวอูรักลาไ่วยบนเกาะลันตา ไต่ชะฮีรี ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าเมืองสตูลให้ชักชวนชาวอูรักลาไ่วยจากเกาะลันตาในจังหวัดกระบี่ และเกาะสิเหร่ในจังหวัดภูเก็ตเข้ามาอยู่ที่หมู่เกาะอาดัง - ราวี ตอนสิ้นสมัยรัชการที่ 5 (อาภรณ์ อุกฤษณ์, 2532) เมื่อมีการแบ่งเขตแดนไทย - มาเลเซีย เพื่อแสดงให้เห็นว่าพื้นที่ดังกล่าว เป็นพื้นที่ประเทศไทยและมีประชากรชาวไทยอาศัยในบริเวณนั้น อย่างไรก็ตาม ไม่มีหลักฐาน ชัดเจนว่า ชาวอูรักลาไ่วยที่เข้ามาตั้งหลักแหล่งครั้งแรกในหมู่เกาะอาดัง - ราวี มีจำนวนเท่าไร ถ้าแก่สูงอายุท่านหนึ่งประมาณว่า มีชาวอูรักลาไ่วยราว 40 - 50 ครัวเรือนบนเกาะหลีเป๊ะ ในช่วง พ.ศ. 2490

วิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวอูรักลาไ่วยเป็นแบบกึ่งเร่ร่อน มีบ้านอยู่บนชายหาด สร้างด้วยวัสดุ ง่ายๆ ที่หาได้ในท้องถิ่น ชาวอูรักลาไ่วยตั้งหมู่บ้านอยู่ตามเกาะหลีเป๊ะ เกาะอาดังและเกาะราวี ในฤดูแล้ง จะเดินทางเร่ร่อนไปตามเกาะต่างๆ เพื่อเก็บและล่าหาอาหาร ช่วงเวลาเดินทางเร่ร่อนนี้

อาจใช้เวลาเพียงไม่กี่วันไปจนถึงหลายเดือน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระยะทางจากบ้าน สภาพอากาศและอาหารที่หาได้ โดยปกติแล้ว สมาชิกในครอบครัวจะเดินทางไปด้วยกันหมด มีการสร้างกระท่อมง่ายๆ เพื่อหลบนอน และทำอาหารบนชายหาด โดยชาวอูรักลาไวกัย เรียกวิธีการหาอาหารนี้ว่า “บาคัด” โดยแหล่งบาคัดในอดีต สามารถพบได้ทั่วไปในหมู่เกาะ โดยเฉพาะตามหาดทรายหรืออ่าวที่เป็นจุดหลบลมได้ดีและหาน้ำจืดได้ง่าย

เมื่อมีการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติตะรุเตาขึ้นในปี พ.ศ. 2517 ซึ่งครอบคลุมพื้นที่หมู่เกาะตะรุเตาและหมู่เกาะอาดัง – ราวี ส่งผลเป็นการจำกัดการเข้าถึงและสิทธิในการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นของชาวอูรักลาไวกัยและวิถีชีวิตแบบกึ่งเร่ร่อน เนื่องจากอุทยานแห่งชาติไม่สนับสนุนการเร่ร่อนเก็บล่าทรัพยากรจากพื้นที่รอบหมู่เกาะ ยิ่งไปกว่านั้น การที่เด็ก ๆ ต้องขาดเรียนเป็นเวลานาน เนื่องจาก ต้องติดตามครอบครัวไปบาคัดตามเกาะต่างๆ ทำให้บุคคลภายนอกมองว่าวิถีชีวิตแบบดังกล่าว เป็นสิ่งที่ไม่น่าสนับสนุน

ในช่วงปี พ.ศ.2520 อุทยานฯ จึงพยายามที่จะกดดันให้ชาวอูรักลาไวกัยที่อาศัยอยู่บนเกาะอาดังและเกาะราวีย้ายมาอยู่ที่เกาะหลีเป๊ะและเลิกไปบาคัด ปัจจุบันจึงเหลือเพียงกลุ่มชาวอูรักลาไวกัยกลุ่มเล็กๆ เท่านั้น ที่ยังคงอาศัยอยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะอาดัง และการที่ต้องดำรงชีวิตอยู่ภายใต้กฎ ข้อบังคับของอุทยานฯ ส่งผลให้ชาวอูรักลาไวกัยต้องเปลี่ยนวิถีชีวิตจากกึ่งเร่ร่อนหรือมีวิธีการเก็บล่าทรัพยากรชายฝั่งที่ช่วยให้ชาวอูรักลาไวกัยสามารถใช้ประโยชน์จากสิ่งมีชีวิต ทรัพยากรหลากหลายชนิดในทะเลได้อย่างสูงสุด นำไปสู่การอยู่อาศัยที่ถาวรและต้องปรับตัวภายใต้สภาพแวดล้อมทางสังคมและการเมืองแบบใหม่

ปิยนุช แก้วหนู (2551) ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของธุรกิจการท่องเที่ยวต่อเครื่องมือประมงพื้นบ้าน: กรณีศึกษา เครื่องมือประมงไซของชาวประมงอูรักลาไวกัยบ้านหาดราไวย์ ภูเก็ต พบว่าในอดีต เมื่อประมาณ 150 ปีที่ผ่านมา ชาวประมงอูรักลาไวกัยบ้านหาดราไวย์ ต.ราไวย์ อ.เมือง จ.ภูเก็ต ใช้เครื่องมือประมงหลายชนิดในการทำประมง มาจนถึงปัจจุบัน ยังมีเครื่องมือประมงที่ยังคงใช้ได้โดยไม่ผิดกฎหมาย ซึ่งมีเหลืออยู่ไม่กี่ชนิด และไซก็เป็นเครื่องมือประมงพื้นบ้านชนิดหนึ่งที่ยังคงใช้กันอยู่และมีความสำคัญต่อวิถีการเลี้ยงชีพของชุมชนแห่งนี้ ซึ่งแต่เดิมมีการทำไซโดยการสานด้วยไม้ไผ่เพียงอย่างเดียว แต่ต่อมาเมื่อไม้ไผ่หายากขึ้น เพราะมีการกำหนดเขตอนุรักษ์มากขึ้น มีการใช้ที่ดินในการประกอบธุรกิจเพื่อการท่องเที่ยวมากขึ้น ต้นไม้เล็กลดลงและการสานไซด้วยไม้ไผ่ ต้องใช้เวลาในการเรียนรู้ คนรุ่นใหม่ไม่ค่อยสนใจ ประกอบกับผู้สานไซไม้ไผ่มีอายุมากขึ้นและอายุการใช้งานของไซไม้ไผ่ มีระยะเวลาสั้นประมาณ 2 – 3 เดือนและมีคนภายนอกเข้ามาจ้างคนในชุมชนถักไซลวด จึงเป็นจุดเปลี่ยนลักษณะของเครื่องมือประมง

จากไซไม้ไผ่มาเป็นไชลวด ในปัจจุบัน แม้ยังคงหลงเหลือผู้ที่สามารถสานไซไม้ไผ่ได้ แต่ก็ไม่มีชาวประมงในชุมชนคนใดสานไซไม้ไผ่เพื่อใช้จับปลา

ในชุมชนบ้านหาดราไวย์ มีเรือประมงประมาณร้อยละกว่าห้า เป็นเรือที่ทำประมงด้วยไซเป็นหลัก ประมาณ 12 ลำ และมีจำนวนชาวประมงพื้นบ้านทั้งสิ้น 94 คน ซึ่งมีจำนวนชาวประมงผู้ใช้เครื่องมือประมงไซทั้งสิ้น 61 คน ทำการประมงร่วมกันในเรือ 12 ลำ

ตั้งแต่อดีต ชาวประมงจะออกไปวางไซในพื้นที่รอบเกาะนอกชายฝั่งหาดราไวย์ ซึ่งมีน้ำลึก 5 - 40 เมตร เช่น ปัจจุบัน บริเวณวางไซที่สำคัญ คือ บริเวณใกล้เกาะราชาใหญ่และเกาะราชาเล็ก ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของธุรกิจท่องเที่ยวดำน้ำ ซึ่งปัญหาสำคัญที่สุดของชาวประมงที่ทำด้วยไซ คือ การที่ไซถูกทำลายให้เสียหายโดยนักดำน้ำ ซึ่งยอมรับว่ามี การเปิดไซของชาวประมง เพื่อปล่อยปลาในบางครั้ง แต่ปฏิเสธว่า ไม่ได้ตัดทำลายไซของชาวประมงและระบุว่าคนที่ทำแบบนั้น น่าจะเป็นนักดำน้ำชาวต่างชาติ ซึ่งการตัดทำลายไซทุกกรณี เกิดขึ้นบริเวณรอบเกาะราชา ซึ่งเป็นแหล่งดำน้ำสำคัญของภูเก็ตและฝั่งทะเลตะวันตก ชาวประมงที่ทำประมงด้วยไซ ยังมีปัญหาอื่นๆ อีก คือ ต้นทุนการทำไซที่สูงขึ้น การถูกข่มขู่จากนักธุรกิจที่ทำธุรกิจท่องเที่ยวชายหาด ไม่ให้ชาวประมงมาทำประมงหน้าหาดและการไม่ได้รับความ เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายเขตอนุรักษ์ทางทะเล แต่ชาวประมงเกือบทั้งหมด ยืนยันที่จะทำประมงด้วยไซต่อไป

นฤมล อรุโณทัย (2551: 47) กล่าวถึงการตั้งถิ่นฐานของชาวมอแกน และชาวอูรักลาไวย์ว่า ชาวมอแกนและชาวอูรักลาไวย์ที่อาศัยอยู่บริเวณเกาะต่างๆ ในทะเลอันดามัน มักจะเลือกตั้งหมู่บ้านอยู่ในซีกตะวันออกของเกาะ เช่น หมู่บ้านชาวอูรักลาไวย์ที่เกาะสิเหร่และหาดราไวย์บนเกาะภูเก็ต

นันทกา เครืออินทร์ (2553: 182-186) ศึกษาเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการทรัพยากรระดับชุมชน: การพัฒนาที่มีผลกระทบต่อการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านนิเวศทางทะเลของชาวอูรักลาไวย์ จังหวัดภูเก็ต พบว่า ชาวอูรักลาไวย์อาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นเชิงเทคนิคในการกำหนดขอบเขตของพื้นที่ทำมาหากินและกิจกรรมในอาชีพ กลายเป็นปฏิทินที่บ่งบอกถึงช่วงเวลาในการทำมาหากินและสามารถทำนายเหตุการณ์ทางธรรมชาติได้ล่วงหน้า เพื่อความปลอดภัยในการทำกินและเป็นการปรับตัวเพื่อความอยู่รอด ซึ่งเป็นการปรับตัวทั้งชุมชนที่เกิดเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นนามธรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเชิงการจัดการความสัมพันธ์ทางสังคมที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกัน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีประสบการณ์ร่วมกัน ทำให้เกิดการช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยระหว่างชาวบ้าน สร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับชุมชน โดยการทำมาหากิน

ร่วมกันภายใต้การปรับตัวตามเงื่อนไขของธรรมชาติ ทำให้ชาวบ้านได้สร้างวัฒนธรรม ความเชื่อ พิธีกรรม ประเพณี ซึ่งเป็นที่มาของระเบียบ กฎเกณฑ์ต่างๆ ที่เป็นภูมิปัญญาระดับอุดมการณ์ ที่สะท้อนให้เห็นถึงระบบคุณธรรมที่ชาวบ้านใช้ในการจัดการทรัพยากรส่วนรวมให้มีความ อุดมสมบูรณ์ โดยสร้างความเชื่อเกี่ยวกับความเกรงกลัวต่อสิ่งเหนือธรรมชาติที่คอยควบคุม พฤติกรรมการใช้ทรัพยากรร่วมและคอยดูแลพื้นที่เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า

บรรพบุรุษของชาวอุรักลาไวย์ได้เล็งเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านนิเวศ ทางทะเล จึงได้ร่วมกันสืบทอดประสบการณ์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่น โดยการบอกเล่าผ่านประสบการณ์ จริงในการใช้ชีวิต คือ การสืบทอดภูมิปัญญาในระดับครอบครัวและเครือญาติ เป็นการสืบทอด ผ่านการใช้ชีวิตประจำวันร่วมกัน และการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในระดับชุมชน เป็นการ สืบทอดความรู้ผ่านการทำมาหากินทางทะเลร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยมีผู้อาวุโสหรือผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ในการทำมาหากินทางทะเล ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ด้านนิเวศทางทะเล

ปัจจุบัน การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนชาวอุรักลาไวย์ กำลังเผชิญปัญหาจาก ผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว การประกาศให้พื้นที่ทำมาหากิน เป็นเขตพื้นที่อนุรักษ์ พื้นที่รักษาพืชพันธุ์ และการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมประมงพาณิชย์และการ มีกฎระเบียบในการเก็บหาสัตว์ทะเล การจำกัดเครื่องมือประมง ซึ่งเป็นการพัฒนาที่ไม่ได้คำนึงถึง สิทธิและภูมิปัญญาของชาวอุรักลาไวย์ แต่กลับทำให้ชาวบ้านต้องกลายเป็นผู้บุกรุกในที่ดิน ที่ชาวบ้านอยู่อาศัยและทำมาหากินมาตั้งแต่บรรพบุรุษและการที่หมู่บ้านต้องกลายเป็นหมู่บ้าน เปิดที่พร้อมต้อนรับนักท่องเที่ยวและซึ่มซบวัฒนธรรมและระบบเศรษฐกิจใหม่จากภายนอก ชาวอุรักลาไวย์จึงมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของตนให้สอดคล้องกับความเจริญที่เข้ามาในหมู่บ้าน

ระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ วิถีชีวิตใหม่ ทำให้ชาวบ้านมีรายจ่ายมากขึ้น มีความต้องการ ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น ทำให้ระเบียบ กฎเกณฑ์ที่สอดแทรกอยู่ในความเชื่อ พิธีกรรม ประเพณี ถูกลดความเข้มงวดลง สำหรับภูมิปัญญาท้องถิ่นเชิงการจัดการความสัมพันธ์ ทางสังคมในหมู่บ้านชาวอุรักลาไวย์ ยังคงพยายามรักษาความสัมพันธ์ที่ดีของชาวบ้านไว้ โดยการให้ความช่วยเหลือกันในกลุ่มเครือญาติและเพื่อนบ้าน แต่อย่างไรก็ตาม ชุมชนชาวอุรักลาไวย์ต้องมีการปรับตัวให้สามารถอยู่ร่วมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป แต่เป็นการ ปรับตัวที่ยังคงรากฐานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมของกลุ่มไว้ โดยเป็นการผสมผสาน ความรู้ที่ได้รับจากวิถีแบบใหม่กับการเรียนรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่น เป็นการเรียนรู้ที่ช่วยให้ชาวบ้านรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีหลักการและช่วยยกระดับ จิตใจให้ชาวอุรักลาไวย์รุ่นใหม่เกิดความภาคภูมิใจในถิ่นกำเนิด

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีการศึกษาเกี่ยวกับชาวเล ทำให้ผู้วิจัยสามารถทำความเข้าใจกับวิถีชีวิตด้านต่างๆ ของชาวเล เพื่อเป็นการรับรู้ข้อมูลและการเตรียมตัวก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

2.3 กรอบแนวความคิด

ในอดีตการดำรงชีวิตของชาวอุรักลาไวย์ ทั้งในด้านปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ตลอดจนเอกลักษณ์รูปแบบของการประกอบอาชีพ การทำมาหากิน และประเพณีพิธีกรรม ศิลปะ วัฒนธรรมต่างๆ นั้น จะมีความเกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะทรัพยากรทางทะเล เนื่องจากชาวอุรักลาไวย์เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลที่มีการดำรงชีวิต โดยการพึ่งพาอาศัยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างมีความเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน ชาวอุรักลาไวย์สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเหล่านั้นได้อย่างเต็มที่ และมีความเชื่อมโยงระหว่างทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แบบแผนพฤติกรรม เทคโนโลยีวิธีการผลิตและโครงสร้างสังคมได้เป็นอย่างดี ในขณะเดียวกัน ชาวอุรักลาไวย์ก็มีวิธีการในการดูแลอนุรักษ์ให้ทรัพยากรดังกล่าว มีการฟื้นตัว เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น วิธีการที่ชาวอุรักลาไวย์ใช้ในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและเพื่อความอยู่รอดในการดำรงชีวิตส่งผลให้วิถีชีวิตเดิมของชาวอุรักลาไวย์ มีรูปแบบการตั้งถิ่นฐานที่มีลักษณะเฉพาะหรือเรียกว่า เป็นวิถีชีวิตแบบกิ่งเร่ร่อน คือ การที่ชาวอุรักลาไวย์ต้องอพยพไปยังสถานที่ต่างๆ โดยมีจุดประสงค์เพื่อการทำมาหากินและความต้องการอนุรักษ์ทรัพยากร โดยให้ธรรมชาติสามารถพลิกฟื้นความอุดมสมบูรณ์ได้ด้วยตัวเอง

วิถีชีวิตแบบกิ่งเร่ร่อนของชาวอุรักลาไวย์ในอดีต นำมาสู่การศึกษาพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานจวบจนปัจจุบัน กล่าวได้ว่า การที่ชาวอุรักลาไวย์ มีการอพยพเพื่อเปลี่ยนที่ตั้งถิ่นฐานและพื้นที่ทำมาหากินบ่อยครั้งนั้น ถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการปรับตัวเพื่อให้ตนมีชีวิตรอด ซึ่งเงื่อนไขหลักที่กำหนดกระบวนการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวของสังคม วัฒนธรรม คือ เทคโนโลยีหรือวิธีการในการผลิต โครงสร้างสังคมและลักษณะของสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ซึ่งในการตัดสินใจตั้งถิ่นฐาน ณ สถานที่แห่งใดนั้น บุคคลย่อมมีความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับบริบทของสถานที่หรือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการตั้งถิ่นฐานและการอยู่อาศัย ที่บุคคลสามารถนำมาใช้เป็นเหตุผลในการตัดสินใจเลือกพื้นที่ในการตั้งถิ่นฐาน โดยภูมิปัญญาดังกล่าวของชุมชนได้ผ่านการสั่งสม การสืบทอด ผ่านบทเรียน

ที่ได้จากการแก้ปัญหาหรือการปะทะกับสภาพสังคมภายนอกหรือสภาพแวดล้อมทั่วไป และวิถีปฏิบัติของชุมชนเองที่ส่งผลให้ชุมชนมีการโยกย้ายถิ่นฐานไปเรื่อยๆ

ปัจจัยที่ทำให้เกิดวิถีชีวิตแบบกึ่งเร็วร้อนของชาวอุรูกลาไว้นั้น เกิดจากหลายเหตุปัจจัย เช่น สภาพดินฟ้าอากาศ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรหรือความเอื้ออำนวยของสภาพภูมิอากาศ สภาพภูมิประเทศ ที่ส่งผลต่อการตั้งถิ่นฐาน ซึ่งเป็นวิถีปฏิบัติของชาวอุรูกลาไว้มิที่มีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่สามารถพึ่งพิงกับทรัพยากรธรรมชาติได้เป็นอย่างดีและมีความสมดุล

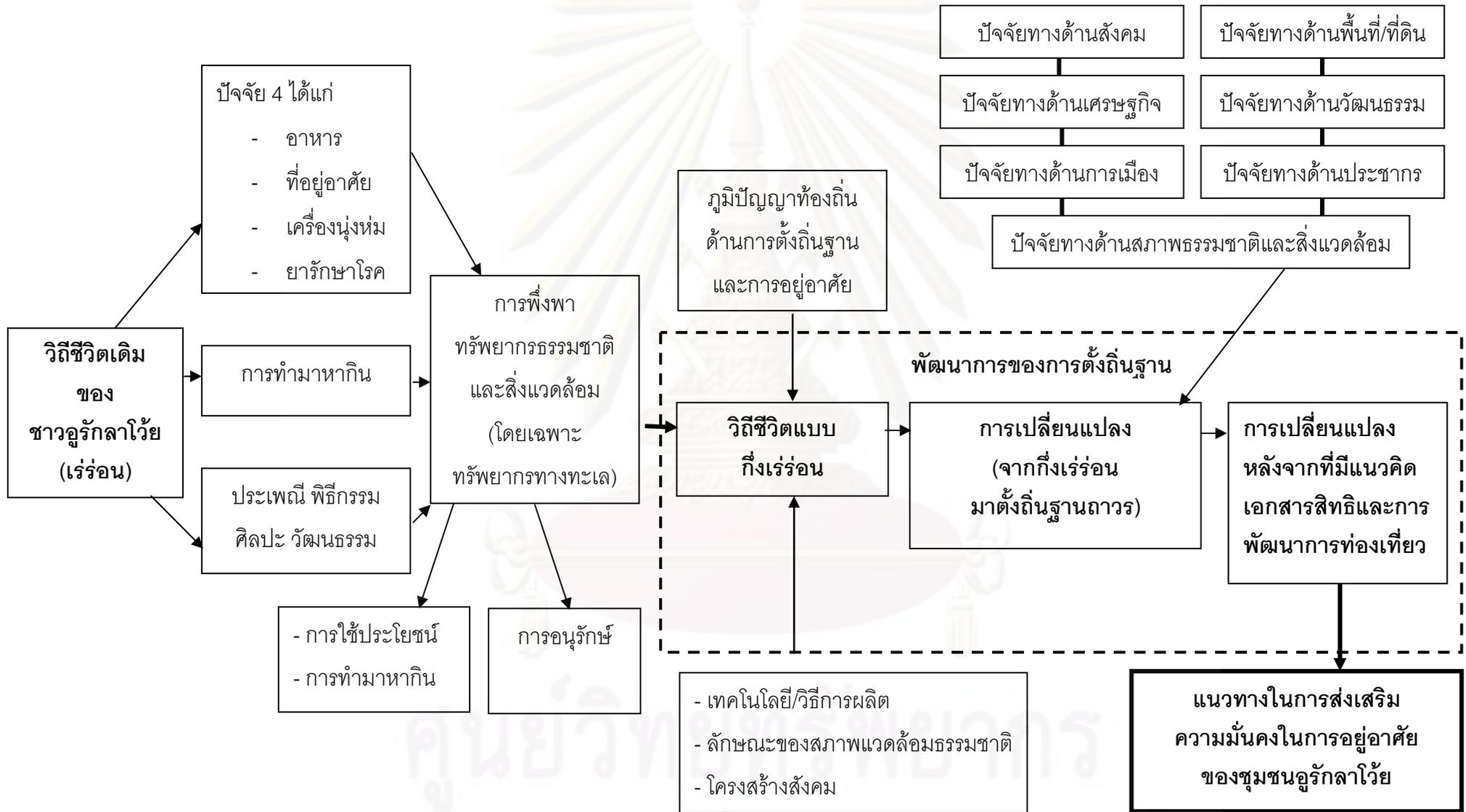
แต่ในปัจจุบัน พบว่า มีปัจจัยต่างๆ มากมายที่เข้ามามีอิทธิพลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการตั้งถิ่นฐาน คือ การที่ชาวอุรูกลาไว้มิมีวิถีชีวิตแบบกึ่งเร็วร้อนมาสู่การตั้งถิ่นฐานที่ถาวรซึ่งปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ปัจจัยทางด้านกายภาพ สภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจสังคม การเมือง วัฒนธรรมและปัจจัยด้านประชากร หรือกล่าวโดยรวมได้ว่า เมื่อสังคมเกิดการแสวงหาพัฒนาหรือนโยบายในการพัฒนารูปแบบใหม่ ๆ ซึ่งได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเดิมของชาวอุรูกลาไว้มิที่เคยอยู่อาศัยแบบกึ่งเร็วร้อน เพื่อการมีชีวิตรอดควบคู่กับการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ กลับต้องอยู่อาศัยแบบถาวรมากขึ้นและในขณะเดียวกัน พื้นที่เหล่านั้นก็มีได้มีเอกสารรับรองสิทธิใดๆ ที่จะนำมาซึ่งความมั่นคงในที่อยู่อาศัยของชาวอุรูกลาไว้มิในปัจจุบันและในอนาคต

การเปลี่ยนแปลงประการสำคัญที่ส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนอุรูกลาไว้มิ คือ การเปลี่ยนแปลงหลังจากที่มีแนวคิดเอกสารสิทธิและการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทั้งสองประการล้วนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากแนวนโยบายการพัฒนา เพื่อมุ่งสู่ความเจริญ ความทันสมัย ความสะดวกสบายและการมุ่งเน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ส่งผลให้ชาวอุรูกลาไว้มิกลายเป็นผู้รับผลจากการพัฒนาในแนวทางดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นกรณีของการถูกละเมิดด้านที่อยู่อาศัย ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ตนอาศัยอยู่มาก่อน แต่ไม่มีเอกสารรับรองสิทธิแต่อย่างใด ในขณะเดียวกัน พื้นที่เหล่านั้นกลับกลายเป็นของบุคคลอื่นในทันที และมีเอกสารสิทธิรับรองอย่างถูกต้อง และผลจากนโยบายการท่องเที่ยว เช่น ธุรกิจโรงแรม รีสอร์ท สถานบันเทิงและการจำกัดขอบเขตการทำมาหากินของชุมชนให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว การกระทำที่เป็นการเบียดขับชุมชนออกจากพื้นที่ที่อยู่อาศัยและประกอบอาชีพ ฯลฯ เหล่านี้ล้วนส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวอุรูกลาไว้มิ ไม่ว่าจะเป็น การประกอบอาชีพ การอยู่อาศัย วัฒนธรรม เอกลักษณะเฉพาะกลุ่มที่บุคคลภายนอกไม่ให้ความสำคัญถึงคุณค่าการมีอยู่ และการถ่ายทอด และสิ่งสำคัญ คือ การเปลี่ยนแปลงด้านการอยู่อาศัย การตั้งถิ่นฐานแบบถาวรแต่ปราศจากความมั่นคง แต่อย่างใด ทำให้ชาวอุรูกลาไว้มิไม่สามารถมีความมั่นใจ

ในอนาคตด้านการอยู่อาศัยของกลุ่มตนได้ กล่าวได้ว่า สิ่งนี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับชาวอุรุกรลาไว้ยในปัจจุบันและส่งผลต่อคุณภาพชีวิต เป็นอย่างมาก

ดังนั้น การศึกษาถึงพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานซึ่งถือว่าเป็นประวัติศาสตร์ที่สำคัญอย่างหนึ่งของสังคมไทย และการศึกษาถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐานและการอยู่อาศัย ซึ่งเป็นมรดกทางความคิดที่มีค่าอย่างยิ่งนั้น และโดยเฉพาะเมื่อเป็นการศึกษาจากมุมมองของคนในหรือเจ้าของพื้นที่ เจ้าของความคิด ภูมิปัญญานั้นเองแล้วนั้น ย่อมนำมาสู่ความเข้าใจและเล็งเห็นถึงคุณค่าที่ปรากฏอยู่ในเรื่องราวเหล่านี้และนำมาสู่การตระหนักและให้ความสำคัญความเคารพต่อทรัพย์สินทางความคิด ภูมิปัญญาและทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าของบุคคลและการที่บุคคลสามารถใช้ในการดำรงชีวิตมาอย่างยาวนาน และสามารถร่วมกันคิดหาวิธีการหรือแนวทางในการพัฒนาเพื่อการสร้างความมั่นคงในที่อยู่อาศัยของชุมชนอุรุกรลาไว้ย เนื่องจากรูปแบบในการตั้งถิ่นฐานนั้นมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ และมีความสำคัญต่อการวางแผนทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับภูมิภาค เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของบุคคลและชุมชนต่อไป ดังปรากฏในกรอบแนวความคิด ดังภาพ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

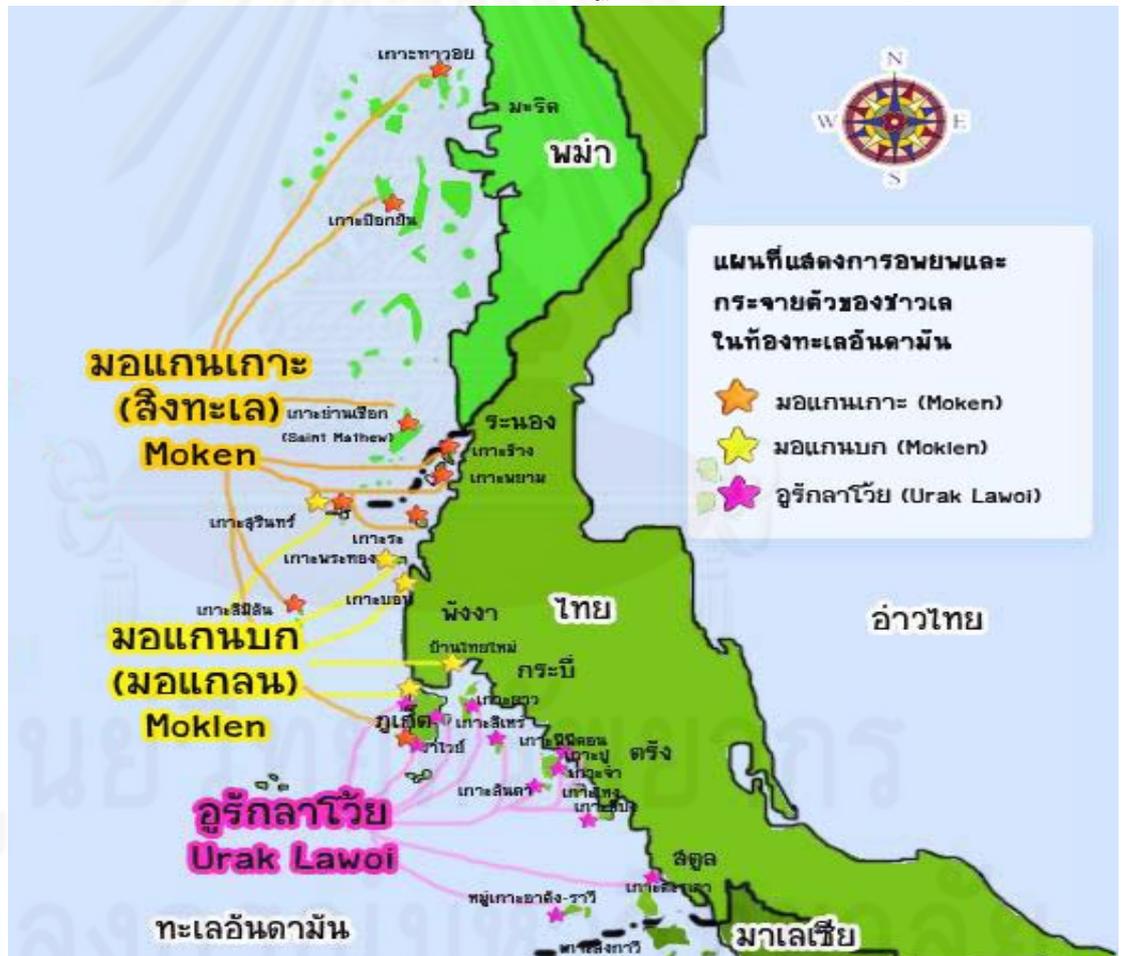
กรอบแนวความคิดแสดงพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานชุมชนอุรุกรลาไวย์ในพื้นที่ที่เกิดจากมุมมองนิเวศวัฒนธรรม

บทที่ 3

พัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานของชุมชนอุรักลาไวย์ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต

การวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานของชาวอุรักลาไวย์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะหมู่บ้านของชาวอุรักลาไวย์ในจังหวัดภูเก็ต โดยเหตุผลที่เลือกได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 1 ส่วนบทนี้จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการตั้งถิ่นฐานของชาวอุรักลาไวย์ในจังหวัดภูเก็ต ประกอบด้วย

แผนที่ที่ 2 แสดงการอพยพในการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาวเล 3 กลุ่ม

ที่มา: ปรับปรุงจากศิริศักดิ์ คุ้มรักษา (ม.ป.ป.) และ กรมศิลปากร (2532)

3.1 ชื่อและความเชื่อเรื่องต้นกำเนิดของชาวอุรักลาไวย์

ชาวอุรักลาไวย์เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้ภาษาอุรักลาไวย์ในการสื่อสาร ซึ่งเป็นภาษาถิ่นหนึ่งของภาษาในตระกูลออสโตรนีเซียน คำว่า อุรักลาไวย์ หมายถึง คนทะเล มาจากคำว่า อุรัก แปลว่า คน ลาไวย์ แปลว่า ทะเล ชาวอุรักลาไวย์เรียกคนไทย ว่า อุรัก ลียับ เรียกคนพม่าว่า อุรัก อะวะะ เรียกคนมลายู ว่า อุรัก ลายู และเรียกฝรั่งว่า อุรัก ปูเต๊ะ (หมายถึง คนขาว) ชื่อเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยกตัวอย่างมานี้ แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ทางภาษาของชาวอุรักลาไวย์ และแสดงว่า ชาวอุรักลาไวย์เคยมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลหลายกลุ่ม หลายชาติพันธุ์ จนมีคำเรียกชื่อที่แตกต่างกัน อันเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นได้ว่า ชาวอุรักลาไวย์เข้ามาอาศัยอยู่ที่ปัจจุบันมาเป็นเวลานาน ตั้งแต่ยังเรียกผู้คนในดินแดนไทยว่าชาวสยามและอังวะเป็นสถานที่สำคัญในดินแดนพม่า

ชาวอุรักลาไวย์หลายคนเชื่อว่ากลุ่มตนมาจากทางตอนใต้ของแหลมมลายู ซึ่งเล่าต่อกันมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายาย โดยน่าจะเดินทางด้วยเรือลำใหญ่มาอยู่ด้วยกัน แต่ต้องแยกกันไปอยู่ตามสถานที่ต่างๆ แต่บางคนเล่าว่าอาจจะมีการเดินทางโดยเรือมาเรื่อยๆ ตามสถานที่ที่ทำมาหากินได้ดี เนื่องจากในอดีตไม่มีเครื่องยนต์จึงต้องใช้การกรรเชียงเรือ และหากลมแรงก็แล่นใบและหยุดพักตามเกาะมาเรื่อยๆ และอาจมีการแยกกันอยู่ตามสถานที่ต่างๆ แต่ก็ยังมีการไปมาหาสู่กัน เพราะชาวอุรักลาไวย์มีญาติพี่น้องกระจายไปอยู่ในหมู่บ้านตามเกาะและชายฝั่งทะเลจังหวัดภูเก็ต ตรัง กระบี่และสตูล

เรื่องเล่าจากคนเฒ่าคนแก่เกี่ยวกับที่มาของชาวอุรักลาไวย์ที่ผ่านการเล่าสืบต่อกันมาส่วนหนึ่ง ทำให้รู้ว่าบรรพบุรุษได้เดินทางไปทำมาหากินโดยการแจวเรือมาเรื่อยๆ ผ่านเกาะต่างๆ ประมาณกว่าร้อยเกาะและพักอาศัยอยู่ตามเกาะที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรในทะเล โดยผู้ชายจะมีหน้าที่ออกไปทำมาหากิน แต่ผู้หญิงบางคนจะมีหน้าที่ตากปลาและอาศัยในกระท่อมเล็กๆ ที่สร้างไว้ โดยมีการนำเอาใบไม้มาคลุมด้านบน หรือใช้กระเจี๊ยง หรือขางซึ่งทำจากใบเตยที่เรียกว่า “ใบเตยโดง” เป็นใบเตยที่มีขนาดยาวและใหญ่ พบมากบนภูเขา โดยการตัดใบเตยโดงมาเย็บเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า จำนวน 2 ชั้น ขนาดเท่ากัน ด้านยาวคู่หนึ่งเย็บประกบติดกัน อีกด้านหนึ่งกางออก เป็นจั่วสามเหลี่ยม สำหรับทำหลังคาเรือหรือเพิงพักริมหาด เมื่อไม่ใช้สามารถพับเก็บได้

ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานจะขึ้นอยู่กับความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรในทะเล โดยสถานที่ใดมีความอุดมสมบูรณ์มากก็จะอาศัยอยู่เป็นเวลานาน แต่หากสถานที่ใด

มีความอุดมสมบูรณ์น้อย ก็จะได้เดินทางเคลื่อนย้ายออกไปและหากสถานที่ที่พักอาศัยอยู่นั้นมีคนเสียชีวิตหลายคน ก็จะรีบย้ายออกจากสถานที่นั้น โดยมีความเชื่อว่าถ้าหากไม่หนีออกมาคนที่เสียชีวิตไปแล้วก็จะมาเอาชีวิตคนที่เหลืออยู่ ชาวอูรักลาไวก์จึงต้องออกเดินทางต่อมา (โสทร ประโมทกิจ, สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2550)

ชาวอูรักลาไวก์หาดราไวก์ ผู้ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติถิ่นฐานเดิมของกลุ่มตนส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลที่เกิดและเติบโตที่พื้นที่หาดราไวก์ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นบุคคลรุ่นอายุ 70 ปี ก็จำได้ว่าตนเกิดและใช้ชีวิตอยู่ ณ สถานที่แห่งนี้ แสดงให้เห็นถึงการที่ชาวอูรักลาไวก์ได้อาศัยอยู่ที่หาดราไวก์มาเป็นเวลานาน โดยบ้างก็ปักหลักถาวร บ้างก็เคลื่อนย้ายไปทำมาหากินและอยู่อาศัยชั่วคราวในบริเวณใกล้เคียง

ตำนานที่บอกเล่าโดยชาวอูรักลาไวก์บนเกาะอาดัง จ.สตูล รวมทั้งชาวอูรักลาไวก์ที่ตั้งถิ่นฐานบริเวณบ้านหัวแหลมกลางและบ้านหัวแหลมสุด อ.เกาะลันตา จ.กระบี่ เชื่อว่าบรรพบุรุษของพวกเขามาจากชุนงูฉีร์ย หรือเชื่อว่าชุนงูฉีร์ยเป็นถิ่นฐานสำคัญแห่งหนึ่งระหว่างเส้นทางที่บรรพบุรุษได้อพยพเคลื่อนย้ายมายาวไกลและเป็นดินแดนศักดิ์สิทธิ์ในตำนานที่พวกเขาจะต้องทำพิธีลอยเรือ “ปลาจ๊ก” ไปเช่นสรวงทุกครั้งที่มีลมมรสุมพัดเปลี่ยนทิศทาง (อาภรณ์ อุกฤษณ์, 2532: 12 - 13)

David W.Hogan (1972 อ้างถึงใน เยาวลักษณ์ ศรีสุกใส, 2545: 14) ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของชาวเลอูรักลาไวก์ว่าเป็นเผ่าพันธุ์ที่ปรากฏขึ้นมาในราวศตวรรษที่ 17 (พุทธศตวรรษที่ 23) มีชื่อเรียกว่า “Orang Selatar” (ชนผู้อาศัยอยู่ตามช่องแคบ) เป็นชนเผ่าเร่ร่อนอยู่ในทะเลตามหมู่เกาะต่างๆ ต่อมาได้ตกเป็นเครื่องมือของกษัตริย์ปรเมศวรแห่งมะละกา ซึ่งต้องเข้าร่วมกลุ่มเป็นโจรสลัดและนำทรัพย์สินมาแบ่งให้กับกษัตริย์ปรเมศวร ทำให้ได้รับการยกย่องให้เป็นตระกูลที่ได้รับการยอมรับในสังคมชั้นสูงของมะละกาในขณะนั้น

ส่วนเรื่องสาเหตุของการอพยพโยกย้ายมาบริเวณนี้ มีเรื่องเล่าที่ชายชาวอูรักลาไวก์วัย 49 ปี ได้รับการถ่ายทอดมาว่า “ในอดีต ตระกูลชาวอูรักลาไวก์ เป็นตระกูลใหญ่ในประเทศมาเลเซีย แต่เกิดปัญหาความขัดแย้งด้านศาสนา เนื่องจากมาเลเซียมีความเคร่งครัดในศาสนา ดังเช่นการที่ปรากฏออกมาเป็นข้อห้ามต่างๆ แต่ในทางกลับกัน การที่ชาวอูรักลาไวก์ไม่ได้ปฏิบัติตามข้อห้ามอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะการรับประทานเนื้อหมู การดื่มสุรา ทำให้ชาวอูรักลาไวก์ต้องถูกขับไล่ จึงต้องแยกย้ายกันออกมาหาที่พักอาศัยอยู่ที่แห่งใหม่ จึงได้เดินทางมาพักอาศัยอยู่ที่เกาะอาดัง และแยกย้ายหากินกันมาเรื่อยๆ บริเวณเกาะบุโหลน เกาะลันตาและบริเวณ จ.ภูเก็ต ได้แก่ เกาะสิเหร่ หาดราไวก์ และหาดสะป๋า” (บุญเย็น ดำรงเกษตร,

สัมภาษณ์, 20 ธันวาคม 2550) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sopher (2520: 62, 67, 82) อ้างถึงใน หน่วยวิจัยสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2549: 7) ว่า “ชาวอุรูกลาไวย์เป็นพวกอยู่ตามชายฝั่งเรียก โอรวง เลาท์ คาฟีร์ ถิ่นกำเนิดของพวกเขา คือเกาะลังกาวิที่อยู่ภายใต้อำนาจของชาวมาเลย์ พวกเขาต้องกลายเป็นชาวเร่ร่อนไปในทะเล เพราะปฏิเสธที่จะนับถือศาสนาอิสลาม สุดท้ายจึงต้องมาปักหลักที่เกาะลันตาใหญ่ ในประเทศไทย”

บทความของ David Hogan (1972 อ้างถึงใน อภรณ์ อุกฤษณ์, 2532: 12) ได้ย้่าว่า “ผู้สูงอายุชาวอุรูกลาไวย์ส่วนใหญ่ กล่าวกันว่า เกาะลันตาเป็นดินแดนแห่งแรก ในประเทศไทยที่ชาวอุรูกลาไวย์เปลี่ยนวิถีชีวิตขึ้นไปตั้งถิ่นฐาน” และชาวเลอุรูกลาไวย์ในไทย ถือว่าเกาะลันตาเป็นบ้านแห่งแรกของพวกเขาและเป็นแหล่งที่ชาวเลมารวมตัวกันมากที่สุด จนได้ชื่อว่าเป็นเมืองหลวงของชาวเล (อภรณ์ อุกฤษณ์, 2532)

แม้ว่าจะมีคำบอกเล่าของชาวอุรูกลาไวย์ผู้ซึ่งได้รับรู้เรื่องราวโดยการถ่ายทอด เล่าสู่กันฟัง จากรุ่นสู่รุ่นมาตั้งแต่ในอดีตถึงข้อมูลเกี่ยวกับต้นกำเนิดของชาวอุรูกลาไวย์ แต่ทั้งนี้ก็ไม่สามารถสรุปได้แน่ชัดถึงต้นกำเนิดที่แท้จริง สิ่งที่รับรู้ได้ประการหนึ่ง คือ การเป็นผู้ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่ จ.ภูเก็ตมาอย่างยาวนาน

ชาวอุรูกลาไวย์ในอดีตเป็นกลุ่มบุคคลที่มีเพียงภาษาพูดที่ใช้ในการสื่อสาร ไม่มีภาษาเขียน ใช้ในการบันทึก จดจำเรื่องราว จึงไม่มีหลักฐานอ้างอิงที่มีการบันทึกไว้ แม้ว่าคนเฒ่าคนแก่ เคยมีการเล่านิทานหรือเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นมาของกลุ่มตน แต่ในปัจจุบันเนื่องจากการที่ต่างคนต่างต้องทำมาหากิน ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะทำงานแบบเข้าไปเย็นกลับ หรือบางคน อาจจะไปทำงานนอกบ้านครั้งละ 3-4 เดือน จึงไม่มีการถ่ายทอดหรือเก็บข้อมูลด้านนี้ไว้มากนัก ประกอบกับคนรุ่นหลังไม่เห็นความสำคัญของเรื่องเล่าและตำนานเหล่านี้ ประวัติความเป็นมา ของชาวอุรูกลาไวย์จึงขาดการเล่าสืบต่อกันมา และการที่บุคคลผู้เฒ่าผู้แก่ในปัจจุบัน ผู้ที่มีข้อมูล ด้านนี้มีจำนวนไม่มาก เนื่องจากการที่บุคคลบางคนเสียชีวิต บางคนมีอายุมาก มีโรคประจำตัว มีปัญหาด้านการติดต่อสื่อสาร การได้ยิน จึงเกิดความไม่สะดวกในการถ่ายทอดเรื่องราว และการเก็บข้อมูล และการที่บางคนผู้ซึ่งมีข้อมูลแต่ไม่สามารถจดจำเรื่องราวทั้งหมดได้ สิ่งเหล่านี้ จึงเป็นอุปสรรคต่อการสืบค้น

สิ่งที่สามารถสรุปได้ คือ ชาวอุรูกลาไวย์เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งที่เดินทางเคลื่อนย้าย จากทางใต้ของแหลมมลายู มาเป็นระยะเวลาที่ยาวนานและได้เข้ามาพักอาศัยและทำมาหากิน เป็นกลุ่มแรกๆ ในพื้นที่ปัจจุบัน

3.2 ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย

ชาวอูรักลาไวกัยโยกย้ายเปลี่ยนแปลงที่อยู่บ่อยครั้ง เดินทางไปทำมาหากินตามสถานที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ไปเรื่อยๆ อย่างอิสระ เนื่องจากในอดีต ยังไม่มีการแบ่งเส้นเขตแดนของชาติและไม่มีกฎระเบียบเกี่ยวกับการเดินทางหรือการทำมาหากินที่เคร่งครัดเช่นในปัจจุบัน

ชาวอูรักลาไวกัยบางคนเดินทางออกไปหากินในบริเวณต่างๆ ในระยะเวลาไม่นานนัก เมื่อหาของได้ตามจำนวนที่ต้องการก็จะเดินทางกลับบ้านที่เกาะลันตา บางคนก็เดินทางต่อจากเกาะเหล่านี้ ชาวอูรักลาไวกัยได้ล่องเรือมาเรื่อยๆ เพื่อพักอาศัยและทำมาหากินบริเวณเกาะพีพี เกาะจำ จ.กระบี่ จนมาถึง บริเวณเกาะยาว จ.พังงา จนในที่สุด ก็เดินทางมาถึงบริเวณจ.ภูเก็ต (หิ้ม ดำรงเกษตร, สัมภาษณ์, 30 มีนาคม 2551)

ชาวอูรักลาไวกัยที่เกาะหลีเป๊ะและเกาะอาดัง มีความเชื่อว่าบรรพบุรุษอพยพไปจากเกาะลันตา ซึ่งเป็นบ้านแห่งแรกของชาวอูรักลาไวกัยในทะเลอันดามัน (หน่วยวิจัยสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2549: 6, 13) และมีการกล่าวว่า ไต่คีรี ผู้ซึ่งเดินทางผจญภัยมาจากอินโดนีเซีย ได้แต่งงานกับสาวชาวอูรักลาไวกัยบนเกาะลันตา ไต่คีรีได้รับการสนับสนุนจากเจ้าเมืองสตูลให้พาชาวอูรักลาไวกัยจากเกาะลันตาใน จ.กระบี่และเกาะสิเหร่ใน จ.ภูเก็ต เข้ามาอยู่ที่หมู่เกาะอาดัง-ราวี ตอนสิ้นสมัยรัชกาลที่ 5 ในปี พ.ศ. 2452 ด้วยเหตุผลทางการเมือง ซึ่งเมื่อมีการแบ่งเขตแดนไทย – มาเลเซีย พื้นที่ดังกล่าวจึงถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของไทย และมีประชากรไทยอาศัยอยู่ในบริเวณนั้น (อาภรณ์ อุกฤษณ์: 2532: 24 และ นฤมล อรุโณทัย และคณะ, 2549: 57)

ปัจจุบัน ชาวอูรักลาไวกัยที่อาศัยอยู่ ณ สถานที่ต่างๆ ยังมีการติดต่อไปมาหาสู่กัน และแม้ว่าภาษาของชาวอูรักลาไวกัยแต่ละสถานที่ เช่น เกาะอาดัง เกาะลันตา เกาะพีพี จะมีสำเนียงที่แตกต่างกันบ้างแต่ก็สามารถสื่อสารเข้าใจกันได้

ข้อมูลประวัติศาสตร์บอกเล่าเป็นสิ่งที่สะท้อนว่าบรรพบุรุษของชาวอูรักลาไวกัยได้เข้ามาพักอาศัย ทำมาหากินและตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ในไทยตั้งแต่สมัยอดีต โดยชาวอูรักลาไวกัยจะปักหลักตั้งถิ่นฐานอยู่กันอย่างกระจัดกระจายตามสถานที่ต่างๆ และเมื่อพบว่ามีคนกลุ่มเดียวกันอาศัยอยู่ในพื้นที่เหล่านั้น ก็มีการเข้าไปร่วมอาศัยอยู่ด้วย จนขยายจำนวนเพิ่มมากขึ้น และหากพื้นที่เหล่านั้นมีความหนาแน่นก็มีการแยกย้ายกันออกไปเพื่อหาที่อยู่อาศัยและที่ทำกินแห่งใหม่ โดยเลือกจากสถานที่ที่มีทำเลดี ทำมาหากินได้สะดวก ปราศจากสิ่งรบกวน

โดยในปัจจุบันพื้นที่หาดราไวย์ เกาะสิเหร่ จ.ภูเก็ต และเกาะลันตา จ.กระบี่ ถือว่าเป็นพื้นที่จุดใหญ่ที่มีชาวอุรักลาไวย์อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก

3.3 ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานในบริเวณที่เป็นภูเก็ตในปัจจุบัน

การเดินทางเข้ามาตั้งถิ่นฐานในบริเวณที่เป็นภูเก็ตในอดีต ชาวอุรักลาไวย์เข้ามาอยู่ในขณะที่ยังมีผู้คนอาศัยอยู่ไม่มากนัก ชาวอุรักลาไวย์กล่าวว่า สภาพพื้นที่ของภูเก็ตเป็นทุ่งหญ้าคาเมื่อก่อนเรียกว่า “ทุ่งคา” หรือบางคนก็เรียกว่า “เต๊ะซ่า” หมายถึง ตัวเมืองภูเก็ต จากการที่ในอดีตชาวอุรักลาไวย์เรียกคนไทยท้องถิ่นหรือชาวภูเก็ตว่า “อุรัก เต๊ะซ่า” ดังนั้น ชื่อ ทุ่งคาที่ชาวอุรักลาไวย์ใช้เรียกภูเขานั้นสะท้อนให้เห็นว่าพื้นที่ภูเก็ตเป็นแหล่งที่ชาวอุรักลาไวย์พักอาศัยและทำมาหากินมาเนิ่นนาน ก่อนที่จะมีศูนย์กลางเป็นชื่อ “ภูเก็ต” เช่นในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความเห็นว่า ชื่อบางชื่อในภูเก็ต เช่น “ซาลัง” (หรือชื่อเต็ม คือ “อุยง ซาลัง” เป็นชื่อเก่าแก่ของภูเก็ต) มาจาก “สาแล” แปลว่า หญ้าคาในภาษาอุรักลาไวย์ และ “สิเหร่” (ชื่อเกาะสิเหร่ที่เป็นสถานที่อยู่อาศัยของชาวอุรักลาไวย์มาถึงปัจจุบัน) มาจากคำว่า “สิแระ” ซึ่งแปลว่า พลูในภาษาอุรักลาไวย์ (สุนัย ราชภัณฑารักษ์, 2527)

ในอดีต ชาวอุรักลาไวย์ได้แวะพักอาศัยบริเวณเกาะโหลน เกาะเฮ เกาะยาว เกาะลัง เกาะแรด อ่าวฉลอง มาเรื่อยๆ การที่ต้องประสบกับสิ่งต่างๆ เช่น การระบาดของอหิวาต์ตกโรค ความเชื่อเรื่องวิญญาณ การเผชิญกับสัตว์ป่า เช่น เสือดุร้าย ความหวาดเกรงคนไทย จึงทำให้ต้องย้ายที่อยู่อาศัย และบางคนก็อาศัยอยู่บนเรือซึ่งจะจอดตามชายหาด ซึ่งเรือแบบดั้งเดิมของชาวอุรักลาไวย์ เรียกว่า “ปราฮู” เป็นเรือที่ชาวอุรักลาไวย์เป็นผู้ขุดและต่อเอง ใช้งานโดยการกรรเชียงหรือแจวโดยใช้แรงคน มีเอกลักษณ์สำคัญ คือ มีหลักผูกสมอเรือ ที่เรียกว่า “ตานิอะ ซาไวฮ” หรือ เขาสมอ มีรูปร่างเป็นง่ามคล้ายเขาสัตว์ มีหน้าที่ช่วยในการพุงตัวเรือให้ลอยนิ่งๆ ในขณะจอดทอดสมอ (นฤมล อรุโณทัยและคณะ, 2549: 14-18) และมีหลังคาหรือที่ชาวอุรักลาไวย์ เรียกว่า กระเจี๊ยงหรือกระแซงหรือแซง นำมาวางเรือในเวลาฝนตกแต่เวลาคลดอกก็จะขึ้นมาสร้างเพิงพักบนบกเพื่อความสะดวก

เกาะร้างถือได้ว่าเป็นที่อยู่เดิมและที่อยู่ค่อนข้างประจำของชาวอุรักลาไวย์ที่เข้ามาอาศัยในบริเวณภูเก็ต แต่ต่อมาชุมชนอุรักลาไวย์บนเกาะร้างประสบกับปัญหาอหิวาต์ตกโรคระบาดผู้คนจึงอพยพโยกย้ายออก บ้างก็ย้ายไปอยู่ที่หาดราไวย์และหาดสะปำ

แม้ว่าชาวอุรักลาไวย์จะเริ่มตั้งถิ่นฐานและมีชุมชนอยู่ที่เกาะร้างแต่ได้ย้ายไปหากินที่อื่นชั่วคราว เช่น ที่เกาะยาว จังหวัดพังงา โดยสร้างเป็นกระท่อมเล็กๆ เพื่อตกเบ็ด หาหอย บางคนก็ย้ายไปหากินที่เกาะลันตา เกาะจำและเกาะอาดัง และย้ายกลับมาที่ภูเก็ต

พื้นที่บางแห่ง เช่น เกาะลันตา เกาะแรด ที่ชาวอุรักลาไวย์เคยไปอยู่อาศัย ชาวอุรักลาไวย์เคยปลูกมะพร้าวไว้ แต่การที่ชาวอุรักลาไวย์ มีนิสัยเกรงกลัวบุคคลภายนอกกลุ่ม เมื่อมีผู้มาชู้ว่าที่ตรงนี้รัฐไม่ให้อยู่ ชาวอุรักลาไวย์ก็อพยพหนีออกไปและที่ดินเหล่านั้นก็ตกเป็นของบุคคลอื่น โดยที่ชาวอุรักลาไวย์ไม่ได้รับค่าตอบแทนใดๆ

จะเห็นได้ว่า สถานที่ที่เคยอยู่อาศัย ล้วนเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร มีน้ำจืด สามารถหลบลมได้หรือมีคลองที่เข้าออกได้สะดวกและทอดสมอพักอาศัยได้ ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ในระยะหลัง เมื่อมีการแลกเปลี่ยนกับภายนอกมากขึ้น ก็หันมาเลือกที่อยู่อาศัยบริเวณที่อยู่ใกล้กับเจ้าแก้ว หรือ ใกล้ฝั่ง เพื่อให้เกิดความสะดวกในการนำเอาปลาที่หาได้มาขายหรือนำมาแลกเปลี่ยนกับข้าวสารอาหารแห้งและก่อนการเข้าพักอาศัยในพื้นที่ใดก็ตามสิ่งที่ชาวอุรักลาไวย์จะต้องกระทำก็คือ การบอกกล่าวถึงเจ้าที่เจ้าทางเพื่อขอพักอาศัย

เมื่อมีการตั้งถิ่นฐานที่ถาวรมากขึ้น ชาวอุรักลาไวย์ก็รู้สึกผูกพัน ในผืนแผ่นดินนั้นมากขึ้น เพราะนอกจากจะเป็นสถานที่ที่มีคุณประโยชน์ต่อการอยู่อาศัย การทำมาหากินและเป็นที่เกิดที่ตายแล้วยังเป็นสถานที่ตั้งหลาตาโต๊ะ อันเป็นที่อยู่ของบรรพบุรุษ ดังคำกล่าวของชายชาวอุรักลาไวย์ว่า “สถานที่นี้ (แหลมตุ๊กแก) เป็นที่ปักหลัก ทำมาหากินคลอง ไปที่อื่นไม่ได้แล้ว สุสานก็อยู่ที่นี่ หลากก็อยู่ที่นี่ ญาติพี่น้องก็อยู่ที่นี่ จึงไม่อยากจะย้ายไปไหนอีก” (มณี ประมงกิจ, สัมภาษณ์, 11 ธันวาคม 2550)

1. การตั้งถิ่นฐานในพื้นที่แหลมตุ๊กแก ประกอบด้วย

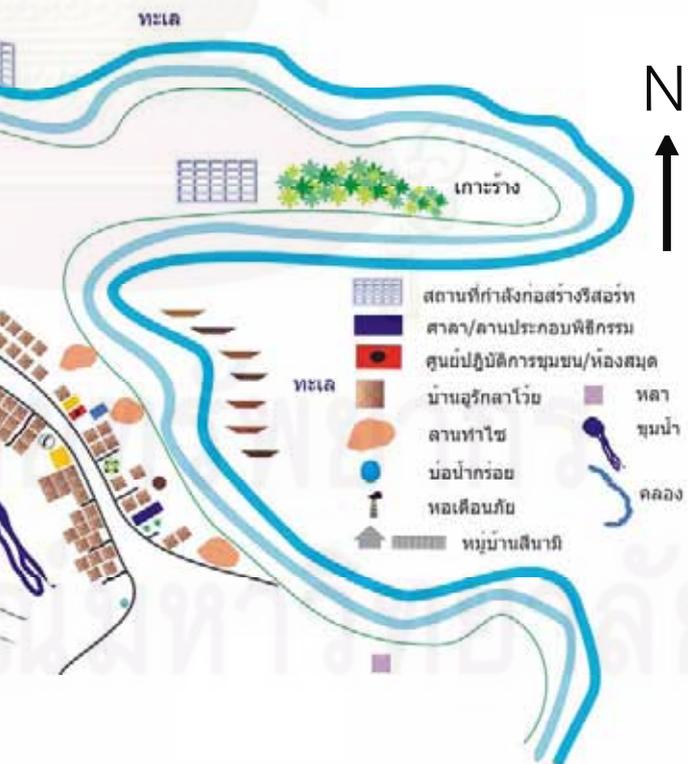
1) ข้อมูลทั่วไปหมู่บ้านชาวอุรักลาไวย์แหลมตุ๊กแก เกาะสิเหร่

หมู่บ้านชาวอุรักลาไวย์แหลมตุ๊กแก ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 เกาะสิเหร่ ต.รัชฎา อ.เมือง จ.ภูเก็ต มีเนื้อที่ประมาณ 43 ไร่ มีจำนวนประชากรทั้งหมด ประมาณ 2, 000 คน (สุธน ประมงกิจ, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2553) ความหนาแน่นของประชากรโดยเฉลี่ยประมาณ 46.5 คนต่อไร่

แผนที่ที่ 3 แสดงภาพถ่ายทางอากาศหมู่บ้านแหลมตึกแก จาก มูลนิธิชุมชนไท

แผนที่ที่ 4 แสดงพัฒนาการของหมู่บ้านชาวอุรักลาโว้ยแหลมตึกแก

แหลมตึกแกในปัจจุบัน

สภาพพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ หมู่บ้านแหลมตุ๊กแก มีเนื้อที่ประมาณ 20 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะภูเก็ต ห่างจากตัวเมืองภูเก็ตประมาณ 7 กิโลเมตร เป็นพื้นที่อยู่ติดกับภูเขาและทะเล มีคลองท่าจีน ซึ่งเป็นคลองขนาดเล็ก เป็นแนวแยก ระหว่างเกาะภูเก็ตกับเกาะสิเหร่ บริเวณด้านหน้าหมู่บ้านอยู่ติดกับชายหาด ที่มีลักษณะเป็นอ่าว ชาวอุรักลาไวย์มีการตั้งบ้านเรือนไปตามแนวยาวของอ่าว ประกอบกับการที่มีเกาะขนาดใหญ่ ตั้งอยู่บริเวณด้านหน้าหมู่บ้าน ซึ่งเป็นที่กำบังลมพายุได้ดี และบริเวณด้านหลังหมู่บ้านเป็นพื้นที่ป่าชายเลนและคลอง ส่งผลให้หมู่บ้านแหลมตุ๊กแกมีระบบนิเวศที่มีความอุดมสมบูรณ์

จุดเด่นด้านความเหมาะสมของพื้นที่เกาะร้างและแหลมตุ๊กแกคือมีพื้นที่ว่าง บริเวณริมชายหาด และบริเวณนี้ทำมาหากินได้คล่อง เดินทางสะดวก และเมื่อมีการตั้งถิ่นฐาน อย่างถาวรมากขึ้น การที่สถานที่นี้ตั้งอยู่ไม่ไกลจากตลาดหรือที่ชาวอุรักลาไวย์เรียกว่า “ดีด ยาโหวิะ เต๊ะซ่า” (อยู่ไม่ไกลจากตลาดหรือตัวเมืองภูเก็ต) ชาวอุรักลาไวย์สามารถนำของ ที่หามาได้นำไปแลกเปลี่ยนหรือขายในตลาดได้อย่างสะดวก ด้านความเชื่อที่มีการตกทอด ทางความคิดจากบรรพบุรุษ ผู้ซึ่งเป็นผู้เลือกพื้นที่ดังกล่าว เพื่อสร้างที่อยู่อาศัย ชาวอุรักลาไวย์ จึงมีความมั่นใจเกี่ยวกับพื้นที่ที่ตนอาศัยอยู่ว่าเป็นพื้นที่ที่ผ่านการเลือกสรรจากบรรพบุรุษ ได้รับความยินยอมจากเจ้าที่เจ้าทาง

สภาพพื้นที่เกาะร้างในอดีต มีสภาพพื้นที่เป็นป่า ตั้งอยู่ริมทะเลและติดกับภูเขา ส่งผลให้หมู่บ้านของชาวอุรักลาไวย์ตั้งอยู่ใกล้กับชายหาด และเมื่อชาวอุรักลาไวย์ตัดสินใจ ย้ายถิ่นฐานออกจากเกาะร้างมาที่บริเวณแหลมตุ๊กแก สภาพพื้นที่บริเวณแหลมตุ๊กแก ในขณะนั้นมีสภาพเป็นป่ารก ประกอบด้วย หนูกา ตันทองกลาง ตันกาหยีทะเล ตันยาหมูทะเล ตันไพร ตันข้าวเม่า ตันไม้มีหนาม และต้นไม้ขนาดใหญ่เท่าคนโอบ อยู่ห่างกัน เป็นที่ว่าง ยังไม่มีบุคคลใดเข้ามาอยู่อาศัย ชาวอุรักลาไวย์จึงเข้ามาบุกเบิก เพื่อจับจองเป็นสถานที่อยู่อาศัย โดยการเข้ามาถางป่าบริเวณที่ตนเลือกจะสร้างบ้าน ซึ่งชาวอุรักลาไวย์จะทำการจับจองโดยการนำ ไม้ไผ่มาปักบริเวณบ้านของตนและถางเป็นรูปสี่เหลี่ยมตามขนาดที่ต้องการ

ในอดีต บริเวณหมู่บ้านชาวอุรักลาไวย์เป็นพื้นที่ว่างที่อยู่ตรงกลางระหว่างทะเล และป่าโกงกาง ทำให้บริเวณดังกล่าวมีน้ำทะเลท่วมถึง บ้านของชาวอุรักลาไวย์บางหลังมีสภาพ เป็นแอ่ง น้ำทะเลเข้าถึงรอบด้าน และในช่วงเวลาน้ำขึ้น (น้ำใหญ่) น้ำทะเลจะเข้าถึงบริเวณ ถนนกลางหมู่บ้านและบ้านที่อยู่ริมถนน ถึงแม้จะมีน้ำทะเลท่วมถึง แต่ชาวอุรักลาไวย์ก็ได้มที่ ออกไปเพื่อสร้างบ้าน โดยเฉพาะผู้หญิงชาวอุรักลาไวย์ผู้ที่มีหน้าที่หาหอยดิบ ก็จะนำเอา เปลือกหอยมาถมและผู้ชายก็ถางป่า สร้างบ้านเรื่อยๆ จนขยายเป็นหมู่บ้าน ดังเช่นในปัจจุบัน

นอกจากชาวอุรูกลาไวย์จะทำมาหากินในทะเลเป็นหลักแล้ว บางคนยังใช้ประโยชน์จากพื้นที่ในการทำไร่ โดยมีการปลูกข้าว ไร่ข้าวบนพื้นที่ราบและเนินเขา เช่น บริเวณรอบหมู่บ้านแหลมตุ๊กแก บริเวณที่เป็นทางเข้าวัดเกาะสีเฮอร์ในปัจจุบัน และที่เกาะร้าง ในอดีตบ้านของชาวอุรูกลาไวย์จะมีครกตำข้าวมีกระดังเพื่อตำข้าวและผัดข้าว และบางคน ก็ปลูกต้นมะพร้าว

สำหรับรูปแบบการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่แหลมตุ๊กแกนั้น บ้านหลังแรกๆ อยู่ในบริเวณที่เป็นด้านหน้าหมู่บ้านในขณะนี้) และขยายเลียบริมทะเลต่อมาเรื่อยๆ เนื่องจากการแต่งงาน แยกครัวเรือน และชุมชนมีจำนวนสมาชิกเพิ่มมากขึ้น แต่ปัจจุบันพื้นที่ในการขยายหมู่บ้านมีจำกัด ส่งผลให้จำนวนหลังคาเรือนเพิ่มมากขึ้นและต้องสร้างบ้านอยู่ชิดติดกันจนเต็มหมู่บ้าน

ชาวอุรูกลาไวย์แหลมตุ๊กแกส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคือ การทำประมง โดยการหาหอย วางไซ (วางลอบ) ดำกุ้ง ผู้ชายส่วนใหญ่จะออกทะเล ผู้หญิงบางคนมีหน้าที่หาหอย หาเหยื่อหัด (เหยื่อตปลา)บริเวณ ริมหาดและนำมาขายบริเวณหน้าหมู่บ้าน ชาวอุรูกลาไวย์ บางคนประกอบอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพเสริม เนื่องจากการหากินในทะเล เพียงอย่างเดียว ไม่เพียงพอในการดำรงชีวิต ซึ่งเกิดจากการที่ในปัจจุบันหาของในทะเล ได้ยากลำบากมากยิ่งขึ้น บางคนจึงเลือกประกอบอาชีพเสริมตามความถนัดของตน

ในปัจจุบัน ชาวอุรูกลาไวย์ทำงานหลากหลายประเภทมากขึ้น เช่น ผู้ชาย จะทำงานรับจ้างโค่นต้นไม้ ตกแต่งจัดสวนตามโรงแรม ชั้บรถส่งของ ก่อสร้าง รับจ้างแล่นเรือ ปลาทุ่นที่อุ้มน้ำ บรรจุปลาทุ่นลงกล่อง หาของเก่า อาชีพที่เป็นที่นิยมของหญิงสาวชาวอุรูกลาไวย์ คือ อาชีพรับจ้างในโรงงาน หรือบริษัทเอกชน และงานรับจ้างในตัวเองก็เกิดขึ้น เช่น รับจ้างช่วยงาน ในร้านอาหาร รับจ้างทำสวน ทำงานบ้าน เป็นต้น

ด้านการศึกษา ในอดีต ขณะที่อาศัยอยู่ที่เกาะร้างชาวอุรูกลาไวย์ส่วนใหญ่ ได้รับการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เนื่องจาก พื้นที่เกาะร้างเคยมีโรงเรียนตั้งอยู่ในบริเวณหมู่บ้านของชาวอุรูกลาไวย์ แต่บางคนก็เรียนไม่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หรือไม่ได้เรียน เนื่องจากต้องออกมาช่วยพ่อแม่ทำงานและต้องเดินทางติดตามพ่อแม่ไปหากินยังสถานที่ต่าง ๆ

ปัจจุบันชาวอุรูกลาไวย์ได้รับการศึกษาดีขึ้น เด็กส่วนใหญ่เข้าเรียน ระดับประถมศึกษาที่โรงเรียนบ้านเกาะสีเฮอร์ ซึ่งตั้งอยู่ไม่ไกลจากหมู่บ้านมากนัก เด็กผู้ชาย และผู้หญิงมีโอกาสได้เรียนหนังสืออย่างเท่าเทียมกัน แต่มีปัญหาการที่เด็กๆ ชาวอุรูกลาไวย์ บางคนสำเร็จการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แต่ไม่ได้เรียนต่อ แม้บางคนมีความต้องการที่จะเรียนต่อแต่ไม่มีทุน แต่บางคนก็ไม่อยากเรียนต่อเนื่องจากต้องการแต่งงาน มีครอบครัว

แต่ในปัจจุบัน ที่โรงเรียนบ้านเกาะสีเहरुทำการเปิดสอนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทำให้เยาวชนชาวอุรุกรลาไวยส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มากขึ้น แต่บางคนก็มีปัญหาไม่มีทุนเรียนต่อ จึงต้องออกมาทำงาน ซึ่งมีเพียงบางคนเท่านั้นที่ได้เรียนต่อ โดยในปัจจุบัน มีชาวอุรุกรลาไวยประมาณ 3 – 4 คนที่ได้รับการศึกษาจนจบระดับปริญญาตรี

ด้านศาสนา ชาวอุรุกรลาไวยนับถือวิญญาณบรรพบุรุษและวิญญาณในธรรมชาติ แม้ว่าจะยังรักษาความเชื่อดั้งเดิมอยู่ แต่ชาวอุรุกรลาไวยส่วนใหญ่หันมานับถือศาสนาพุทธ แต่การที่มีชาวอุรุกรลาไวยบางคนนับถือศาสนาคริสต์และศาสนาอิสลาม เนื่องจากมีนักสอนศาสนาเดินทางเข้ามาในหมู่บ้าน และกรณีการนับถือศาสนาคริสต์ ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นภายหลังจากการเกิดเหตุการณ์สึนามิ ซึ่งมีคริสตจักรเข้ามาให้ความช่วยเหลือ เช่น การสร้างบ้านให้กับชาวอุรุกรลาไวยและชักชวนให้ชาวอุรุกรลาไวยหันมานับถือศาสนาคริสต์

ส่วนการนับถือศาสนาอิสลาม ชาวอุรุกรลาไวยบางคนนับถือมาตั้งแต่ดั้งเดิม เพียงแต่ไม่มีการเคร่งครัดในกฎข้อบัญญัติของศาสนามากนัก ชาวอุรุกรลาไวยบางคนเชื่อว่ากลุ่มตนเป็นผู้ที่นับถือศาสนาที่มาจากอดีต โดยสังเกตได้จากความเคร่งครัดบางประการในการประกอบพิธีกรรมที่สำคัญที่มีการปฏิบัติตามข้อกำหนดของหลักศาสนาอิสลามมาจนถึงปัจจุบัน และเกิดจากการที่บุคคลที่นับถือศาสนาอิสลามที่เข้ามาแต่งงานกับชาวอุรุกรลาไวยในพื้นที่แหลมตึกแก

ด้านการใช้ภาษาในปัจจุบัน ชาวอุรุกรลาไวยใช้ภาษาอุรุกรลาไวยในการติดต่อสื่อสาร ชาวอุรุกรลาไวยบางคนกล่าวว่า ภาษาของตนมีความคล้ายคลึงกับภาษาของชาวอินโดนีเซียและมาเลเซีย ซึ่งเป็นสถานที่ที่บางคนมีความเชื่อว่าบรรพบุรุษของตนได้เดินทางมาจากสถานที่เหล่านี้

ด้านสิทธิความเป็นคนไทย ชาวอุรุกรลาไวยแหลมตึกแกจำนวนประมาณ 20 คน ยังไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน ซึ่งคนที่ได้รับการเสนอเรื่องไปแล้ว มีประมาณกว่า 10 คน ซึ่งกำลังอยู่ในระหว่างการตรวจสอบข้อมูล และมีชาวอุรุกรลาไวยแหลมตึกแกประมาณ 30 หลังคาเรือนยังไม่มีบ้านเลขที่

ด้านสาธารณูปโภค ชุมชนอุรุกรลาไวยแหลมตึกแกสามารถเข้าถึงบริการน้ำประปา แต่ยังมีปัญหาการต่อพ่วงไฟฟ้า เนื่องจากชาวอุรุกรลาไวยบางคนยังไม่มีบ้านเลขที่ จึงมีปัญหากในการติดต่อขอใช้ไฟฟ้า

ชุมชนอุรุกรลาไวยแหลมตึกแกมีสถานที่สำคัญดั้งเดิมของชุมชน ดังนี้

1) หลาดดาโต๊ะ (ศาล) ที่ชาวอุรักลาไวย์ใช้ประกอบพิธีกรรมสำคัญ และเป็นทีเคารพบูชาของชาวอุรักลาไวย์ มีการนำมาจากเกาะร้าง เนื่องจากเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวอุรักลาไวย์ให้ความเคารพนับถือและต้องมีอยู่คู่กับหมู่บ้านของชาวอุรักลาไวย์ ในปัจจุบัน หลาดตั้งอยู่บริเวณเนินเขา ด้านหลังหมู่บ้าน

2) เหวว (เปรวหรือสุสานแหลมตุ๊กแก) บางคนอาจเรียกว่าสุสานอุรักลาไวย์ ตั้งอยู่ที่เกาะร้าง และบริเวณต้นมะขามต้นใหญ่ที่ตั้งอยู่ด้านหน้าทางเข้าหมู่บ้านในปัจจุบันก็นับว่ามีความสำคัญต่อชาวอุรักลาไวย์ เนื่องจากในอดีต เมื่อชาวอุรักลาไวย์เริ่มต้นเข้ามาอาศัยอยู่ที่แหลมตุ๊กแก พื้นที่บริเวณต้นมะขามเคยถูกใช้เป็นที่ฝังศพ แต่เมื่อมีการระบาดของอหิวาต์โรค จนต้องย้ายไปอยู่ที่เกาะร้างจึงเปลี่ยนสุสานไปอยู่ที่เกาะร้าง

ปัจจุบันพื้นที่สุสานที่เกาะร้างเป็นที่ตั้งของบริษัทเอกชนซึ่งยอมให้ชาวอุรักลาไวย์ไปประกอบพิธีกรรมฝังศพได้ เนื่องจากเป็นสุสานเก่าที่มีมานานหลายร้อยปี และพื้นที่เกาะร้างที่ชาวอุรักลาไวย์เคยอาศัยในอดีต ในปัจจุบันเป็นพื้นที่ของนายทุนต่างชาติ เป็นผู้ซื้อที่ดินจากชาวอุรักลาไวย์ตั้งอยู่ (ในอดีตมีการซื้อขายเพียง 300 – 500 บาท ในขณะที่นั่นถือว่ามีราคาแพง) และเจ้าของเดิมนำมาขายต่อให้กับนายทุนต่างชาติ และมีกรณีที่เจ้าของพื้นที่บริเวณทางเดินไปสู่สุสานของชาวอุรักลาไวย์มีความต้องการให้ชาวอุรักลาไวย์เปลี่ยนเส้นทางเดิน โดยหลีกเลี่ยงการเดินทางผ่านพื้นที่ของตน แต่ด้วยการคัดค้านของชาวอุรักลาไวย์ ส่งผลให้ยังไม่มี การเปลี่ยนแปลงทางเดินจนถึงปัจจุบัน

2) ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่เกาะร้าง และแหลมตุ๊กแก

คำบอกเล่าของชาวอุรักลาไวย์บางคนเล่าว่า เมื่อบรรพบุรุษชาวอุรักลาไวย์เดินทางมาถึงชายฝั่งทะเลอันดามันของประเทศไทย จึงตัดสินใจพักอาศัยไปเรื่อยๆ จนมาถึงบริเวณแหลมตุ๊กแก และได้มาพบกับคนจีนซึ่งได้นำเรือเข้ามาเทียบและขอซื้ออาหารที่ชาวอุรักลาไวย์หามาได้ แต่เนื่องจากชาวอุรักลาไวย์ไม่รู้จักรถการซื้อขาย จึงตกลงที่จะนำของมาแลกกัน โดยมีคนจีนเป็นผู้รับซื้อของของชาวอุรักลาไวย์ ผู้นำของชาวอุรักลาไวย์จึงตัดสินใจพักอาศัยอยู่บริเวณแหลมตุ๊กแก (โสรัส ประมงกิจ, สัมภาษณ์, 10 ธันวาคม 2550)

พื้นที่บริเวณแหลมตุ๊กแกก่อนที่ชาวอุรักลาไวย์จะเข้ามาอยู่อาศัย เป็นพื้นที่ที่มีน้ำทะเลท่วมถึง ชาวอุรักลาไวย์จึงนำเอาเปลือกหอยมาถม จนขยายเป็นหมู่บ้านและบุกเบิกพื้นที่เพิ่มเติมบริเวณป่าโกงกางซึ่งไม่กว้างนักเพื่อสร้างบ้านเพิ่มขึ้น

ชาวอุรูกลาไวย์แหลมตุ๊กแกต้องประสบปัญหาการระบาดของอหิวาต์ตกโรค ในขณะที่นั้นการขาดการศึกษา ขาดผู้ให้คำปรึกษา การขาดแคลนยารักษาโรค และชาวอุรูกลาไวย์ส่วนใหญ่นิยมรักษาด้วยสมุนไพรหรือใช้วิธีทางไสยศาสตร์ แต่ปรากฏว่าไม่หาย มีคนติดเชื้อ และเสียชีวิตเป็นจำนวนมากขึ้น จึงตัดสินใจมารวมกลุ่มเพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับความคิดเห็น ในการย้ายที่อยู่ พบว่าชาวอุรูกลาไวย์ต้องการจะย้ายถิ่นออกไป จึงตัดสินใจย้ายที่อยู่มาที่เกาะร้าง ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่มีการบันทึกไว้ว่า เกาะสิเห่วเป็นที่แรกของเกาะภูเก็ตที่ชาวอุรูกลาไวย์ ตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรมาประมาณ 200 ปีมาแล้ว หมู่บ้านแรกตั้งอยู่ที่แหลมตุ๊กแกและในสมัยก่อน เมื่อเกิดโรคระบาด เช่น อหิวาต์ตกโรค ไข้ดาศ ชาวอุรูกลาไวย์ก็จะย้ายหมู่บ้านไปอยู่ที่อื่น โดยปู่ย่าตายายเล่าให้ฟังว่า ที่แหลมตุ๊กแกเกิดโรคระบาดขึ้น มีอุรูกลาไวย์เสียชีวิตจำนวนมาก จึงย้ายหมู่บ้านไปอยู่ที่แหลมกลาง (เกาะร้าง) ต่อมาที่ดินที่แหลมกลางมีผู้จับจอง และอ้างกรรมสิทธิ์ที่ดิน ชาวอุรูกลาไวย์จึงต้องย้ายกลับมาอยู่ที่แหลมตุ๊กแก ต่อมาหมู่บ้าน ขยายตัวขึ้นมีหลายครัวเรือน จึงทยอยแยกย้ายไปอาศัยอยู่ที่หาดราไวย์และหาดสะป้า (นฤมล อรุโณทัยและคณะ, 2549ก: 5)

ชาวอุรูกลาไวย์บางคนจำได้ว่าสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 กลุ่มตนก็อาศัย อยู่ที่เกาะร้างมาก่อนแล้ว โดยผู้ให้ข้อมูลชาวอุรูกลาไวย์วัย 82 ปี เล่าว่า “...ตอนที่อาศัยอยู่ที่ เกาะร้างมีชาวอุรูกลาไวย์อาศัยอยู่ ประมาณ 40 - 60 หลังคาเรือน...” (สีอิน, สัมภาษณ์, 11 ธันวาคม 2550) และชาวอุรูกลาไวย์วัย 100 ปี กล่าววว่า “...ฉันเกิดที่เกาะร้าง พ่อแม่ก็เกิดที่เกาะร้าง ไม่ได้เรียนหนังสือ เนื่องจากไปหากินกับพ่อแม่ เช่น ไปตกเบ็ด หาหอย ซึ่งแล้วแต่ว่าเขาจะพาไปที่ไหน ...” (จีระมีระ, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2551) ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ชาวอุรูกลาไวย์อาวุโสหลายคนจำได้ว่า มีทหารญี่ปุ่นเข้าไปในหมู่บ้าน และช่วงสงครามก็ประสบกับความลำบากในการทำมาหากิน ซึ่งก็ทำให้หลายครอบครัว หนีไปอาศัยอยู่ที่อื่น เช่น เกาะยาว อ่าวปลื้มสุข เกาะไม้ท่อนและแหลมไม้ไผ่เพื่อทำไร่ ปลูกข้าว พอสงครามสงบก็เดินทางกลับมาอยู่ที่เกาะร้าง

ชาวอุรูกลาไวย์บางคนเล่าว่าพื้นที่เกาะร้างในอดีตเป็นของชาวอุรูกลาไวย์ แต่มีบุคคลภายนอกมาขอซื้อ และบอกว่าหากชาวอุรูกลาไวย์ขายที่ดินให้ก็จะยอมให้ที่อยู่อาศัย ต่อไป รวมทั้งพืชผัก ผลไม้ เช่น มะม่วง มะพร้าวที่ชาวอุรูกลาไวย์ปลูกไว้ก็สามารถเก็บกินได้ ชาวอุรูกลาไวย์จึงตัดสินใจตกลงขายที่ดินให้กับบุคคลภายนอก แต่ต่อมาเมื่อที่ดินถูกเปลี่ยน เจ้าของกลายเป็นรุ่นลูก (ลูกเขย) ของเจ้าของที่นั่น ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงข้อตกลง โดยเจ้าของที่ดินไม่อนุญาตให้ชาวอุรูกลาไวย์เก็บกินผลไม้เหล่านั้นและมีข้อตกลงที่จะเก็บเงิน

จากชาวอุรักลาไวย์ ทุกครัวเรือน เดือนละ 1 บาท ซึ่งในขณะนั้นชาวอุรักลาไวย์ยอมจ่าย เพื่อความต้องการอาศัยอยู่ในพื้นที่ต่อไป และต่อมาเจ้าของที่มีการเก็บเพิ่มเป็น เดือนละ 5 บาท (จุ้ย ประมงกิจ, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2551) สอดคล้องกับ วิสิฎฐ์ มະยะเฉียว อ้างถึงใน กรมศิลปากร (2532: 222) กล่าวไว้ว่า “กลุ่มที่เกาะสิเหร่มาอยู่ที่เกาะสิเหร่สมัยรุ่นปู่ย่าตายาย มาแล้ว (ประมาณ 150-200 ปี) ชาวเลเรียกเกาะสิเหร่ว่า “ปูเลาสิเหร่” (ปูเลา-เกาะ, สิเหร่-พลู) เพราะบนเกาะนี้มีพลูมากซึ่งชาวเลใช้กินกับหมาก แต่เดิมพวกเขามาตั้งบ้านเรือนในพื้นที่ บริเวณนั้นเป็นกลุ่มแรกก็ยังคงถูกไล่ที่เลยต้องย้ายบ้านเรือนมาอยู่ที่บริเวณแหลมตุ๊กแก แต่ก็ยังมีปัญหาเรื่องที่ดินมาจนทุกวันนี้”

ชาวอุรักลาไวย์ไม่เห็นด้วยกับการกระทำดังกล่าวและมีผู้อาวุโสซึ่งเป็นหมอบ้าน และเป็นหัวหน้ากลุ่ม ชื่อ “โต๊ะสาหยี” ผู้ซึ่งเป็นบุคคลที่ชาวอุรักลาไวย์ให้ความเคารพนับถือ ได้ชักชวนชาวอุรักลาไวย์ย้ายออกมาจากพื้นที่ และย้อนกลับมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่แหลมตุ๊กแกอีกครั้ง เมื่อปี พ.ศ.2502 เดือน 4 ปีชวด ชาวอุรักลาไวย์ วัย 68 ปี กล่าวว่า มีการนำต้นไม้มาปลูก เช่น ต้นจิก ที่อยู่คู่กับชาวอุรักลาไวย์มาตั้งแต่เริ่มต้นมาตั้งถิ่นฐานอีกครั้ง ชาวอุรักลาไวย์ทยอยตามกันมาเรื่อยๆ นำเอาหลังคามมาเป็นชิ้นๆ เดินทางมาวันละ 2 – 5 ครอบครัวย เนื่องจากในอดีตต้องเดินทางด้วยเรือ ซึ่งมีไม่มากนัก แต่ก็มีมีการเข้ามาจับจองและถางบริเวณที่ต้องการสร้างบ้าน เช่น บางคนเลือกบริเวณที่อยู่ใกล้กับบ่อน้ำ การเข้ามาตั้งบ้านเรือนที่แหลมตุ๊กแกครั้งนี้ ชาวอุรักลาไวย์ซึ่งนำโดยโต๊ะสาหยี ได้นำเอาหลาดาโต๊ะจากเกาะร้างมาตั้งบนเนินเขาด้านหลังหมู่บ้าน

ประมาณ พ.ศ.2506 ชาวอุรักลาไวย์เล่าว่ามีพระพุทธรูปหนึ่ง ชื่อ หลวงปู่สุภา ได้เดินทางเข้ามาจุดธูปในบริเวณป่าใกล้หมู่บ้าน ในขณะนั้นชาวอุรักลาไวย์ ผู้ที่เข้าไปในป่า ได้สังเกตเห็นว่ามีคนกำลังนั่งสมาธิเลยตกใจและวิ่งหนี (เพราะคิดว่าเป็นผี) จนในที่สุด หลวงปู่สุภา ได้เรียกและพูดคุยกันจนเป็นที่เข้าใจ วันต่อมาชาวอุรักลาไวย์จึงนำอาหารไปถวาย และช่วยกันสร้างกุฏิหลังเล็กถวายให้กับหลวงปู่สุภา บริเวณใกล้หมู่บ้าน แต่ต่อมาเจ้าของพื้นที่บริเวณนั้น ได้เข้าไปคัดค้านและฟ้องร้อง จนในที่สุดหลวงปู่สุภาแพ้คดี หลวงปู่สุภา จึงชักชวน ให้ชาวอุรักลาไวย์ไปเป็นพยานจนชนะคดีและได้สร้างวัดเกาะสิเหร่ขึ้น ต่อจากนั้น หลวงปู่สุภาได้ขอความช่วยเหลือให้ชาวอุรักลาไวย์เข้ามาช่วยหล่อพระนอน ทำศาลาตั้งอยู่บนเนินเขา วัดเกาะสิเหร่ จึงเกิดจากความร่วมมือร่วมใจของชาวอุรักลาไวย์ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา หลวงปู่สุภาได้แนะนำให้ชาวอุรักลาไวย์รู้จักและนับถือศาสนาพุทธ แต่ก็ยังคงยึดถือ การประกอบพิธีกรรมและการปฏิบัติบางประการในรูปแบบเดิม แม้ว่าในปัจจุบันหลวงปู่สุภา

จะย้ายไปจำวัดอยู่ที่วัดสี่ลสุภาราม (ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 6 ถ.เจ้าฟ้าตะวันตก ต.ฉลอง อ.เมือง จ.ภูเก็ต) ก็ตาม แต่ชาวอุรักลาไวย์ก็ยังคงเคารพนับถือหลวงปู่สุภา เหมือนเช่นในอดีต (มณี ประมงกิจ, สัมภาษณ์, 11 ธันวาคม 2550)

ในปี พ.ศ.2510 ชาวอุรักลาไวย์กล่าวว่าสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้เสด็จมาเยี่ยมเยียนชาวอุรักลาไวย์และนำสิ่งของ เช่น ยา เสื้อผ้า มาพระราชทาน โดยประทับที่บุหร่งนาวา (ที่ประทับที่ชาวอุรักลาไวย์เป็นผู้สร้างถวาย) และได้ทรงสอบถามความเป็นอยู่ของชาวอุรักลาไวย์

ในปีพ.ศ. 2526 มีการนำเสาไฟฟ้ามาลงในหมู่บ้าน และเจ้าของที่ดินเข้ามาวัด เนื้อที่ ต่อมาในปี 2527 มีเอกสารสิทธิในที่ดินออกมา ซึ่งชาวอุรักลาไวย์ไม่ได้รับรู้แต่อย่างใด ว่าเป็นการเข้ามาทำเอกสารสิทธิของนายทุน จึงมีการต่อสู้เรียกร้องกันมาหลายครั้ง มีกรณี ที่ชาวอุรักลาไวย์เข้าไปขัดขวางการถมที่ ทำให้ถูกจับกุม นอกจากนี้เจ้าของที่ดินยังมีการระบุ เป็นเอกสารว่าจะเก็บค่าเช่าหลังคาเรือนละ 1,000 บาทต่อเดือน แต่ชาวอุรักลาไวย์ไม่ยอมจ่าย เนื่องจาก มีความเชื่อว่าตนอยู่ที่นี้มาก่อนตั้งแต่พื้นที่บริเวณนี้เป็นป่า มีต้นโกงกาง น้ำทะเลท่วมถึง ชาวอุรักลาไวย์เป็นผู้ที่เข้ามาบุกเบิกถางทำที่อยู่อาศัย แต่เมื่อนำเรื่องเสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัด กลับได้รับคำตอบว่าที่ดินบริเวณนี้มีเจ้าของ จนกระทั่งเจ้าของที่ดินยอมให้ชาวอุรักลาไวย์ อาศัยอยู่ได้

สมัยรัฐบาลที่พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี มีนโยบายให้พื้นที่ บริเวณแหลมตึกแกบางส่วนมีเอกสารสิทธิเป็น นส.ด. (เป็นพื้นที่สาธารณะของรัฐ) และกำหนดให้ เป็นหมู่บ้านสีนามิ (ม.8) มีจำนวน 26 หลัง โดยให้บุคคลที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติคลื่นยักษ์ สีนามิ บุคคลที่ไม่มีที่อยู่อาศัยหรืออยู่อาศัยกันอย่างแออัดได้เข้ามาอยู่ และมีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาให้ความช่วยเหลือ แต่ชาวอุรักลาไวย์ก็ยังไม่มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยแต่อย่างใด ประเด็นด้านการขาดความมั่นคงหรือไม่มีเอกสารสิทธิเป็นของตนเองนั้นถือว่าเป็นปัญหาใหญ่ ของชาวอุรักลาไวย์ นอกจากจะเกิดจากสาเหตุหลัก ที่มีผลมาจากการเข้ามาของบุคคลภายนอก ซึ่งเป็นสาเหตุประการสำคัญที่ส่งผลต่อการตั้งถิ่นฐานของชาวอุรักลาไวย์แล้วนั้น สาเหตุประการหนึ่งเกิดขึ้นจากการที่ในอดีต ชาวอุรักลาไวย์ไม่คิดว่าจะมีการเปลี่ยนแปลง ดังเช่น ในปัจจุบัน จึงไม่ได้ให้ความสำคัญเรื่องเอกสารสิทธิมากนัก จึงมีการตั้งถิ่นฐานโดยคิดเพียงว่า ตนอยู่ร่วมเป็นกลุ่มก้อนกันมายาวนาน มีที่ดินเป็นของตนเอง ต่างคนก็ต่างมีความเชื่ออาทรต่อกัน จึงไม่มีการคำนึงถึงอนาคตมากนัก

แม้ว่าจะไม่มีเอกสารสิทธิที่ดิน หรือเอกสารที่เป็นที่ยอมรับด้านกฎหมาย แต่ชาวอุรุกรลาไว้ยแหลมตึกแกก็มีประวัติศาสตร์บอกเล่าที่ชี้ให้เห็นว่าตั้งหลักปักฐานอยู่บริเวณนี้มานานแล้ว นอกจากนี้ยังมีหลักฐานสำคัญอื่นๆ ดังนี้

1) หลาดาโต๊ะ คำว่า ดาโต๊ะ ในภาษามลายู หมายถึง ปู่หรือตาหรือผู้สูงอายุ แต่ชาวอุรุกรลาไว้ยใช้ในความหมายที่หมายถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นที่เคารพนับถือ เป็นสถานที่ที่สำคัญของส่วนรวมที่ชาวอุรุกรลาไว้ยใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ และเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวอุรุกรลาไว้ยเคารพนับถือและสักการบูชา เนื่องจากชาวอุรุกรลาไว้ยมีการนับถือหมอบประจำหมู่บ้านหรือที่บางคนเรียกว่าดาโต๊ะ ที่อาจอาศัยอยู่ในหลาหรือสิ่งสถิตย์อยู่ ณ สถานที่ต่างๆ ที่ชาวอุรุกรลาไว้ยเคยเดินทางไปตั้งถิ่นฐาน ทำมาหากินและให้ความนับถือ

หลาดาโต๊ะเป็นสถานที่ที่มีความศักดิ์สิทธิ์สำหรับชาวอุรุกรลาไว้ยทุกคน และเป็นสิ่งยืนยันว่าชาวอุรุกรลาไว้ยเข้ามาอยู่ในบริเวณนี้มานานแล้ว เพราะชุมชนจะต้องมีศาลศักดิ์สิทธิ์เพื่อปกป้องคุ้มครองและเป็นสถานที่สำคัญในการทำพิธีกรรม หลาดาโต๊ะของหมู่บ้านแหลมตึกแกอยู่บริเวณเนินเขาท้ายหมู่บ้าน แต่ก็มี ความพยายามจากบุคคลภายนอกที่จะออกเอกสารสิทธิบริเวณนั้นเช่นกัน

2) รูปถ่ายเก่า ซึ่งมีหลายรูป ที่สำคัญที่สุด คือ รูปสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เสด็จเข้ามาเยี่ยมหมู่บ้านชาวอุรุกรลาไว้ยแหลมตึกแก เมื่อปี พ.ศ. 2510 และทรงประทับที่บุหร่งนาว่า ซึ่งชาวอุรุกรลาไว้ยได้จัดทำขึ้น ถือเป็นเหตุการณ์ครั้งสำคัญที่ชาวอุรุกรลาไว้ยแหลมตึกแกมีความประทับใจและจดจำไว้มาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยชาวอุรุกรลาไว้ยได้นำเอารูปถ่ายดังกล่าวใส่กรอบแขวนไว้ทุกบ้านเพื่อแสดงถึงความจงรักภักดีและความภาคภูมิใจในโอกาสที่กลุ่มตนได้มีโอกาสเฝ้ารับเสด็จ ในรูปชุดเดียวกันยังมีรูปสะพานเกาะสิเหร่และวัดเกาะสิเหร่ ซึ่งสะพานเกาะสิเหร่ในรูปนั้นยังเป็นสะพานไม้แคบๆ แต่ในปัจจุบันเป็นสะพานคอนกรีต 4 ช่องทาง ชาวอุรุกรลาไว้ยผู้ผ่านประสบการณ์การบุกเบิกพื้นที่ในการตั้งถิ่นฐานและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนบริเวณแหลมตึกแก ให้ข้อมูลว่าชาวอุรุกรลาไว้ยเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมให้ความร่วมมือในการก่อสร้างสะพานไม้

3) ต้นไม้เก่าแก่ หลักฐานสำคัญที่สามารถยืนยันถึงการเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่แหลมตึกแกอีกประการหนึ่ง คือ ต้นไม้ใหญ่ที่เก่าแก่ เพราะชาวอุรุกรลาไว้ยอาวุโสหลายคน สามารถยืนยันได้ว่าต้นไม้บางต้นนั้น ชาวอุรุกรลาไว้ยได้ปลูกเอาไว้มานานแล้ว หรือบางต้นก็มีอยู่แล้วตั้งแต่ตนเองยังเป็นเด็กๆ เช่น ต้นจิก (บริเวณศาลาเอนกประสงค์ของหมู่บ้าน) ที่มีอายุเก่าแก่ที่สุด

ในแหลมตุ๊กแก เป็นต้นจักรุ่นแรกที่ชาวอุรักลาไวยนำมาปลูกหลังจากที่กลุ่มตนได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรในพื้นที่

ต้นไม้ใหญ่เก่าแก่ที่มีอยู่เดิมคือต้นมะขามบริเวณทางเข้าด้านหน้าหมู่บ้านในปัจจุบัน ซึ่งแต่เดิมเป็นต้นมะขามที่เป็นจุดศูนย์กลางของหมู่บ้านและมีอยู่ก่อนที่ชาวอุรักลาไวยจะเข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่แหลมตุ๊กแก ถือเป็นต้นมะขามที่เก่าแก่ที่สุด จากคำบอกเล่าของชายชาวอุรักลาไวยวัย 70 ปี เล่าว่า “ต้นมะขามต้นนี้ มีอยู่ก่อนที่ตาจะเกิด” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเก่าแก่ของต้นมะขาม (มติ ประมงกิจ, สัมภาษณ์, 11 ธันวาคม 2550)

นอกจากนี้ยังมีต้นมะขามบริเวณด้านหน้าทางเข้าหมู่บ้านชาวอุรักลาไวย (บริเวณร้านอาหารปซีทะเล) จำนวน 2 ต้น และต้นมะขามบริเวณด้านหลังหมู่บ้าน จำนวน 2 ต้น ต้นมะขามเหล่านี้ชาวอุรักลาไวยถือว่าเป็นต้นไม้ที่อยู่คู่กันมากับหมู่บ้านของตนอย่างยาวนาน ส่วนต้นกาหยูทะเล ก็เป็นต้นไม้ที่มีอยู่จำนวนมากในพื้นที่แหลมตุ๊กแกก่อนที่ชาวอุรักลาไวยจะเข้ามาตั้งถิ่นฐาน และในปัจจุบันก็ยังมียังมีอยู่บริเวณด้านหน้าและด้านหลังหมู่บ้าน

3) การทำมาหากินและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ใช้ในการทำมาหากิน

การเคลื่อนย้าย การผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนสถานที่ในการทำมาหากินเป็นลักษณะการทำมาหากินของชาวอุรักลาไวยซึ่งดำรงชีวิตที่ผูกพันกับทะเล ต้องพึ่งพาทรัพยากรทางทะเลและประกอบอาชีพทางทะเลเป็นหลัก วิถีชีวิตแบบกึ่งเร่ร่อนเป็นลักษณะเฉพาะซึ่งได้ส่งผลต่อการเคลื่อนย้าย การตั้งถิ่นฐาน รวมถึงสภาพสังคม วัฒนธรรม ประเพณีของชาวอุรักลาไวยที่แสดงออกให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสังคมภายในกลุ่มชาวอุรักลาไวย ความสัมพันธ์ระหว่างชาวอุรักลาไวยกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การทำมาหากินและการตั้งถิ่นฐานแบบกึ่งเร่ร่อน ยังแสดงให้เห็นถึงพื้นฐานจิตใจลักษณะนิสัยของชาวอุรักลาไวยที่เป็นผู้ที่ไม่มุ่งเน้นการสะสม แต่ในขณะเดียวกันการทำมาหากินและการเคลื่อนย้ายหมุนเวียนไปตามสถานที่ต่างๆ ยังเป็นการรักษาความสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้ทรัพยากรได้ฟื้นความอุดมสมบูรณ์ขึ้นมาอีกครั้ง

วิถีการทำมาหากินแบบกึ่งเร่ร่อนของชาวอุรักลาไวยมีลักษณะพิเศษที่ต้องเดินทางไปหากินตามสถานที่ต่างๆ โดยมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและความพร้อมของชาวอุรักลาไวย รวมทั้งระยะทางในการเดินทาง เป็นตัวกำหนดระยะเวลาในการออกไปหากิน ซึ่งการเดินทางออกไปหากินในลักษณะดังกล่าว ส่งผลต่อการตั้งถิ่นฐานของชาวอุรักลาไวยที่ต้องไปพักอาศัยอยู่ในสถานที่

ชาวอุรูกลาไวย์เรียกการเดินทางไปหาหินและการพักอาศัยอยู่เป็นระยะเวลาสั้นๆ ว่า “บากัด” โดยจะเดินทางออกไปออกไปทำมาหาหินในสถานที่ต่างๆ และสร้างที่พักอาศัยแบบชั่วคราว ชาวอุรูกลาไวย์ผู้ที่เดินทางมาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่เกาะร้างก็เช่นกัน เมื่อมาสร้างที่อยู่อาศัยถาวรไว้ที่เกาะร้างแล้ว ก็ออกไป “บากัด” หาหอย ตกเบ็ด ทำไซ บางคนเดินทางไปบากัดที่เกาะยาวน้อย เพื่อทำหอยกะพงตากแห้ง บ้างก็ไปแหลมหาด (ฮุยก ยี๊ก) เพื่อทำปลิงไปเกาะยาวใหญ่ บริเวณ “ตีกู๊ด” ซึ่งเป็นอ่าวสำหรับตกเบ็ด ทำปลาแห้ง แผลมแดง (ปลาไต้ย กะมู๊วค แปลว่า เตย) อยู่ติดกับ จ.พังงา บริเวณด้านในของเกาะลวะระ เกาะไม้ท่อน จังหวัดภูเก็ต เพื่อตกเบ็ด

ในอดีตชาวอุรูกลาไวย์เดินทางไปหาหินและย้ายถิ่นฐานมาเรื่อยๆ ตามแหล่งทำหินที่หาหินได้คล่อง มีการเลือกสถานที่ที่มีความเหมาะสมเพื่อพักอาศัยและความสะดวกในการแลกเปลี่ยนสินค้า บางคนที่พักอาศัยอยู่ที่เกาะร้างและต้องเดินทางออกไปหาหินในสถานที่ไกล เช่น สามารถเดินทางไปหาหินบริเวณฝั่งประเทศมาเลเซีย หรือการเดินทางไปหาหอยมุกโขง หอยนมสาว ประเทศพม่า เดินทางโดยใช้เรือแจวไปครั้งละประมาณ 12 คน ใช้เวลาเดินทาง ประมาณ 25 วัน รวมระยะเวลาไป – กลับ ประมาณ 2 เดือน ชาวอุรูกลาไวย์บางคนก็เดินทางไปหาหินที่ประเทศพม่าแต่ไม่หาหินโดยวิธีการบากัดโดยจะพักอาศัยอยู่ในเรือ ใช้เวลาประมาณ 1 – 2 เดือน เมื่อหาหอยได้เต็มลำเรือ ก็เดินทางกลับบ้าน ซึ่งชาวอุรูกลาไวย์เรียกวิธีการทำมาหาหินแบบนี้ว่า “จือ หยะ” บางคนก็เดินทางไปบากัด แถบ จ.ระนอง บางครั้งใช้เวลาในการไปบากัด ประมาณ 6 – 7 วัน ซึ่งสาเหตุที่ต้องเดินทางไปบากัดตามสถานที่เหล่านั้น เนื่องจากมีทรัพยากรจำนวนมาก โดยเฉพาะหอย และเมื่อหาได้จำนวนมากตามที่ต้องการ ก็เดินทางกลับมาบ้านที่เกาะร้าง เพื่อนำหอยมาขาย หรือแลกเปลี่ยนเป็นข้าวสารและของอื่นๆ จนหมดก็เดินทางกลับไปหาหินครั้งใหม่ เนื่องจากการที่สมัยก่อนยังไม่มีน้ำแข็ง ชาวอุรูกลาไวย์จึงต้องนำของที่ทำมาได้จากทะเลมาอย่างเพื่อให้เก็บรักษาไว้ได้นาน เช่น ย่างปลา ย่างหอย ฯลฯ

ถ้าเป็นการบากัดระยะยาว เช่นการเดินทางไปหาหินช่วงฤดูแล้ง ชาวอุรูกลาไวย์จะเดินทางไปกันทั้งครอบครัว ทั้งบ้านที่เกาะร้างไว้ชั่วคราว แต่หากเป็นการเดินทางไปหาหินระยะสั้น ผู้หญิงกับเด็กก็จะรออยู่ที่บ้าน ไม่ได้ไปกับผู้ชาย การไปบากัด ชาวอุรูกลาไวย์จะนำของที่หามาได้บางอย่าง เช่น ปลา นำมาแบ่งกันภายในหมู่บ้านเพื่อให้ญาติพี่น้องได้รับประทานร่วมกัน แต่ของบางอย่างที่ขายได้ราคาดี เช่น ปลิง หอยพงแห้ง ก็จะไปขาย

นอกจากนี้บางคนก็ไปดำปลิงที่หาดป่าตอง จ.ภูเก็ต โดยอาจค้างคืน ครั้งละ 2- 3 วัน หรือบางคนก็พักในเรือ โดยการหยุดพักตามเกาะต่างๆ เช่น เกาะกระดาน จ.ตรัง ทะเลแถบ จ.กระบี่ และ จ.พังงา เนื่องจากใช้เวลาในการหากินเพียงไม่กี่วัน หรือคนที่ไปวางไซ บริเวณเกาะไม้ท่อน ที่อาจต้องค้างคืนเพียง 1 คืน ก็จะนอนได้ตื่นไม้บริเวณชายหาด นอกจากนี้ ชาวอุรักลาไวย์จะออกไปบ่กัดแล้วนั้น ชาวอุรักลาไวย์ยังไปหากินโดยใช้เรือแจวเดินทาง ไปเข้ากลับเย็น หรือเดินทางออกไปตอนบ่ายและกลับตอนเช้า ชาวอุรักลาไวย์ที่ออกไปหากิน ในทะเลและพักอาศัยอยู่ในเรือ ก็จะต้องทำกำบัง ดุทิศทางลม โดยจะต้องทำกำบังตามทิศทางลม เช่น การหาที่กำบังบริเวณเกาะ

ในอดีต แม้ว่าชาวอุรักลาไวย์จะมีอาชีพหาปลา แต่บางคนก็มีอาชีพรับจ้าง ในอุตสาหกรรมแร่ดีบุก ซึ่งใช้เรือชุดตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 (บริษัททุ่งคาฮาร์เบอร์) เนื่องจากชาวอุรักลาไวย์มีความรู้เกี่ยวกับทะเล และในอุตสาหกรรมมีคนงานจากหลากหลายแห่ง ชาวอุรักลาไวย์สามารถพูดสื่อสาร โดยใช้ภาษามลายูได้ จึงเข้าไปทำงานรับจ้างทั้งสมอเรือ ให้กับบริษัท แต่ชาวอุรักลาไวย์บางคนมีความคิดว่า เป็นงานที่ไม่มีความเป็นอิสระ เมื่อเปรียบเทียบกับงานทางทะเลที่ตนมีความอิสระในการทำงานอย่างเต็มที่

ในระยะหลังชาวอุรักลาไวย์บริเวณเกาะสิเหร่เลิกหากินแบบบ่กัด เนื่องจาก มีกฎข้อห้ามเกี่ยวกับการทำมาหากินในทะเล มีการกำหนดเขตพื้นที่อนุรักษ์มากขึ้น และมีการ ตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรมากขึ้น ปัจจุบัน ชาวอุรักลาไวย์ที่ยังคงยึดอาชีพประมง มีการเดินทาง ไปหากินตามที่ต่างๆ เช่น เกาะอาดัง ทะเลแถบ จ.ระนอง บางครั้งเดินทางไปไม่เกิน 10 คืบ พร้อมกันประมาณ 6-7 คน ด้วยเรือหางยาว ประมาณ 5-6 ลำ พอได้ของตามที่ต้องการก็เดินทาง กลับบ้าน นอกจากนี้ชาวอุรักลาไวย์ส่วนหนึ่งก็เปลี่ยนอาชีพมาสู่การทำงานรับจ้าง โดยเหตุผล ส่วนหนึ่งเกิดจากการที่พื้นที่ทำมาหากินถูกประกาศเป็น เขตหวงห้ามมากขึ้น

การไปทำมาหากินทางทะเลของชาวอุรักลาไวย์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน รวมทั้ง การบ่กัดและการหากินในระยะเวลานั้น ชาวอุรักลาไวย์ต่างพิจารณา ถึงความเหมาะสม ความเอื้ออำนวยของสภาพแวดล้อม และมีความมุ่งหวังเพื่อให้หากิน ได้คล่อง ในการเดินทางออกไปหากินในแต่ละครั้ง ชาวอุรักลาไวย์มีภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการทำมาหากินในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ การดูวันไป วันกลับ ในอดีต ชาวอุรักลาไวย์จะมีการดูน้ำ เช่น จะจำไว้ว่าวันก่อนออกไปหากินในช่วงน้ำที่ค่า เวลาใดสามารถออกไปได้ และสามารถเดินทาง หากิน ณ สถานที่ เกาะแห่งใด วันใด ชาวอุรักลาไวย์ก็จะเดินทางออกไปในเวลาเดิมหรือใกล้เคียง กับเวลาเดิม บางคนก็ดูว่าวันใดที่เป็นช่วงขึ้น 1, 2, 3 ค่า ซึ่งเป็นช่วงน้ำใหญ่

ทำให้หาของไม่ได้ ก็จะไม่ออกไปทำงาน แต่ถ้าช่วงน้ำตายก็สามารถหาของได้ เช่น การออกไปหาหอย และจะเดินทางกลับบ้านช่วงน้ำใหญ่ บางคนดูจากความแรงของลม ดูจากเมฆและดาว โดยในขณะวิ่งเรือชาวอุรักลาไวย์จะสังเกตจากดาว

บางคนก็ดูวันดี เช่น วันขึ้น 3,5 ค่ำ หรือแรม 3,5 ค่ำ แต่ถ้า 8 ค่ำ ซึ่งเป็นช่วงเดือนดับ ก็จะไม่เดินทาง บางคนก็ให้โตะหมอหรือผู้นำทางพิธีกรรม ผู้ที่มีวิชาอาคมทางไสยศาสตร์เป็นผู้ดูให้ เช่น การจุดเทียน และบางคนหากต้องเดินทางไปหากินไกลก็จะออกเรือในตอนเช้าหรือจะออกเดินทางกลับบ้านในตอนเช้า โดยจะไม่เดินทางกลับในตอนบ่าย เนื่องจากชาวอุรักลาไวย์เชื่อว่ามีแต่จะพบเจอกับความมืด เนื่องจากเป็นเวลาใกล้ค่ำ ทำให้เดินทางได้ไม่ไกลมากนัก ก็ต้องหยุดพัก หรือในการเดินทางกลับ ก็จะต้องเดินทางตอนรุ่งเช้า เนื่องจากเชื่อว่า จะพบเจอแต่ความสว่าง หากชาวอุรักลาไวย์จะเดินทางไปสถานที่ใด ก็จะพิจารณาก่อนว่า ต้องใช้เวลาในการเดินทางนานเพียงใด และจะถึงจุดหมายปลายทางในเวลาใด หากมีความจำเป็นต้องเดินทางไป แต่ต้องพบเจอกับความมืดในเวลากลางคืนก็ต้องหยุดพัก ค้างคืนแล้วค่อยเริ่มต้นเดินทางใหม่ในวันต่อไป

การดูวันไป วันกลับ บางครั้งหากเป็นการเดินทางในระยะทางที่ไม่ไกลมากนัก ก็จะไม่มีการดูถึงวันเวลาที่เหมาะสม แต่หากต้องเดินทางไปหากินระยะทางไกล ก็สามารถออกเรือได้ทุกวัน แต่ก่อนที่จะออกเรือ เจ้าของเรือหรือผู้ที่ออกเรือบางลำจะต้องเตรียมหมาก 3 ค่ำ พลุ 3 ค่ำ นำมาม้วนพร้อมกับจุดไปจาก ยาขุน และนำหมากพลุกำในมือ แล้วท่องคาถาและนำไปปล่อยในน้ำ หลังจากนั้นหมากพลุและใบจากก็จะหมุนวนอยู่ในน้ำและชี้ทิศทางให้ผู้ที่จะออกเรือรู้ว่าจะต้องเดินทางไปทิศทางใด วิธีการนี้ ชาวอุรักลาไวย์เชื่อว่า ทำให้หากินได้คล่อง บางคนที่ต้องการจะไปดำน้ำ ในขณะที่จะออกทะเลก็จะอธิษฐานขอเจ้าที่เจ้าทางในทะเล โดยชาวอุรักลาไวย์บางคนเชื่อว่า บางคนที่ไม่ตั้งของหรือไม่ขอก่อน ก็ต้องไปพบเจอกับปัญหาอุปสรรค

ในอดีต ชาวอุรักลาไวย์มีหลักในการออกทะเล โดยหัวหน้าเรือมีหน้าที่คอยชี้บอกทิศทางและควบคุมการออกเรือ หัวหน้าจะรู้ถึงความเหมาะสมในการออกเรือรู้ว่าเมื่อเรือออกไปแล้วจะเกิดสิ่งดีหรือจะเกิดอันตรายหรือไม่ ทำให้ลูกน้องไม่ได้รับอันตรายไม่เจ็บป่วยในขณะที่เดินทางหากินอยู่ในทะเล สิ่งที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญคือชาวอุรักลาไวย์รอดชีวิตจากเหตุการณ์สึนามิเพราะสังเกตเห็นน้ำในบริเวณนั้นแห้ง และในทะเลมีคลื่นสีขาวมองเห็นมาแต่ไกล ตั้งแต่เกาะไม้ท่อน จึงรับรู้ว่าได้เกิดคลื่นยักษ์ขึ้น

ชาวอุรูกลาไว้อยู่จิ้งจิ้งหนึและตะโกนเพื่อแจ้งให้ทุกคนจิ้งหนึเอาชีวิตรอด (โสรส ประโมงกิจ, สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2550)

2. การตั้งถิ่นฐานในพื้นที่หาดราไว้อยู่ ประกอบด้วย

1) ข้อมูลทั่วไปหมู่บ้านชาวอุรูกลาไว้อยู่หาดราไว้อยู่

หาดราไว้อยู่ตั้งอยู่ทางตอนใต้สุดของเกาะภูเก็ต ด้านหน้าหมู่บ้านติดกับทะเล มีเกาะเรียงรายอยู่รอบๆ จำนวน 9 เกาะ ได้แก่ เกาะโหลน เกาะเฮ เกาะราชาใหญ่ เกาะราชาเล็ก เกาะบอน เกาะแอม เกาะมัน เกาะนอกและเกาะแก้ว หมู่บ้านชาวอุรูกลาไว้อยู่หาดราไว้อยู่ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลราไว้อยู่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต มีเนื้อที่ประมาณ 19 ไร่ 2 งาน (สนิท แซ่ซั่ว, สัมภาษณ์ 24 กุมภาพันธ์ 2552) มีสมาชิกจำนวนประมาณ 2,050 คน (นิรันดร์ หย่งปาน, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2553) ความหนาแน่นของประชากรโดยเฉลี่ยประมาณ 105.1 คนต่อไร่ พื้นที่หมู่บ้านของชาวอุรูกลาไว้อยู่แบ่งออกเป็นบ้านต่างๆ ประกอบด้วย

1) บ้านบน เป็นบ้านในพื้นที่ที่มีการสร้างกำแพงกั้นบริเวณด้านบนหมู่บ้าน และมีทางออกสู่ถนนสายหลักและเป็นบริเวณที่ตั้งของปั้มน้ำมันในอดีต บ่อตั้งเดิม และบ่อ 2 บ่อที่อยู่ติดกัน

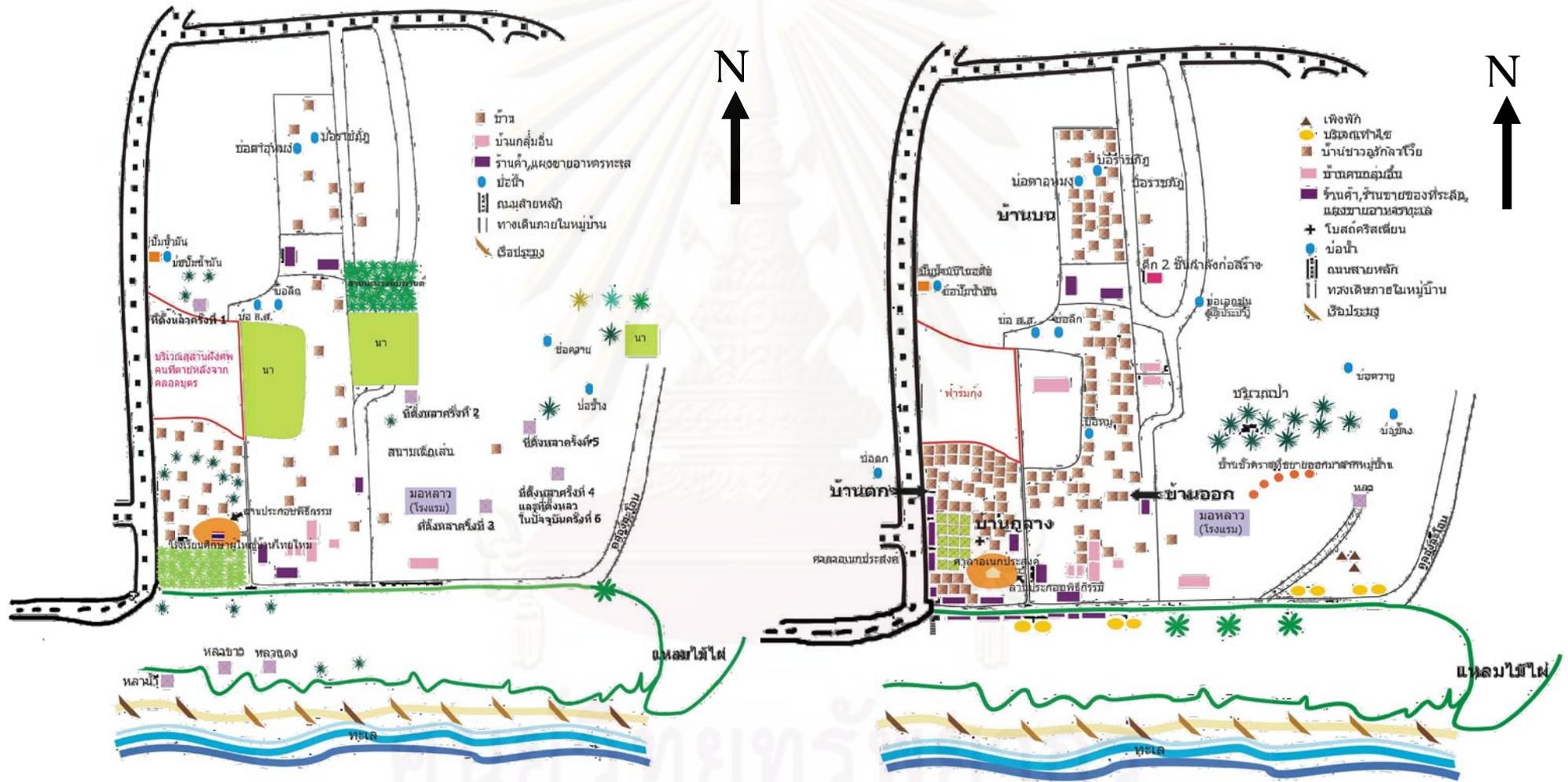
2) บ้านกลาง เป็นบริเวณบ้านที่ตั้งอยู่ตรงข้ามกับที่ขายอาหารทะเลและบริเวณศาลากลางหมู่บ้าน และหากเป็นบ้านหลังที่อยู่ถัดเข้าไปด้านในหมู่บ้านก็จะเรียกย่อยลงไปว่าบ้านนอก

3) บ้านใต้ หรือ บ้านตก (ตะวันตก) เป็นบริเวณบ้านที่อยู่ริมถนนสายหลัก ตรงข้ามกับบ่อน้ำและถัดเข้ามาด้านในครอบคลุมพื้นที่บริเวณที่ตั้งโบสถ์ของชาวอุรูกลาไว้อยู่ที่นับถือศาสนาคริสต์ ส่วนตะวันตกนี้เป็นที่อยู่ของชาวมอแกน ซึ่งบางคนก็มีการแต่งงานกับชาวอุรูกลาไว้อยู่

แผนที่ที่ 5 แสดงภาพถ่ายทางอากาศหมู่บ้านหาดราไวย์ จาก มูลนิธิชุมชนไท

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ที่ 6 แสดงพัฒนาการของหมู่บ้านชาวลัวะที่ไว้ยหาดราไวย์ (ภาพถ่าย ไร่ไวย์ในอดีต: ภาพขวา ไร่ไวย์ในปัจจุบัน)

ด้านอาชีพในปัจจุบัน ชาวอุรุกรลาไวยหาดราไวย์มีอาชีพหลักคือ การทำประมง เช่น ดำหอย แพงปลา บางครั้งต้องไปนอนค้างคืนในเรือ 1-2 วัน จึงจะนำของกลับบ้านที่หาดราไวย์ บางคนเดินทางไปหากินบริเวณเกาะอาดัง แต่ปัจจุบันนี้ชาวอุรุกรลาไวยส่วนใหญ่จะเน้นหากินบริเวณทะเลใกล้บ้าน เนื่องจากการมีกฎข้อห้ามเกี่ยวกับการหากินในทะเล ต้องเสี่ยงกับการถูกจับ ทั้งจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงจำเป็นต้องระมัดระวัง มีเพียงชาวอุรุกรลาไวยบางคนเท่านั้นที่ยังออกไปหากินในที่ไกลจากหมู่บ้านออกไป

ด้วยสภาพเศรษฐกิจ สังคม ปัจจุบัน ส่งผลให้การทำมาหากินทางทะเลเพียงอย่างเดียว ไม่อาจนำมาซึ่งรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตภายในครอบครัว ชาวอุรุกรลาไวยบางคนจึงต้องประกอบอาชีพเสริม เช่น ก่อสร้าง (พอหยุดก่อสร้างก็ไปทำประมง) รับจ้างถางป่า รับจ้างเหมาโค่นต้นมะพร้าว รับจ้างปลูกต้นไม้ ทำงานรับจ้างในโรงแรม รับจ้างขับเรือนำเที่ยวพานักท่องเที่ยวไปดำน้ำ

ในปัจจุบันมีนักธุรกิจ นายทุนที่เข้ามาทำธุรกิจนำเที่ยวชักชวนให้ชาวอุรุกรลาไวยประมาณกว่า 40 คน ทำงานเป็นลูกจ้างประจำ ขับเรือนักท่องเที่ยวไปดำน้ำ (ขณะนี้ชาวอุรุกรลาไวยผ่านหลักสูตรฝึกอบรมบุคลากรเรือรับจ้างนำเที่ยว รุ่นที่ 1 ประมาณ 42 คน) ซึ่งหากชาวอุรุกรลาไวยสามารถผ่านหลักสูตรนี้อย่างน้อยต้องได้ระดับสามดาว จึงสามารถนำนักท่องเที่ยวไปเที่ยวได้ด้วยตัวเอง โดยไม่ต้องผ่านบริษัททัวร์ แต่ในปัจจุบันชาวอุรุกรลาไวยต้องทำหน้าที่เป็นผู้ช่วย แม้ว่าบางคนจะมีความสามารถในการดำน้ำก็ตาม แต่ก็ต้องทำหน้าที่ผู้ช่วยเพื่อฝึกประสบการณ์การนำนักท่องเที่ยวไปดำน้ำและการฝึกอบรมแต่ละครั้งจะมีการคัดเลือกบุคคลที่มีประสบการณ์และมีความสามารถสูง โดยบางคนได้สองดาวก็สามารถเปิดบริษัทเองได้หากมีทุน แต่หากได้สามดาวก็สามารถเปิดโรงเรียนสอนตัวเอง

ด้านการศึกษา ในอดีต ชาวอุรุกรลาไวยหาดราไวย์ได้รับการศึกษามากกว่าชุมชนอื่น เนื่องจาก ในหมู่บ้านมีการจัดตั้งโรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่บ้านไทยใหม่ ซึ่งนายวีระ กาวีเศษ ข้าราชการบำนาญ อดีตอาจารย์สอนโรงเรียนดังกล่าว กล่าวว่า “โรงเรียนได้ทำการเปิดสอน มาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2525 – 2529 รวมทั้งสิ้น 17 รุ่น และได้ยกเลิก เนื่องจากชาวอุรุกรลาไวยได้รับการส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาภาคบังคับมากขึ้น”

ปัจจุบัน ชาวอุรุกรลาไวยเข้ารับการการศึกษาที่โรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากหมู่บ้านมากนัก ปัจจุบัน ชาวอุรุกรลาไวยส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มีบางคนที่ครอบครัวพอมีฐานะ ได้ศึกษาต่อจนจบในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นก่อนออกมาทำงาน หรือบางคนที่ไม่สนใจอยากเรียนก็จะออกมาทำงานเช่นกัน

แต่ก็มีบางส่วนที่เลือกศึกษาต่อในสายอาชีวศึกษา และมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งมีจำนวนน้อย

ด้านศาสนา ชาวอุรูกลาไวย์ในอดีตนับถือวิญญาณบรรพบุรุษ และเจ้าที่มีศาลเจ้าที่ เรียกว่า บาไล้ (หลา หรือ ศาล) หรือ รุมะดาโต๊ะ (คำว่า รุมะ หมายถึง บ้านหรือศาล) มีลักษณะเหมือนศาลพระภูมิแต่มีการทำเป็นหลาเพื่อประกอบพิธีกรรม ชาวอุรูกลาไวย์มีการนับถือผู้นำหมู่บ้านโดยเฉพาะผู้ซึ่งเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรม หรือโต๊ะหมอบ ต่อมาเมื่อชาวอุรูกลาไวย์เปลี่ยนมาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่หาดราไวย์อย่างถาวร ก็หันมานับถือศาสนาหลักๆ คือ มีชาวอุรูกลาไวย์ประมาณ 70-80% ที่นับถือศาสนาพุทธ

ในปัจจุบันแม้ว่าชาวอุรูกลาไวย์ส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาพุทธ แต่ชาวอุรูกลาไวย์บางคนก็ยังไม่มีการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาพุทธอย่างเคร่งครัดมากนัก เช่น การไปทำบุญที่วัด การเผาศพ เนื่องจากชาวอุรูกลาไวย์ส่วนใหญ่ยังคงให้ความสำคัญกับการนับถือวิญญาณบรรพบุรุษและเจ้าที่เจ้าทาง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีการนับถือต่อกันมาตั้งแต่ในอดีต (อาหลิน หาดทรายทอง, สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2550) และชาวอุรูกลาไวย์ส่วนใหญ่ที่นับถือศาสนาพุทธ ในปัจจุบันบางคนก็มีการบวชพระ สามารถท่องจำคำพระได้บ้าง บางคนก็บวชเพื่อแก้บน (สน บางจาก, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2551) นอกจากนี้ มีชาวอุรูกลาไวย์บางคนที่เริ่มหันมานับถือศาสนาคริสต์ เมื่อประมาณ 50 ปีที่แล้ว และมีชาวอุรูกลาไวย์ประมาณ 10 คน ที่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งการนับถือศาสนาอิสลามอาจเกิดจากการที่พ่อแม่ นับถือศาสนาอิสลามมาก่อน จึงต้องนับถือตามและบางคนนับถือเนื่องจากการแต่งงานกับคนที่นับถือศาสนาอิสลาม (หริ พงสยธาร, สัมภาษณ์, 20 ธันวาคม 2550)

ด้านสิทธิความเป็นคนไทย ในปัจจุบัน มีชาวอุรูกลาไวย์และชาวมอแกนที่ยังไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน ซึ่งกำลังอยู่ในระหว่างการตรวจสอบข้อมูล เนื่องจากบุคคลเหล่านี้ไม่มีหลักฐานหรือพยานใดๆ เช่น ไม่สามารถหาหลักฐานเกี่ยวกับสถานที่เกิด หมอบตำแย จึงไม่สามารถยืนยันกับนายทะเบียนและบางครอบครัวไม่ได้แจ้งเกิดให้กับบุตรหลาน เนื่องจากในอดีตยังไม่มีการให้ความสำคัญด้านนี้ และบางคนกล่าวว่าในอดีตเมื่อชาวอุรูกลาไวย์ไปทำเรื่องแจ้งเกิด แจ้งตาย ทำสำมะโนครัว ทำบัตรประจำตัวประชาชนกับผู้นำหมู่บ้าน แต่เขาไม่รับทำให้อ จึงมีปัญหาในการหาเอกสารหลักฐานมายืนยัน ชาวอุรูกลาไวย์บางคนต้องหาบุคคลที่มีอายุหรือเกิดในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน เพื่อดูว่าบุคคลคนนั้นเกิดในวันใดและต้องหาบุคคลที่สามารถยืนยันว่าตนเป็นบุคคลในพื้นที่นี้จริง ซึ่งอาจไปสอบถามจากหมอบตำแย ผู้ซึ่งจะเป็นพยานที่สามารถยืนยันถึงการเป็นชาวอุรูกลาไวย์ในพื้นที่หาดราไวย์ แต่ทั้งนี้ก็มีปัญหาเกี่ยวกับวิธีการดังกล่าว เนื่องจากบางคนที่มีอายุประมาณ 40 ปี ที่ยังไม่มียบัตรประจำตัวประชาชน

แต่หมอต้าแยได้เสียชีวิตไปแล้ว ต้องมีการเทียบเคียงข้อมูลกับบุคคลที่เกิดในช่วงปีเดียวกัน หรือใกล้เคียงกัน และต้องหาหลักฐานที่ชัดเจนเพื่อนำมายืนยัน อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันด้วยความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ เป็นอย่างดี ชาวอุรุกรลาไวยจึงได้รับบัตรประจำตัวประชาชนกันส่วนใหญ่

นอกจากนี้ด้านทะเบียนบ้าน ในปัจจุบันชาวอุรุกรลาไวยบางคนมีทะเบียนบ้านเป็นของตัวเองแต่ก็ไม่มีเอกสารสิทธิ์ใดๆ รับรองถึงความมั่นคงในการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่หาดราไวย แต่ด้วยความมั่นใจว่าไม่มีบุคคลใดเข้ามาได้ที่ชาวอุรุกรลาไวยได้ เนื่องจากบุคคลต่างๆ รู้ว่าพื้นที่เหล่านี้เป็นที่ที่ชาวอุรุกรลาไวยเป็นผู้มาอาศัยอยู่ก่อน

การตั้งถิ่นฐานในพื้นที่หาดราไวย มีสถานที่สำคัญที่ชาวอุรุกรลาไวยใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ แต่ละสถานที่ล้วนมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต เป็นจุดศูนย์รวมชาวอุรุกรลาไวย และมีการใช้ประโยชน์มาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนี้

1) หลาดาโต๊ะ (หลา, ศาลาหรือศาล) โดยหลาของหมู่บ้านเกิดจากการที่ชาวอุรุกรลาไวยได้ร่วมมือกันสร้างนานแล้ว ชาวอุรุกรลาไวยเล่าว่าหลาดั้งอยู่ก่อนการเกิดเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่สอง โดยตั้งอยู่ในสถานที่เดียวกันกับที่ตั้งของหลาในปัจจุบันเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่อยู่ติดทะเล และสถานที่ที่จะตั้งหลาจะต้องอยู่ไกลจากชุมชน เนื่องจากหลาเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์จึงต้องป้องกันไม่ให้เด็กเข้าไปเล่นหรือทำสิ่งไม่ดีภายในบริเวณหลา ซึ่งอาจเป็นการทำไม่ดีต่อเจ้าที่แล้วอาจเกิดสิ่งไม่ดีกับบุคคลนั้นและกับหมู่บ้านของตน จึงมีการตั้งหลาให้อยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 200-300 เมตร และชาวอุรุกรลาไวยได้ทำประโยชน์จากพื้นที่นี้มาเป็นเวลากว่า 100 ปี (อาหลิน หาดทรายทอง, สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2550)

ต่อมาพื้นที่บริเวณหลาได้มีการออกเอกสารสิทธิ์ เจ้าของที่ต้องการเปิดให้มีคนมาเช่าพื้นที่เพื่อทำฟาร์มกุ้ง จึงให้ชาวอุรุกรลาไวยย้ายหลาเข้าไปด้านในบริเวณหลังฟาร์มกุ้ง ในการย้ายหลานั้น โต๊ะหมอดต้องทำพิธีขอและอัญเชิญเจ้าที่ชาวอุรุกรลาไวย ซึ่งเมื่อเจ้าที่หรือดาโต๊ะยอมให้มีการย้าย ชาวอุรุกรลาไวยจึงช่วยกันย้ายหลาเข้าไปบริเวณด้านในของที่ตั้งในตอนแรก ในระยะหลังเมื่อมีการเลิกทำฟาร์มกุ้งและรื้อถอนฟาร์มกุ้ง ชาวอุรุกรลาไวยจึงย้ายหลากลับมาตั้งที่เดิมได้ โดยได้รับการยินยอมจากเจ้าของที่เนื่องจากชาวอุรุกรลาไวยเคยตั้งหลามาก่อนแล้ว โต๊ะหมอดก็ต้องทำพิธีขอดาโต๊ะว่าให้กลับมาอยู่ที่เดิม และมีการตั้งหลาในพื้นที่ดังกล่าวมาจนถึงปัจจุบัน

ในปัจจุบันการตั้งหลาในพื้นที่นี้ก็ยังมีปัญหาเกี่ยวกับเจ้าของที่ เนื่องจากเจ้าของที่เดิมได้ขายที่ให้กับเจ้าของที่คนใหม่ แม้ว่าจะยอมให้ชาวอุรุกรลาไวยตั้งหลาในพื้นที่เดิม

แต่ก็อนุญาตให้ใช้เพียงพื้นที่ขนาดเล็กเท่านั้น จึงทำให้ชาวอุรักลาไวย์ต้องประสบกับปัญหาเรื่องสถานที่คับแคบ เนื่องจากในการทำพิธีแต่ละครั้งชาวอุรักลาไวย์ต้องเดินทางมาร่วมพิธีกันทั้งหมดบ้าน ประกอบกับพื้นที่บริเวณดังกล่าวที่ผ่านมา ในปี พ.ศ.2550 เจ้าของที่มีโครงการก่อสร้างโรงแรมและจะทำการปิดเส้นทางเดิมที่เคยใช้และมีการสร้างกำแพงลงไปบริเวณชายหาด ให้ชาวอุรักลาไวย์เปลี่ยนไปเดินด้านหน้าชายหาด แต่ชาวอุรักลาไวย์ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลภายนอกจนสามารถทำการประท้วงจนสำเร็จ เนื่องจากต้องใช้ทางเดินเพื่อเดินไปหลา และพื้นที่บริเวณที่ตั้งหลาก็สามารถใช้เป็นเส้นทางหลบหนีคลื่นยักษ์สึนามิได้

หลาดาโต๊ะเป็นสิ่งสำคัญต้องอยู่คู่กับหมู่บ้านของชาวอุรักลาไวย์ เพราะจะมีการเดินทางมาทำพิธีร่วมกันทุกปี ในปัจจุบัน มีหลาดาโต๊ะ 2 หลา (ในอดีตมีเพียงหลาเดียว) ประกอบด้วยหลาโบราณหลังเล็ก สร้างด้วยไม้ระกำและทางมะพร้าว ไม้มีความถาวรมากนัก ต่อมาชาวอุรักลาไวย์ได้สร้างหลาหลังใหญ่ขึ้น โดยได้รับอนุญาตจากโต๊ะหมอ ซึ่งหลาทั้งสองหลาต่างมีความสำคัญต่อชาวอุรักลาไวย์ เนื่องจากพวกเขาเชื่อว่าพื้นที่บริเวณนั้นเป็นสถานที่ที่สิ่งศักดิ์สิทธิ์สถิตอยู่

ปัจจุบันชาวอุรักลาไวย์ทำพิธีต่างๆ รวมทั้งการตั้งของเช่นไหว้ การทำพิธีทำน้มนต์ในเดือน 6 และเดือน 11 ที่หลาหลังเล็ก ส่วนหลาหลังใหญ่ ชาวอุรักลาไวย์ส่วนใหญ่จะใช้ในการบวชนานและสร้างขึ้นเพื่อให้เห็นถึงสิ่งที่คู่กับชาวอุรักลาไวย์มาเป็นเวลานาน และพิธีกรรมที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่ในอดีต เพื่อเป็นการยืนยันถึงสิ่งที่มีการตกทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ และต้องการให้เป็นหลักฐานที่สามารถยืนยันถึงสิทธิในที่อยู่อาศัยที่ชาวอุรักลาไวย์ควรจะได้รับ

นอกจากนี้ ยังมีหลาดาโต๊ะที่เกาะบอน เนื่องจากพื้นที่เกาะบอนเป็นอีกสถานที่หนึ่งที่ชาวอุรักลาไวย์เคยตั้งถิ่นฐานอยู่ในอดีต ในปัจจุบันชาวอุรักลาไวย์บางคนยังเดินทางไปแกำบนที่เกาะบอน โดยบางคนที่ไม่ดีหรือมีการบวชนานไว้แล้วต้องไปแกำบนที่เกาะบอน เช่น ไปจำแกำบน ทำขนมจีนไปถวาย

2) สุสานหรือที่ฝังศพของชาวอุรักลาไวย์ (บางคนเรียกว่า เหวร หรือป่าช้า) ตั้งอยู่ที่หาดมิตรภาพอยู่ติดกับหาดแหลมกาบริเวณอ่าวฉลองติดกับกูโบร์ (สุสาน) ของชาวมุสลิม พื้นที่ที่เป็นสุสานในปัจจุบันเป็นพื้นที่ที่ยังไม่มีเจ้าของ ไม่มีเอกสารสิทธิ ในอดีตที่ชาวอุรักลาไวย์ยังอาศัยอยู่ตามเกาะต่างๆ และมีสุสานอยู่ในพื้นที่เกาะเหล่านั้น เช่น ที่เกาะเฮ พื้นที่บริเวณใกล้กับชายหาดที่มองเห็นเป็นสีดำใกล้กับหัวแหลม เดิมเป็นสุสานของชาวอุรักลาไวย์ ในปัจจุบันชาวอุรักลาไวย์ที่หาดราไวย์ยังนำศพไปฝังที่สุสานแห่งนี้

3) บ่อน้ำ บริเวณหาดราไวย์มีบ่อตั้งเดิมหรือบ่อลึก (บ่อขนาดเล็ก) ตั้งอยู่ในพื้นที่บ้านบน เป็นบ่อที่มีตั้งแต่ในอดีต อาจจะมีอายุราว 100 ปี ในอดีตเป็นบ่อดิน แต่ปัจจุบันมีการปรับปรุงให้มีสภาพดีขึ้น บ่อตาอุหมง เป็นบ่อที่มีอยู่ในหมู่บ้านตั้งตั้งแต่ในอดีต และมีการปรับปรุงในภายหลัง เป็นสถานที่สำคัญที่ชาวอุรักลาไวย์ได้ใช้ประโยชน์มาตั้งแต่ในอดีต จนถึงปัจจุบัน ตาอุหมง เป็นผู้เฒ่าชาวอุรักลาไวย์ (คนเก่าแก่) เป็นคนชุดหลังจากที่เข้ามาอยู่ที่หาดราไวย์ ในระยะแรกเป็นบ่อดิน แต่ต่อมาตาอุหมงได้ซื้อท่อ มาใส่จนบ่ออยู่ในสภาพที่สามารถใช้งานได้ถึงปัจจุบัน

นอกจากสถานที่เหล่านี้แล้ว ยังมีสิ่งของที่เป็นหลักฐานถึงการตั้งถิ่นฐานบริเวณนี้คือ

4) ชากเปลือกหอย ชาวอุรักลาไวย์กล่าวว่าบริเวณเกาะเฮ เกาะแฉวง และเกาะโหลน มีชากเปลือกหอยมุกโขงทับถมกันอยู่จำนวนมาก แสดงให้เห็นถึงการที่ชาวอุรักลาไวย์ได้เข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่เหล่านั้นมาตั้งแต่ในอดีต โดยในอดีตเมื่อชาวอุรักลาไวย์ไปбакัดก็จะนำหอยมากิน เนื่องจากในอดีตหอยและเปลือกหอยยังไม่มีค่า จึงทิ้งเปลือกหอยตามชายหาด ต่อมาเมื่อชากเปลือกหอยถูกคลื่นตีหรือถูกคลื่นซัดจึงทำให้ฝังตัวและกลบตัวได้ง่าย

5) เหยี่ยวรูปประกอบพิธีกรรม ชาวอุรักลาไวย์พบเหยี่ยวรูปบริเวณที่ตั้งหลา ซึ่งอาจจะเป็นหลักฐานว่าชาวอุรักลาไวย์มาอยู่บริเวณนี้มานาน เพราะในพิธีกรรมของชาวอุรักลาไวย์หาดราไวย์ทุกปีนั้น ทุกครัวเรือนจะต้องนำเหยี่ยว 1 เหยี่ยว มาประกอบการทำพิธี และฝังเหยี่ยวนั้นไว้บริเวณหลา และในปีต่อไปก็จะมีการขุดหาเหยี่ยวที่ฝังไว้เพื่อนำไปแจกให้ชาวอุรักลาไวย์ นำมาทำพิธี (เป็นการหมุนเวียนนำเหยี่ยวกลับมาใช้ใหม่) ซึ่งในอดีตจะใช้เหยี่ยว 10 สตางค์หรือเหยี่ยวรูป แต่ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนมาใช้เหยี่ยวบาท ซึ่งทุกบ้านต้องนำไปบ้านละ 1 เหยี่ยว แต่อย่างไรก็ตามเหยี่ยวที่มีการขุดพบเป็นหลักฐานนี้ ซึ่งสามารถคาดการณ์ถึงระยะเวลาได้ประมาณเกือบ 100 ปี จึงสามารถนำมาเป็นหลักฐานแสดงถึงการที่ชาวอุรักลาไวย์ได้ใช้ประโยชน์ในพื้นที่หาดราไวย์ และพื้นที่บริเวณที่ตั้งหลามานาน (อาทลิน หาดทรายทอง, สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2550)

แม้ว่าจะมีสถานที่สำคัญและหลักฐานที่บ่งชี้ว่าชาวอุรักลาไวย์อยู่อาศัยบริเวณนี้มานาน และมีประวัติบอกเล่าโดยชาวบ้านเองแต่ต่อมาก็มีการออกเอกสารสิทธิโดยบุคคลภายนอก “ต่อมาก็มีผู้มาอ้างสิทธิ์ว่าที่ดินเหล่านี้เป็นของตนเอง และมีการเข้ามาทำโฉนด คนลาไวย์สมัยก่อนไม่รู้หนังสือ ไม่รู้ว่าโฉนดที่ดินคืออะไร จึงไม่ได้แย้ง เพราะคิดว่าพื้นที่ที่อาศัยอยู่นานมาแล้ว

คงไม่มีปัญหาอะไร แต่ต่อมาพื้นที่ดังกล่าวถูกขายและมีเจ้าของมากขึ้น พวกเราเดือดร้อน และไม่รู้ว่าจะย้ายไปอาศัยอยู่ที่ไหน” (สน บางจาก, สัมภาษณ์, 31 มีนาคม 2551)

สรุปได้ว่า แม้ว่าชาวคูรักลาไว้อยู่อาศัยอยู่ในพื้นที่นี้เป็นเวลานาน ประมาณ 200 ปี แต่การที่ในอดีต ชาวคูรักลาไว้อยู่อาศัยอยู่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับเอกสารสิทธิ์ และกลัวบุคคลภายนอก จึงไม่ได้มีเอกสารสิทธิ์ขึ้นอย่างชัดเจน ในปี พ.ศ. 2515 มีผู้ออกเอกสารสิทธิ์จนทำให้ชาวคูรักลาไว้อยู่อาศัยต้องตกอยู่ในฐานะของผู้บุกรุกพื้นที่ แม้ว่า ชาวคูรักลาไว้อยู่อาศัยอยู่ในพื้นที่มาเป็นเวลานานก็ตาม แต่ชาวคูรักลาไว้อยู่อาศัยที่ยั่งยืน ถึงสิทธิ์ที่ตนจะสามารถอาศัยอยู่ในพื้นที่ได้ต่อไป (บุญเย็น ดำรงเกษตร, นิ่ง บางจาก และหริ พงสยธาร, สัมภาษณ์, 20 ธันวาคม 2550)

ในปัจจุบันสภาพหมู่บ้านของชาวคูรักลาไว้นั้นแออัด มีการตั้งบ้านอยู่ติดกัน และบ้างก็ต้องอาศัยอยู่รวมกันหลายครอบครัวภายในบ้านเดียวกัน ซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการที่ชาวคูรักลาไว้อยู่อาศัยไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ไม่สามารถจะขยับขยายต่อเติมหรือสร้างบ้านใหม่ได้

2) ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่หาดราไวย์

หาดราไวย์ มีชื่อตามภาษาชาวเลว่า “ปาไตราไวย์ (ปาไต-หาด, ราไวย์-เบ็ด) ซึ่งมีการสันนิษฐานว่าเดิมบริเวณนั้นมีการตกเบ็ด หากุ้ง และหาปลากันมาก (ประเทือง เครือหงส์, 2524:34) สภาพพื้นที่หาดราไวย์ในอดีต ในขณะที่ชาวคูรักลาไว้อยู่เริ่มเข้ามาตั้งถิ่นฐานมีสภาพเป็นป่ารกทึบ มีต้นไม้ใหญ่ขนาดเท่าคนโอบ บริเวณด้านหน้าหมู่บ้านเป็นป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีต้นมะขาม ต้นลำทมม ต้นน้อยหน่าขึ้นอยู่ตามป่า อีกทั้งบางส่วนก็เป็นป่าเตยขึ้นอยู่หนาแน่น

ชาวคูรักลาไว้อยู่อาศัยบางคนกล่าวว่า เมื่อบรรพบุรุษของตนเดินทางต่อมาเรื่อยๆ จนมาถึงบริเวณ จ.ภูเก็ต ได้แวะพักอาศัยอยู่ที่บริเวณเกาะยาว เกาะไม้ท่อน และเกาะเฮ ตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 บางสถานที่ยังมีการขุดพบเปลือกหอยต่างๆ ที่สามารถนำมาเป็นหลักฐานได้ว่าชาวคูรักลาไว้อยู่อาศัยอยู่ตามสถานที่เหล่านี้มาก่อน ในอดีต ชาวคูรักลาไว้อยู่อาศัยกลัวบุคคลภายนอก โดยเฉพาะ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน แม้ว่าชาวคูรักลาไว้อยู่อาศัยจะปลูกมะพร้าว ไว้ตามชายฝั่งและเกาะ แต่เมื่อมีคนนอกเข้าไปบอกให้ย้ายออกไป เนื่องจากเจ้านายจะเข้ามาอยู่ ชาวคูรักลาไว้อยู่จึงพากันหนีออกไปจากพื้นที่

สำหรับที่เกาะเฮนั้น ชาวคูรักลาไว้อยู่ตั้งแต่มีจำนวนกว่าสิบครอบครัว จนกลายเป็นหมู่บ้านใหญ่ของชาวคูรักลาไว้อยู่ บริเวณหาดอ่าวกล้วยและหาดยาว (อาหลิน หาดทรายทอง, สัมภาษณ์, 30 มีนาคม 2551) แต่เมื่อเกิดโรคระบาด

ทำให้มีคนเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ชาวอูรักลาไวก์จึงโยกย้ายชุมชน เดินทางไปอยู่ที่เกาะโหลน และหาดราไวย์ (หึงม ดำรงเกษตร, สัมภาษณ์, 30 มีนาคม 2551)

เมื่ออาศัยอยู่ที่หาดราไวย์เป็นหลักแหล่งแล้ว ชาวอูรักลาไวก์ก็ยังคงกลับไปเกาะเฮ เกาะโหลน เกาะบอนอีก เพื่อทำไร่ข้าว และสร้างที่พักเป็นกระท่อมเล็กๆ พอข้าวสุกก็เดินทางกลับบ้านที่หาดราไวย์ แต่เมื่อมีคนถูกงูกัดจนเสียชีวิต ชาวอูรักลาไวก์จึงไม่กล้าไปอาศัยอยู่ที่เกาะบอนอีก ซึ่งปัจจุบันที่เกาะบอนยังมีไม้ผลต่างๆ ที่ชาวอูรักลาไวก์เคยปลูกไว้และยังมีซากเปลือกหอย นมสาว หอยหน้ายักษ์เป็นหลักฐานที่แสดงถึงการที่ชาวอูรักลาไวก์เคยตั้งถิ่นฐานอยู่ในสถานที่เหล่านี้ แต่ทั้งนี้ ในปัจจุบัน สถานที่เหล่านี้เป็นพื้นที่ที่มีเจ้าของ มีคนจับจองหมดแล้ว บริเวณเกาะเฮจะเป็นที่ของนายทุน มีร้านอาหาร บริเวณเกาะโหลน ก็เป็นที่อยู่ของชาวมุสลิม

สำหรับที่หาดราไวย์นั้น ชาวอูรักลาไวก์เล่าว่า “ตอนที่ยังเด็กอายุได้ประมาณ 10 ปี มีบ้านของชาวอูรักลาไวก์อยู่ประมาณ 20 หลังคาเรือน สภาพพื้นที่บริเวณบ้านตนเป็นป่าเตยโคง ป่าเสม็ด และต้นไม้ที่พบมาก คือ ลั่นทม และต้นเลียด การเดินทางใช้ทางเดินแคบขนาดเท่ากับทางสัญจรไปมาของรถจักรยานเท่านั้น ชาวอูรักลาไวก์ได้เข้ามาช่วยกันถาง ที่อยู่และสร้างบ้านขึ้นในพื้นที่ที่บริเวณร้านขายของชำด้านหน้าทางเข้าหมู่บ้านในปัจจุบัน (ฝั่งตรงข้ามกับบ้านออก เดิมเป็นแอ่งน้ำหรือที่ชาวอูรักลาไวก์เรียกว่าปลักน้ำ เนื่องจากในอดีตยังไม่มีกรรมที่จึงเป็นแอ่งน้ำตามธรรมชาติ มีต้นเตย ต้นหมาก มีบ่อน้ำซึ่งอยู่ถัดจากต้นหมาก และมีทางเดินเล็กๆอยู่ตรงกลางระหว่างร้านค้ากับหมู่บ้านของชาวอูรักลาไวก์ โดยบริเวณฝั่งทิศตะวันออกอดีตเป็นปลักเตย มีน้ำระดับเอวและมีปลิงมาก” (สน บางจาก, สัมภาษณ์, 31 มีนาคม 2551)

ด้วยสภาพพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ส่งผลให้ในอดีตพื้นที่หาดราไวย์ บริเวณหมู่บ้านชาวอูรักลาไวก์ มีสัตว์จำนวนมากโดยเฉพาะสัตว์ป่า เช่น เสือ จะเดินมากินปลา ถึงริมหาดจนทำให้ชาวอูรักลาไวก์ไม่กล้าออกมาเดินนอกบ้านในเวลาเย็น มีกระเจง มูสัง(แมวป่า) ไก่ป่า เป็นต้น พื้นที่บริเวณชายหาดในอดีตมีสภาพเป็นชายหาดยาว ทวยขาว ทรัพยากรในทะเลก็มีความอุดมสมบูรณ์สามารถหาหอย ตกเบ็ด โดยเฉพาะบริเวณหัวฮักหรือบริเวณที่มีหินหรือปะการังอยู่ในทะเลก็สามารถตกปลาได้เป็นจำนวนมากโดยใช้เวลาไม่นานและไม่ต้องออกเรือไปไกลในทะเล

นอกจากบริเวณที่กล่าวข้างต้นแล้วนั้น บริเวณหาดกะตะ หาดกะรน แหลมพรหมเทพ ก็เคยเป็นที่พักอาศัยของชาวอูรักลาไวก์ แต่เป็นการพักอาศัยระยะสั้นหรือบ่อกัด ซึ่งขึ้นอยู่กับฤดูกาล มีการพิจารณาจากทิศทางของลม โดยหากเป็นหน้าพายุหรือมีลม

จากทิศตะวันออก ชาวอูรักลาไวย์จะไปทำงานด้านทิศตะวันตก เช่น บริเวณหาดในยาง หาดป่าตอง หาดกะตะและหาดกะรน และเมื่อมีลมจากมรสุมทิศตะวันตกซึ่งมีความแรงมากกว่า ลมทางทิศตะวันออก ส่วนหาดราไวย์นั้นเป็นพื้นที่ที่สามารถหลบลมได้ทั้ง 2 ฝั่ง จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ชาวอูรักลาไวย์มาปักหลักตั้งถิ่นฐานอยู่ทิศตะวันออกเฉียงใต้ของเกาะภูเก็ต (อาหลิน หาดทรายทอง, สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2550)

ข้อมูลการอยู่อาศัยและชื่อสถานที่ แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่หาดราไวย์อย่างยาวนานและแสดงให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของชาวอูรักลาไวย์ในพื้นที่ ผู้ซึ่งมีอาชีพทางทะเลเป็นหลัก การเข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณหาดราไวย์ในระยะแรก มีจำนวนประมาณ 20 หลังคาเรือน และมีเพียงชาวอูรักลาไวย์ที่อาศัยอยู่ร่วมกันแบบญาติพี่น้อง ส่วนชาวมอแกนเพิ่งเข้ามาอยู่ในภายหลัง (สน บางจาก, สัมภาษณ์, 31 มีนาคม 2551) ต่อมา มีจำนวนสมาชิกเพิ่มมากขึ้น จึงมีการแยกย้ายออกไปมีครอบครัวของตนเอง ทำให้มีจำนวนประชากรและจำนวนหลังคาเรือนเพิ่มมากขึ้น

เหตุการณ์สำคัญซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีการตั้งถิ่นฐานบริเวณนี้มานาน ก็คือ สงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งคนเฒ่าคนแก่ได้ประสบมาด้วยตนเอง “ตอนสงครามโลกครั้งที่สอง ตามีอายุประมาณ 7-8 ปี กำลังเรียนหนังสืออยู่ที่โรงเรียนสว่างอารมณ์ เหตุการณ์ในตอนนั้นมีญี่ปุ่นเข้ามาขูดหลุม 5 หลุม เพื่อเป็นฐานการต่อสู้กับฝ่ายตรงข้าม มีเรือจอดอยู่ที่เกาะราชา เครื่องบินก็บินร่อนทั่วไปหมด ตาไม่กล้าอยู่ในบ้านและคนอื่น ๆ ก็พากันหนีออกไปตั้งหมู่บ้าน โดยระยะแรกก็ขูดหลุมหลบภัยอยู่บริเวณคลองตาเนียม ขุดลงไปประมาณสองวาก็สามารถหลบกระสุนปืนและระเบิดได้ มีการ สร้างบ้านโดยการปูด้วยฟากและปูเสื่อนอนและผู้ที่ออกไปหา กับข้าวก็ต้องอาศัยการหากินในป่า เช่น มัน มะพร้าว กกล้วย มะกอก น้อยหน่า มากิน และข้าวที่ปลูกไว้ก็ออกมาทำต่อไม่ได้ จึงไม่ได้กินข้าวที่ตนปลูกไว้ เพราะต้องวิ่งหลบหนีจากกระสุนปืนและระเบิดที่ตั้งอยู่เป็นระยะๆ เวลาหุงข้าวหรือต้มกล้วย (กินกับมะพร้าว) ก็ต้องนำกระสอบป่านมาพาดให้ควันกระจายลง เนื่องจากหากมีควันลอยขึ้นแล้วมีคนเห็นก็อาจถูกยิงหรือถูกขว้างด้วยระเบิด เมื่อสงครามสิ้นสุดลงชาวอูรักลาไวย์ก็ยังอาศัยอยู่บริเวณคลองคลองตาเนียมต่อ และบางคนก็ยังทำไร่ต่อไป เนื่องจากกลัวว่าจะมีสงครามและระเบิดกลับมาอีกครั้ง” (นายสน บางจาก อายุ 73 ปี, สัมภาษณ์ 31 มีนาคม 2551) เหตุการณ์ที่สำคัญต่อมา คือ การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จเข้ามาเยี่ยมหมู่บ้านของชาวอูรักลาไวย์ เมื่อ ปี พ.ศ.2502 (หนึ่ง ดำรงเกษตร, สัมภาษณ์, 30 มีนาคม 2551)

นอกจากนี้ นันทกา เครืออินทร์ (2553: 70-74) แบ่งประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านชาวอูรักลาไวย์หาดราไวย์ ได้เป็น 3 ยุค คือ

1) ยุคของการเดินทาง (พ.ศ.2383 – พ.ศ.2502)

ก่อนปี พ.ศ.2383 ชาวอุรุกรลาไวยได้เลือกตั้งถิ่นฐานบริเวณหาดราไวย์แบบไม่ถาวร ระยะเวลาต่อมาเมื่อเกิดโรคคหิวห่าระบาด มีผู้คนล้มตายจำนวนมาก บางส่วนจึงมีการอพยพไปตั้งถิ่นฐานบริเวณเกาะเฮและเกาะบอน

ในเวลาต่อมาประมาณปี พ.ศ.2383 จึงมีการย้ายกลับมาอยู่ที่หาดราไวย์ และได้ตั้งถิ่นฐานอย่างถาวร ในขณะเดียวกัน ก็มีคนไทยท้องถิ่นได้เข้ามาสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัยบริเวณใกล้เคียงกัน

พ.ศ.2482 – 2488 ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ชาวอุรุกรลาไวยต้องหลบซ่อนตัวอยู่ในป่าอย่างลำบาก

ต่อมา ช่วงปี พ.ศ.2484 – 2485 กลุ่มชาวมอแกนประมาณ 10 ครอบครัวอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่หาดราไวย์

พ.ศ.2502 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเสด็จพระราชดำเนินมาเยี่ยมเยือนราษฎรในจังหวัดภูเก็ตและทรงเสด็จพระราชดำเนินมาที่บริเวณหาดราไวย์

2) ยุคเอกสารสิทธิที่ดิน (พ.ศ.2523 - 2539)

เมื่อประมาณปี พ.ศ.2523 ชาวอุรุกรลาไวยและชาวมอแกนส่วนหนึ่งได้รับบัตรประจำตัวประชาชน

ในปี พ.ศ.2526 ที่ดินที่ชาวอุรุกรลาไวยอาศัยอยู่ถูกครอบครองโดยคนไทยท้องถิ่น และส่งผลให้ชาวอุรุกรลาไวยอยู่อย่างลำบากในที่ดินของตนเองแต่ไม่ได้เป็นเจ้าของตามกฎหมาย

และเมื่อปี พ.ศ.2539 มีการเรียกร้องสิทธิในที่ดินระหว่างชาวบ้านกับเจ้าของที่ดิน โดยมีองค์กรเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนเข้ามาช่วยเรียกร้อง แต่ก็ยังไม่ได้ข้อยุติ

3) ยุคปัจจุบัน (พ.ศ.2544 - 2550)

ประมาณปี พ.ศ.2544 เป็นต้นมา การท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ตขยายตัวมากขึ้น รวมทั้งในพื้นที่หาดราไวย์มีธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเกิดขึ้น พื้นที่ของหมู่บ้านทางทิศตะวันออกจึงถูกสร้างเป็นรีสอร์ทและสปาขนาดใหญ่ เจ้าของที่ดินพยายามปิดกั้นไม่ให้ชาวบ้านใช้หรือสัญจรผ่านพื้นที่ดังกล่าว แต่พื้นที่ด้านในสุดของแหลมราไวย์ ซึ่งใกล้กับรีสอร์ทและสปาดังกล่าว เป็นที่ตั้งของศาลพิธิประจำหมู่บ้านและเป็นพื้นที่ถักไซ เครื่องมือจับปลาของคนในหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงไม่ยอมให้ปิดทางสัญจร จนเกิดการประท้วงขึ้น เจ้าของรีสอร์ทและสปาจึงต้องเปิดทางให้ชาวบ้านสัญจรได้ต่อไป

ต่อมา เมื่อปี พ.ศ.2547 เกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติภัยสึนามิขึ้นในพื้นที่บริเวณ 6 จังหวัดทางภาคใต้ฝั่งทะเลอันดามัน กลุ่มชาวเลทั้ง 3 กลุ่ม จึงมีหลายภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนได้เข้ามาให้ความช่วยเหลือ และชาวอุรักลาไวย์ได้เข้ามามีบทบาทในการร่วมแสดงความคิดเห็นในเวทีสาธารณะและกล้าที่จะติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐมากขึ้น

ปัจจุบัน (พ.ศ.2550) ชุมชนหาดราไวย์ ประกอบด้วยชาวอุรักลาไวย์ ชาวมอแกน และคนไทยเข้ามาตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างแออัดคับแคบ

3) การทำมาหากินและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ใช้ในการทำมาหากิน

ทรัพยากรในทะเลและพื้นที่ตั้งหมู่บ้านของชาวอุรักลาไวย์ในอดีตมีความอุดมสมบูรณ์ ชาวอุรักลาไวย์สามารถหาอาหารได้ง่าย มีการนำเอาข้าวของที่หาได้จากทะเลไปแลกเปลี่ยนและอาหารต่างๆ จากชาวนาชาวสวนในพื้นที่ใกล้เคียง แม้จะมีความอุดมสมบูรณ์และสภาพการดำรงชีวิตของชาวอุรักลาไวย์ในอดีตและปัจจุบันจะมีความแตกต่างกัน แต่ชาวอุรักลาไวย์ก็สามารถดำรงชีวิตอยู่ในพื้นที่หาดราไวย์มาตราบจนกระทั่งปัจจุบัน เนื่องด้วยเหตุผลที่เห็นว่าเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมต่อการตั้งถิ่นฐานและการดำรงอยู่ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของตน

ในอดีต ชาวอุรักลาไวย์ทำมาหากินโดยการดำหอย ตกเบ็ด ทำไซไม้ไผ่ และมีการเดินทางไปหากินด้วยวิธีการไปบ่กักตามสถานที่ต่างๆ รวมทั้งด้านตะวันตกของเกาะภูเก็ต เช่น ไปลากปลาซากที่หาดป่าตอง ไปทำไซไม้ไผ่ที่หาดกะตะ หาดกะรน หาดบางเทา หาดกมลา หาดในยาง หาดสาคร เป็นต้น การเดินทางไปบ่กักในสถานที่ดังกล่าว ชาวอุรักลาไวย์จะเดินทางไปในช่วงเวลาที่ชาวอุรักลาไวย์เรียกว่า “ยามว่าง” เป็นช่วงฤดูที่ไม่มีฝนตก ไม่มีลม เมื่อถึงฤดูกาลที่มีพายุแรงจนไม่สามารถออกไปหากินได้ ชาวอุรักลาไวย์ก็จะหาหอยอยู่บริเวณชายหาดหน้าบ้านหรือออกไปทำมาหากินไม่ไกลนัก

นอกจากนี้ ชาวอุรักลาไวย์ยังเดินทางไปหากินในสถานที่ที่อยู่ไกลจากหมู่บ้าน โดยผู้ที่มีเรือใหญ่จะเดินทางโดยการแล่นใบ ในขณะที่มีลม หากไม่มีลมก็จะเชิยงเรือไปหากินบริเวณเกาะยาว ทับละมุ หมู่เกาะสิมิลัน หมู่เกาะสุรินทร์ บางคนก็เดินทางไปถึงประเทศพม่า การเดินทางไปหากินในลักษณะนี้ ชาวอุรักลาไวย์จะไปพักอาศัยอยู่ในเรือ แต่หากหาสัตว์ทะเล เช่น ปลิงได้จำนวนมาก ก็จะขึ้นไปนอนบนบกเพื่ออย่างปลิงและเฝ้าปลิง โดยการปูเสื่อนอน บริเวณชายหาด

ในอดีตเมื่อชาวอูรักลาไวย์หาตราไวร์นำของที่หามาได้กลับมาที่บ้านก็จะนำของต่างๆ เช่น ปลาตัวเล็ก นำมาทำเป็นพวงและนำมาแขวนไว้ที่ราวที่ติดด้วยตะปูไว้ที่ต้นพุทรา ซึ่งเป็นที่ขายของตั้งอยู่ที่หน้าหาด ราคาปลาขายตั้งแต่พวงละ 1.5-5 บาท ขึ้นอยู่กับชนิดของปลา จะมีการตั้งราคาปลาบางชนิด เช่น ปลาหางแข็งตัวโตตัวละ 2.50 บาท โดยจะมีคนในเมือง และบุคคลภายนอกเข้ามาซื้อ หรือใช้ระบบแลกเปลี่ยนเช่นปลา 1 พวง สามารถแลกข้าวสารได้ 3 กิโลกรัม

สำหรับการทำมาหากินทางทะเลนั้น ชาวอูรักลาไวย์จะดูน้ำขึ้น-น้ำลง ดูจากลม เช่น ถ้าเป็นมรสุมตะวันออกและอยู่ในช่วงน้ำขึ้น การออกทะเลจะยากลำบากเพราะคลื่นแรง โดยน้ำจะดึงคลื่นให้ม้วนขึ้น แต่ช่วงเวลาน้ำลง ลมจะพัดกระแสน้ำไหลไปยังอีกฝั่ง ทำให้คลื่นไม่แรง ถ้าเป็นมรสุมตะวันตกแล้วน้ำไหลเชี่ยวและเฉียดซึ่งอาจจะตีเรือให้คว่ำได้ นอกจากนี้ชาวอูรักลาไวย์จะดูว่าฝนตกหนักหรือไม่โดยดูจากลม หากเห็นว่าสภาพท้องฟ้าเป็นผืนแดงริมขอบน้ำทางทิศตะวันตก มีเมฆมากก็เชื่อว่าจะเกิดพายุ ชาวอูรักลาไวย์จะไม่ออกทะเล แม้ว่าสังคมจะมีความเจริญขึ้นและชาวอูรักลาไวย์มีเครื่องมือในการทำมาหากินที่มีความทันสมัยมากขึ้น แต่ก็ยังมีชาวอูรักลาไวย์ บางคนที่ยังถือปฏิบัติตามรูปแบบความเชื่อเดิม บางคนอาจมีการปรับเปลี่ยนเวลาในการออกไปหากินตามความเหมาะสม และยังคงดูจากลมและคลื่น หรือฟังรายงานสภาพอากาศจากกรมอุตุนิยมวิทยา ประกอบการตัดสินใจร่วมกัน

ชาวอูรักลาไวย์ที่หาตราไวร์เลิกไปบ่กักเนื่องจากการมีกฎหมายข้อห้ามเกี่ยวกับการหากินในทะเล และมีการประกาศให้พื้นที่ต่างๆ เป็นเขตอนุรักษ์มากขึ้น ชาวอูรักลาไวย์จึงเข้าไปทำกินได้อย่างลำบาก ทำให้ชาวอูรักลาไวย์ไม่กล้าที่จะออกไปหากินในบริเวณที่ไกลๆ เหมือนเช่นเดิม แม้การออกทะเลบริเวณหน้าหมู่บ้าน ชาวอูรักลาไวย์ก็อาจต้องเสี่ยงกับการถูกจับ นอกจากนี้จะมีการประกาศพื้นที่เขตหวงห้ามแล้ว การส่งเสริมการท่องเที่ยวก็ส่งผลให้ชาวอูรักลาไวย์ทำมาหากินอย่างลำบากขึ้น เพราะมีข้อห้ามไม่ให้จอดเรือหรือทำมาหากินบริเวณที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือชายฝั่งที่มีรีสอร์ทเช่นกัน

นอกจากชาวอูรักลาไวย์จะมีอาชีพหลักด้านการทำมาหากินในทะเลแล้วนั้น ชาวอูรักลาไวย์บางคนก็ยังมีการทำงานประเภทอื่น ได้แก่ รับจ้างปอกมะพร้าวตามสวน ได้รับค่าจ้างลูกละ 3 สตางค์ บางคนรับจ้างป็นต้นมะพร้าว หาบมะพร้าว รับจ้างถางป่า ถางหญ้า ถอนหญ้า ถอนข้าวและเก็บเกี่ยวข้าว ซึ่งเป็นการทำงานรับจ้างทุกประเภทที่มีการจ้างและบางคนก็ไปทำสวนที่เกาะบอน บางคนทำไร่ข้าว ไร่ข้าวโพดในสถานที่ใกล้เคียงกับหมู่บ้าน เช่น มีการไปทำไร่ที่คลองตาเนียม ในสมัยเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่สอง และบางคนก็ไปทำไร่

ที่เกาะแก้ว พอเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จก็กลับบ้าน ซึ่งการไปทำไร่ที่เกาะแก้ว ชาวอุรุกรลาไวยไปสร้างบ้าน แต่ไม่มีน้ำดื่มมาใช้ ชาวอุรุกรลาไวยจึงไม่เลือกสถานที่นี้เป็นสถานที่ในการตั้งถิ่นฐาน

ในอดีตชาวอุรุกรลาไวยในพื้นที่หาดราไวย์ทำไร่ข้าว ซึ่งส่วนใหญ่จะทำที่เกาะบอน เกาะแก้ว เกาะเฮ เกาะโหลน “ชาวอุรุกรลาไวยบางคนเคยไปทำไร่ที่เกาะแก้ว คลองตาเนียม และเกาะบอน ซึ่งจะมีการทำไร่ปีละครั้ง โดยเดินทางไปทำไร่ในช่วงเดือน 3 และข้าวจะสุกในเดือน 5 เมื่อเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จก็เดินทางกลับบ้านที่หาดราไวย์ และบางคนก็ได้ปลูกพืชผักต่างๆ เช่น พริก มะเขือ มะพร้าว ไร่ที่นั่นด้วย” (สน บางจาก, สัมภาษณ์, 30 มีนาคม 2551) และบางคนที่เคยไปทำไร่ตามสถานที่ต่างๆ ประมาณ 2-3 ปี เมื่อเห็นว่าต้นข้าวไม่ค่อยเจริญเติบโต จึงเปลี่ยนสถานที่ไปเรื่อยๆ (อาหลิน หาดทรายทอง, สัมภาษณ์, 30 มีนาคม 2551)

3. การตั้งถิ่นฐานในพื้นที่หาดสะป่า

1) ข้อมูลทั่วไปหมู่บ้านชาวอุรุกรลาไวยหาดสะป่า

หมู่บ้านชาวอุรุกรลาไวยหาดสะป่า ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ต.เกาะแก้ว อ.เมือง จ.ภูเก็ต มีเนื้อที่ประมาณ 3 ไร่ (จิตติ ประมงกิจ, สัมภาษณ์, 3 เมษายน 2552) มีประชากรทั้งหมดประมาณ 221 คน (สิทธิ์ ประมงกิจ, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2553) ความหนาแน่นของประชากรโดยเฉลี่ยประมาณ 73.7 คนต่อไร่ บ้านสะป่าห่างจากตัวเมืองภูเก็ต ประมาณ 7 กิโลเมตร หมู่บ้านมีลักษณะภูมิประเทศเป็นอ่าว ด้านหน้าหมู่บ้านติดกับทะเล ชาวอุรุกรลาไวยหาดสะป่ามีการปลูกบ้านเรียงรายอยู่ในทะเลจรดมาจนถึงบริเวณคลองและป่าชายเลน ด้านหลังหมู่บ้าน

ชาวอุรุกรลาไวยหาดสะป่าส่วนใหญ่ มีอาชีพหลัก คือ การประมง ส่วนใหญ่จะนิยมหาหอย ส่วนอาชีพทำลอบมีเพียง 2-3 หลังคาเรือนเท่านั้น และบางคนมีอาชีพเสริมได้แก่ อาชีพรับจ้าง เช่น รับจ้างตัดหญ้า รับจ้างต๋อยหอย รับจ้างเก็บหอยแครง รับจ้างวางอวน เป็นต้น

ด้านการศึกษา นักเรียนชาวอุรุกรลาไวย เข้าเรียนที่โรงเรียนบ้านสะป่ามงคลวิทยา ตั้งอยู่ที่บริเวณหมู่บ้านสะป่า ซึ่งไม่ไกลจากหมู่บ้านของชาวอุรุกรลาไวยมากนัก นักเรียนส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 และมีบางคนศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และสายอาชีพศึกษา

ด้านศาสนา ชาวอูรักลาไวยหาดสะป๋า ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และด้านการ
ใช้ภาษาในการสื่อสาร ปัจจุบันชาวอูรักลาไวยหาดสะป๋าส่วนใหญ่ทั้งรุ่นผู้ใหญ่จนถึงรุ่นเด็ก
ยังมีการสื่อสารกันภายในกลุ่มของตน โดยใช้ภาษาอูรักลาไวยและสื่อสารกับบุคคลภายนอก
โดยใช้ทั้งภาษาไทยกลางและภาษาท้องถิ่นภาคใต้

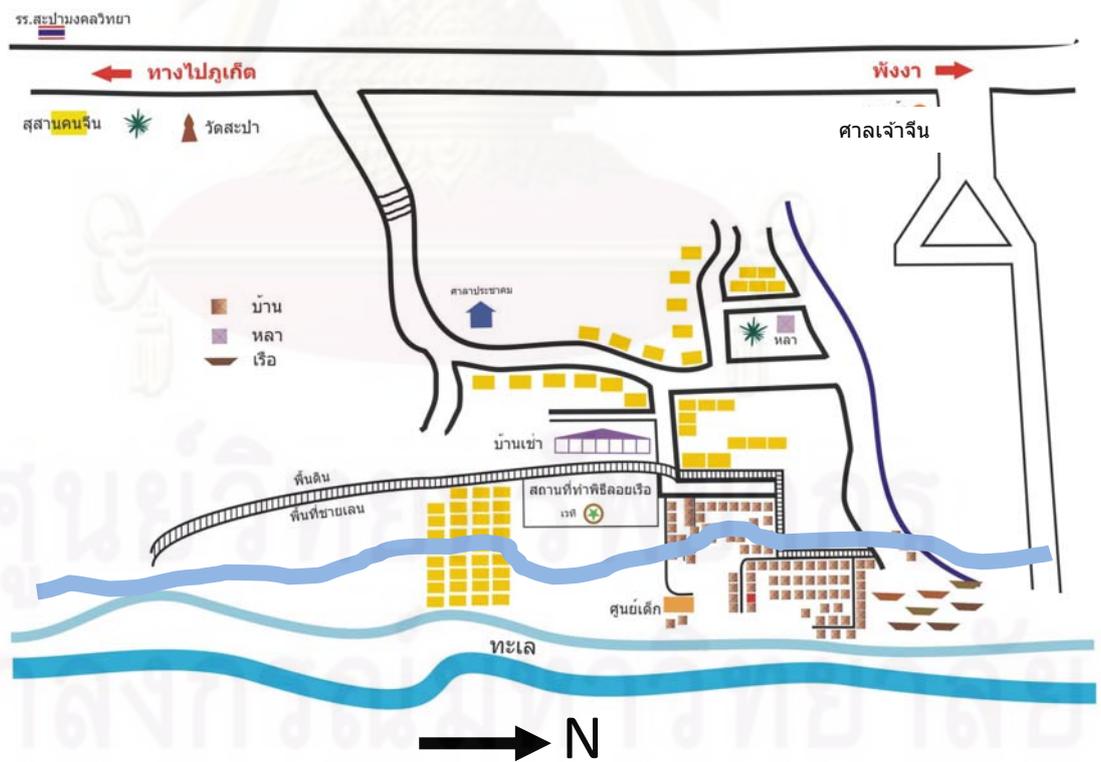
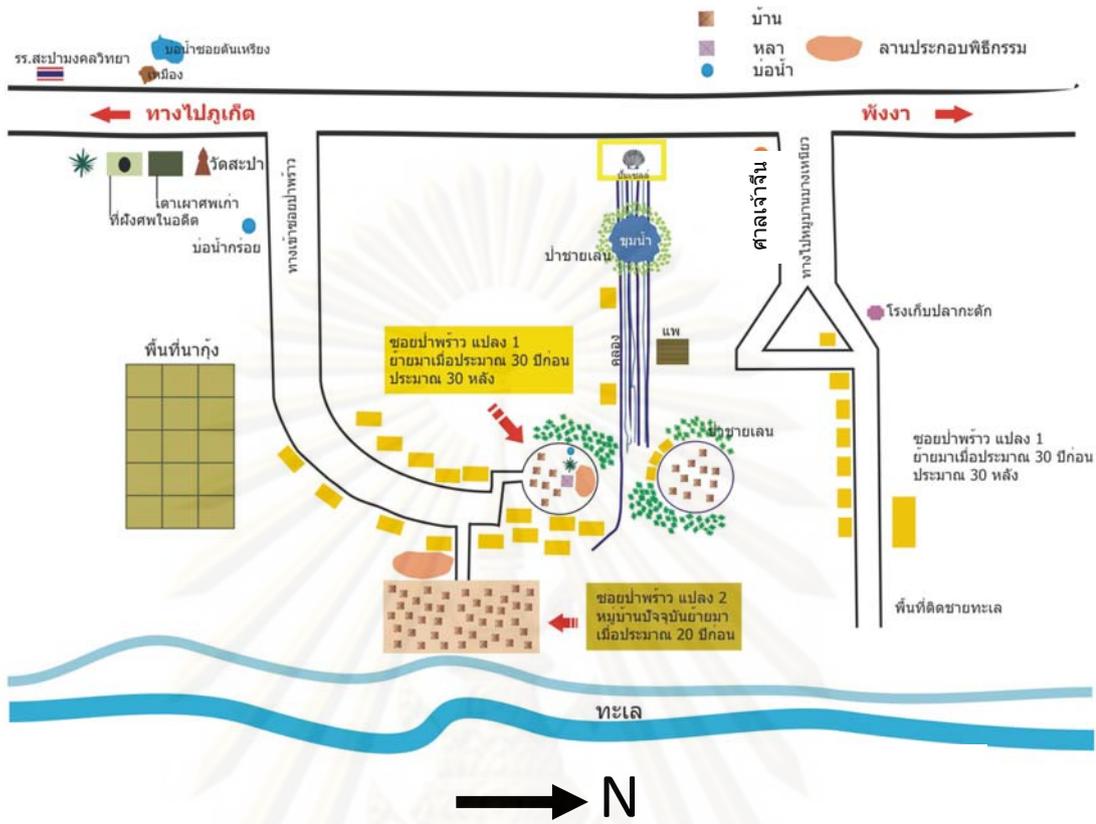

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ที่ 7 แสดงภาพถ่ายทางอากาศหมู่บ้านสะป่า จาก มูลนิธิชุมชนไท

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ที่ 8 แสดงพัฒนาการของหมู่บ้านชาวอุรักลาไวยหาดสะป่า
(ภาพบน: หาดสะป่าในอดีต ภาพล่าง: หาดสะป่าในปัจจุบัน)

ด้านสิทธิความเป็นคนไทย ชาวอุรุกรลาไวย หาดสะป่าในปัจจุบันส่วนใหญ่ ได้รับสิทธิความเป็นคนไทยโดยการมีบัตรประจำตัวประชาชน แต่มีชาวอุรุกรลาไวยประมาณ 17 คน ที่ยังไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน¹ เนื่องจากเป็นผู้ที่มีปัญหาอันสืบเนื่องมาจากการที่พ่อแม่ไม่ได้แจ้งเกิด ไม่มีทะเบียนบ้าน จึงไม่มีเอกสารใดๆ จากทางราชการ เมื่อพ่อแม่เสียชีวิต ไม่มีผู้แจ้งเกิด จึงเกิดปัญหาอื่นๆ ตามมา เช่น ไม่ได้รับการศึกษา ปัญหาการได้รับบริการ สาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา เป็นต้น และในปัจจุบัน มีชาวอุรุกรลาไวยจำนวน 13 หลังคาเรือน ที่มีบ้านเลขที่ มีทะเบียนบ้าน มีชาวอุรุกรลาไวยจำนวน 34 หลังคาเรือน ที่มีบ้านเลขที่ชั่วคราว และมีชาวอุรุกรลาไวยอีกจำนวน 6 หลังคาเรือนที่ไม่มีบ้านเลขที่ ไม่มีทะเบียนบ้านเป็นของตนเอง จึงต้องแจ้งชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านของผู้อื่นและแม้ว่าบางคนจะมีการแต่งงานจนย้ายครอบครัวออกไป แต่ก็ยังมีรายชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านของพ่อแม่

สาเหตุที่ชาวอุรุกรลาไวยบางคนมีบ้านเลขที่ มีทะเบียนบ้าน เกิดจากการที่บุคคลเหล่านี้มีการดำเนินการขอมีบ้านเลขที่ตั้งแต่อาศัยอยู่ที่บ้านบางเหนียว เมื่อย้ายที่อยู่มาจนถึงที่ปัจจุบัน จึงทำการขอโอนโดยขอให้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านดั้งเดิม และการที่บางคน

---

¹ การแก้ปัญหาเกี่ยวกับการไม่มีบัตรประจำตัวประชาชนและไม่มีบ้านเลขที่ ไม่มีทะเบียนบ้าน ให้กับชาวอุรุกรลาไวย ในปัจจุบัน มีเจ้าหน้าที่จากมูลนิธิชุมชนไท เข้ามาให้ความช่วยเหลือในการผลักดัน แก้ไขปัญหาให้กับชาวอุรุกรลาไวยโดยเป็นผู้ที่ทำการติดต่อกับหน่วยงานราชการ ซึ่งในการดำเนินการนั้น จะต้องมีการสืบสวนและหาพยานหลักฐานเพื่อแสดงว่าชาวอุรุกรลาไวยที่ยังตกหล่นนั้น เป็นบุคคลในพื้นที่ หาดสะป่า โดยการหาบุคคลที่สามารถมาทำการยืนยัน รับรองบุคคลเหล่านั้นว่าเป็นบุคคลที่คลอดและอาศัยอยู่ในหาดสะป่าอย่างแท้จริง เช่น คนเฒ่าคนแก่ หมอตำแย แต่ทั้งนี้ การที่หมอตำแย ผู้ซึ่งทำคลอดให้กับบุคคลต่างๆ ในอดีต ได้เสียชีวิต จึงแก้ปัญหาโดยการนำเอาลูกศิษย์ของหมอตำแย ชื่อว่า นางเหนียม ผู้ซึ่งได้รับ มอบวิชาความรู้มาจากหมอตำแย และนำบุคคลต่างๆ เช่น ลูกของหมอตำแย พร้อมทั้งนำสำเนาบัตร ประจำตัวประชาชนของหมอตำแย (นางเหนียม) และต้องถ่ายรูปคนที่ยังไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน จำนวน 1 รูป และได้รับความช่วยเหลือจากนายอภิรักษ์ รุ่งรังสินธุ์ ผู้ซึ่งเป็นกำนันในพื้นที่หาดสะป่าในอดีต ได้เข้ามาช่วยเหลือโดยการยืนยันถึงการเกิดและอยู่อาศัยในพื้นที่หาดสะป่า โดยการแก้ปัญหาดังกล่าว กำลังอยู่ในระหว่างการดำเนินการ และการแก้ปัญหาเรื่องการ มีบ้านเลขที่ การมีทะเบียนบ้านเป็นของตนเองนั้น กำลังอยู่ในระหว่างการดำเนินการ ซึ่งได้รับการยินยอมจากอำเภอ ให้ชาวอุรุกรลาไวยมีบ้านเลขที่ชั่วคราว ซึ่งในการแก้ปัญหาให้ชาวอุรุกรลาไวยมีบ้านเลขที่หมดทั้งหมู่บ้านนั้น มูลนิธิชุมชนไทแจ้งว่า จะต้องมีการบรรจุ บุคคลตกหล่นหรือคนที่ยังไม่มีบัตรประจำตัวประชาชนให้หมดก่อนจึงจะสามารถขอบ้านเลขที่ และทำทะเบียนบ้านให้ได้ (สิทธิ ประมงกิจ, สัมภาษณ์, 20 สิงหาคม 2551)

มีบ้านเลขที่ชั่วคราว เกิดจากการที่มีการดำเนินการขอมีทะเบียนบ้านในขณะที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ปัจจุบัน ซึ่งเป็นพื้นที่ของกรมเจ้าท่า ซึ่งแม้ว่าจะมีการอนุญาตให้ชาวอุรักลาไวยอาศัยอยู่ในพื้นที่ แต่ก็ต้องทำเป็นบ้านเลขที่ชั่วคราว

ด้านสาธารณูปโภค ชุมชนอุรักลาไวยหาดสะปำ ไม่มีปัญหาขาดแคลนด้านไฟฟ้าและประปา แต่ทั้งนี้การที่ชาวอุรักลาไวยอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมากและมีปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในที่อยู่อาศัย และบางคนที่ยังไม่ได้รับสิทธิความเป็นคนไทย ทำให้ต้องประสบปัญหาด้านนี้คือ แม้จะสามารถใช้บริการไฟฟ้าได้อย่างสะดวก แต่ก็ต้องเสียค่าไฟฟ้าในราคาที่สูง เนื่องจากในหมู่บ้านจะต้องพ่วงต่อไฟฟ้ากันประมาณ 4-6 หลังคาเรือน ต่อมิเตอร์ไฟฟ้า 1 เครื่อง โดยครอบครัวที่ไม่มีบ้านเลขที่ก็จะต้องต่อพ่วงไฟฟ้าจากบ้านผู้อื่น ทำให้ชาวอุรักลาไวยมีค่าใช้จ่ายด้านค่าไฟฟ้าในราคาที่สูงมาก

ชุมชนอุรักลาไวย หาดสะปำ มีสถานที่สำคัญดั้งเดิมของชุมชน ดังนี้

1) หลา หรือที่ชาวอุรักลาไวยเรียกว่า “บาไล้ ดาโต๊ะ” เป็นที่อยู่ของดาโต๊ะปรีร์รา และโต๊ะมิซาร์ ซึ่งเป็นเจ้าที่ เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ดูแลพื้นที่ที่ชาวอุรักลาไวยอาศัยอยู่ในหาดสะปำ และเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวอุรักลาไวยให้ความเคารพบูชา และเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมสำคัญของชาวอุรักลาไวยหาดสะปำ โดยหลาดั้งอยู่บริเวณต้นไทรริมคลอง

2) ลานทำพิธีกรรมดั้งเดิม ชาวอุรักลาไวยใช้ประโยชน์จากพื้นที่ในการประกอบพิธีกรรมตั้งแต่เริ่มตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณบ้านบางเหนียวและซอยป่าพร้าว โดยมีลานประกอบพิธีกรรมตั้งอยู่บริเวณด้านหน้าของที่ตั้งหลา และเมื่อย้ายมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่สถานที่ริมทะเลในปัจจุบัน ซึ่งเป็นสถานที่ที่เรียกว่า ซอยป่าพร้าว (แปลง 2) ในระยะแรก ลานประกอบพิธีกรรมตั้งอยู่บริเวณด้านหน้าทางเข้าหมู่บ้าน แต่ต่อมา เมื่อประมาณกว่า 10 ปีที่ผ่านมา เมื่อมีบุคคลภายนอกเข้ามาอาศัยอยู่รวมภายในบริเวณเดียวกันมากขึ้น ส่งผลให้มีการใช้ประโยชน์จากลาน ซึ่งเป็นพื้นที่ว่างดังกล่าวในการสร้างบ้านเรือน ชาวอุรักลาไวยจึงไม่มีลานประกอบพิธีกรรมและส่งผลให้ต้องหยุดประกอบพิธีกรรมภายในหมู่บ้านของตน โดยต้องไปทำพิธีกรรมลอยเรือร่วมกับชาวอุรักลาไวยที่แหลมตุ๊กแก (จิตติ ประมงกิจ, สัมภาษณ์, 3 เมษายน 2552)

2) ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่หาดสะปำ

วิสิฐฐ์ มະยะเฉียว (2532: 222) กล่าวไว้ว่า “กลุ่มที่บ้านสะปำ เป็นกลุ่มที่อพยพแยกออกมาจากกลุ่มที่เกาะสิเหร่ เพราะที่สะปำมีหอยแครงมาก แต่ก็ยังไปมาหาสู่กับชาวเล

ที่เกาะสิเหร่อยู่บ่อยๆ” ซึ่งตรงกับคำบอกเล่าของชาวอุรูกลาไวย์ว่าพวกที่อาศัยอยู่ในบริเวณหาดสะป่า ในอดีตส่วนใหญ่จะเริ่มตั้งพักอาศัยอยู่ที่เกาะร้าง (ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็ยังอาศัยอยู่ที่เกาะร้าง) แต่เมื่อประสบกับปัญหาทำให้ชาวอุรูกลาไวย์ต้องย้ายมาอยู่ที่บริเวณแหลมตุ๊กแกในปัจจุบัน ต่อมาบางคนก็ย้ายไปอยู่ที่หาดสะป่า ซึ่งบุคคลที่ถือว่าเป็นรุ่นบุกเบิกในการเข้ามาอาศัยอยู่ที่หาดสะป่าในขณะนั้นจากคำบอกเล่า มีจำนวน 4 คน ได้แก่ หลังที่ 1 ชื่อ นายสุวรรณ หลังที่ 2 ชื่อ บังแอ หลังที่ 3 ชื่อ นางลำนะ (แม่ของนายสิทธิ ประมงกิจ) และหลังที่ 4 ชื่อ นายมะรุตเหียม

การที่มีชาวอุรูกลาไวย์เข้ามาอาศัยอยู่ในหาดสะป่าเพียง 4 หลังคาเรือนในระยะแรก เนื่องจากคนที่บุคคลอื่นๆ ยังอาศัยอยู่ที่เกาะร้าง แต่ต่อมาหลังจากที่บุคคลกลุ่มนี้เข้ามาอาศัยอยู่ได้ประมาณ 1 ปี ชาวอุรูกลาไวย์ก็ค่อยๆ เดินทางตามมาอยู่ที่หาดสะป่ามากขึ้น จนถึงปัจจุบัน บริเวณหาดสะป่ามีชาวมุสลิมอยู่มากเช่นกัน และชาวอุรูกลาไวย์กล่าวว่า แม้ว่าคำนำหน้าชื่อของชาวอุรูกลาไวย์บางคนจะมีการเรียกว่า “บัง” นำหน้า แต่พวกตนก็ไม่ใช้ชาวมุสลิม ซึ่งคำว่า บัง เป็นคำที่เรียกชาวอุรูกลาไวย์โดยทั่วไปจนถึงปัจจุบัน (สิทธิ ประมงกิจ, สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2550)

ชาวอุรูกลาไวย์ได้โดยย้ายมาอยู่บริเวณนี้มาเป็นเวลานานแล้ว และมีพื้นที่อยู่อาศัยคือบริเวณบ้านบางเหนียว ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ซึ่งตั้งอยู่ตรงข้าม คนละฝั่งกับที่ตั้งหลาในปัจจุบัน โดยมีคลองกั้นกลางระหว่างพื้นที่บ้านบางเหนียวกับซอยป่าพร้าว หมู่บ้านของชาวอุรูกลาไวย์ตั้งอยู่ติดกับทะเล แต่หมู่บ้านของคนไทยตั้งอยู่บริเวณถนนใหญ่ และสภาพพื้นที่ในขณะนั้นเป็นป่าโกงกาง ชาวอุรูกลาไวย์จึงเข้ามาถางป่าอยู่ร่วมกัน แต่หลังจากที่อยู่มาเรื่อยๆ บุคคลภายนอกก็ได้ขยายเข้ามาอยู่อาศัยมากขึ้น บางคนก็เข้ามาซื้อที่ดิน สร้างบ้านเพิ่มขึ้นชาวอุรูกลาไวย์จึงต้องเปลี่ยนที่อยู่ใหม่ และบางคนเห็นว่าพื้นที่บริเวณซอยป่าพร้าว มีสภาพดีกว่าบ้านบางเหนียว และมีผู้นำหมู่บ้านบอกให้เข้ามาอยู่ ชาวอุรูกลาไวย์จึงย้ายเข้ามาอยู่ที่บริเวณต้นไทร เป็นสถานที่แห่งที่ 2 บริเวณที่ตั้งหลาของหมู่บ้าน (หรือที่ชาวอุรูกลาไวย์ในบริเวณนั้นเรียกว่า “ซอยป่าพร้าว” แต่เมื่อก่อนเรียกว่า “ปากทางต้นขาม” แต่ปัจจุบันไม่มีต้นมะขามอยู่แล้วจึงเรียกว่า “ซอยป่าพร้าว”)

ในอดีต พื้นที่บริเวณบ้านบางเหนียวและซอยป่าพร้าว เป็นพื้นที่ชุมเหเมืองมีป่าชายเลน ทำให้มีบุคคลภายนอกเข้าไปสร้างบ้าน โดยบางคนก็บุกรุกเข้าไปภายในหมู่บ้านเรื่อยๆ จนมีจำนวนบ้านเพิ่มขึ้นและมีการขยายหมู่บ้าน และเมื่อที่ดินกลายเป็นของบุคคลภายนอกและมีการกั้นกำแพงเขตแดน ส่งผลให้ชาวอุรูกลาไวย์ไม่มีที่อยู่ จึงต้องถอยออกไปเรื่อยๆ

(บางคนก็ขายที่ดินให้กับบุคคลภายนอก บางคนก็หนี) ในขณะนั้น ภายในพื้นที่ทั้ง 2 แห่ง มีคลอง ซึ่งเป็นทางน้ำขนาดเล็กกั้นกลางระหว่างบ้านบางเหนียวกับซอยป่าพร้าว จึงทำให้ ชาวอุรุกรลาไวยมีการย้ายข้ามคลองจากฝั่งบ้านบางเหนียวมาอาศัยฝั่งซอยป่าพร้าว (ในปัจจุบัน คลองดังกล่าวมีการขุดลอกคลองใหม่ จึงทำให้เรือ เข้า – ออกได้สะดวก เนื่องจาก คลองมีขนาดใหญ่ขึ้น) (สิทธิ ประมงกิจ, สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2550)

ขณะที่ชาวอุรุกรลาไวยเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ซอยป่าพร้าว พบว่า พื้นที่บางส่วน เป็นบ้านของคนไทย แต่บริเวณที่ตั้งหลายยั้งไม่มีใครเข้ามาอยู่ และเมื่อชาวอุรุกรลาไวยเห็นว่าเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมต่อการตั้งถิ่นฐาน แต่ที่ดินบริเวณนี้เป็นของบริษัทเอกชน ผู้ใหญ่บ้าน จึงได้ไปขอความช่วยเหลือจากอำเภอ นายอำเภอจึงไปขอความช่วยเหลือจากนายทุน (เจ้าของบริษัททุ่งคาศาร์เบอร์ในขณะนั้น) โดยแจ้งถึงการที่ชาวอุรุกรลาไวยไม่มีที่อยู่ นายทุนจึงยอมให้ชาวอุรุกรลาไวยอาศัยอยู่ได้โดยชาวอุรุกรลาไวยส่วนใหญ่ยังอาศัยอยู่ที่บ้านบางเหนียว ยังรื้อบ้านมาไม่หมด แต่เมื่อเวลาผ่านไป 2 ปี ชาวอุรุกรลาไวยจึงย้ายมาอยู่ บริเวณนี้ทั้งหมด (มะอิว ประมงกิจ, สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2550)

คำบอกเล่าของบุคคลภายนอก กล่าวว่า พื้นที่ซอยป่าพร้าวที่มีบุคคลกล่าวว่า บางพื้นที่เป็นที่ของนายทุนนั้น เนื่องจากแท้จริงแล้ว พื้นที่เหล่านี้ เป็นที่สาธารณะ แต่เกิดจากการที่มีบุคคลเข้ามาจับจองโดยใช้สิทธิสัมปทานเหมืองแร่ และเมื่อสัมปทานสิ้นสุดลง บุคคลเหล่านี้ ก็ทำการจองพื้นที่ต่อ โดยไม่มีเอกสารสิทธิ แต่ด้านชาวอุรุกรลาไวย ผู้ที่ไม่นิยมการครอบครอง แม้วากลุ่มตนจะสามารถครอบครองได้เช่นกันก็ตาม เมื่อเห็นว่ามีบุคคลเข้าไปใช้ประโยชน์ ก็มีความคิดว่า พื้นที่ดังกล่าวเป็นของบุคคลเหล่านั้น (ธนู แนนเนียน, สัมภาษณ์, 22 มีนาคม 2552)

แม้ว่า นายทุนยอมให้ชาวอุรุกรลาไวยอาศัยอยู่ในพื้นที่ แต่มีข้อแม้ว่าห้ามขาย ให้อยู่ไปเรื่อยๆ และไม่มีเอกสารสิทธิใดๆ ทำให้ชาวอุรุกรลาไวยได้อาศัยอยู่ในบริเวณนี้หลายปี และต่อมาเมื่อบุคคลภายนอกเข้ามาอยู่ร่วมกับชาวอุรุกรลาไวยมีจำนวนมากขึ้น ชาวอุรุกรลาไวย จึงอาศัยอยู่ไม่ได้ เนื่องจากถูกเบียดโดยการปักเขตแดนให้กว้างออกไปเรื่อยๆ และบางคนกล่าวว่า ในขณะที่ชาวอุรุกรลาไวยอาศัยอยู่ที่ซอยป่าพร้าวนั้น นายทุนเจ้าของร้านค้าแพบอกให้ ชาวอุรุกรลาไวยย้ายมาอยู่บริเวณหาด เนื่องจากเจ้าของร้านค้าแพต้องการพื้นที่บริเวณนั้น เพื่อทำร้านขายของและบอกให้ชาวอุรุกรลาไวยไม่ต้องย้ายข้ามคลองกลับไปอยู่ฝั่งบ้านบางเหนียว อีกครั้ง ซึ่งในขณะนั้น พื้นที่บ้านบางเหนียวก็เป็นพื้นที่ของคนไทย ในที่สุดชาวอุรุกรลาไวย ก็ประสบกับปัญหาหนี้สินที่ไปกู้ยืมเงินจากเจ้าแก๊วภายนอกหมู่บ้าน เพื่อนำเงินมาใช้จ่ายและนำเงิน

มาทำเครื่องมือทำมาหากินจนมีจำนวนดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นและไม่มีเงินจ่ายคืน ชาวอุรุกรลาไวย จึงถูกเถ้าแก่ยึดบ้าน ยึดที่ดินที่บริษัทเอกชนให้ชาวอุรุกรลาไวยอาศัยอยู่ และประสบกับปัญหา ไม่มีที่ไปและไม่มีเงิน จึงตัดสินใจย้ายมาอยู่บริเวณหาดสะพานหรือในทะเลในปัจจุบัน

สถานที่ที่ชาวอุรุกรลาไวยอาศัยอยู่เป็นสถานที่แห่งที่ 3 ในขณะนั้น ชาวอุรุกรลาไวย ไม่ได้คำนึงถึงความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่มากนัก แต่เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ง่ายต่อการเคลื่อนย้าย สิ่งของมาจากที่อยู่เดิม ไม่ต้องจ้างรถบรรทุกในการเคลื่อนย้ายสิ่งของและไม่สามารถย้ายไปที่ หาดราไวย์หรือเกาะสิเหร่ได้ เพราะที่นั่นก็มีชาวอุรุกรลาไวยอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก แต่การ ย้ายลงมาอยู่ที่ใหม่ ชาวอุรุกรลาไวยบางคนก็ต้องย้ายอยู่เรื่อยๆ เนื่องจากการถูกบุกรุก จากบุคคลภายนอกกลุ่มตน โดยการเข้ามาสร้างบ้าน กั้นรั้ว กั้นกำแพงเป็นรั้วบ้าน ทำให้ชาวอุรุกรลาไวยต้องถอยร่นลงมาเรื่อยๆ และประสบกับปัญหาเจ้าของที่ดินไม่ยอมให้อยู่อาศัย จึงต้องย้ายลงมาอยู่ด้านนอกซึ่งเป็นบริเวณในทะเลในปัจจุบัน (สิทธิ ประมงกิจ, สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2550)

พื้นที่ที่ชาวอุรุกรลาไวยหาดสะพานอาศัยอยู่ในปัจจุบันเป็นพื้นที่ของกรมเจ้าท่า ซึ่งอนุญาตให้ชาวอุรุกรลาไวยสามารถอาศัยอยู่ได้โดยไม่ต้องจ่ายค่าเช่าที่เพราะเป็นพื้นที่ที่ตั้ง อยู่ในทะเล แต่หากสามารถหาที่อยู่ใหม่ได้ก็ต้องรื้อบ้านในบริเวณนี้ออกไป อย่างไรก็ตาม การอยู่อาศัยนี้ก็ยังไม่มีความมั่นคง เพราะไม่มีเอกสารสิทธิหรือหลักฐานใดๆ (มะอิว ประมงกิจ, สัมภาษณ์, 16 ธันวาคม 2550)

นอกจากนี้ การสอบถามข้อมูลประวัติการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวอุรุกรลาไวย ในพื้นที่หาดสะพานจากคนไทยที่อาศัยอยู่ในหาดสะพานในปัจจุบัน มีบุคคลเพียงไม่กี่คนเท่านั้นที่รับรู้ ข้อมูลด้านนี้ เนื่องจากบุคคลในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เข้ามาอยู่ในพื้นที่ในภายหลัง ซึ่งได้เดินทางมาจากที่อื่นและเข้ามาพักอาศัยอยู่ในพื้นที่หาดสะพาน ซึ่งในขณะนั้นก็พบว่า ก่อนที่ตนจะเข้ามาตั้งถิ่นฐานก็มีชาวอุรุกรลาไวยอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ดังกล่าวมาแล้ว

ในอดีต ชาวอุรุกรลาไวยหาดสะพาน มีอาชีพทำมาหากินทางทะเลเพียงอย่างเดียว เป็นการทำงานแบบไม่มุ่งเน้นการสะสม ทำงานแบบหาเช้ากินค่ำ (ได้ของมาตอนเช้า ก็นำมาขาย จนหมดในตอนเย็น) บางคนก็มีนิสัยรักความสนุกสนาน เมื่อนำของมาขายได้ก็นำเงินไปดื่มสุรา จนทำให้ต้องเป็นหนี้ จึงส่งผลให้บางคนต้องขายที่ดิน หรือยกที่ดินให้กับผู้อื่น เพื่อเป็นการชำระหนี้ และต้องย้ายไปอาศัยอยู่ที่อื่น

วิถีการดำรงชีวิตของชาวอุรุกรลาไวย์ในอดีตที่ต้องเดินทางไปหากินยังสถานที่ต่างๆ ซึ่งต้องมีการย้ายถิ่นอยู่บ่อยครั้งส่งผลให้ลูกหลานชาวอุรุกรลาไวย์โดยส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนหนังสือ เนื่องจากต้องติดตามครอบครัวไปหากินและบางครั้งครอบครัวก็ไม่มีเงินส่งลูกหลานเข้าโรงเรียน

ในระยะหลัง เมื่อชาวอุรุกรลาไวย์ได้ตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรในพื้นที่หาดสะปำ จึงไม่มีการเคลื่อนย้ายไปหากินยังสถานที่ใดมากนัก และจากการที่ผู้ใหญ่บ้านมีความพยายามในการผลักดันเรื่องการศึกษา จึงทำให้ลูกหลานชาวอุรุกรลาไวย์ได้เข้าโรงเรียนมากขึ้น ในปัจจุบัน ชาวอุรุกรลาไวย์ได้รับการศึกษามากขึ้น ทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)

การสอบถามข้อมูลจากคนไทยที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกับหมู่บ้านของชาวอุรุกรลาไวย์ สรุปว่า “ตั้งแต่จำความได้ ก็มีชาวอุรุกรลาไวย์อาศัยอยู่ในหมู่บ้านบางเหนียว มาก่อนแล้ว ซึ่งไม่แน่ใจว่า ชาวอุรุกรลาไวย์อาศัยอยู่ในพื้นที่หาดสะปำมาแล้วกี่ปี แต่คิดว่า ต้องไม่ต่ำกว่า 70 ปีมาแล้ว ที่แน่ๆ คือปี 2517 - 2518 ชาวอุรุกรลาไวย์อาศัยอยู่ที่บ้านบางเหนียว จนมาถึง ประมาณปี 2520 - 2522 ชาวอุรุกรลาไวย์เริ่มทยอยย้ายมาอยู่ที่ซอยป่าพร้าว แปลง 1 และย้ายตามกันมาเรื่อยๆ จนมาอาศัยอยู่ที่ซอยป่าพร้าว แปลง 1 ทั้งหมด ประมาณปี พ.ศ. 2527 และประมาณปี พ.ศ. 2532 ชาวอุรุกรลาไวย์ก็ย้ายมาตั้งถิ่นฐาน อยู่ที่ซอยป่าพร้าว แปลง 2 หรือริมทะเลจนถึงปัจจุบัน (ธนู แนนเนียน, สัมภาษณ์, 22 มีนาคม 2552)

ชาวอุรุกรลาไวย์ที่หาดสะปำประสบกับปัญหาการที่มีบุคคลภายนอกเข้ามาอาศัยอยู่มากขึ้น ประกอบกับการที่ชาวอุรุกรลาไวย์มีสมาชิก มีลูกหลานเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ที่อยู่อาศัยไม่เพียงพอ ชาวอุรุกรลาไวย์จึงต้องถอยร่นออกไปเรื่อยๆ จนมาตั้งถิ่นฐาน ตั้งหมู่บ้านอยู่ในทะเลจนถึงปัจจุบัน

หาดสะปำมีจุดเด่นด้านความสะดวกต่อการทำมาหากิน ทำกินได้คล่อง แม้ว่าจะอยู่ในช่วงที่น้ำลง น้ำแห้งหรือช่วงฤดูแล้งก็ยังสามารถประกอบอาชีพได้ เช่น การหาหอยตลับ หอยแครง หอยชักตีน ฯลฯ ขณะที่การทำมาหากินที่เกาะสิเหร่ต้องเดินทางไปในทะเล เพื่อตกเบ็ด วางไซ ดำหอย แต่ที่หาดสะปำนี้ แม้จะไม่มีเรือก็สามารถทำมาหากินได้

การที่ชาวอุรุกรลาไวย์ไม่เลือกพื้นที่นี้ตั้งถิ่นฐานเป็นสถานที่แรกๆ เนื่องจากในอดีต ชาวอุรุกรลาไวย์นิยมการอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มและต้องการอยู่ในพื้นที่ดั้งเดิมที่บรรพบุรุษ เคยอยู่อาศัยมาก่อน จึงเป็นผลให้ชาวอุรุกรลาไวย์มีการตั้งถิ่นฐานอยู่ในสถานที่เดียวกัน แต่ต่อมา เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นจึงทำให้ต้องมีการแยกย้ายกันไปอยู่ตามสถานที่ต่างๆ

พื้นที่ที่อยู่อาศัยแรกเริ่มหรือที่บางเหนียว มีสภาพพื้นที่เป็นป่ารก ประกอบด้วย ป่าตม (มียางมีพืชมหากินเข้าไปจะทำให้ท้องเสีย) ป่าจาก ต้นปีปี (ภาษาของชาวอุรักลาไวย์) หรือต้นแสม ป่าขี้ไก่ (หรือป่าชายเลน ที่มีตัว “แม่หอบ” ที่ชาวอุรักลาไวย์เรียกว่า ดาตุ๊ก มีลักษณะคล้ายกุ่มน้ำจืด มีก้าม ตัวสีแดง บางตัวมีสีเหลือง มีขนาดใหญ่ ชูดรูอยู่ในป่าชายเลน บริเวณรอบป่ารกจะมีกองโคลนสูงจากพื้นดิน และมีจำนวนมาก จึงเรียกว่า ป่าขี้ไก่ ซึ่งขี้ไก่จะชูดรู และทำให้ระบบนิเวศป่าชายเลนมีความสมบูรณ์) ด้านริมทะเลเป็นชายหาด แต่เมื่อมีการสร้างเหมือง ส่งผลให้น้ำเหมืองไหลลงมาบริเวณป่าโกงกางและชายหาด ต้นแสมและโกงกาง ตายลงและพื้นที่กลายเป็นหาดโคลน

ภายในหมู่บ้านมีทางเดินขนาดเล็ก ในขณะนั้น ยังไม่มีใครเข้ามาอยู่อาศัย พื้นที่บริเวณบ้านบางเหนียวรวมทั้งซอยป่าพร้าวในอดีต เป็นพื้นที่ชุ่มเมืองเดิม (ในปัจจุบัน ถูกถมทับไปหมดแล้ว) เป็นพื้นที่ว่าง (ที่ของรัฐ) มีป่าชายเลน มีคลองขนาดเล็กกั้นกลางระหว่างบ้านบางเหนียวกับซอยป่าพร้าว คลองนี้ไหลมาสิ้นสุดที่ทะเล เป็นคลองขุดที่นำน้ำมาใช้ในการทำเหมือง โดยระยะแรก เป็นเพียงทางน้ำขนาดเล็ก ต่อมาขยายกลายเป็นคลองใหญ่ขึ้นเพราะมีการขุดลอก ขยายคลอง ชาวอุรักลาไวย์ได้เดินทางข้ามคลองจากฝั่งบ้านบางเหนียวเพื่อมาตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณซอยป่าพร้าว ซึ่งในขณะนั้นมีน้ำทะเลขึ้นถึง บางส่วนมีน้ำลึก แต่ต่อมาเมื่อมีการเข้ามาอยู่อาศัยมากขึ้น จึงมีการทับถมจนทำให้ตื้นเขินขึ้นมา และกลายเป็นหมู่บ้านดังเช่นในปัจจุบัน (มะอิว ประมงกิจและหน่อไม้ ประมงกิจ, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2551)

ในระยะแรก เมื่อชาวอุรักลาไวย์เดินทางมาจากเกาะร้างและเริ่มเข้ามาอยู่ในหมู่บ้าน มีบ้านอยู่ 4 หลังคาเรือน เป็นบ้านเล็กๆ มุงด้วยกระเจี๊ยง แต่ต่อมาก็ขยายเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนมีประมาณกว่า 10 หลังคาเรือน บ้านอยู่ไม่ติดกันมากนัก ชาวอุรักลาไวย์ใช้ประโยชน์จากพื้นที่ในการตั้งหลาภายในหมู่บ้าน แต่พื้นที่สุสานหรือที่ฝังศพของชาวอุรักลาไวย์ ตั้งอยู่บริเวณต้นไทร ต้นใหญ่ริมถนนใหญ่หรือบริเวณวัดสะป่าในปัจจุบัน และเมื่อชาวอุรักลาไวย์ย้ายมาตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณซอยป่าพร้าว ที่ฝังศพก็ยังอยู่ที่เดิม แต่มีการย้ายหลาโดยนำไปตั้งไว้บริเวณต้นไทร ภายในหมู่บ้าน

ชาวอุรักลาไวย์ได้ทยอยเดินทางมาเรื่อยๆ จากบ้านบางเหนียว เพื่อมาสร้างบ้านเรือนเป็นกระต๊อบขนาดเล็กในซอยป่าพร้าว มีบ้านประมาณ 30 หลังคาเรือน ต่อมาเมื่อชาวอุรักลาไวย์มีจำนวนมากขึ้น จึงมีการสร้างบ้านอยู่ติดกันมากขึ้น เมื่อบุคคลภายนอก

ได้เข้ามาถิ่นอาณาเขตพื้นที่และทำการถมดินออกมาเรื่อยๆ ทำให้ชาวอุรุกรลาไวย จึงต้องย้ายออกมาสร้างบ้านเรือนอยู่ในทะเลมากขึ้น

ในปัจจุบัน ชาวอุรุกรลาไวยยังคงตั้งหลาในพื้นที่เดิมบริเวณต้นไทร แม้ว่าพื้นที่บริเวณดังกล่าวจะมีเจ้าของแล้วก็ตาม ส่วนสถานที่ฝั่งศพนั้น ในระยะแรกใช้สุสาน บริเวณต้นไทรใกล้วัด แต่เมื่อประมาณ 40 ปีที่แล้ว ได้ย้ายไปใช้สุสานของชาวอุรุกรลาไวย แหลมตุ๊กแก ซึ่งตั้งอยู่ที่เกาะร้าง มีการขุดย้ายซากกระดูกนำไปไว้ที่สุสานเกาะร้าง โดยได้รับความช่วยเหลือจากคนจีน ซึ่งมีจุดประสงค์ในการขุดย้าย เนื่องจากมีความต้องการให้สุสานของชาวอุรุกรลาไวยอยู่แยกกับสุสานของคนจีนอย่างแน่ชัด ไม่ปะปนกัน และในปัจจุบัน พื้นที่เดิมก็กลายเป็นพื้นที่สุสานของคนจีน

สถานที่สำคัญที่หาดสะพานที่เป็นหลักฐานที่แสดงถึงการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่หาดสะพาน ประกอบด้วย

1) หลา ถือเป็นหลักฐานชิ้นสำคัญที่เป็นมรดกที่ทรงคุณค่าต่อจิตใจและการอาศัยอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ของชาวอุรุกรลาไวย เนื่องจากเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับชาวอุรุกรลาไวย หลาดั้งเดิมอยู่ที่บ้านบางเหนียว แต่ต่อมาก็ย้ายมาตั้งอยู่บริเวณต้นไทรที่ซอยป่าพร้าว และยังคงตั้งอยู่จนถึงปัจจุบัน ชาวอุรุกรลาไวยบางคนมีความเชื่อและมีการเล่าสู่กันฟังเกี่ยวกับเรื่องราวของหลาดังกล่าวไว้ว่า “ในขณะที่ชาวอุรุกรลาไวยตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บางเหนียว พื้นที่บริเวณที่มีน้ำทะเลขึ้นถึง ซึ่งตั้งอยู่ใกล้กับคลอง มีตอไม้ตั้งอยู่ ต่อมามีคนในหมู่บ้านฝันว่าให้ยกตอไม้นั้นมา และนำมาตั้งที่หลา จึงทำให้ตอไม้นั้นกลายเป็นที่ตั้งหลา ต่อมาตอไม้นั้นเกิดมีจอมปลวกขึ้นมา จึงมีการทำหลาครอบจอมปลวกนั้นไว้” (มะอิว ประมงกิจและหน่อไม้ ประมงกิจ, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2551)

2) บ่อน้ำ ในขณะที่ชาวอุรุกรลาไวยตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านบางเหนียว ชาวอุรุกรลาไวยใช้น้ำจากบ่อน้ำตื้นเหรียญ ตั้งอยู่หลังศาลเจ้า โดยบ่อน้ำนี้มีอยู่ก่อนที่ชาวอุรุกรลาไวยจะเข้ามาอยู่ในพื้นที่ และยังมีอยู่จนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีการปรับปรุงให้มีสภาพดีขึ้น โดยแบ่งเป็นบ่อน้ำดื่มและบ่อน้ำใช้ และเมื่อชาวอุรุกรลาไวยย้ายมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ซอยป่าพร้าว ชาวอุรุกรลาไวยใช้น้ำจากบ่อน้ำที่ตั้งอยู่บริเวณวัดและเมื่อชาวอุรุกรลาไวยย้ายมาอยู่ ณ สถานที่ในปัจจุบัน ก็ยังใช้น้ำบ่อจากที่วัดจนกระทั่งมีระบบน้ำประปา

3) สุสานเก่า มีที่ตั้งอยู่บริเวณต้นไทรริมถนนใหญ่ข้างวัดสะพาน ในปัจจุบันบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงสุสานเก่าเป็นที่ตั้งของสุสานของคนจีน เพราะในอดีต พื้นที่นี้มีคนจีนเข้ามาอาศัยอยู่ก่อนที่ชาวอุรุกรลาไวยจะเข้ามาตั้งถิ่นฐาน แต่อย่างไรก็ตาม ชาวอุรุกรลาไวยยังให้ความสำคัญ

กับพื้นที่สุสานเก่าว่าเคยเป็นสถานที่ฝังศพของบรรพบุรุษ แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงสถานที่ และมีการขุดย้ายกระดูกไปไว้ที่สุสานเกาะร้างแล้วก็ตาม

4) ต้นไม้เก่าแก่ ต้นไทรที่มีอยู่บริเวณที่ตั้งหลาในซอยป่าพร้าว ถือเป็นต้นไม้เก่าแก่ เป็นหลักฐานที่สำคัญที่แสดงถึงการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่หาดสะปำ เป็นต้นไม้ใหญ่ที่มีอยู่ ก่อนที่ชาวอุรักลาไวย์จะเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่ โดยตอนที่ชาวอุรักลาไวย์ได้ย้ายมาอาศัยอยู่ที่ซอยป่าพร้าว ก็มีต้นไทรอยู่ก่อนแล้ว และชาวอุรักลาไวย์ได้นำหลามาตั้งและสร้างบ้านอยู่อาศัย ในเวลาต่อมา จนมีการย้ายมาตั้งถิ่นฐานบริเวณริมทะเล หลาและต้นไทรก็ยังคงมีอยู่จนถึงปัจจุบัน

3) การทำมาหากินและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ใช้ในการทำมาหากิน

ชาวอุรักลาไวย์ประกอบอาชีพทางทะเลเป็นส่วนใหญ่ เช่น หาหอย หาปลิง ลากอวน กันมาก โดยบางคนไปหากินตามสถานที่ต่างๆ เช่น ไปบ่กัก สถานที่ที่ชาวอุรักลาไวย์ เดินทางไปบ่กัก เป็นพื้นที่ที่เป็นหาดหรือบริเวณริมทะเล ไม่นิยมนอนในเรือ และเป็นสถานที่ที่หากินได้ง่ายเพื่อการวางอวนปลาทรายที่ อ.คุระบุรี จ.พังงา เริ่มเดินทางไปตั้งแต่เดือน 11 และจะกลับมาเยี่ยมหมู่บ้านอีกทีช่วงเดือน 4-5 เดินทางด้วยเรือไปพร้อมกันครั้งละประมาณ 10 ลำ

การไปบ่กักของชาวอุรักลาไวย์หาดสะปำมีหลายเส้นทาง ยกตัวอย่าง เช่น **เส้นทางที่ 1** ชาวอุรักลาไวย์เริ่มเดินทางออกจากหาดสะปำและหากินไปเรื่อยๆ บริเวณแหลมยามู อ่าวบางโรง อ่าวปอ จนถึงบริเวณที่เรียกว่า 3 แหลม ประกอบด้วย แหลมยาง แหลมขาด และแหลมทราย (มีลักษณะเป็นแหลมที่ยื่นอยู่บริเวณทะเล จำนวน 3 แหลม) การเดินทางไปในพื้นที่บริเวณนี้ ชาวอุรักลาไวย์จะไปบ่กักเพื่อทำปลิง ต่อยหอย และบ่กักประมาณ 2 – 3 วัน หลังจากนั้นก็นำของกลับมาขายที่บ้าน และเมื่อขายของหมด จึงเดินทางกลับไปอีกครั้ง แต่ชาวอุรักลาไวย์บางคน หลังจากที่เดินทางกลับมาจากเส้นทางนี้และนำของมาขายจนหมด ก็จะเดินทางไปบ่กัก **เส้นทางที่ 2** โดยเริ่มเดินทางออกจากหาดสะปำ มุ่งหน้าไปยังเกาะนาคาใหญ่ เป็นเส้นทางที่ใช้เดินทางไปยังเกาะยาว (ทั้งเกาะยาวใหญ่และเกาะยาวน้อย) เมื่อหาของได้ตามที่ต้องการก็เดินทางกลับบ้านที่หาดสะปำ

นอกจากนี้ ยังมี **เส้นทางที่ 3** คือการไปบ่กักที่หาดป่าตอง เพื่อไปหาปลาดำปลิง ดำหอยนมสาว หอยมุกโขง ตกเบ็ด หากุ้ง เป็นต้น **เส้นทางที่ 4** คือเดินทางลงใต้ไปท่าฉัตรไชย เกาะพีพี เกาะลันตา โดยมีการสร้างบ้านหลังเล็กๆ มุงด้วยกระเบื้อง เมื่อถึงเวลาที่ จะกลับบ้าน ก็จะรื้อบ้านนั้นเพื่อนำไม้และชิ้นส่วนต่างๆ ของบ้านขึ้นเรือกลับบ้าน ระหว่างการเดินทางและทำมาหากินก็จะพักบริเวณเกาะ เช่น เกาะลัง เกาะนาคา เกาะยาว จ.พังงา

และบริเวณเกาะนัค (ปูเลา ตูโฮะ แปลว่า แหว่ง เพราะคนสมัยก่อนมีอาชีพแทงเต่า ซึ่งในขณะที่กำลังแทงเต่าอยู่นั้น เหล็กแทงเต่า หรือฉมวกแทงเต่า ได้ไปติดอยู่ที่นี้และมีการเล่าต่อกันมาว่า เหล็กนั้นได้กลายเป็นเกาะ จึงมีการเรียกพื้นที่นี้ว่า “ปูเลา ตูโฮะ”) แล้วก็จะเดินทางกลับบ้าน

เส้นทางที่ 5 คือเดินทางไปหากินแถบ จ.ระนอง และประเทศพม่า บางสถานที่เมื่อชาวอุรักลาไวย์พบว่าสามารถเก็บหาอาหารได้ พื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ก็จะเดินทางกลับไปหากินในบริเวณที่เดิมอีกครั้ง และเมื่อได้ของก็นำกลับมาขาย และจะกลับไปหากินโดยการวนเวียนในลักษณะนี้เรื่อย ๆ

แม้ว่า ชาวอุรักลาไวย์จะไปบาคัด โดยการพักอาศัยบริเวณเกาะก็ตาม แต่เกาะบางเกาะ ชาวอุรักลาไวย์จะหากินเพียงอย่างเดียว แต่ไม่พักอาศัย เช่น ที่เกาะแรด เมื่อชาวอุรักลาไวย์หาของเสร็จก็จะเดินทางกลับหรือเดินทางไปพักบริเวณอื่น

ในอดีตชาวอุรักลาไวย์จะไปหากินเพียงอย่างเดียว โดยเดินทางไปอาศัยอยู่ร่วมกันเพียงไม่กี่คน ไม่กี่ครอบครัว ไม่เป็นหมู่บ้าน และพื้นที่ที่ไปบาคัดก็ยังไม่มีการอาศัยอยู่ พื้นที่ยังไม่เป็นเขตอุทยาน ไม่มีร้านอาหารหรือที่พักใดๆ โดยในขณะนั้นหากชาวอุรักลาไวย์ต้องการจับจองพื้นที่ก็สามารถจับจองได้อย่างสะดวกสบายได้ทุกพื้นที่

ในระยะหลัง แม้ว่าชาวอุรักลาไวย์จะมีการตั้งถิ่นฐานเป็นหลักแหล่ง แต่บางคนยังไปหากินที่อื่น เช่น การไปหาหอยตลับ (หอยนางรมเล็ก) แต่ในปัจจุบันมักจะไม่ไปค้างคืน ส่วนใหญ่มักจะไปเช้า กลับเย็น แต่หากจะต้องค้างคืน ก็จะค้างแค่วันเดียวเท่านั้น ชาวอุรักลาไวย์ยกเลิกการหากินแบบการบาคัด เนื่องจาก ปัจจุบัน ของหายาก ประกอบกับการที่พื้นที่ต่างๆ บางพื้นที่มีเจ้าของ บางพื้นที่ถูกกำหนดเป็นเขตอนุรักษ์มากขึ้น ชาวอุรักลาไวย์จึงหันมาหากินแบบเช้ากลับเย็นและบางคนก็หันมาทำงานบนบก บางคนมีอาชีพตัดเตยโองนำมาเย็บแสลงขายให้กับคนไทย ซึ่งการที่พื้นที่ดังกล่าวเป็นดินเค็ม มีน้ำเค็มขึ้นถึง ในอดีต พื้นที่เต็มไปด้วยป่าซีแก่ ปลูกอะไรไม่ขึ้น ประกอบกับชาวอุรักลาไวย์คิดว่าบริเวณนี้เป็นพื้นที่ของรัฐ จึงทำให้กลุ่มคนไม่กล้าที่จะเพาะปลูก เช่น ปลูกข้าว ทำไร่ข้าว หรือกระทำสิ่งใดในพื้นที่นี้

จะเห็นได้ว่าหมู่บ้านของชาวอุรักลาไวย์ที่แหลมตึกแก ราไวย์ และสะปา ล้วนมีลักษณะเหมาะสมที่จะเป็นที่ตั้งถิ่นฐานถาวรของชุมชน บทต่อไปจะเป็นการวิเคราะห์ให้เห็นลักษณะสำคัญเหล่านี้ รวมทั้งความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน และความหมายของภูมินามในภาษาอุรักลาไวย์ แม้ว่าทั้งสามหมู่บ้านจะมีลักษณะร่วมกันหลายประการแต่นี้เวศย่อยๆ ของแต่ละแห่งนั้นแตกต่างกัน ซึ่งส่งผลต่อการทำมาหากินของชุมชนด้วย คือ เกาะสีเห่อเป็นบริเวณหาดทราย มีด้านหลังเป็นป่าโกงกางทำให้ต้องออกทะเลเพื่อตกเบ็ด ดำหอย

วางโซ่จับปลา แต่ในช่วงที่มีพายุ ไม่สามารถออกทะเลได้ ก็สามารถจะใช้ทรัพยากรจากป่าโกงกาง และชายหาดได้ ส่วนที่ราไวย์เป็นชายหาดที่มีแนวปะการังอยู่ด้านหน้า นอกเหนือจากการออกทะเลแล้ว ชาวอุรักลาไวย์ยังสามารถจะหาปู กุ้ง ปลา หอยตามแนวปะการังได้ แต่ในระยะหลังแนวปะการังเสื่อมโทรมลง และหักพังเพราะมีเรือจอด เข้า-ออก และที่สะพานั้น เนื่องจากเป็นหาดโคลนและป่าโกงกาง จึงอุดมสมบูรณ์ด้วยหอยนานาชนิด โดยเฉพาะหอยแครง ชาวอุรักลาไวย์ที่สะพานักงในการหาหอยต่างๆ อย่างไรก็ดี ทุกชุมชนมีความเชี่ยวชาญในการออกหาหินทางทะเล และในอดีตมีการไปบ่กั้งทั้งในระยะใกล้และไกล ชาวอุรักลาไวย์จึงคุ้นเคยกับทะเล พื้นที่ชายฝั่ง และระบบนิเวศย่อยๆ ในบริเวณต่างๆ รวมทั้งมีภูมิปัญญาในการทำมาหากินทางทะเล ซึ่งกำลังสูญหายไปอย่างรวดเร็วเช่นกันเพราะข้อจำกัดต่างๆ รวมทั้งการประกาศเขตพื้นที่หวงห้ามทำการประมง และการขาดความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยริมฝั่งทะเล

ตารางที่ 1 แสดงสรุปพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานของชาวอุรักลาไวย์ในพื้นที่ภูเก็ตประกอบด้วย

พื้นที่แหลมตุ๊กแก

เวลา	พัฒนาการของการตั้งถิ่นฐาน
ประมาณ 200 ปีมาแล้ว	ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่แหลมตุ๊กแก เป็นพื้นที่ที่มีน้ำทะเลท่วมถึง จึงมีการนำเปลือกหอยมาถมเพื่อตั้งบ้านเรือน
ประมาณ 150 – 200 ปีมาแล้ว	ย้ายมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เกาะร้าง เนื่องจากเกิดจากการระบาดของอหิวาต์ตกโรค ฝีดาษ ชาวอุรักลาไวย์เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก จึงต้องย้ายไปอาศัยอยู่ที่แหลมกลาง (เกาะร้าง)
พ.ศ.2502 เดือน 4 ปีชวด	ชาวอุรักลาไวย์บางคนย้ายกลับมาอยู่ที่แหลมตุ๊กแก เนื่องจากที่ดินที่แหลมกลางถูกจับจอง มีการอ้างกรรมสิทธิ์จากบุคคลภายนอกและต้องประสบกับปัญหาการถูกเรียกเก็บค่าเช่าที่
	ต่อมาบางคนก็ย้ายไปอยู่ที่หาดราไวย์และหาดสะพาน เนื่องจากหมู่บ้านขยายตัวเพิ่มมากขึ้น
ประมาณ พ.ศ.2506	ชาวอุรักลาไวย์ได้พบกับหลวงปู่สุภา และได้ช่วยกันเป็นพยานในคดีเกี่ยวกับที่ดินของวัดและช่วยกันสร้างวัดเกาะสิเหร่
พ.ศ.2510	สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีเสด็จมาเยี่ยมเยียนชาวอุรักลาไวย์
พ.ศ.2526	มีการนำเสาไฟฟ้ามาลงในหมู่บ้านและเจ้าของที่ดินได้เข้ามาทำการวัดที่ดิน

เวลา	พัฒนาการของการตั้งถิ่นฐาน
พ.ศ.2527	การเกิดขึ้นของเอกสารสิทธิที่ดินของกลุ่มนายทุนและบุคคลภายนอก
พ.ศ. 2548 สมัยรัฐบาล พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เป็น นายกรัฐมนตรี	มีนโยบายให้พื้นที่บริเวณแหลมตึกแกบางส่วนเป็นพื้นที่สาธารณะของรัฐ และกำหนดให้พื้นที่หมู่ 8 เป็นหมู่บ้านสันามิ สำหรับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติคลื่นยักษ์สึนามิ จำนวน 26 หลัง
ปัจจุบัน	ชาวอุรุกรลาไวยอาศัยอยู่ในพื้นที่แหลมตึกแก โดยบางพื้นที่เป็นที่ของนายทุน และชาวอุรุกรลาไวยยังไม่มีความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยแต่อย่างใด

พื้นที่หาดราไวย์

เวลา	พัฒนาการของการตั้งถิ่นฐาน
ประมาณ 150 – 200 ปีมาแล้ว	ชาวอุรุกรลาไวยย้ายมาตั้งถิ่นฐานที่หาดราไวย์
	ชาวอุรุกรลาไวยบางคนไปพักอาศัยชั่วคราวอยู่ที่เกาะเฮ เกาะโหลน และเกาะบอนเพื่อไปทำไร่ข้าว
ช่วงเวลาการเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2	ชาวอุรุกรลาไวยอาศัยอยู่ที่หาดราไวย์
พ.ศ.2502	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จเยี่ยมเยียนหมู่บ้านชาวอุรุกรลาไวยหาดราไวย์
ประมาณปี พ.ศ. 2515 - ปัจจุบัน	มีบุคคลภายนอกเข้ามาทำเอกสารสิทธิขึ้นในพื้นที่หมู่บ้านชาวอุรุกรลาไวย จนทำให้ชาวอุรุกรลาไวย ต้องตกอยู่ในฐานะของผู้บุกรุกพื้นที่ อาศัยอยู่ในพื้นที่ของบุคคลอื่นมาจนถึงปัจจุบัน และการเกิดขึ้นของกระบวนการพัฒนาโดยใช้เศรษฐกิจเป็นตัวนำ การส่งเสริมการท่องเที่ยว การพัฒนาที่ไม่คำนึงวิถีชีวิต สิทธิของชุมชน การประกาศเขตอนุรักษ์ ส่งผลให้ชาวอุรุกรลาไวยต้องประสบกับความลำบากทั้งการอยู่อาศัยและการทำมาหากิน

พื้นที่หาดสะป่า

เวลา	พัฒนาการของการตั้งถิ่นฐาน
เมื่อประมาณ 100 ปีที่แล้ว	ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บางเหนียว ริมทะเล บริเวณป่าโกงกางบนที่ดินของนายทุน แต่เป็นที่ว่างเปล่า
	ย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ในซอยป่าพร้าว บริเวณต้นไทร ซึ่งเป็นที่ตั้งหลา เป็นที่ดินของบริษัททุ่งคาฮาร์เบอร์ เนื่องจากบุคคลภายนอกเข้ามาอาศัยอยู่มากขึ้น ทำให้ชุมชนอูรักลาไวย์ทยอยย้ายออกมา
	ย้ายมาอยู่ริมหาดเลน (สถานที่ปัจจุบัน) เนื่องจาก บุคคลภายนอกเข้ามาอาศัยอยู่มากขึ้น ที่ดินถูกจับจอง เจ้าของร้านกาแฟขยายทำร้านขายของ จึงขอให้ชาวอูรักลาไวย์ย้ายออก บางคนก็ถูกยึดบ้านและที่ดิน เนื่องจากปัญหาการมีหนี้สิน ต่อมาชาวอูรักลาไวย์บางคนย้ายออกไปอาศัยอยู่ที่อื่น เนื่องจากทรัพยากรลดน้อยลงและพื้นที่ที่มีความจำกัด
ประมาณ 70 ปีมาแล้ว	ชาวอูรักลาไวย์จากเกาะร้างและหาดราไวย์ย้ายเข้ามาอยู่ เนื่องจากทรัพยากรกลับมาอุดมสมบูรณ์ และมีชาวอูรักลาไวย์ทยอยเข้ามาอยู่มากขึ้น และอาศัยอยู่บริเวณริมหาดเลนมาจนถึงปัจจุบัน

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบข้อมูลชุมชนอุรุกรลาไวย์ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต ประกอบด้วย

ประเด็น	หมู่บ้านแหลมตึกแก	หมู่บ้านหาดราไวย์	หมู่บ้านหาดสะปำ
ด้านกายภาพ	บริเวณด้านหน้าหมู่บ้านทั้งในส่วน ของพื้นที่หมู่บ้านที่ติดชายทะเล และหมู่บ้านสีนามิ มีการจัดวางบ้าน ค่อนข้างเป็นระเบียบ แต่สภาพพื้นที่ ภายในหมู่บ้านลึกเข้าไป ยังมีปัญหาการ อยู่อาศัยที่มีความแออัด เนื่องจากพื้นที่ มีจำกัด มีปัญหาน้ำท่วมขังภายใน หมู่บ้านและมีปัญหาสภาพเขื่อนกั้นน้ำพัง บริเวณด้านหน้าหมู่บ้านที่ติดกับชายทะเล ส่งผลให้น้ำไหลเข้าบ้าน	มีการจัดวางหมู่บ้านที่ค่อนข้าง มีความแออัด โดยเฉพาะบริเวณด้านใน ของหมู่บ้าน ที่มีบ้านจำนวน หลายครัวเรือนต้องอาศัยอยู่ติดกัน จนทำให้บางพื้นที่แทบไม่มีทางเดิน ภายในหมู่บ้าน ส่งผลให้เกิดปัญหา น้ำท่วมขังโดยรอบบริเวณหมู่บ้าน	มีการจัดวางหมู่บ้านที่ค่อนข้างมีระเบียบ แต่บริเวณใต้ถุนบ้าน ยังต้องประสบกับ ปัญหาการทับถมของขยะ สิ่งปฏิกูลต่างๆ จำนวนมาก
ด้านสาธารณูปโภค	ทั้ง 3 หมู่บ้าน ยังต้องประสบกับปัญหาด้านสาธารณูปโภค ทั้งไฟฟ้า น้ำประปา สุขา ที่ไม่เพียงพอ ยังต้องต่อพ่วงไฟฟ้า บางบ้านก็ ไม่มีห้องสุขา และการที่ต้องประสบกับปัญหาความแออัดของพื้นที่ ปัญหาน้ำท่วมขัง ส่งผลให้ชาวอุรุกรลาไวย์ต้องมีความเป็นอยู่ ที่ค่อนข้างลำบาก		

ประเด็น	หมู่บ้านแหลมตึกแก	หมู่บ้านหาดราไวย์	หมู่บ้านหาดสะปำ
ด้านสุขภาพอนามัย	<p>ชาวคูรักลาไวย์ทั้ง 3 พื้นที่ ส่วนใหญ่มีสุขภาพอนามัยที่ดี แข็งแรง ผู้หญิงส่วนใหญ่จะเป็นโรคอ้วน มีบางคนที่มีอาการเจ็บป่วยจากโรคประจำตัว เช่น หอบ ไอ แต่ก็สามารถเดินทางไปรักษา โดยการพบแพทย์ หรือขอยามารับประทาน ได้จากโรงพยาบาลของรัฐ และสถานอนามัยใกล้บ้าน แต่อาการเจ็บป่วยที่ชาวคูรักลาไวย์ โดยเฉพาะผู้ชายต้องประสบ คือ อาการน้ำหนึบ ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อการทำงาน และแม้ว่า ชาวคูรักลาไวย์จะไม่มีปัญหาด้านสุขภาพอนามัยมากนัก แต่ก็มีกรกลางถึงโอกาสในการเข้ารับบริการด้านสาธารณสุขอย่างเท่าเทียมมากนัก</p>		
ด้านสังคม	<p>ชาวคูรักลาไวย์ทั้ง 3 พื้นที่ ส่วนใหญ่ยังคงยึดรูปแบบการอาศัยอยู่ร่วมกันแบบญาติพี่น้อง มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน แต่ในบางพื้นที่ก็มีปัญหาการมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน และไม่มีการรวมกลุ่มกันอย่างเข้มข้นมากนัก จนเมื่อเกิดปัญหาขึ้นในหมู่บ้าน เช่น กรณีหาดราไวย์ เมื่อต้องประสบกับปัญหาการมีหนี้สิน จึงมีการรวมกลุ่มกันอย่างชัดเจนมากขึ้นเพื่อสร้างความเข้มแข็งและการประกอบกิจกรรมร่วมกัน เช่น การเข้าร่วมในกลุ่มออมทรัพย์ เป็นต้น และเกี่ยวกับด้านความเป็นอยู่นั้น ชาวคูรักลาไวย์ทั้ง 3 พื้นที่ มีการรับเอาค่านิยมสมัยใหม่เข้ามามากขึ้น เริ่มมีแหล่งบันเทิงเกิดขึ้นภายในหมู่บ้าน เช่น ในพื้นที่แหลมตึกแก มีการวางตู้คาราโอเกะไว้กลางหมู่บ้าน และมีการร้องเพลง เต้นรำกันอย่างสนุกสนานพร้อมกับการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ และภายในบ้านของชาวคูรักลาไวย์บางคน ยังประกอบไปด้วยเครื่องใช้ไฟฟ้าหรือเครื่องมือเครื่องใช้ที่เกินความจำเป็น และมีการบริโภคอาหาร การแต่งกายตามสมัยนิยมมากขึ้น</p>		

ประเด็น	หมู่บ้านแหลมตุ๊กแก	หมู่บ้านหาดราไวย์	หมู่บ้านหาดสะปำ
ด้านการศึกษา	<p>ชาวอุรักลาไวย์แหลมตุ๊กแก มีโอกาสได้เข้ารับการศึกษามากกว่าพื้นที่อื่น เนื่องจาก สถานที่ตั้งของโรงเรียนอยู่ไม่ไกลจากหมู่บ้าน และปัจจุบันมีการเปิดสอนจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น แต่กรณีของชาวอุรักลาไวย์หาดสะปำ ยังได้รับบริการทางการศึกษาไม่มากนัก เนื่องจาก โรงเรียนยังเปิดสอนถึงระดับชั้นประถมศึกษา และชาวอุรักลาไวย์ยังไม่เห็นถึงความสำคัญของการศึกษา และบางคนก็มีความจำเป็นที่จะต้องออกมาทำงาน จึงไม่ได้ศึกษาต่อในระดับสูง แต่ทั้งนี้ ก็ยังมีชาวอุรักลาไวย์ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แหลมตุ๊กแกที่เห็นความสำคัญของการศึกษา ซึ่งได้รับการศึกษาจนจบระดับปริญญาตรี และได้มีโอกาสนำเอาวิชาความรู้กลับมาใช้ในหมู่บ้าน โดยการเข้ามาสอนภาษาอังกฤษให้เด็กชาวอุรักลาไวย์ แต่เนื่องจากความสนใจของเด็กไม่ต่อเนื่อง จึงต้องล้มเลิกโครงการ และอาจจะเนื่องด้วย ความคาดหวังของสังคม หรือหมู่บ้านที่คิดว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงจะต้องออกไปทำงานนอกหมู่บ้าน มีรายได้ที่สูง จึงส่งผลให้บุคคลที่ได้รับการศึกษาระดับสูง นิยมออกไปทำงานภายนอกชุมชนของตนเอง และอาจส่งผลให้บุคคลเหล่านี้ไม่เข้าร่วมในกิจกรรมของชุมชน เช่น พิธีกรรมต่างๆ เนื่องจากไม่ได้รับการปลูกฝังและไม่เห็นความสำคัญมากนัก</p>		
ด้านการอนุรักษ์ภาษา และวัฒนธรรม	<p>ชาวอุรักลาไวย์ทั้ง 3 พื้นที่ ยังคงมีการใช้ภาษาอุรักลาไวย์ในการสื่อสารกันภายในกลุ่ม และสามารถสื่อสารกับบุคคลภายนอกด้วยภาษาไทยถิ่นใต้หรือภาษาไทยกลาง และการสื่อสารระหว่างผู้ใหญ่กับเด็ก ส่วนใหญ่ยังมีการถ่ายทอดภาษาของกลุ่มตนเอง แต่มีบางคนที่สื่อสารหรือสอนให้บุตรหลานใช้ภาษาไทยในการสื่อสารมากขึ้น และด้านการปฏิบัติตามธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มตนเองนั้น ชาวอุรักลาไวย์ทั้ง 3 พื้นที่ ยังคงปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด แต่อาจมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบไปบ้าง เช่น มีการนำเอาเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์เข้ามาช่วยในการประกอบพิธีกรรมมากขึ้น</p>		

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบข้อมูลจำนวนประชากรชาวอุรุกรักลาไว้อยู่ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต

ตารางเปรียบเทียบข้อมูลจำนวนประชากรชาวอุรุกรักลาไว้อยู่ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต				
ปีที่ทำการสำรวจ	ข้อมูลรวม คน/ครัวเรือน	แหลมตึกแก คน/ครัวเรือน	หาดราไวย์ คน/ครัวเรือน	หาดสะปำ คน/ครัวเรือน
2521	605 คน / 80 ครัวเรือน (อร กุ้งแก้ว, 2522)			
2526		ประมาณ 787 คน/ 217 ครัวเรือน โครงการโบราณคดีภาคใต้, 2526 บันทึกจากเอกสารสถานีอนามัย เกาะสิเหร่ อ.เมือง จ.ภูเก็ต		ประมาณ 120 คน/ 29 ครัวเรือน โครงการโบราณคดีภาคใต้, 2526 บันทึกจากเอกสารสถานีอนามัย ต.เกาะแก้ว อ.เมือง จ.ภูเก็ต
2529		ประมาณ 787 คน/ กว่า 200 ครัวเรือน (สารานุกรมวัฒนธรรม ภาคใต้ พ.ศ.2529 เล่ม 3)		ประมาณ 120 คน/ 20 ครัวเรือน (สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ.2529 เล่ม 3)
2529	787 คน (ชาย 406 คน, หญิง 381 คน / 217 ครัวเรือน (พิมพ์ไผ่ ตั้งเมธากุล, 2529)			

ตารางเปรียบเทียบข้อมูลจำนวนประชากรชาวอุรุกรักลาไวย์ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต				
ปีที่ทำการ สำรวจ	ข้อมูลรวม คน/ครัวเรือน	แหลมตึกแก คน/ครัวเรือน	หาดราไวย์ คน/ครัวเรือน	หาดสะปำ คน/ครัวเรือน
2532		787 คน (ชาย 406, หญิง 381)/ 217 ครัวเรือน (วิสิฎฐ์ มะยะเด็ยว,2532)	421 คน (ชาย 222, หญิง 199)/ 77 ครัวเรือน (วิสิฎฐ์ มะยะเด็ยว,2532)	120 คน (ชาย 64, หญิง 56)/ 29 ครัวเรือน (วิสิฎฐ์ มะยะเด็ยว,2532)
2534		1,529 คน (ชาย 889, หญิง 640) (สาลินี ปราบ,2543 บันทึกรจาก เอกสารโครงการสำมะโนหมู่บ้าน ปี พ.ศ.2534)		
2535		831 คน (ชาย 395, หญิง 436) (ศศิเพ็ญ รักกะเปาและ อรุณรัตน์ สรรเพชร,2535)	878 คน (ชาย 479, หญิง 399) (ศศิเพ็ญ รักกะเปาและ อรุณรัตน์ สรรเพชร,2535)	94 คน (ชาย 47, หญิง 47) (ศศิเพ็ญ รักกะเปาและ อรุณรัตน์ สรรเพชร,2535)
2538		1,554 คน / 220 ครัวเรือน (สาลินี ปราบ, 2543 บันทึกรจากเอกสาร สำนักงานพัฒนาชุมชนอ.เมือง ภูเก็ต)		

ตารางเปรียบเทียบข้อมูลจำนวนประชากรชาวอุรุกรักลาไวย์ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต				
ปีที่ทำการ สำรวจ	ข้อมูลรวม คน/ครัวเรือน	แหลมตึกแก คน/ครัวเรือน	หาดราไวย์ คน/ครัวเรือน	หาดสะปำ คน/ครัวเรือน
2541		ประมาณ 1,524 คน (อรุณรัตน์ สรรเพชร,2535 บันทึก จากเอกสารสาธารณสุขอำเภอ เมืองภูเก็ต)	ประมาณ 1,764 คน (อรุณรัตน์ สรรเพชร,2535 บันทึก จากเอกสารสาธารณสุขอำเภอเมือง ภูเก็ต)	ประมาณ 164 คน (อรุณรัตน์ สรรเพชร,2535 บันทึก จากเอกสารสาธารณสุขอำเภอเมือง ภูเก็ต)
2545- 2546		ประมาณ 1,087 คน/ 239 ครัวเรือน (นันทกา เครืออินทร์ ,2553 บันทึกจากอาภรณ์ อุกฤษณ์,2546)		ประมาณ 405 คน/ 37 ครัวเรือน (นันทกา เครืออินทร์,2553 บันทึก จากอาภรณ์ อุกฤษณ์,2546)
2546			ประมาณ 1,200 คน/ 210 ครัวเรือน (นฤมล อรุโณทัยและคณะ,2550) บันทึกไว้จากเอกสารที่สำรวจโดย อาภรณ์ อุกฤษณ์ (2546)	

ตารางเปรียบเทียบข้อมูลจำนวนประชากรชาวอุรูกลาไวย์ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต				
ปีที่ทำการ สำรวจ	ข้อมูลรวม คน/ครัวเรือน	แหลมตึกแก คน/ครัวเรือน	หาดราไวย์ คน/ครัวเรือน	หาดสะปำ คน/ครัวเรือน
2548		1,284 คน (ชาย 657, หญิง 627)/ 181 ครัวเรือน (นฤมล อรุโณทัย, 2550 บันทึก จาก The District Office, 2005)		
2549			1,316 คน (ชาย 666, หญิง 650)/ 290 ครัวเรือน (เอกสารสารสนเทศ บ้านแหลมตึกแกฯ)	ประมาณ 226 คน/ 48 ครัวเรือน (นฤมล อรุโณทัยและคณะ, 2550) บันทึกไว้จากเอกสารที่สำรวจโดย มูลนิธิทรัพยากรเอเชีย (2549)
2549				226 คน/ 48 ครัวเรือน (นฤมล อรุโณทัย, 2550 บันทึกจาก Asia Resources Foundation, 2006)
2550	3,450 คน (มูลนิธิทรัพยากรเอเชีย)	ประมาณ 2,000 คน	ประมาณ 1,200 คน	ประมาณ 250 คน

ตารางเปรียบเทียบข้อมูลจำนวนประชากรชาวอุรุกรลาไวยในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต				
ปีที่ทำการ สำรวจ	ข้อมูลรวม คน/ครัวเรือน	แหลมตึกแก คน/ครัวเรือน	หาดราไวย์ คน/ครัวเรือน	หาดสะปำ คน/ครัวเรือน
2550		ประมาณ 1,200-1,300 คน/ 310 ครัวเรือน (จากการเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัย)	ประมาณ 1,900 คน/ 240 ครัวเรือน (จากการเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัย)	ประมาณ 208 คน/ 43 ครัวเรือน (จากการเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัย)
2551			ประมาณ 1,300 คน/ 239 ครัวเรือน (นันทกา เครืออินทร์, 2553 บันทึก จากเอกสารการรวบรวมข้อมูล จำนวนประชากรของคณะกรรมการ หมู่บ้าน พ.ศ. 2551)	
2552		ประมาณ 1,900 คน/ 310 ครัวเรือน (จากการเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัย)		ประมาณ 215 คน/ 53 ครัวเรือน (จากการเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัย)
กุมภาพันธ์ 2553		ประมาณ 2,000 คน/ 315 ครัวเรือน (จากการเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัย)	ประมาณ 2,050 คน/ 244 ครัวเรือน (จากการเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัย)	ประมาณ 221 คน/ 53 ครัวเรือน (จากการเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัย)

บทที่ 4

วิเคราะห์การตั้งถิ่นฐานตามแนวนิเวศวัฒนธรรมและนิเวศชาติพันธุ์

บทที่ 3 ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับวิถีชีวิตแบบกึ่งเร่ร่อนของชาวอุรูกลาไวย์และพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานตั้งแต่ยังเป็นชุมชนชั่วคราวที่กระจายตัวกัน จนกระทั่งเป็นชุมชนกึ่งถาวร ซึ่งบางชุมชนก็พัฒนาการเป็นชุมชนถาวร แต่บางชุมชนก็เผชิญกับปัจจัยต่างๆ ทำให้ต้องอพยพโยกย้ายออกไป กลายเป็นชุมชนชั่วคราวบ้าง หรือย้ายไปรวมกับชุมชนกึ่งถาวรบ้าง จนกระทั่งชุมชนอุรูกลาไวย์ในภูเก็ต 3 แห่ง กลายเป็นชุมชนถาวรไปทั้งหมด บทที่ 4 นี้จะเป็นการวิเคราะห์การเลือกสถานที่พักอาศัยและการตั้งถิ่นฐานโดยใช้แนวคิดนิเวศวัฒนธรรมและนิเวศชาติพันธุ์

4.1 ปัจจัยในการเลือกสถานที่ตั้งถิ่นฐานของชาวอุรูกลาไวย์

ตามแนวคิดนิเวศวัฒนธรรมนั้น จะเห็นได้ว่า “วัฒนธรรม” เป็นกลไกสำคัญในการปรับตัวของมนุษย์และสังคมให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม เป็นระบบพฤติกรรมที่รวมเอาเทคโนโลยี การจัดระเบียบทางเศรษฐกิจและการเมือง การตั้งถิ่นฐาน กลุ่มคนกลุ่มต่างๆ ศาสนา ความเชื่อ การปฏิบัติและค่านิยมต่างๆ ไว้ด้วยกัน นับว่าเป็นการเน้นการมีชีวิตรอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เฉพาะในชุมชนหรือสังคมนั้นๆ

Steward ได้ใช้แนวคิดนิเวศวัฒนธรรม ในการศึกษาเปรียบเทียบ (comparative studies) วิเคราะห์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งแบบแผนพฤติกรรมการเก็บหาอาหารและการผลิตของสังคมชนเผ่าเล็กๆ (band society) หลายกลุ่มและพบว่ามีความคล้ายคลึงกันหลายประการ เช่น แต่ละเผ่ามีประชากรจำนวนน้อย มีการอพยพโยกย้ายบ่อยครั้ง มีความแตกต่างของช่วงชั้นทางสังคมน้อย เมื่อพิจารณารูปแบบทางสังคมของชาวอุรูกลาไวย์พบว่า มีความคล้ายคลึงกัน เนื่องจาก ในอดีต ชาวอุรูกลาไวย์มีการอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มก้อน จำนวนประชากรไม่มากนัก มีความเกี่ยวเนื่อง ความผูกพันทางสังคมในฐานะของญาติมิตร และมีวิถีชีวิตในการอยู่อาศัยและการทำมาหากินในรูปแบบเดียวกัน รวมทั้งเดินทางเคลื่อนย้ายไปหากินยังสถานที่แห่งใหม่เป็นกลุ่มก้อนและจะกลับมาอาศัยอยู่ร่วมกันในหมู่บ้านหลักของตน ซึ่งสามารถวิเคราะห์ถึงปัจจัยด้านต่างๆ ต่อการตั้งถิ่นฐาน การปรับตัวกับสิ่งแวดล้อม การเลือกสรรพื้นที่ตามความเหมาะสมด้านกายภาพ แหล่งทรัพยากร และวัฒนธรรมที่เป็นปัจจัยในการตั้งถิ่นฐาน ดังตารางด้านล่างนี้

ตารางที่ 4 แสดงปัจจัยในการเลือกสถานที่ตั้งถิ่นฐานของชาวอุรูกลาไว

ปัจจัยหลัก	ปัจจัยย่อย	รายละเอียด
ปัจจัยด้านกายภาพ	ภูมิศาสตร์และภูมิอากาศ	มีพื้นที่ราบ
		พื้นที่สามารถหลบคลื่นลมได้
		ชายหาดมีความลาดชันพอดีและมีร่องน้ำ
		มีความปลอดภัยจากสัตว์ร้ายและอันตรายอื่นๆ
	แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ	มีแหล่งน้ำจืด
		มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์
	มีเครือข่ายของระบบนิเวศย่อยๆ ที่มีทรัพยากรหลากหลาย	
ปัจจัยด้านสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ	ความเชื่อและ ความสัมพันธ์กับสิ่งเหนือ ธรรมชาติ	การตัดสินใจโดยผู้นำทางจิตวิญญาณ
		ความรู้สึกลึกและสัจชาติญาณในการ อยู่อาศัยของคนในชุมชน
	การเดินทางและการติดต่อ ค้าขายกับชุมชนอื่น	การเยี่ยมชมญาติพี่น้องต่างชุมชน
		การติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยน

รายละเอียดของแต่ละปัจจัยมีดังนี้

1. ปัจจัยด้านกายภาพในการเลือกที่ตั้งถิ่นฐาน

1) ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์และภูมิอากาศ การตัดสินใจตั้งถิ่นฐานของชาวอุรูกลาไวในแต่ละพื้นที่ มีการคำนึงถึงปัจจัยด้านต่างๆ ที่มีความเอื้ออำนวยต่อการอยู่อาศัยของกลุ่มตน ดังนี้

ก. มีพื้นที่ราบ

ในการพิจารณาสถานที่ในการตั้งถิ่นฐาน ชาวอุรูกลาไวจะคำนึงถึงความเหมาะสมของพื้นที่ ซึ่งต้องมีพื้นที่ราบ บริเวณริมชายหาด แหล่งที่พักอาศัยหรือตั้งชุมชนควรจะมี

พื้นที่ราบเพียงพอ ซึ่งชาวอูรักลาไวกกล่าวว่า “จะไม่อยู่บนเนินเขา เนื่องจากไม่มีความเคยชิน และต้องทำมาหากินทางทะเล” (ชายชาวอูรักลาไวกหาดราไวย์, สัมภาษณ์ 21 ธันวาคม 2550)

นอกจากนี้ ชาวอูรักลาไวกยังใช้พื้นที่โล่งริมชายหาดใช้ประโยชน์อย่างหลากหลาย ทั้งในด้านการเป็นพื้นที่เพื่อการนัดพบ การพบปะพูดคุยในกลุ่มคน พื้นที่ในการประกอบกิจกรรมหรือพิธีกรรมของชุมชน พื้นที่ในการประดิษฐ์ลอบหรือเครื่องมือที่ใช้ในการทำมาหากิน และแม้กระทั่งพื้นที่บริเวณชายหาด ที่ชาวอูรักลาไวกใช้ประโยชน์ในการจอดเรือ การหากิน โดยการตกเบ็ด หาหอย และมีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ในทะเลเพื่อการหากิน

การที่ชาวอูรักลาไวกเลือกพื้นที่แหลมตุ๊กแก เกาะร้าง หาดราไวย์ และหาดสะป๋า เป็นสถานที่ตั้งหมู่บ้าน เนื่องจากเป็นสถานที่ที่ตั้งอยู่ใกล้กับทะเล และมีชายหาด เพื่อความสะดวกในการออกไปทำมาหากินและสามารถจอดเรือได้สะดวก ในกรณีหมู่บ้านหาดสะป๋า แม้สภาพพื้นที่จะเป็นดินโคลน แต่การที่มีคลองติดกับหมู่บ้าน ชาวอูรักลาไวกจึงสามารถนำเรือเข้าจอดและออกไปหากินทางทะเล โดยผ่านคลองด้านหลังหมู่บ้านที่เชื่อมติดกับทะเล ในระยะทางที่ไม่ไกล จะเห็นได้ว่า พื้นที่ทะเลและพื้นที่ชายฝั่งรอบหมู่บ้านของชาวอูรักลาไวก มีการใช้ประโยชน์ที่หลากหลายทั้งด้านการอยู่อาศัยและ การทำมาหากิน ตลอดจนการแสดงออกถึงความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่ยังมีความเกี่ยวข้องกับ ผูกพันกับทรัพยากรธรรมชาติ

ข. มีพื้นที่หลบคลื่นลมได้

ชาวอูรักลาไวกเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมในการพักอาศัยหรือตั้งถิ่นฐาน โดยพิจารณา สถานที่ที่สามารถจะหลบลมได้ดี ส่วนใหญ่เป็นอ่าว ซึ่งชาวอูรักลาไวกจะรู้ว่าช่วงใด ลมพัดมาจากทางทิศใด ชุมชนถาวรมักจะอยู่ด้านตะวันออกของเกาะ เนื่องจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ มีความรุนแรงมากกว่าลมตะวันออกเฉียงเหนือ ชาวอูรักลาไวกจึงตัดสินใจตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณ ทิศตะวันออกของเกาะภูเก็ต

การที่พื้นที่หาดราไวย์เป็นที่หลบลมได้ดีนั้นเนื่องจากมีจุดกำบังลมหลายจุด คือ มีเกาะต่างๆ ที่ตั้งเรียงรายอยู่บริเวณหน้าอ่าวราไวย์ ชาวอูรักลาไวกหาดราไวย์จึงสามารถ เดินทางไปหากินได้ทั้งฝั่งตะวันตกและตะวันออก ส่วนบริเวณแหลมตุ๊กแกก็เป็นที่ยกกำบังลมพายุ ได้เป็นอย่างดีเช่นเดียวกัน

นฤมล อรุโณทัยและคณะ (2551: 47) ได้วิเคราะห์และสรุปว่าที่ตั้งถิ่นฐาน ของมอแกนและอูรักลาไวกมีลักษณะสำคัญร่วมกัน คือ พื้นที่ชายฝั่งทะเลที่เป็นอ่าวกำบัง คลื่นลม เพื่อให้มีความปลอดภัยจากคลื่นลมและเห็นเรือที่เดินทางมาจากฝั่งได้ง่าย ซึ่งมักจะเป็น

พื้นที่ด้านตะวันออกของเกาะ เนื่องจากเกาะต่างๆ ในทะเลอันดามันได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมสองฤดู คือ ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นลมแรง มีฝนและคลื่นจัด กับลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นลมที่ไม่แรงนัก ไม่มีฝนและคลื่น การตั้งหมู่บ้านอยู่ด้านตะวันออกของเกาะ ทำให้บ้านเรือนและเรือปลอดภัยจากลมและคลื่น

ในอดีต การแวะพักตามเกาะต่างๆ ระหว่างการหากิน ชาวอุรักลาไวย์จะดูว่าลมพัดมาทางทิศใด ก็จะหาที่หยุดพักจอดเรือหรือจอดหากินบริเวณที่สามารถกำบังลมได้ ชาวอุรักลาไวย์มีความรู้ในการสังเกตเมฆและปรากฏการณ์ต่างๆ บนท้องฟ้า สิ่งเหล่านี้เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำให้ชาวอุรักลาไวย์สามารถเลือกสถานที่ตั้งถิ่นฐานและสถานที่ทำมาหากินที่เหมาะสม ส่งผลให้ชาวอุรักลาไวย์สามารถดำรงชีวิตอยู่คู่กับทะเลมาได้อย่างยาวนาน ภายหลังเหตุการณ์สึนามิ ชุมชนอุรักลาไวย์ไม่ได้เผชิญกับความสูญเสียมากนัก ซึ่งก็เป็นเครื่องพิสูจน์อย่างหนึ่งว่าพื้นที่ตั้งถิ่นฐานนั้นผ่านการเลือกสรรมาแล้วว่าเป็นบริเวณที่สามารถหลบคลื่นลมได้ดี

ค. ชายหาดมีความลาดชันพอดีและมีร่องน้ำ

หลักการสำคัญข้อหนึ่งในการพิจารณาสถานที่ตั้งหมู่บ้าน คือ สถานที่นั้นต้องเป็นพื้นที่ที่มี ชายหาดที่ลาดชันพอดี ไม่ตื้นเขินหรือลึกเกินไป กรณีของหมู่บ้านแหลมตุ๊กแก และหาดราไวย์ สามารถนำเรือเข้าจอดบริเวณชายหาดหน้าหมู่บ้าน และกรณีหาดสะป่า สามารถจอดเรือบริเวณคลองด้านหลังหมู่บ้าน ซึ่งมีความสะดวกในการนำเรือเข้า – ออกและการดูแลเรือ ความสะดวกในการขึ้นลงเรือและขนย้ายข้าวของ โดยชาวอุรักลาไวย์กล่าวว่า “เวลาน้ำแห้งก็สามารถออกเรือได้ มีหลักว่าต้องอยู่ให้น้ำถึงบ้าน ต้องเป็นหาดหรืออ่าวที่สามารถนำเรือเข้าออกได้สะดวก”

นอกจากนี้ ยังมีการคำนึงถึงพื้นที่ที่มีร่องน้ำลึก โดยเฉพาะพื้นที่หาดราไวย์ที่ชายหาดค่อนข้างลาดและตื้น แต่บริเวณอ่าวหน้าหาดมีร่องน้ำ ทำให้ชาวอุรักลาไวย์สามารถจะนำเรือเข้าออกได้ตามร่องน้ำนี้แม้ว่าจะลดลงไปครึ่งหนึ่ง และกรณีของหาดสะป่า แม้ว่าจะอยู่ในช่วงเวลาที่น้ำลงหรือช่วงฤดูแล้ง ก็ยังสามารถออกเรือหากินบริเวณใกล้บ้านได้อย่างสะดวก โดยอาศัยร่องน้ำที่ต่อออกจากคลองป่าชายเลน

ง. มีความปลอดภัยจากสัตว์ร้ายและอันตรายอื่นๆ

เงื่อนไขด้านความปลอดภัยของแหล่งพักอาศัยนับเป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งในการเลือกสถานที่เพื่อตั้งถิ่นฐาน ชาวอุรักลาไวย์ยังคำนึงถึงความปลอดภัยของพื้นที่ที่ปราศจากสัตว์ร้าย โดยในอดีต บางพื้นที่ที่ชาวอุรักลาไวย์เคยเข้าไปใช้ประโยชน์ เช่น เกาะบอน

แม้ว่าจะเป็นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ แต่เมื่อปรากฏพบว่า เป็นสถานที่ที่มีสัตว์ร้าย เช่น มีงูจำนวนมาก มีสัตว์ป่า เช่น เสือ หมูป่า ชาวอุรักลาไวยจึงไม่เลือกที่จะอาศัยอยู่

2) แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ

ก. มีแหล่งน้ำจืด

พื้นที่พักอาศัยที่ชาวอุรักลาไวยเลือกตั้งถิ่นฐานจำเป็นต้องอยู่ใกล้กับแหล่งน้ำจืด เพื่อความสะดวกที่จะนำน้ำจืดมาใช้ดื่มกินและชะล้าง ซึ่งบางแห่งเป็นน้ำจากธารเล็กๆ ที่ไหลมาจากป่าเขาหรือเป็นน้ำซับ เป็นตาน้ำที่เมื่อขุดเป็นบ่อก็จะมีน้ำผุดขึ้นมาเพื่อดื่ม หรือใช้ชะล้าง บางพื้นที่แม้ว่าจะมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์แต่หากมีน้ำจืดจำกัด ก็ไม่สามารถจะเป็นแหล่งพักพิงอาศัยได้นานนัก หรือไม่สามารถจะขยายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ขึ้น เช่น เกาะราชา (Engelhardt และ Rogers, 1997:25)

จะเห็นได้ว่า การตั้งถิ่นฐานในพื้นที่เกาะร้าง แหลมตุ๊กแก หาดราไวย์และหาดสะป่า ของชาวอุรักลาไวยในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตทุกพื้นที่ ปรากฏพบบ่อน้ำ ซึ่งตั้งอยู่ไม่ไกลจากหมู่บ้านชาวอุรักลาไวยมากนัก ซึ่งการเป็นพื้นที่ที่มีแหล่งน้ำจืด เป็นเหตุผลประการสำคัญที่บรรพบุรุษชาวอุรักลาไวยนำมาใช้ในการพิจารณาเลือกสถานที่ที่มีความเหมาะสมต่อการตั้งถิ่นฐาน และในแต่ละพื้นที่จะมีจำนวนบ่อน้ำมากกว่า 1 บ่อ เนื่องจากมีการพิจารณาถึงการตั้งถิ่นฐานต่อไปในอนาคตที่จะสามารถรองรับการขยายตัวของหมู่บ้านและจำนวนประชากร และเพื่อความสะดวกในการนำน้ำจืดมาใช้ในการอุปโภคบริโภค

เมื่อพิจารณาถึงวิถีชีวิตเดิมที่ชาวอุรักลาไวยเคยเดินทางหากินแบบเร่ร่อนนั้น การแวะพักตามเกาะหรือสถานที่ต่างๆ นอกจากจะคำนึงถึงทำเลที่เหมาะสมแล้วนั้น ยังมีการคำนึงถึงสถานที่ที่มีแหล่งน้ำจืด จึงจะสามารถแวะพักตามสถานที่เหล่านั้นได้ และแม้ว่าบางสถานที่จะมีความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งปรากฏพบว่า ชาวอุรักลาไวยเคยอาศัยอยู่ตามสถานที่ต่างๆ เช่น เกาะบอน แม้ว่าชาวอุรักลาไวยเคยใช้เป็นสถานที่ทำไร่ข้าว แต่เนื่องจากขาดแคลนแหล่งน้ำจืด จึงไม่ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างถาวร

ข. มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์

พื้นที่ที่ตั้งถิ่นฐานและสถานที่หากินจะต้องมีความอุดมสมบูรณ์ หากินได้คล่อง ชาวอุรักลาไวยกล่าวว่า “การเลือกที่พักอาศัยนั้นดูจากความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำ ซึ่งหากพบว่ามีสถานที่บริเวณนั้นมีสัตว์น้ำอุดมสมบูรณ์ ก็จะกางพื้นที่ตรงนั้นเพื่ออยู่อาศัยและทำมาหากินบริเวณใกล้ๆ” และ “หากหากินเป็นเวลา 3 วันแล้วยังคงหาของได้ ชาวอุรักลาไวยก็จะยังคงหากินอยู่ในบริเวณนั้นต่อ แต่หากของในทะเลมีจำนวนลดลงก็จะเดินทางออกไปเรื่อยๆ”

และหากเสบียงหมดก็จะต้องตามจำนวนของที่หาได้ หากหาของได้จำนวนมากก็จะเดินทางกลับ” (นิรันดร์ หย่งปาน, สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2550)

ชาวเลมักจะปลูกมะพร้าวในพื้นที่ที่ทรัพยากรค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากมะพร้าวเป็นพืชหลักที่ชาวเลใช้ประกอบอาหาร เพื่อให้มีต้นไม้ใช้สอยร่วมกันและเพื่อเป็นหมายว่าพื้นที่นั้นเหมาะสมกับการอาศัย (Engelhardt และ Rogers, 1997:26) จะเห็นได้ว่าการที่ชาวอุรักลาไวย์ตั้งถิ่นฐานอยู่ในสถานที่ต่างๆ แม้ว่าจะหากินโดยการออกทะเลเป็นหลัก แต่ชาวอุรักลาไวย์ก็มีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่รอบตัวที่หลากหลาย เช่น การทำไร่ข้าว ปลูกต้นไม้ผลไม้ พืชพรรณหลากชนิดที่สามารถนำมารับประทานและใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ ทุกหมู่บ้านในทุกพื้นที่ที่ชาวอุรักลาไวย์อาศัยอยู่และเป็นต้นไม้ที่มีอายุเก่าแก่อยู่คู่กับหมู่บ้าน เช่น มะพร้าว มะขาม มะม่วง ต้นจิก เป็นต้น

ค. มีเครือข่ายของระบบนิเวศย่อยๆ ที่มีทรัพยากรหลากหลาย

การมีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์นั้นมักจะไม่เพียงพอสำหรับชาวอุรักลาไวย์ แต่จะต้องมีทรัพยากรธรรมชาติในระบบนิเวศย่อยๆ ที่หลากหลายด้วย ชาวเลมักจะเลือกสถานที่พักอาศัยที่มีเขตนิเวศย่อยๆ เช่น มีหาดทรายชายทะเลและมีพื้นที่ด้านหลังเป็นคลองหรืออ่าวปิดของป่าชายเลน มีหาดเลน ป่าโกงกาง ส่วนบริเวณใกล้ๆ มักจะมีชายหาดที่เป็นแหล่งหอยตลับ แหล่งอาหาร ซึ่งเป็นแหล่งยังชีพที่สำคัญของชาวเล แต่หากพื้นที่นั้นมีความหลากหลายน้อย ชาวเลก็มักจะปรับเปลี่ยนพื้นที่เพื่อที่จะกระตุ้นให้เกิดระบบนิเวศย่อยๆ ขึ้นใหม่ หรือขยายพื้นที่ระบบนิเวศย่อยๆ เดิมออกไป (Engelhardt และ Rogers, 1997:19)

ชาวอุรักลาไวย์จะไม่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ห่างไกลจากแหล่งอื่นๆ เช่น บริเวณเกาะราชาซึ่งเป็นเพียงที่ทำมาหากินและแวะพักชั่วคราว แต่ไม่ได้ตั้งเพิงพักถาวร เพราะอยู่ห่างจากแหล่งอื่นๆ มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยก่อนที่การเดินทางมาเกาะราชา (โดยไม่ได้ใช้เครื่องยนต์) ใช้เวลามากกว่า 1 วัน และยังคงอาจจะต้องมีการพักค้างกลางทะเลด้วย (Engelhardt และ Rogers, 1997:25-26)

สรุปก็คือชาวอุรักลาไวย์มักจะพักอาศัยและทำมาหากินในแหล่งที่อยู่ภายในเครือข่ายของระบบนิเวศย่อยๆ (network of sea-linked econiches) ที่สามารถจะเดินทางทางทะเลได้อย่างสะดวก และมีระยะทางห่างกันไม่มากนัก ดังนั้น แหล่งที่ชาวอุรักลาไวย์เลือกตั้งถิ่นฐานมักจะอยู่ในพื้นที่ “ศูนย์กลาง” ที่แวดล้อมไปด้วยแหล่งทำมาหากินและพักอาศัยใกล้เคียง โดยชาวอุรักลาไวย์จะสร้างบ้านไว้บนบก สำหรับการอยู่อาศัยในช่วงฤดูมรสุมและจะออกไปหากินในพื้นที่โดยรอบบ้านของตนในช่วงฤดูที่สามารถหากินทางทะเลได้ ซึ่งการออกไปหากิน

ชาวอูรักลาไวก์จะเดินทางและหากินเป็นวัฏจักร โดยจะหากินอยู่ในสถานที่ใดสถานที่หนึ่งไปจนกว่าสถานที่แห่งนั้นจะลดความอุดมสมบูรณ์ลง ชาวอูรักลาไวก์จึงจะเดินทางกลับบ้าน เพื่อนำของที่หามาได้มาเก็บหรือเดินทางไปหากินยังสถานที่อื่นไปเรื่อยๆ จนกว่าสถานที่ที่เคยหากินกลับมาอุดมสมบูรณ์อีกครั้ง ซึ่งจะหากินวนเวียนในลักษณะนี้ไปเรื่อยๆ

2. ปัจจัยด้านสังคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ

ปัจจัยด้านสังคมวัฒนธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติและความรู้สึกหรือสัญชาตญาณในการอยู่อาศัยของคนในชุมชนมีส่วนกำหนดการตั้งถิ่นฐานเพราะความเชื่อนั้นไม่ใช่เพียงแต่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือสิ่งเหนือธรรมชาติเท่านั้น แต่ยังเป็นส่วนสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และการก่อร่างสร้างชุมชนด้วย นอกจากนี้ยังมีปัจจัยด้านผู้นำ ด้านแรงกดดันในพื้นที่อื่น และในสมัยต่อมาปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสาร การค้าขายแลกเปลี่ยน และการคมนาคมก็เข้ามามีอิทธิพลในการเลือกตั้งถิ่นฐานด้วย โดยสามารถพิจารณาปัจจัยด้านสังคม วัฒนธรรม ได้ดังนี้

1) ความเชื่อและความสัมพันธ์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ

ก. การตัดสินใจโดยผู้นำทางจิตวิญญาณ

การตัดสินใจเลือกพื้นที่ในการพักอาศัยของชาวอูรักลาไวก์ จะเชื่อถือตามคำบอกของคนเฒ่าคนแก่ ซึ่งอาจจะเป็นหัวหน้าหมู่บ้าน ผู้อาวุโส หรือโต๊ะหมอบ ผู้ซึ่งเรียนวิชาทางด้านนี้ ก่อนการตัดสินใจเลือกพักอาศัย ณ สถานที่ใดนั้น หลักการสำคัญ คือ โต๊ะหมอบจะทำพิธีจุดเทียนเพื่อขอเจ้าที่เจ้าทางที่ถือว่ามีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวอูรักลาไวก์

ส่วนการสร้างบ้าน โต๊ะหมอบจะต้องทำพิธีโดยการจุดเทียนแล้วดูจากด้ายไล่เทียน และพูดว่า “ถ้าตรงนี้แข็ง ถ้าอยู่ไม่ได้ ก็ขอให้บอกมา” ซึ่งหากสังเกตเห็นว่าด้ายไล่เทียนซึ่งเป็นเส้นตรง หมายถึงว่าเจ้าที่เจ้าทางบอกว่า “อยู่ไม่ได้” แต่ถ้าด้ายโน้มเอียงมาหาตัวคน หมายถึงสถานที่นี้ “อยู่ได้” หากเจ้าที่ให้คำตอบว่าอยู่ไม่ได้ โต๊ะหมอบก็อาจจะถามเจ้าที่เจ้าทางว่า “ต้องทำอย่างไร จึงจะอยู่ได้” หลังจากที่ได้รับคำตอบ โต๊ะหมอบจะเป็นผู้บอกความต้องการของเจ้าที่เจ้าทาง ผู้ที่ต้องการสร้างบ้านจะต้องนำเอาสิ่งที่เจ้าที่เจ้าทางต้องการมาถวาย โดยการทำพิธีของโต๊ะหมอบ หลังจากนั้นก็สามารถสร้างบ้านอยู่อาศัยได้ และเจ้าของบ้านบางคนก็มีการตั้งหลาเจ้าที่บริเวณหน้าบ้าน ชาวอูรักลาไวก์ผู้ซึ่งเป็นผู้อาวุโสและเป็นผู้ที่เรียนวิชาด้านนี้ยังมีการจุดเทียนเพื่อดูว่าที่บ้านของตนและในหมู่บ้านของตนมีสิ่งผิดปกติเกิดขึ้นหรือไม่ หรือมีการสอบถามจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เจ้าที่เจ้าทางว่าลูกหลานของตนได้ทำสิ่งใดผิด ไม่สมควร

หรือไม่ ซึ่งหากมีสิ่งไม่ดี สิ่งผิดปกติเกิดขึ้น ก็ให้นำมาบอกกล่าวและแก้เพื่อให้มีความเป็นปกติ และทำให้ชุมชนของตนมีความสุข

นอกจากนี้ การตัดสินใจโดยผู้นำด้านจิตวิญญาณ ยังเกิดขึ้นจากการที่ผู้นำพิจารณาเห็นถึงความเหมาะสมกว่าของพื้นที่อื่นๆ จึงต้องเปลี่ยนสถานที่ตั้งถิ่นฐาน หรือเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนสถานที่ทำมาหากิน และกรณีของการเกิดปัญหาการถูกเบียดขับจากกลุ่มคนภายนอก การประสบกับปัญหาโรคระบาด ภัยอันตรายจากสัตว์ร้าย ซึ่งผู้นำด้านจิตวิญญาณ เช่น ไต๊ะหมอหรือผู้อาวุโสของหมู่บ้านจะเป็นผู้ชักนำให้ย้ายไปตั้งถิ่นฐานยังสถานที่แห่งใหม่

ข. ความรู้สึกและสัญชาตญาณในการอยู่อาศัยของคนในชุมชน

ชาวอุรักลาไวย์จะให้ความสำคัญและนับถือเจ้าที่เจ้าทาง ซึ่งในการเลือกสถานที่ตั้งถิ่นฐานนั้น ชาวอุรักลาไวย์จะต้องดูว่าสถานที่เหล่านั้นอยู่ได้หรือไม่ ดีหรือไม่โดยทำพิธีขอจากเจ้าที่เจ้าทาง ใช้วิธีการจุดเทียนเพื่อดูว่าเจ้าที่เจ้าทางรับหรือไม่

สำหรับการเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ นั้น ชาวอุรักลาไวย์มีความเชื่อว่าทุกสถานที่ที่มีเจ้าที่เจ้าทางสิงสถิตอยู่ เช่น เวลาลงทะเล ในทะเลก็มีเจ้าที่เจ้าทาง โดยเวลาลงเรือก่อนกินข้าวหรือการไปค้างที่เกาะ พอหุงข้าวเสร็จก่อนกินข้าวก็ต้องตักข้าวทัพพีแรก หรือตักหัวข้าวและตักอาหารทุกอย่างเล็กน้อยไปวาง โดยเชิญให้เจ้าที่เจ้าทางมากินก่อน ซึ่งชาวอุรักลาไวย์จะให้ความสำคัญกับเรื่องเจ้าที่เจ้าทางมาก ไม่ว่าจะการอาศัยอยู่ที่ใดทั้งในบ้านและนอกบ้าน

ในอดีตหากชาวอุรักลาไวย์จะเดินทางไปเกาะหรือหมู่บ้านอื่น พอลงจากเรือและนำเรือเข้าจอดที่หาดก็ต้องนำเอาทรายมาถมก่อนขึ้นบ้านผู้อื่น ซึ่งความเชื่อนี้อาจจะเป็นการให้ความเคารพกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้น ซึ่งมีความเชื่อว่าหากเดินทางไปสถานที่แห่งใดก็ต้องให้ความเคารพกับสถานที่แห่งนั้น ห้ามพูดไม่ดี ห้ามพูดจาในทางลบหลู่ หากทำผิดก็อาจจะถูกลงโทษได้

ชาวอุรักลาไวย์มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แสดงออกมาในรูปของพิธีกรรม ซึ่งกระทำขึ้นเพื่อขอพื้นที่จากเจ้าที่เจ้าทาง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้สมาชิกในครอบครัวหรือชุมชนว่าจะอยู่เย็นเป็นสุข ชาวอุรักลาไวย์จะมีพิธีกรรมเกี่ยวกับที่ดินที่จะตั้งถิ่นฐาน เช่น การจะตั้งถิ่นฐานก็จะต้องมีการตั้งเจ้าที่เจ้าทาง มีการตั้งหลา มีการทำพิธีกรรม เพื่อให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้ปกป้องคุ้มครองให้ชาวอุรักลาไวย์มีความสุขปลอดภัย เนื่องจากชาวอุรักลาไวย์เป็นกลุ่มบุคคลที่ให้ความเคารพนับถือบรรพบุรุษ โดยบางครั้งอบครัวจะมีการตั้งพ่อแม่ตายาย โดยทำเป็นบ้านหลังเล็กวางไว้ในบ้าน

ของตนเพื่อเคารพบูชา และเพื่อปกป้องดูแลบุคคลในบ้าน (นิรันดร์ หยังปาน, สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2550)

สัญชาติญาณในการอยู่อาศัยของคนในชุมชนจึงเป็นปัจจัยหนึ่งในการเลือกสถานที่อยู่อาศัย หากสถานที่นั้นอยู่สบาย ทำมาหากินคล่อง ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ ชาวอุรักลาไวย์ก็มักจะเลือกสถานที่นั้นเป็นที่อยู่อาศัยถาวร แต่หากสถานที่นั้นมีผู้เจ็บไข้ไม่สบายจำนวนมาก แสดงว่าสถานที่นั้นไม่เหมาะสมต่อการตั้งถิ่นฐาน เนื่องจากมีความเชื่อว่า มีวิญญาณหรือเคราะห์ร้ายคอยทำให้เดือดร้อน และหากมีโรคระบาดหรือโรคติดต่อร้ายแรง ก็มักจะย้ายไปทั้งหมดบ้าน เมื่อโรคระบาดหมดลงก็อาจจะกลับมาอยู่ที่เดิม กรณีของการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ต่างๆ เช่น แผลมตุ๊กแก เกาะร้าง เกาะเฮ ฯลฯ ชาวอุรักลาไวย์กล่าวว่า เคยมีการระบาดของอหิวาต์ตโรค ส่งผลให้มีคนเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ชาวอุรักลาไวย์จึงต้องย้ายออกจากสถานที่เหล่านั้น ไปหาสถานที่แห่งใหม่ตั้งถิ่นฐาน และมีการกลับมาอาศัยอยู่อีกครั้งเมื่อโรคระบาดหายไป

2) การเดินทางและการติดต่อค้าขายกับชุมชนอื่น

ก. การเยี่ยมเยียนญาติพี่น้องต่างชุมชน

สถานที่ตั้งถิ่นฐานถาวรนั้นมักจะเป็นบริเวณที่สามารถจะเดินทางไปเยี่ยมเยียนญาติพี่น้องต่างชุมชนได้อย่างสะดวก ในสมัยก่อนชาวเลทั้งมอแกนและอุรักลาไวย์เดินทางไปมาบ่อยครั้ง และมักจะพักอาศัยกับญาติพี่น้องในระหว่างเดินทาง นอกจากนี้หากมีความขัดแย้งหรือทะเลาะเบาะแว้งกับคนในชุมชน ก็มักจะย้ายไปอยู่หมู่บ้านหรือชุมชนอื่นเพื่อลดการเผชิญหน้า อาจจะเป็นการโยกย้ายถาวร หรือจนกว่าปัญหาจะคลี่คลายลงแล้วย้ายกลับมายังชุมชนเดิม (นฤมล อรุโณทัยและคณะ 2549ข: 7-9) การเดินทางเยี่ยมเยียนญาติพี่น้องยังเป็นการกระชับความสัมพันธ์และสร้างเครือข่ายที่สำคัญในการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในยามที่ต้องการ

ข. การติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยน

ปัจจัยในการเลือกตั้งถิ่นฐานข้อนี้มีอิทธิพลมากขึ้นในระยะหลังเมื่อชาวอุรักลาไวย์เริ่มพึ่งพาเถ่าแก่มากขึ้น และมีการค้าขายแลกเปลี่ยนมากขึ้น ดังนั้น สถานที่ตั้งชุมชนถาวรมักจะอยู่ไม่ไกลจากแหล่งซื้อขายแลกเปลี่ยนข้าวปลาอาหารหรือตลาดชายฝั่งเพื่อจับจ่ายใช้สอยและซื้อหาข้าวของที่จำเป็น โดยทั้ง 3 หมู่บ้านของชาวอุรักลาไวย์ ล้วนเป็นสถานที่ที่ตั้งอยู่ใกล้ตลาดหรือที่ชาวอุรักลาไวย์ เรียกว่า “ดี๊ด ยาโหว๊ะ เต๊ะซา” หมายถึง อยู่ไม่ไกลจากตลาดหรือตัวเมืองภูเก็ต ซึ่งชาวอุรักลาไวย์สามารถนำของที่ต้องการได้ไปขายหรือแลกเปลี่ยนในตลาดได้อย่างสะดวก

จะเห็นได้ว่า มีปัจจัยทั้งทางด้านกายภาพและด้านสังคมวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อการเลือกสถานที่ตั้งถิ่นฐานที่มีลักษณะถาวรหรือกึ่งถาวรของชาวอูรักลาไวก ส่วนที่พักอาศัยชั่วคราวหรือแหล่งทำมาหากินนั้น อาจกล่าวได้ว่าทะเล เกาะ และพื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามันนั้น เป็นพื้นที่พักอาศัยชั่วคราวหรือทำมาหากิน แวะจอดเรือแล้วทั้งสิ้น

วิธีการดำเนินชีวิตของชาวอูรักลาไวกที่มีการเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ เพื่อการทำมาหากินนั้นไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรมากนัก การเปลี่ยนสถานที่ในการตั้งถิ่นฐานตามสถานที่ทำมาหากินบ่อยครั้ง ได้ก่อเกิดเป็นวิธีการในการอนุรักษ์ ชาวอูรักลาไวกสร้างที่พักเป็นกระต๊อบเล็กๆ ซึ่งไม่ได้ตัดต้นไม้ใหญ่เพื่อมาสร้างที่พัก และหาเศษกิ่งไม้เพื่อนำมาอย่างปลา อย่างหอยและของที่ทำมาหาได้ เพื่อให้สามารถเก็บไว้ได้นานจนกว่าจะเดินทางกลับมา บริเวณชายฝั่งจึงสามารถนำของเหล่านั้นไปขายได้

หากชาวอูรักลาไวกตัดสินใจทำมาหากินในบริเวณใดในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เมื่อทรัพยากรบริเวณนั้นเริ่มมีจำนวนลดน้อยลง ชาวอูรักลาไวกก็จะเปลี่ยนสถานที่ไปยังบริเวณอื่น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สถานที่เดิมนั้นได้พลิกฟื้นความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรขึ้นมาอีกครั้ง ชาวอูรักลาไวกจึงสามารถพึ่งพาอาศัยและใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน

การศึกษาทางโบราณคดีชี้ให้เห็นว่าทะเล เกาะ และพื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามันมีแหล่งที่ “ชาวเล” เคยใช้ประโยชน์อยู่มากมายหลายที่ชาวเลกระจายตัวกันเพื่อให้พื้นที่สามารถจะรองรับการทำมาหากินโดยเฉพาะการจับปลาที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่ได้ (Engelhardt และ Rogers 1997:19) ในบางพื้นที่นั้นหากสภาพทางภูมิศาสตร์และทรัพยากรเปลี่ยนไปก็จะมีผลกระทบต่อที่ตั้งถิ่นฐาน ทำให้เกิดการอพยพโยกย้ายไปยังแหล่งใหม่ได้ เช่น ชาวอูรักลาไวกที่สะปาทะยอยย้ายออกไปจนกระทั่งเหลืออยู่ไม่กี่หลังในช่วงปลายทศวรรษ 2530 เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติบริเวณนั้นลดน้อยลง และเกินขีดความสามารถที่จะรองรับชุมชนถาวรขนาดใหญ่ได้ (Engelhardt และ Rogers, 1997:26) แต่ชุมชนสะปาก็ยังไม่ได้สูญสลายโดยสิ้นเชิง เพราะมีชาวอูรักลาไวกโยกย้ายกลับมาโดยขยับพื้นที่อยู่อาศัยออกมาตั้งบ้านเสาสงบนหาดโคลน เนื่องจากพื้นที่หาดสะปายังมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร และมีความเหมาะสมต่อการตั้งถิ่นฐาน ประกอบกับเป็นพื้นที่ว่างริมทะเลที่ชาวอูรักลาไวกสามารถเข้ามาอยู่อาศัยได้

4.2 วิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานโดยใช้แนวคิด นิเวศวัฒนธรรม

ชาวอุรุกรลาไวย์มีความเชื่อและพิธีกรรมมากมาย แม้ว่าจะมีการสูญหายหรือปรับเปลี่ยนรูปแบบและความหมายไปบ้าง แต่ก็ยังมีความเชื่อและพิธีกรรมอีกมากที่ยังสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน งานวิจัยนี้จะเน้นเฉพาะความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน และจะวิเคราะห์ในมุมมองของนิเวศวัฒนธรรม คือสิ่งเหล่านั้นเอื้อให้ชาวอุรุกรลาไวย์ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและทางสังคมได้อย่างไร

1. ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน การสร้างและการอยู่อาศัย ในบ้าน/ครัวเรือน

ชาวอุรุกรลาไวย์มีความเชื่อเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน ที่ทำให้รู้จักสังเกตสิ่งต่างๆ ก่อนที่จะเลือกพักอาศัยในบริเวณนั้น เช่น การเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมต่อการตั้งถิ่นฐาน เช่น ดินทะเลเป็นที่หลบคลื่นลมได้ดี มีลานหมู่บ้านสำหรับประกอบพิธีกรรม เป็นต้น และความเชื่อประการสำคัญ คือ การเป็นสถานที่ที่ได้รับการอนุญาตจากเจ้าที่เจ้าทาง โดยผ่านการบอกกล่าวและการทำพิธีขอโต๊ะหมอม โดยความเชื่อต่างๆ ประกอบด้วย

1) **หลักในการสร้างบ้าน** ชาวอุรุกรลาไวย์มักจะไม่ปลูกต้นไม้บดบังหน้าบ้าน เนื่องจากมีความเชื่อว่า จะทำให้เงินทองไม่เข้าบ้าน (จ้อย ประโมทกิจ, สัมภาษณ์, 22 มิถุนายน 2552) แต่หากวิเคราะห์ในมุมมองของนิเวศวัฒนธรรมแล้ว การไม่ปลูกต้นไม้บดบังหน้าบ้าน ส่งผลให้เจ้าของบ้านสามารถสังเกตเห็นสิ่งต่างๆ ที่อยู่หน้าบ้าน ทั้งด้านการสังเกตสภาพการเปลี่ยนแปลงของอากาศ การขึ้นลงของน้ำ สภาพบริเวณชายหาด การสังเกตเห็นเรือที่จอดบริเวณชายหาด การรับรู้ถึงความเคลื่อนไหวของผู้คนในหมู่บ้านรวมทั้งเพื่อนบ้านที่มาเยือนได้อย่างสะดวก

ชาวอุรุกรลาไวย์เชื่อว่าดวงวิญญาณของบรรพบุรุษจะสิงสถิตอยู่กับหมอนเสื้อที่เขาเคยใช้มาก่อน ความเชื่อนี้จึงส่งผลให้ชาวอุรุกรลาไวย์บางครอบครัวมีการเก็บหมอนเสื้อซึ่งเป็นของบรรพบุรุษโดยม้วนเก็บไว้บริเวณหัวนอนที่บรรพบุรุษของตนเคยนอน เนื่องจากเชื่อว่าวิญญาณบรรพบุรุษจะไม่ใช่ไปไหน ยังคงมีความผูกพันอยู่กับหมอน อยู่กับบ้านและลูกหลานของตน และส่งผลให้ลูกหลานมีความอบอุ่นใจ มีความรู้สึกปลอดภัยที่ได้อาศัยอยู่ในบ้านที่มีบรรพบุรุษคอยปกป้องคุ้มครอง (อาหลิน หาดทรายทอง, สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2550)

2) ความเชื่อเกี่ยวกับการขึ้นอยู่บ้านหลังใหม่

ชาวอุรักลาไวย์มีข้อห้ามเกี่ยวกับบ้านที่ยังสร้างไม่เสร็จสมบูรณ์หรือยังไม่เข้าไปอยู่อาศัย โดยชาวอุรักลาไวย์จะต้องไม่เข้าไปทำสิ่งใดในบ้านหลังนั้น แต่หลังจากที่จะสร้างเสร็จสมบูรณ์ หรือก่อนที่จะเข้าไปอยู่อาศัย 1 วัน ในเวลาตอนเย็น เจ้าของบ้านจะต้องเตรียมข้าวสาร เตาไฟ น้ำ และมีข้อห้ามมิให้สมาชิกออกนอกบ้าน ทุกคนจะต้องอยู่รวมกันภายในบ้าน และเมื่อถึงเวลารุ่งเช้าของวันใหม่ เจ้าของบ้านก็สามารถหุงหาอาหารได้

ความเชื่อเกี่ยวกับการขึ้นอยู่บ้านหลังใหม่ ชาวอุรักลาไวย์กล่าวว่า วันแรกที่เข้ามาอาศัยอยู่บ้านหลังใหม่ ชาวอุรักลาไวย์มีข้อห้ามไม่ให้เจ้าของบ้านขอสิ่งใดๆ จากเพื่อนบ้านหรือครอบครัวอื่นๆ แม้กระทั่งเด็กก็มีข้อห้ามไม่ให้ขอสิ่งใดๆ จากเพื่อน ซึ่งหากครอบครัวนั้นไม่มีอะไรกิน ก็จะต้องอดทน เนื่องจากชาวอุรักลาไวย์มีความเชื่อว่า หากครอบครัวใดขอสิ่งของจากคนอื่น จะทำให้ครอบครัวนั้นจะต้องเป็นฝ่ายขอตลอดไป และอาจจะไม่มีโอกาสให้ผู้อื่น แต่จะต้องเป็นผู้ที่ขอ รอคอยความช่วยเหลือจากผู้อื่นเพียงด้านเดียว และความเชื่อดังกล่าว ในปัจจุบันยังมีบุคคลบางคนให้ความสำคัญและปฏิบัติตาม และมีความเชื่อว่า “ในการขึ้นบ้านใหม่ ในอดีต เจ้าของบ้านจะทำอาหารเตรียมไว้สำหรับให้ญาติพี่น้องมารับประทานร่วมกัน ซึ่งหากมีคนเข้ามาในบ้านจำนวนมากแสดงว่าจะมีเงินเข้ามาในบ้านเรื่อยๆ ไม่อด” ความเชื่อและการกระทำในรูปแบบนี้ส่งผลให้ชาวอุรักลาไวย์ มีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพสิ่งแวดล้อมทางสังคม ที่ต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่น และเป็นการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ชุดใหม่

3) การขึ้นเสาเอก การขึ้นบ้านใหม่ การทำบุญบ้าน

พิธีกรรมบางประการที่เกี่ยวกับการสร้างและการอยู่อาศัยในบ้านของชาวอุรักลาไวย์ บางพิธีกรรมเกิดจากการรับวัฒนธรรมมาจากคนไทยและคนมุสลิม โดยมีสาเหตุมาจากการที่ชาวอุรักลาไวย์ได้เข้ามาอาศัยอยู่ร่วมกับบุคคลกลุ่มอื่นมากขึ้น จึงมีการรับเอาวัฒนธรรมบางประการเข้ามาปรับใช้กับสิ่งที่เป็นวัฒนธรรมเดิมของตน

พิธีกรรมการขึ้นเสาเอก เป็นพิธีที่ชาวอุรักลาไวย์ปฏิบัติกันมาตั้งแต่ในอดีตก่อนที่จะมีการติดต่อกับบุคคลภายนอก โดยก่อนที่ชาวอุรักลาไวย์จะเข้ามาตั้งถิ่นฐาน หรือมีการสร้างบ้านอย่างถาวรที่ใดนั้น จะต้องมีการขึ้นเสาเอก แต่หากบางคนที่ยังสร้างบ้านเป็นกระต๊อบเล็กๆ จะไม่มีการขึ้นเสาเอก ซึ่งการขึ้นเสาเอก เจ้าของบ้านจะเตรียมผ้าแดง ผ้าขาว มะพร้าวกำลังแตกหน่อ 1 ลูก อ้อย นำมาผูกไว้ที่ปลายเสาเอกด้วยด้ายดิบ เตรียมหมาก พลุ 1 คำ และเศษทอง หรือนำเงิน เช่น 10 บาท – 500 บาท (ตามจำนวนที่เจ้าของบ้านต้องการ) นำมาใส่ไว้ที่โคนเสา ซึ่งตามความเชื่อ กล่าวว่า ถ้าหากใส่เงินจำนวนมากต่อไปจะทำให้หากินได้มาก และเจ้าของบ้านจะต้องขอเจ้าที่เจ้าทาง ซึ่งหากเจ้าของบ้านทำอะไรผิดก็ขอให้เจ้าที่เจ้าทางยกโทษให้ อย่าให้มีการ

ลงโทษ และหากมีสิ่งไม่ดี ก็ขอให้สิ่งไม่ดีเหล่านั้นย้ายไปอยู่ที่อื่น หลังจากนั้น 3 วันก็สามารถยกเสาขึ้นขึ้นได้และหากผ่านไป 2-3 เดือน มะพร้าวที่ผูกไว้ที่ปลายเสาเอกเจริญเติบโตขึ้นเรื่อยๆ โดยสังเกตเห็นยอดมะพร้าวโผล่ หรือบานออกมามากขึ้น แสดงว่า จะมีสิ่งดีๆ เกิดขึ้นกับบ้านหลังนั้น จะหากินได้สะดวก หากินได้มาก แต่หากบ้านหลังไหนมะพร้าว ไม่เจริญเติบโต แสดงว่าการทำมาหากินของบ้านหลังนั้น จะอยู่ในสภาพที่หากินได้เรื่อยๆ ทำมาหากินได้ไม่คล่องมากนัก

เมื่อชาวอุรุกรลาไวยสร้างบ้านเสร็จก็จะต้องขออนุญาตอยู่อาศัยจากเจ้าที่เจ้าทาง โดยชาวอุรุกรลาไวยจะหาโต๊ะหมอบภายในหมู่บ้าน ซึ่งอาจเป็นผู้สูงอายุ คนเฒ่าคนแก่ ผู้ที่มีวิชา เรียนคาถาเกี่ยวกับการทำพิธีกรรมดังกล่าวและการขึ้นบ้านใหม่ของชาวอุรุกรลาไวย ก็เป็นการทำบุญบ้านเพื่อให้อาศัยอยู่อย่างสบาย ซึ่งเรียกว่า นูรี โดยจะมีการเตรียมกับข้าวหลายอย่างเพื่อเซ่นไหว้เจ้าที่เจ้าทางและเชิญเพื่อนบ้านมาร่วมทำพิธีและรับประทานอาหารร่วมกัน โดยการเตรียมของเซ่นไหว้ ชาวอุรุกรลาไวยจะต้องเตรียมเหล่า 1 ขวด น้ำอวดลม น้ำขวดเล็ก สีใดก็ได้ 1 ต้องเตรียมกำยานเพื่อเป็นการเชิญให้ผีเรือนหรือผีบรรพบุรุษมาร่วมรับประทานอาหาร แต่ในตอนหลังชาวอุรุกรลาไวย มีการเปลี่ยนมาใช้ธูปมากขึ้น เนื่องจากได้รับมาจากคนไทย ซึ่งในอดีต ชาวอุรุกรลาไวย ไม่มีการใช้ธูปโดยจะใช้เทียนและกำยาน ซึ่งหลังจากที่โต๊ะหมอบทำพิธีเสร็จ หลังจากนั้นชาวอุรุกรลาไวยก็มารับประทานอาหารร่วมกัน (อาหลิน หาดทรายทอง, สัมภาษณ์ , 21 ธันวาคม 2550)

2. ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานและการอยู่อาศัยในระดับชุมชน
ประกอบด้วย

1) พิธีเสี่ยงทายพื้นที่ตั้งชุมชน

การที่ชาวอุรุกรลาไวยจะพิจารณาถึงพื้นที่ขนาดใหญ่ที่สามารถตั้งเป็นชุมชนหรือหมู่บ้านของชาวอุรุกรลาไวยได้นั้น จะต้องมีการทำพิธีเพื่อดูว่าเจ้าที่เจ้าทางอนุญาตให้ชาวอุรุกรลาไวยสามารถตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณที่ต้องการได้หรือไม่ โดยโต๊ะหมอบจะทำการจุดเทียนเสี่ยงทาย เช่นเดียวกับการจุดเทียนในการเสี่ยงทายโชคเคราะห์ของบุคคล เช่น คนที่มีเคราะห์ ถูกเจ้าที่เจ้าทาง คุกยา คุกของ เป็นต้น บางครั้งโต๊ะหมอบก็ทำการจุดเทียนเพื่อดูว่าในหมู่บ้านของตนมีสิ่งผิดปกติเกิดขึ้นหรือไม่หรือมีการสอบถามจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เจ้าที่เจ้าทางว่าลูกหลานของตนได้ทำสิ่งใดผิด ไม่สมควรหรือไม่ ซึ่งหากมีสิ่งไม่ดี สิ่งผิดปกติเกิดขึ้น ก็จะนำมาบอกกล่าวและแก้เพื่อให้เป็นปกติดังเดิม (จ๋วย ประโมงกิจ, สัมภาษณ์, 22 มิถุนายน 2552)

ชาวอุรุกรลาไวยยังคงให้ความสำคัญกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และมีความเชื่อว่าโต๊ะหมอบผู้ที่เป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณ สามารถสื่อสารกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ผ่านการจุดเทียน บางคนอาจจะ

มองว่า ความเชื่อทางไสยศาสตร์ของชาวอุรักลาไวย์เป็นเรื่องงมงาย ไม่มีเหตุผล แต่ในทางกลับกัน ความเชื่อและการปฏิบัติในรูปแบบต่างๆ ล้วนส่งผลต่อความเป็นอยู่ของชาวอุรักลาไวย์ที่มีการ สืบทอดมาอย่างยาวนานและชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันในพื้นที่ที่ตนเล็งเห็นถึงความเหมาะสม ในการอยู่อาศัยและการทำมาหากินที่มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อเหล่านี้

2) พิธีลอยเรือ พิธีกรรมที่สร้างขึ้นในระดับหมู่บ้านหรือชุมชน โดยมีความมุ่งหวัง เพื่อความเป็นอยู่ที่ปลอดภัย ด้านการประกอบพิธีลอยเรือ ทำขึ้นเพื่อเป็นการสะเดาะเคราะห์ นำสิ่งไม่ดีออกไปจากหมู่บ้านและความต้องการให้ชาวอุรักลาไวย์ได้อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ได้อย่างปลอดภัย ปราศจากภัยอันตรายทั้งปวง ชาวอุรักลาไวย์มีความเชื่อว่าเป็นเสมือน การชนไหว้เจ้าที่เจ้าทางและให้เจ้าที่เจ้าทางได้ปกป้องคุ้มครอง

การทำพิธีลอยเรือ ชาวอุรักลาไวย์จะนำสิ่งของ เช่น เล็บมือ เล็บเท้า ผมเพื่อสะเดาะเคราะห์และฝากของให้บรรพบุรุษ เช่น ข้าวสาร น้ำ พริกสด กะปิ เกลือ หรือของที่นำมาประกอบอาหาร หรือบางคนก็อาจใส่เงินในเรือที่จะทำพิธี บางคนอาจทำเรือ ขนาดเล็กเพื่อใส่สิ่งของของตน แล้วนำไปใส่ในเรือใหญ่ที่จะทำพิธี การนำเรือออกไปลอยนั้น เป็นหน้าที่ของผู้ชายประมาณ 7-8 คน โดยเลือกสถานที่ลอยเรือที่มีกระแสน้ำเชี่ยว เวลาที่นำเรือ ออกไปลอย คนที่พายเรือจะเอ่ยชื่อหรือพูดขอให้เรือลอยไปถึงชุมชนไวย

พิธีกรรมสำคัญอย่างหนึ่งของการลอยเรือ คือ การดูเตียนที่ใช้ในพิธีลอยเรือ โดยโต๊ะหมอจะทำการจุดเตียน เพื่อดูว่าบรรพบุรุษ หรือที่เรียกว่า ผีตายาย มาพร้อมกันที่บริเวณ ที่ทำพิธีแล้วหรือไม่ โดยมีธงสีดำ 4 ผืน ธงสีขาว 4 ผืน นำมาใช้ในการเรียกผีตายาย ให้มารับประทานอาหารที่เตรียมไว้ ซึ่งทำการเรียก ผีตายายจากทิศทั้ง 4 ทิศ เมื่อผีตายาย รับประทานอาหารเสร็จแล้ว โต๊ะหมอก็จะกล่าวขออาหารเหล่านั้นให้ลูกหลานได้รับประทานต่อ โดยนำไปรับประทานร่วมกันที่หลา

หลังจากที่ชาวอุรักลาไวย์รับประทานอาหารร่วมกันเสร็จ ก็จะกลับมาที่ เรือลอยเคราะห์ ที่เรียกว่า “ปลาจ๊ก” ซึ่งเป็นเรือที่ช่วยกันต่อขึ้นและมีหลักการสำคัญคือ การหันหัวเรือจะต้องหันหัวเรือในเวลาเที่ยงคืน โดยจะหันหัวเรือออกทะเล และโต๊ะหมอจะดูว่า สมาชิกในหมู่บ้านมาพร้อมกันแล้วหรือไม่ และดูเวลาที่ให้นำเรือออกไปลอย ชาวอุรักลาไวย์ รุ่นเก่าแก่ จะดูจากธรรมชาติ โดยสังเกตจากน้ำขึ้น น้ำลง แต่ในยุคสมัยใหม่ ชาวอุรักลาไวย์เปลี่ยน รูปแบบการดูเวลาจากน้ำขึ้น น้ำลง มาเป็นการดูเวลาจากนาฬิกา ชาวอุรักลาไวย์เชื่อว่าหากปล่อย เรือปลาจ๊กออกไปแล้วเรือลอยกลับมายังหมู่บ้านอีกครั้ง สิ่งไม่ดีของลูกหลาน ผีเปรต ยังไปไม่หมด จึงต้องนำข้าวสาร ข้าวเหนียวสีเหลือง โปรยเข้าไปในเรือปลาจ๊กและนำเรือไปลอยใหม่อีกครั้ง

วันต่อมาชาวอุรูกลาไวย์จะต้องทำไม้กันผี ลักษณะเหมือนไม้กางเขน เรียกว่า “กายู ฮาดัก” เพื่อป้องกันไม่ให้ผีเข้ามาในหมู่บ้าน โดยจะทำไม้กางเขนจำนวน 7 ต้น นำมาปักตามจุดต่างๆ หลังจากนั้น ชาวอุรูกลาไวย์ก็จะสนุกสนานร่วมกันเพื่อเฝ้าไม้กางเขนที่ปักไว้

ตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 ชาวอุรูกลาไวย์หาตสะป่าไม่สามารถทำพิธีลอยเรือได้ เนื่องจากความจำกัดของพื้นที่ในชุมชนที่ชาวอุรูกลาไวย์อาศัยอยู่ ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่ผู้ซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ในบริเวณใกล้เคียงกับหมู่บ้านของชาวอุรูกลาไวย์ ได้เข้ามาอยู่อาศัยและสร้างอาคารที่พักอาศัยมากขึ้นทำให้ชาวอุรูกลาไวย์ไม่มีพื้นที่ในการประกอบพิธีกรรม จึงต้องไปประกอบพิธีลอยเรือร่วมกับชาวอุรูกลาไวย์ที่อาศัยอยู่ที่แหลมตุ๊กแก แต่ในการทำพิธีนั้นชาวอุรูกลาไวย์จะมีการเช่าเรือจ้างที่เจ้าทาง ประกอบพิธีกรรมที่หาตสะป่าก่อนแล้วจึงนำสิ่งของต่างๆ ที่จะลอย ไปที่แหลมตุ๊กแก ซึ่งการไปลอยเรือที่แหลมตุ๊กแกนั้น ชาวอุรูกลาไวย์จะต้องบอกกล่าวแก่ดาโต๊ะที่หลายถึงการที่ต้องไปทำพิธีต่อที่แหลมตุ๊กแก

สิ่งจำเป็นประการหนึ่งในการประกอบพิธีลอยเรือ คือ การมีพื้นที่ชายทะเลซึ่งมีความสำคัญในการใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธี โดยเฉพาะการแห่เรือ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญของพิธีลอยเรือ

3) พิธีกรรมอาบนํ้ามนต์ศักดิ์สิทธิ์ หรือการทำบุญกลางบ้าน ในเดือน 6 และเดือน 11 ทางจันทรคติ พิธีกรรมการอาบนํ้ามนต์ศักดิ์สิทธิ์ เป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐานอีกพิธีหนึ่ง ทำขึ้นเพื่อให้ชาวอุรูกลาไวย์ได้สะเดาะเคราะห์ ซึ่งพิธีนี้ที่หาตสะป่าและเกาะสิเหร่จะทำทุก 3 ปี แต่ที่หาดราไวย์จะทำทุกปี และสามารถทำก่อนทำพิธีลอยเรือหรือหลังพิธีลอยเรือก็ได้ ชาวอุรูกลาไวย์ เรียกพิธีกรรมการอาบนํ้ามนต์ศักดิ์สิทธิ์ ว่า กรือยา อาเย อูไบ โดยมีการประกอบพิธีกรรมบริเวณลานกลางหมู่บ้าน เพื่อให้ชาวอุรูกลาไวย์อยู่ในพื้นที่ได้อย่างปลอดภัย โดยพิธีการนี้มีการนำนํ้ามนต์ศักดิ์สิทธิ์มาอาบเพื่อเป็นการชำระล้างสิ่งที่ไม่ดีให้ออกไปจากร่างกาย (นิง บางจาก, สัมภาษณ์, 20 ธันวาคม 2550)

การประกอบพิธีกรรมการอาบนํ้ามนต์ศักดิ์สิทธิ์ ชาวอุรูกลาไวย์กล่าวว่า “แต่ละครบครัวจะมีการนำไฉ่นํ้า ไปตั้งกลางหมู่บ้าน บ้านละ 1 ไห ซึ่งต้องนำไปทุกบ้าน และในการทำพิธีนี้ชาวอุรูกลาไวย์จะต้องมีการรํารอบไฉ่นํ้าจนกว่าฟ้าจะสว่าง สิ่งของที่ต้องใช้ในการทำพิธีกรรมการอาบนํ้ามนต์ศักดิ์สิทธิ์ ประกอบด้วย เทียนไข ด้ายเจ็ดสีเพื่อนํ้ามาผูกแขนเด็ก มะนาว มะกรูด ย่านสะบ้า เงิน ซึ่งในอดีตมีการใช้เหรียญ โดยบางคนใช้เหรียญประมาณ 5 สตางค์-10 สตางค์ เพื่อนํ้าไปฝั่งบริเวณหลา แต่ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนมาใช้เหรียญบาท

ชาวอุรูกลาไวย่ทุกหลังคาเรือนจะต้องเตรียมนำข้าวเหนียวและข้าวเจ้ามาตำทำแป้ง เพื่อนำมาทำขนมในตอนรุ่งเช้าของวันที่ทำพิธี เช่น ขนมขี้มอด ข้าวเหนียวกึนกับน้ำตาล เป็นต้น แต่ขนมที่เป็นเอกลักษณ์ในการทำพิธี เรียกว่า บูวฮู มาลาก้า ซึ่งในการทำพิธีจะต้องนำขนมต่างๆที่เตรียมไว้ไปทำพิธีที่หลา โดยนำไปเช่นไหว้อย่างละประมาณ 1-2 ชิ้น และห้ามรับประทานขนมทุกอย่างก่อนการเช่นไหว้รวมทั้งหลังจากไหว้เสร็จก็ห้ามนำกลับบ้านให้แบ่งกันทานจนหมด

ในเวลากลางคืนก็จะมีกาไฟน้ำโดยระหว่งการไฟน้ำ สังเกตน้ำในไหเพื่อกันไม่ให้สิ่งแปลกปลอมใดๆ เข้ามาในบริเวณที่ตั้งไห และจะมีการแสดงรำมะนาในระหว่งการรำรอบไหโต๊ะหมอที่ทำพิธีก็จะมีกาท่องคาถา เมื่อถึงเวลาฟ้าสว่างชาวอุรูกลาไวย่ก็จะมีกาให้น้ำในไหออกมาดื่มกิน ปลูกศึระและอาบ นำไหน้ำเหล่านั้นมาคว่ำตามแนวที่ตั้งไว้ให้ห โดยจะต้องนำเสื้อผ้าเก่าหรือขาดมาใส่อาบน้ำ ซึ่งหลังจากที่ใส่อาบน้ำเสร็จก็ต้องทิ้งและนำเสื้อผ้าใหม่มาสวมใส่แทน พิธีจะเริ่มโดยการจุดเทียนไว้ที่ปากโองน้ำ โองละ 1 เล่ม โดยโต๊ะหมอจะเป็นผู้ดูว่าเจ้าของ โองน้ำแต่ละใบมีเคราะห์หรือไม่ หากมีเคราะห์มาก น้ำในโองจะเย็น แต่ไหโองไหนน้ำในโองอุ่น แสดงว่า เจ้าของโองน้ำใบนั้นไม่มีเคราะห์ ดวงดี

ในขณะที่ชาวอุรูกลาไวย่ไฟาเรือปลาจักและไฟาไม้กันฝืนนั้น สามารถที่จะสนุกสนานร่วมกันได้ เช่น มีการรำรองเง็ง รำมะนา แต่ในขณะที่ไฟาน้ำมนต์ ชาวอุรูกลาไวย่มีข้อห้ามไม่ให้มีการสนุกสนานกันและหลังจากอาบน้ำมนต์ 3 วัน ก็มีข้อห้ามไม่ให้ส่งเสียงดัง ซึ่งเวลาในขณะนั้น โต๊ะหมอจะเป็นผู้ดูว่า จะมีสิ่งใดเข้ามาในหมู่บ้าน ชาวอุรูกลาไวย่เรียกช่วงเวลานี้ว่า “กำ 3วัน” (สิทธิ ประมงกิจ, สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2550)

ในจังหวัดภูเก็ต พิธีการทำน้ำมนต์ศักดิ์สิทธิ์เป็นพิธีกรรมที่มีเพียงชาวอุรูกลาไวย่ในพื้นที่หาดราไวย่เพียงกลุ่มเดียวที่ที่มีการทำ แต่ชาวอุรูกลาไวย่ที่อาศัยอยู่ที่เกาะลันตา ยังประกอบพิธีกรรมนี้ โดยทำขึ้นภายหลังจากพิธีลอยเรือ

ในอดีตสิ่งของบางอย่างที่ต้องใช้ในการทำพิธีชาวอุรูกลาไวย่สามารถหาเองได้ เช่น มะกรูด มะนาว ย่านสะบ้าและด้ายสีต่างๆ ก็มีการย้อมตามสีที่ต้องการ เช่น ด้ายเหลืองก็ย้อมด้วยขมิ้น จึงไม่มีการเรียกเก็บเงินจากชาวอุรูกลาไวย่ แต่ในปัจจุบันสิ่งของส่วนใหญ่ชาวอุรูกลาไวย่ไม่สามารถหาเองได้ จึงต้องซื้อจากที่อื่นและต้องมีการรวบรวมเงินกันภายในหมู่บ้าน โดยเริ่มต้นมีการเก็บครอบครัวละประมาณ 20 บาท แต่ต่อมาก็มีการเก็บเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เป็นเริ่มต้นคนละ 100 บาท เนื่องจากสิ่งของทุกอย่างต้องซื้อในราคาที่สูงขึ้น

ชาวอุรูกลาไวย์บางครอบครัวจะถือธงสีขาวซึ่งทำเป็นรูปคล้ายขนมชั้น หางธงเป็นปลายแหลมเสียบด้วยไม้ไผ่แล้วนำไปปักที่หลา และเมื่อทำพิธีเสร็จก็ต้องนำเอาธงนั้นมาปักไว้ที่หน้าบ้านของตน (ในปัจจุบันชาวอุรูกลาไวย์บางคนก็นับถือศาสนาอื่นๆ และเคร่งครัดในศาสนา ก็จะไม่นำธงดังกล่าวมาปักที่หน้าบ้าน) ซึ่งการปักธงหน้าบ้านก็เป็นวิธีการทำที่มีจุดมุ่งหมายเดียวกับการทำพิธีลอยเรือที่มีการปักไม้กันผี ซึ่งมีการนำเอาใบกระท่อมมาร้อยเป็นพวงมาลัย และนำมาผูกที่ปลายไม้ไผ่ 3 ด้าน และนำมาปักไว้ทุกจุดที่เป็นทางเข้าหมู่บ้าน เพื่อป้องกันไม่ให้สิ่งชั่วร้ายเข้ามาในหมู่บ้าน (อาหลิน หาดทรายทอง, สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2550)

4) **พิธีกรรมการไหว้ทะเล** “ปุย่า เล” หรือ “ปุย่า ลาไวย์” เป็นพิธีกรรมที่เกิดขึ้นเนื่องจากในอดีตชาวอุรูกลาไวย์ถือว่าวันขึ้น 11 ค่ำ เดือน 4 เป็นวันไหว้ทะเล ทำให้ชาวอุรูกลาไวย์ห้ามไม่ให้ลูกหลานของตนเล่นน้ำทะเล ในวันนี้ ซึ่งถือเป็นวันอาถรรพ์ และชาวอุรูกลาไวย์จะต้องประกอบพิธีกรรมเพื่อเป็นการแสดงถึงความเคารพบูชาและแสดงความขอบคุณต่อเจ้าที่ทางทะเลที่ได้ป้องกันคุ้มครองให้ชาวอุรูกลาไวย์ทำมาหากิน และตั้งถิ่นฐาน โดยการใช้ชีวิตอยู่คู่กับทะเลอย่างปลอดภัย (อาหลิน หาดทรายทอง, สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2550)

พิธี “ปุย่า เล” ชาวอุรูกลาไวย์จะทำพร้อมกันทั้งหมู่บ้าน โดยส่วนใหญ่จะทำในช่วงเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ และมีการเก็บรวบรวมเงินจากทุกบ้านเพื่อนำเข้ากองกลางและจัดสรรแบ่งให้แม่บ้านช่วยกันจัดเตรียมอาหาร ประกอบด้วย ข้าวเหนียว (สีเหลือง สีขาว) ไข่ไก่ ทั้งสุกและดิบ หรือแกงไก่ และต้องมีกล้วยบวชชี หรือที่ชาวอุรูกลาไวย์เรียกว่า “สะหวา” ซึ่งชาวอุรูกลาไวย์จะตั้งอาหารเหล่านี้เป็นทรงพุ่มและมีมากกว่า 3 คำ ชาวอุรูกลาไวย์จะทำพิธีร่วมกันที่หลา โดยหลังจากที่โต๊ะหมอบทำพิธีเสร็จและมีการนำของไปปล่อยในทะเล เมื่อผู้ที่มีหน้าที่นำของไปปล่อยได้ลงเรือออกไปปล่อยของ ชาวอุรูกลาไวย์ที่เหลือก็ร่วมกันรับประทานอาหารที่เตรียมมา

การทำพิธีดังกล่าว ในอดีต ชาวอุรูกลาไวย์มีเรื่องเล่าต่อกันมาว่า เมื่อมีการตั้งอาหารเสร็จจะมีปลาฉลาม ปลาโลมา ว่ายนํ้ามารับของที่ชาวอุรูกลาไวย์นำไปเช่นไหว้ ซึ่งจากความเชื่อนี้ ทำให้ชาวอุรูกลาไวย์ยึดถือปฏิบัติมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ซึ่งอาจเกิดจากการที่ชาวอุรูกลาไวย์ยังคงมีวิถีชีวิตที่ผูกพันอยู่กับธรรมชาติ อยู่อาศัยและหากินโดยใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะทางทะเล จึงมีความคิดที่ต้องตอบแทนให้กับธรรมชาติ เพื่อให้ธรรมชาติได้ส่งผลให้ตนเองมีชีวิตอยู่รอดในลักษณะของการพึ่งพาซึ่งกันและกัน

ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นซึ่งปรากฏออกมาทั้งในรูปของวิถีคิด ความเชื่อ และการประกอบพิธีกรรมนั้น เป็นสิ่งที่ชาวอุรุกรลาไวยนำมาใช้ในการตัดสินใจเลือก ตั้งถิ่นฐาน และนำมาเป็นวิธีการที่นำมาซึ่งความเป็นอยู่ที่มีความปลอดภัยของชาวอุรุกรลาไวยในพื้นที่ต่างๆ ซึ่งถึงแม้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยส่วนใหญ่จะมีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรม แต่ภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้ก็เป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อการดำรงชีวิตของชาวอุรุกรลาไวย ซึ่งได้ผ่านการพิจารณาตัดสินใจของบรรพบุรุษ และมีการถ่ายทอดต่อบุคคลรุ่นหลัง

4.3 วิเคราะห์ความรู้ที่สะท้อนใน “ภูมินาม” ภาษาอุรุกรลาไวย

สถานที่บริเวณทะเลอันดามันโดยส่วนใหญ่ เป็นพื้นที่ที่ชาวอุรุกรลาไวยเคยมีการเข้าไปใช้ประโยชน์ ทั้งการพักอาศัยและการทำมาหากินมาตั้งแต่ในอดีต ส่งผลให้ชาวอุรุกรลาไวยเรียกชื่อสถานที่ต่างๆ ด้วยภาษาของตน และมีการตกทอดชื่อเรียกในภาษาดังกล่าวมาจนถึงบุคคลในรุ่นปัจจุบัน

เราสามารถจะวิเคราะห์ชื่อเหล่านี้ได้ตามแนวคิดนิเวศชาติพันธุ์ หรือ Ethnoecology ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสำนักคิดทางมานุษยวิทยาที่เรียกว่า Ethnoscience หรือวิทยาศาสตร์ชาติพันธุ์ ที่มุ่งศึกษาระบบความรู้ของสังคมใดสังคมหนึ่ง ส่วนใหญ่เป็นสังคมเล็กๆ เช่น กลุ่มชนเผ่า โดยศึกษาวิธีการที่สังคมวัฒนธรรมนั้นๆ มีวิธีการมองโลกรอบๆ ตัวที่แตกต่างกันไป แต่ละสังคมวัฒนธรรมมีการจัดจำแนกประเภท แบ่งหมวดหมู่ แบ่งลำดับชั้น เพื่อจัดระเบียบความรู้ ความเข้าใจที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมเหล่านี้ นักมานุษยวิทยาสำนัคนิเวศชาติพันธุ์จึงอาศัยการวิเคราะห์ ด้านภาษา ลงรายละเอียดถึงระดับย่อยของชื่อและคำต่างๆ ที่พบในภาษานั้น ๆ

ข้อค้นพบของนักวิชาการสำนักนี้คือความลุ่มลึกและกว้างขวางขององค์ความรู้พื้นบ้านของกลุ่มชนต่างๆ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับระบบการจำแนกแยกแยะพืชและสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ รวมทั้งความเข้าใจในสัมพันธภาพของสิ่งมีชีวิตภายในระบบนิเวศชุดเดียวกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานของระบบการจัดการทรัพยากรของท้องถิ่น (ยศ สันตสมบัติและคณะ, 2547: 2) นิเวศวิทยาชาติพันธุ์เป็นแนวการศึกษาที่สนใจการคิด การรับรู้และโลกทัศน์ที่กลุ่มชนต่างๆ มีต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศที่พวกเขาอาศัยอยู่ (ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2539: 25)

กรณีของหมู่บ้านเกาะสิเหร่ หาดราไวย์ และคำว่า ภูเก็ท ที่ชาวอุรุกรลาไวยบางคนกล่าวว่า มีรากศัพท์มาจากภาษาของตน เช่น การที่ชาวอุรุกรลาไวยเรียกเกาะสิเหร่ ว่า “ปูเลา สิเหร่” หมายถึง เกาะพลู (สิเหร่ หมายถึง พลู) ทำให้คำว่า “สิเหร่” กลายเป็นชื่อเรียกสถานที่ตั้งหมู่บ้านของชาวอุรุกรลาไวยแห่งหนึ่งในจังหวัดภูเก็ตมาจนถึงปัจจุบัน

คำว่า หาดราไวย์ โดยคำว่า “ราไวย์” แปลว่า เบ็ดราว ซึ่งเป็นลักษณะการหาหินของชาวอูรักลาไวย์และเป็นคำที่เกิดจากภาษาของชาวอูรักลาไวย์ และคำว่า ภูเก็ต บางคนกล่าวว่าเกิดจากภาษาของชาวอูรักลาไวย์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเป็นบุคคลกลุ่มแรกๆ ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ตนตั้งหมู่บ้านอยู่ในปัจจุบัน และเกิดการบัญญัติคำศัพท์ โดยมีรากฐานทางความคิดและแสดงถึงสภาพพื้นที่นั้นๆ และบางคำก็เป็นภาษาที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของชาวอูรักลาไวย์

นอกจากนี้ยังมีสถานที่บางแห่งที่ไม่ปรากฏในแผนที่ภาคใต้ของประเทศไทย บริเวณชายฝั่งทะเลอันดามันและไม่มีชื่อเรียกในภาษาไทย แต่ชาวอูรักลาไวย์เป็นผู้ที่ทราบถึงตำแหน่งที่ตั้งรายละเอียดของสถานที่และมีชื่อเรียกสถานที่เหล่านั้นตามภาษาของตนเอง ซึ่งบางสถานที่อาจเป็นสถานที่ที่อยู่ถัดเข้าไปด้านในของสถานที่หลักหรือตั้งอยู่ติดกับสถานที่หลักที่ปรากฏในแผนที่ บางสถานที่มีเกาะขนาดเล็กจำนวนมากและตั้งอยู่ชิดติดกัน ซึ่งชาวอูรักลาไวย์ได้เข้าไปทำมาหากินและสามารถจดจำรายละเอียดของสถานที่เหล่านั้นได้ ซึ่งเมื่อกล่าวถึงสถานที่ที่ชาวอูรักลาไวย์เคยเดินทางเร่ร่อนไปทำมาหากินและตั้งถิ่นฐาน โดยเฉพาะพื้นที่แถบทะเลอันดามัน ดังปรากฏออกมาในรูปของชื่อเรียกสถานที่ต่างๆ ได้แก่

1. ชื่อสถานที่ภาษาอูรักลาไวย์บริเวณจังหวัดระนอง

เกาะพยาม	ปูเลา มริยับ	มริยับ แปลว่า ปืนใหญ่ เนื่องจากในอดีตมีสงครามระหว่างไทยกับพม่า ผู้รบกันและมีการระเบิดขึ้นที่เกาะแห่งนี้
----------	--------------	---

2. ชื่อสถานที่ภาษาอูรักลาไวย์บริเวณจังหวัดพังงา

เกาะสุรินทร์	ปูเลา ลาทะ	เป็นชื่อเก่าแก่ของหมู่เกาะสุรินทร์ซึ่งมีเกาะขนาดเล็ก จำนวน 3 เกาะ และมีเกาะขนาดใหญ่ จำนวน 2 เกาะ
--------------	------------	--

เขาหลัก	ตายก กาชี่
---------	------------

เกาะตาชัย	ปูเลา ปาตาไย	เป็นสถานที่ขุดเรือในอดีต บางคนเรียก เกาะบัว
-----------	--------------	---

เกาะเล็ก	ปูเลา กาดี่	ตั้งอยู่ใกล้กับเกาะตาชัย บางคนเรียกเกาะบอน
----------	-------------	--

เกาะเก่าหรือ เกาะสิมิลัน	ปูเลา สมิลัด	ตั้งอยู่ถัดลงมาจากเกาะตาชัย คำว่า สิมิลัน
--------------------------	--------------	---

เป็นภาษายาวี แปลว่า 9 ประกอบด้วยเกาะ
จำนวน 9 เกาะ แต่เรียกรวมว่า เกาะสิมิลัน
ได้แก่ เกาะหนึ่ง (เกาะหุยง) เกาะสอง
(เกาะปายัง) เกาะสาม (เกาะปาหยัน)
เกาะสี่ (เกาะเมียง) เกาะห้า เกาะหก เกาะเจ็ด
(เกาะปายู) เกาะแปด (เกาะสิมิลัน เป็นเกาะ
ที่ใหญ่ที่สุด) และเกาะเก้า (เกาะบางู)

3. สถานที่ภาษาอุรักลาไวย์บริเวณจังหวัดภูเก็ต

เกาะสิเหร่	ปูเลา สิเหร่	สิเหร่ แปลว่าพลู ในภาษาอุรักลาไวย์ บางคนเรียก แหลมกลาง ชาวอุรักลาไวย์บางคนเรียก ตายก ตะละบัก
เกาะแรด	ปูเลา สะบับ	ตั้งอยู่หน้าอ่าวปอ
อ่าวสะพาน	ตาโละ สะบับ	
เกาะรังน้อย	ปูเลา เนอลัก เดอมี	นกตัวเล็ก
เกาะรังใหญ่	ปูเลา เนอลัก ปือไซ	นกตัวใหญ่ ชาวอุรักลาไวย์ เรียกว่า นกออก
แหลมพันวา	ตายก ปือไซ	แปลว่าแหลมใหญ่
เกาะโหลน	ปูเลา ตะลู่ย	
เกาะแคว	ปูเลา ลาแคว เดอมี	แปลว่า เกาะลาแควเล็ก
เกาะเฮ	ปูเลา ลาแคว ปือไซ	แปลว่า เกาะลาแควใหญ่
หาดราไวย์	ปาไต ราไวย์	เบิร์ดราว/แต่ชาวอุรักลาไวย์บางคน กล่าวว่า มาจากภาษามอแกน “กาไว” แปลว่า หมึกสายเล็ก
เกาะบอน	ปูเลา บาบี	หมู/ชาวอุรักลาไวย์บางคนกล่าวว่า ในอดีตพื้นที่นี้มีหมูป่าจำนวนมากแต่คนไทยบางคนเรียก เกาะบอน เนื่องจาก มีต้นบอนขึ้นอยู่จำนวนมาก และบริเวณหน้าหาดเกาะบอนเรียก ปาไต ตาป้อ และแหลมที่ตั้งอยู่ติดกับ

หาดอ่าวกล้วย	ปาไต บูโดฮ	เกาะบอน เรียก ตายก ตายับ
บ้านท่าฉัตรไชย	ลูวะฮ	ไม้ไผ่ เนื่องจาก เป็นพื้นที่ที่มีไม้ไผ่จำนวนมาก
หาดลายัน	ปูเลา กาว่าฮ	กระทะ/มีลักษณะเป็นเกาะ
เกาะง่าม	ปูเลา ร้างับ	แกละเกี่ยวข้าว

4. ชื่อสถานที่ภาษาอุรักลาไวยบริเวณจังหวัดกระบี่

เกาะพีพีนอก	ปูเลา ลาไวย ปีปี	เกาะเล็ก บางคนเรียก เกาะพีพีเล
เกาะพีพีใน	ปูเลา ฮูตุด ปีปี	เกาะใหญ่ บางคนเรียก เกาะพีพีดอน
เกาะจำ	ปูเลา เม็บปลู	
เกาะลันตาใหญ่	ปูเลา ซาดัก บือไซ	
เกาะลันตาน้อย	ปูเลา ซาดัก เดอมี	
เกาะต้นหยงอูมาปูเลา ตายก อูมา		เป็นหัวแหลมที่มีการทำไร่ คำว่า อูมา แปลว่า ทำไร่

เมื่อวิเคราะห์ตามแนวคิดนิเวศชาติพันธุ์ที่เป็นการศึกษาที่เน้นถึงความรู้และมุมมองคนใน (emic) รวมทั้งการตีความ การให้ความหมาย การกำหนดคุณค่าต่างๆ จะเห็นได้ถึงความสำคัญ และความเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มบุคคลที่เข้าไปใช้ประโยชน์ทั้งในด้านการอยู่อาศัยและการทำมาหากินยังสถานที่ต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น จนก่อให้เกิดเป็นระบบคิด การบัญญัติชื่อเรียกสถานที่ต่างๆ ตามภาษาและความหมายของกลุ่มตน ซึ่งบางชื่อเรียกมีการบัญญัติจากลักษณะทางสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติของสถานที่เหล่านั้น ส่งผลให้ชาวอุรักลาไวยมีความรู้สึกรักหวงแหนพื้นที่ที่ตนได้เข้าไปใช้ประโยชน์ ซึ่งภาษาหรือชื่อเรียกที่ปรากฏออกมานี้ ส่งผลให้ชาวอุรักลาไวยเข้ามาใช้ประโยชน์จากพื้นที่ โดยคำนึงถึงการรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่และสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน เนื่องจาก เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของกลุ่มตน กรอบแนวคิดนิเวศชาติพันธุ์จึงเข้ามาเสริมในส่วนที่ต้องมีการวิเคราะห์มุมมองของ "คนใน" โดยเฉพาะการจัดระบบคิด การจำแนกสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ในธรรมชาติ (พลาเดช ณ ป้อมเพชร, 2546: 13)

การศึกษานี้เป็นเสมือนทางเลือกใหม่ทางด้านแนวคิดในการนิยามโลกและสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และธรรมชาติเสื่อมถอย

ลงทุกที ในปัจจุบัน การหันกลับไปศึกษาความรู้ของชนพื้นเมืองจึงมิใช่เป็นไปเพื่อศึกษา “ความรู้” ในฐานะของ “ความรู้” อีกต่อไป หากเป็นการศึกษาที่มีเป้าหมายทางสังคม ด้วยแนวคิดที่ว่าชนพื้นเมืองผู้ได้ดำรงชีพในธรรมชาติมายาวนาน ได้มีชุดความคิดในการนิยามโลกและสิ่งแวดล้อมตลอดจนแนวการปฏิบัติตนที่แตกต่างไปจากแนวคิดตะวันตกและเป็นความรู้ที่ทำให้พวกเขาสามารถอยู่กับธรรมชาติได้อย่างสอดคล้องและกลมกลืน สามารถรักษาคุณภาพระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อมไว้ได้

ผู้วิจัยสามารถนำแนวคิดนี้มาใช้ในการศึกษาพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานชุมชนอุรักลาไวย์ โดยเป็นการทำความเข้าใจถึงความคิดความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวอุรักลาไวย์ที่ส่งผลให้ตนและกลุ่มของตนมีพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน โดยเป็นการพิจารณาจากมุมมองของชาวอุรักลาไวย์เอง

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการตั้งถิ่นฐานและการอยู่อาศัย หมายถึง ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ความชัดเจนที่กลุ่มชนได้จากประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ในการปรับตัวและดำรงชีพในระบบนิเวศหรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมที่ได้มีพัฒนาการสืบสานกันมา ซึ่งภูมิปัญญาเป็นผลของการใช้สติปัญญาปรับตัวกับสภาวะต่างๆ ในพื้นที่กลุ่มชนนั้นตั้งหลักแหล่งถิ่นฐานอยู่ และได้แลกเปลี่ยนสังสรรค์ทางวัฒนธรรมกับชุมชนอื่นจากพื้นที่สิ่งแวดล้อมอื่นที่ได้มีการติดต่อสัมพันธ์กันแล้วรับเอาหรือปรับเปลี่ยนนำมาสร้างประโยชน์หรือแก้ปัญหาได้ในสิ่งแวดล้อมและบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชนนั้น (เอกวิทย์ ณ ถกลาง, 2544: 42)

4.4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตั้งถิ่นฐานที่ถาวร

การศึกษาทางโบราณคดีชี้ให้เห็นว่าในอดีตชาวเลเคยมีแหล่งพักพิงอาศัยอยู่มากมาย โครงข่ายแหล่งตั้งเพิงพักและทำมาหากินที่กว้างขวางและกระจาย นอกจากนี้ ชาวเลยังมีการรวมกลุ่มขนาดต่างๆ กัน ทั้งใหญ่และเล็ก รูปแบบการใช้พื้นที่ก็แตกต่างกัน บางกลุ่มอาจจะใช้พื้นที่เดียวกันเพื่อการทำมาหากิน เก็บพืชผักและของป่า แต่ไม่พักอาศัย (Engelhardt และ Rogers, 1997:19)

พื้นที่ที่ชาวเลเลือกตั้งหลักเป็นชุมชนถาวรหรือชุมชนถาวรมีลักษณะตามที่กล่าวแล้วข้างต้น คือต้องเป็นพื้นที่ราบ พื้นที่หลบคลื่นลม มีความลาดชันของชายหาดกำลังพอดี มีระยะทางที่เหมาะสมจากแหล่งทำมาหากินและที่พักอาศัยภายในเครือข่ายเดียวกัน มีทรัพยากร

อุดมสมบูรณ์และหลากหลายในระบบนิเวศย่อยๆ มีแหล่งน้ำจืด และมีความปลอดภัยของแหล่งพักอาศัย นอกจากนี้ก็มีปัจจัยด้านสังคมวัฒนธรรม คือความสัมพันธ์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ การตัดสินใจโดยผู้นำด้านจิตวิญญาณ และระยะหลังมีปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสาร การค้าขาย แลกเปลี่ยน และการคมนาคมกับกลุ่มอื่นๆ ด้วย

เมื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ทำให้ชาวอูรักลาไวก์ตั้งหลักแหล่งอย่างถาวรมากขึ้น พบว่ามีปัจจัยหลักๆ ดังนี้

1. การปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการเดินทางทางทะเลและการทำมาหากิน

เมื่อชาวอูรักลาไวก์หันมาใช้เรือติดตั้งเครื่องยนต์ (เรือหางยาว) และเครื่องมือประมงสมัยใหม่ขึ้น เงื่อนไขเดิมๆก็ไม่ได้เป็นแรงผลักดันเรื่องการโยกย้ายเคลื่อนที่อีกต่อไป การเปลี่ยนมาใช้เครื่องยนต์ส่งผลต่อการตั้งถิ่นฐานและการใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างมาก เพราะสามารถจะเข้าถึงพื้นที่เกาะและชายฝั่งที่ห่างไกลมากขึ้น เร็วขึ้น และเมื่อออกไปหากินในบางเกาะก็ไม่ต้องมีความจำเป็นต้องพักแรมหรือจอดเรือสร้างเพิงพักชั่วคราวอีกต่อไป ด้วยสาเหตุนี้แหล่งที่เป็นที่พักถาวรจึงยังถูกใช้อย่างเข้มข้นมากขึ้นอีก เพราะชาวอูรักลาไวก์ส่วนใหญ่จะเดินทางไปหาสัตว์ทะเล เป็นชั่วโมงเป็นวัน หรือสัปดาห์ แต่ก็ก็จะกลับมาพักอาศัยอยู่ในแหล่งเดิม “การมีเครื่องยนต์ทำให้แผนที่เชิงกายภาพและเชิงมโนภาพของชาวเลเปลี่ยนไป ทำให้ระยะทางระหว่างแหล่งทำมาหากินลดลง” (Engelhardt และ Rogers, 1997:24)

เมื่อกล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่นใกล้ชิด และมีผลกระทบซึ่งกันและกันอย่างแยกไม่ออก ในยุคที่เทคโนโลยียังอยู่ในระดับต่ำมนุษย์จำเป็นต้องปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม เมื่อเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้าขึ้น มนุษย์มีความสามารถในการเปลี่ยนหรือตัดแปลงสภาพแวดล้อมได้มากขึ้น อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมก็ลดน้อยลง แต่ลักษณะทางวัฒนธรรม ประสพการณ์และความเคยชินในอดีต ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีบางอย่างจะยังคงอยู่ และสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง (ยศ สันตสมบัติ, 2530: 205)

ดังจะเห็นได้จากการที่ในปัจจุบัน แม้ว่าชาวอูรักลาไวก์ได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการทำมาหากิน เช่น การใช้เครื่องมือประมงที่ทันสมัยมากขึ้น ดังกล่าวข้างต้น แต่ในขณะเดียวกันชาวอูรักลาไวก์ก็ยังคงยึดถือธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรมต่างๆ เช่น พิธีลอยเรือ การทำบุญไหว้ทะเล การให้ความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่ปรากฏออกมาในรูปแบบพิธีกรรม ความคิด

ความเชื่อ ที่ยังคงปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน เมื่อมีรูปแบบการดำรงชีวิต การหาเงิน รูปแบบใหม่ มีการใช้เครื่องมือที่ทันสมัยมากขึ้น แต่ชาวอุรูกลาไวย์ก็สามารถหาเงินด้วยวิธีการเดิม แต่ไม่ต้องเดินทางโยกย้ายบ่อยครั้งดังเช่นในอดีต

2. การรับอิทธิพลทางสังคมวัฒนธรรมจากสังคมใหญ่

การที่ชาวอุรูกลาไวย์ได้ติดต่อกับสังคมภายนอกมากขึ้น ไม่จำกัดสังคมอยู่แค่กลุ่มของตน ที่มีรูปแบบสังคม วัฒนธรรมในแนวทางเดียวกัน ได้ส่งผลให้เกิดการปฏิบัติ รวมถึงค่านิยมสมัยใหม่ เกิดขึ้นในกลุ่มชาวอุรูกลาไวย์ ทั้งในรูปของความเชื่อบางประการที่เกี่ยวกับการอยู่อาศัยที่มีการรับเข้ามาและปรับให้เข้ากับค่านิยมและวัฒนธรรมเดิมของตนในรูปแบบการผสมผสาน โดยไม่กลืนกลายวัฒนธรรมเดิมให้หายไป แต่อิทธิพลทางสังคมวัฒนธรรมจากสังคมใหญ่ที่เข้ามา มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต การดำรงอยู่ของชาวอุรูกลาไวย์ โดยเฉพาะรุ่นปัจจุบันที่แตกต่างจากสังคมในอดีตและมีผลต่อการดำรงอยู่ต่อไปในอนาคตที่เห็นได้ชัดเจน ประกอบด้วย การที่เด็กและเยาวชนชาวอุรูกลาไวย์ได้รับการปลูกฝังและส่งเสริมให้ได้รับการศึกษามากขึ้น โดยเด็กและเยาวชนจะต้องได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีความแตกต่างจากอดีตที่พ่อแม่จะต้องเดินทางโยกย้ายไปหาเงินตามเกาะและชายฝั่ง ส่งผลให้เด็กไม่ได้รับการศึกษา เนื่องจากต้องติดตามครอบครัวไปยังสถานที่ทำมาหากิน

การพบปะกับบุคคลภายนอกอย่างกว้างขวางมากขึ้น ทั้งโดยการที่บุคคลภายนอกเข้ามาในหมู่บ้านและการออกไปติดต่อกับสังคมภายนอกของชาวอุรูกลาไวย์ ซึ่งแตกต่างจากอดีตที่ต้องเดินทางกันไปที่ครอบครัว เป็นกลุ่มเครือญาติและอาศัยอยู่รวมกันเฉพาะกลุ่มตนเอง แต่เมื่อได้มีการพบปะ แลกเปลี่ยนกันทางสังคม วัฒนธรรมมากขึ้น ส่งผลให้ชาวอุรูกลาไวย์มีการแต่งงานข้ามกลุ่ม โดยเฉพาะการที่มีบุคคลภายนอกเข้ามาอาศัยอยู่ในฐานะของเขยหรือสะใภ้ ชาวอุรูกลาไวย์จึงต้องตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างถาวรมากขึ้น ประกอบกับการที่ชาวอุรูกลาไวย์มีวิถีชีวิตภายใต้ระบบสังคมที่มีความทันสมัยมากขึ้น การก่อเกิดค่านิยมสมัยใหม่ที่มีความสำคัญกับความเจริญทางด้านวัตถุ ตึกรามบ้านช่อง ความร่ำรวย เป็นตัวชี้วัดความเจริญและความอยู่ดีมีสุขของประชาชน และเนื่องด้วยการทำมาหากินที่เป็นหลักแหล่ง ส่งผลให้ชาวอุรูกลาไวย์สร้างบ้านที่ถาวรมากขึ้น แม้ว่าบางครอบครัวจะยังไม่มีความมั่นคงในพื้นที่ที่ตนอาศัยอยู่ก็ตาม แต่ด้วยค่านิยมและสภาพสังคม การทำมาหากินที่กำหนดความเป็นอยู่ นำไปสู่การมีบ้านที่ถาวร และการตั้งหลักแหล่งที่ถาวรมากขึ้นตามมา

3. **พื้นที่ทำมาหากินและอยู่อาศัยจำกัดลงหรือมีการเปลี่ยนแปลงไป** ทำให้ชุมชนไม่มีพื้นที่รองรับที่จะโยกย้ายหรืออพยพไปได้อีก จะเห็นได้จากกระบวนการเชิงพาณิชย์กรรม อุตสาหกรรม การส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต ซึ่งแผ่ขยายออกไปมากขึ้น มีผลต่อการจับจองครอบครองกรรมสิทธิ์ที่ดิน โดยเฉพาะที่ดินชายหาดและริมฝั่งทะเล ซึ่งเป็นที่ต้องการอย่างมาก และราคาพุ่งสูงขึ้นไปทุกที กระบวนการพัฒนาและเจริญเติบโตเช่นนี้ทำให้พื้นที่ของชาวเลทุกกลุ่มหดแคบลง

ตัวอย่างที่เด่นชัดคือที่เกาะโหลน ในอดีต เกาะโหลนเคยเป็นแหล่งพักพิงที่สำคัญแห่งหนึ่งของชาวเลบริเวณชายหาดที่เรียกว่า “หาดยาว” เคยเป็นชุมชนและมีลานโล่งภายใต้ต้นไม้ใหญ่กว่า 80 ปีมาแล้ว แหล่งนี้เป็นแหล่งพักพิงที่รองรับถึง 30 ครอบครัว แต่ชาวเลก็อพยพโยกย้ายออกไปเพราะเกิดการกัดเซาะของชายหาดเนื่องจากสภาพท้องทะเลเปลี่ยนแปลงไปจากการขุดแร่ในสมัยที่การขุดแร่ในทะเลยังรุ่งเรืองอยู่ในบริเวณนี้ แม้ว่าจะมีการกัดเซาะของชายหาดและพื้นที่ไม่สามารถจะรองรับชุมชนกึ่งถาวรหรือชุมชนถาวรได้อีก แต่พื้นที่ชายหาดเกาะโหลนก็ยังเป็นแหล่งทำมาหากินและแวะพักชั่วคราวของชาวอูรักลาโว้ย (Engelhardt และ Rogers 1997:32)

หลังจากนั้น เมื่อประมาณ 10 กว่าปีที่แล้ว หาดยาวบนเกาะโหลนถูกพัฒนากลายเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวและที่ตั้งของรีสอร์ท บังกะโล ร้านอาหาร หาดยาวจึงไม่ได้เป็นแหล่งพักหลักของชาวอูรักลาโว้ยอีกต่อไป และพื้นที่ที่เป็นแหล่งขุดค้นเดิมก็มีสภาพเปลี่ยนแปลงไป การขุดค้นโดยโครงการภูเก็ตเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2525 ยังพบว่าส่วนหนึ่งที่เคยเป็นพื้นที่ชุมชนเดิมซึ่งสังเกตได้จากที่พื้นผิวดินทรายมีความแน่น ได้ถูกปรับเปลี่ยนเป็นฐานของอาคารบังกะโลของรีสอร์ทไปแล้ว (Engelhardt และ Rogers 1997:25)

การพัฒนาพื้นที่และการถือครองกรรมสิทธิ์ส่งผลต่อชาวอูรักลาโว้ยในหลายพื้นที่ แหล่งที่อยู่อาศัยกึ่งถาวรจึงกลายเป็นชุมชนถาวร หรือชุมชนที่ถาวรอยู่แล้วก็กลับมีประชากรเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากมีผู้อพยพเข้ามาอยู่เนื่องจากถูกไล่ที่หรือถูกบีบให้ออกจากพื้นที่เดิม เช่น กรณีชาวเลจากแหลมตง เกาะพีพี ย้ายเข้ามาอยู่ที่แหลมตึกแกเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2534 (Engelhardt และ Rogers, 1997:26, 32)

เนื่องด้วยความจำกัดของสถานที่อยู่อาศัยและสถานที่ทำมาหากิน ทั้งที่เกิดจากสภาพสังคม เศรษฐกิจ การถูกรุกไล่ที่ การไม่ได้รับความเป็นธรรมในการได้มาซึ่งความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน การมีประชากรจำนวนมากภายใต้พื้นที่จำกัดและการเกิดขึ้นของกระบวนการเชิงพาณิชย์กรรม อุตสาหกรรม การส่งเสริมการท่องเที่ยว การประกาศเขตอนุรักษ์

การจับจองพื้นที่เพื่อการทำธุรกิจหรือเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว เป็นต้น เหล่านี้ล้วนส่งผลให้ชาวอูรักลาไวก์ไม่มีพื้นที่รองรับการทำมาหากินและการอยู่อาศัยที่เพียงพอ และในขณะเดียวกันก็ไม่สามารถปรับปรุง ขยายหรือโยกย้ายหมู่บ้านของตนออกไปได้

ปัจจัยที่ส่งผลให้ชาวอูรักลาไวก์มีการตั้งถิ่นฐานที่ถาวร อันเกิดจากวิถีชีวิตที่มีการปรับเปลี่ยนโดยมีสาเหตุมาจากชาวอูรักลาไวก์และวิธีการที่ชาวอูรักลาไวก์ได้รับจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม วัฒนธรรมและนำมาปรับใช้ในสังคมของตน ดังกล่าวข้างต้น การตั้งถิ่นฐานที่ถาวรมากขึ้นและโดยเฉพาะการที่ชุมชนไม่สามารถจะขยายตัวในเชิงพื้นที่ที่กายภาพเนื่องจากสาเหตุประการต่างๆ นั้น ได้ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของชาวอูรักลาไวก์ที่ต้องประสบกับความยากลำบากมากยิ่งขึ้น เนื่องจาก ยิ่งนับวัน จำนวนชาวอูรักลาไวก์ยังมีจำนวนที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งที่อยู่อาศัย สถานที่ทำมาหากินรวมทั้ง สถานที่ที่ชาวอูรักลาไวก์ได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน น่าจะมีพื้นที่เพียงพอต่อการดำรงอยู่ในชุมชน แต่ในความเป็นจริงแล้วนั้น การที่ชุมชนไม่สามารถขยายตัวออกไปได้ ส่งผลให้เกิดปัญหาการอยู่อาศัยอย่างแออัด ไม่มีพื้นที่ปลูกสร้างหรือขยายบ้านเรือนให้เพียงพอกับจำนวนสมาชิก ชาวอูรักลาไวก์ไม่มีทางเลือกด้านแหล่งหากินที่จะนำมาซึ่งรายได้เพียงพอที่จะนำมาใช้จ่ายภายในครอบครัวของตน

ทั้งนี้ ความจำกัดของสถานที่ ยังคงก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของหมู่บ้าน เช่น การที่แต่ละหมู่บ้านต้องประสบกับปัญหาน้ำท่วมขัง ไม่มีคูระบายน้ำ เนื่องจากต้องสร้างบ้านติดกัน เกิดปัญหาสัตว์ก่อกวน เช่น ยุง หนู ซึ่งอาจส่งผลต่อปัญหาด้านสุขภาพ นอกจากนี้ ความจำกัดของสถานที่ ยังคงก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ อันมีสาเหตุมาจากการที่ต้องแย่งกันทำมาหากิน และส่งผลให้พื้นที่ในการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น พื้นที่ประกอบพิธีกรรมสำคัญของชุมชนก็มีความจำกัดแคบลง หรือบางสถานที่ก็ต้องไปประกอบพิธีกรรมร่วมกับชุมชนอื่น จึงอาจส่งผลให้สมาชิกในหมู่บ้านบางคนไม่สามารถเข้าร่วมพิธีกรรมต่างๆ ได้ อาจไม่เห็นความสำคัญของพิธีกรรมและพิธีกรรมนั้น อาจจะสูญสลายไปในที่สุด

นอกจากนี้ การที่ชุมชนไม่สามารถขยายตัวในเชิงพื้นที่ได้นั้น ยังส่งผลให้เกิดการสูญเสียองค์ความรู้ที่เกิดจากการปรับตัวและอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างกลมกลืน โดยการที่ชาวอูรักลาไวก์ต้องเปลี่ยนจากวิถีชีวิตแบบกึ่งเร่ร่อนมาสู่การตั้งถิ่นฐานที่ถาวรมากขึ้นซึ่งต้องปรับเปลี่ยนทั้งวิธีการหากินและการอยู่อาศัย ทำให้ความสัมพันธ์ที่ชาวอูรักลาไวก์มีต่อทรัพยากรธรรมชาติลดน้อยลง เนื่องจากชาวอูรักลาไวก์อาจเปลี่ยนสถานภาพจากการพึ่งพาซึ่งกันและกันกับทรัพยากรธรรมชาติดังเช่นในอดีต มาสู่การมุ่งเน้นเพียงการหากินที่ไม่คำนึง

ถึงการอนุรักษ์มากขึ้น ซึ่งมีสาเหตุมาจากการที่ชาวอูรักลาไวย์ต้องหากินอยู่ในสถานที่เดิม ไม่สามารถเปลี่ยนสถานที่เพื่อให้ทรัพยากรได้กลับมาอุดมสมบูรณ์ดังเช่นในอดีต

การอยู่อาศัยในปัจจุบัน ชาวอูรักลาไวย์ก็มีการรับเอาค่านิยมสมัยใหม่เข้ามาและพึ่งพาเทคโนโลยีสมัยใหม่มากขึ้น ส่งผลให้ชาวอูรักลาไวย์บางคนไม่เห็นความสำคัญ ไม่คำนึงถึงการพึ่งพาซึ่งกันและกันกับทรัพยากรธรรมชาติมากนัก ซึ่งองค์ความรู้ต่างๆ ทั้งด้านการเลือกแหล่งหากิน การเลือกสถานที่ตั้งถิ่นฐานที่มีความเหมาะสม การอยู่ร่วมกับธรรมชาติ โดยการมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการหากินและการอยู่อาศัย จึงไม่มีการนำมาใช้มากนัก และส่งผลให้ไม่มีการสืบทอดให้คงอยู่ จนอาจทำให้องค์ความรู้เหล่านี้สูญสลายไปพร้อมกับความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของสภาพสังคม การดำรงชีวิต การหากินภายในสังคมของชาวอูรักลาไวย์ที่นับวันยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น จะเห็นได้จากบทต่อไป ซึ่งจะมีการกล่าวถึงกระบวนการพัฒนาและผลกระทบต่อความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย เพื่อการทำความเข้าใจและอธิบายถึงสาเหตุต่างๆ ที่มีความเกี่ยวเนื่องกันและส่งผลต่อสภาพความเป็นอยู่ของชาวอูรักลาไวย์ในปัจจุบัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

กระบวนการพัฒนาและผลกระทบต่อความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย

ปัจจุบันชุมชนชาวอุรุกรลาไวย่ทุกแห่งในประเทศไทยมีถิ่นที่อยู่อาศัยที่ถาวร ไม่มีการเคลื่อนย้ายอีกต่อไป ชุมชนเหล่านี้กำลังเผชิญกับแรงกดดันและปัญหาต่างๆ ทั้งที่เป็นปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอกที่เด่นชัดที่สุดคือกระบวนการพัฒนาที่เน้นความเจริญเติบโตและการเพิ่มขึ้นของรายได้ ตั้งแต่การพัฒนาและขยายตัวของเมือง การพัฒนาการท่องเที่ยวและธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ การยึดถือเอกสารครอบครองที่ดินตามกฎหมายเป็นหลักในการได้รับสิทธิ ฯลฯ ส่วนปัจจัยภายในคือ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมของชาวอุรุกรลาไวย่เอง เนื้อหาของบทนี้จะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา โดยเฉพาะการมุ่งเน้นการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยโดยใช้เศรษฐกิจเป็นตัวนำการพัฒนา

การตั้งหลักแหล่งที่ถาวรแต่ขาดความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยนั้นส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสังคมวัฒนธรรมของชาวอุรุกรลาไวย่เช่นกัน ในปัจจุบัน สภาพความเป็นอยู่ของชุมชนอุรุกรลาไวย่ที่เกาะสีหะ หาดราไวย่ และสะปามีปัญหาที่สืบเนื่องจากการขาดกรรมสิทธิ์ที่ดินทำยบทยจะกล่าวถึงความเป็นอยู่ของชาวอุรุกรลาไวย่ในภักเกิดในปัจจุบันและตัวอย่างการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิด้านที่อยู่อาศัย

5.1 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการตั้งถิ่นฐานและความมั่นคงในที่อยู่อาศัยของชาวอุรุกรลาไวย่

1. ปัจจัยภายนอก ที่ส่งผลกระทบต่อการตั้งถิ่นฐานและความมั่นคงในที่อยู่อาศัยของชาวอุรุกรลาไวย่คือ การพัฒนาที่เน้นนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก และการพัฒนาระบบกรรมสิทธิ์ที่ดินที่รับรองโดยใช้หลักฐานเอกสาร

1) การพัฒนาที่เน้นนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก

จะเห็นได้ว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-7 มุ่งเน้นไปสู่การพัฒนาด้านเศรษฐกิจเป็นหลักหรือใช้เศรษฐกิจมาเป็นหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนา เป็นการ

พัฒนาตามกระแสหลักที่ยึดเอาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมาเป็นตัวชี้วัดอัตราความเจริญของประเทศ ส่งผลให้กิจกรรมในการพัฒนาที่เกิดขึ้นมุ่งผลไปสู่การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ แต่ไม่ให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตและความมั่นคงของชาวบ้านในท้องถิ่น

กระบวนการพัฒนาที่เป็นอยู่มีผลทำให้ประชาชนเหล่านี้ ตกเป็นผู้เสียผลประโยชน์ในสิ่งที่ตนพึงจะได้รับผลประโยชน์และต้องรับผลจากการพัฒนาในสิ่งที่ตนไม่ได้เป็นผู้กระทำ ที่จริงแล้วนั้น ชาวอุรุกรลาไวยน่าจะเป็นผู้ที่มีส่วนผลักดันที่สำคัญให้เกิดการพัฒนา โดยใช้มุมมองทางความคิด ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการอิงอาศัยอยู่กับฐานทรัพยากร เข้ามา มีบทบาทในการพัฒนาในฐานะของ “ผู้รู้” ไม่ใช่แต่เป็นเพียง “ผู้รับ”

แม้ว่าแผนพัฒนาฯ ฉบับหลังๆ เริ่มให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนมากขึ้น แต่จากมุมมองของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความแตกต่างด้านภาษาและวัฒนธรรมแล้ว กลุ่มนี้เป็นกลุ่มชายขอบที่ถูกกลืนโดยตลอด ยิ่งจังหวัดภูเก็ตเปิดกว้างต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวก็ยิ่งเปิดโอกาสให้มีการเข้ามาจับจอง ใช้ประโยชน์จากพื้นที่เพื่อการทำธุรกิจ โดยเน้นผลประโยชน์ส่วนตัวของกลุ่มบุคคลเพียงไม่กี่กลุ่ม การพัฒนาก็ยิ่งเบียดพื้นที่กลุ่มชาติพันธุ์พื้นเมืองมากขึ้น การเกิดขึ้นของโครงการพัฒนาที่มุ่งหวังผลประโยชน์ในระดับมหภาค โดยมีตัวเงินและอิทธิพลเป็นตัวขับเคลื่อนและเป็นเป้าหมายของการพัฒนาจึงละทิ้งความเป็นกลุ่มบุคคลดั้งเดิมและละทิ้งความเป็นชุมชนในฐานะเจ้าของพื้นที่

พื้นที่ภูเก็ตมีสภาพภูมิประเทศที่เป็นจุดดึงดูดการท่องเที่ยวได้อย่างดี นำเอาคนต่างถิ่น ต่างวัฒนธรรมเข้ามามากมายและที่สำคัญคือ นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ทำให้พื้นที่ต่างๆ ของจังหวัดภูเก็ตมีราคาสูงขึ้นและเป็นที่ต้องการมากขึ้น โดยเฉพาะพื้นที่ริมทะเล ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นที่อยู่และที่ทำกินของชาวอุรุกรลาไวย สภาพพื้นที่ของจังหวัดภูเก็ตจึงมีความเป็นเมืองมากขึ้น พื้นที่ชุมชนอุรุกรลาไวยก็ได้รับอิทธิพลจากการขยายตัวของเมืองเช่นเดียวกัน ซึ่งการขยายตัวของเมือง ทั้งในรูปแบบของธุรกิจโรงแรม รีสอร์ท บ้านพักส่วนตัว หรือการขยายความเจริญด้านความเป็นเมืองในรูปแบบต่างๆ ล้วนส่งผลต่อวิถีชีวิตและการทำมาหากินของชาวอุรุกรลาไวยมากขึ้นและอาจต้องส่งผลให้วิถีชีวิต ภูมิปัญญาดั้งเดิมของชาวอุรุกรลาไวยสูญหายไป เนื่องจากอาจจะต้องมีการเปลี่ยนอาชีพ (รายงานฉบับสมบูรณ์ เรื่อง แผนพัฒนาที่อยู่อาศัยระดับเมือง จ.ภูเก็ต: 2548: ภาคผนวก ข-4 – ภาคผนวก ข-7)

นอกจากนี้ การส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวยังส่งผลต่อการรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมประเพณีของหมู่บ้าน ดังเช่น นันทกา เครืออินทร์ (2553: 174) กล่าวว่า “การท่องเที่ยวทำให้ประเพณีการนอนเกาะของชาวบ้านหายไป เนื่องจาก พื้นที่บริเวณเกาะได้กลายเป็นรีสอร์ท

บังกะไลของกลุ่มนายทุน ซึ่งตั้งแต่ 4 – 5 ปีที่ผ่านมา ประเพณีการนอนเกาะลดน้อยลง เมื่อพื้นที่เกาะถูกกว้านซื้อไปจนหมด ตั้งแต่มีการท่องเที่ยวเข้ามา และหากชาวบ้านเข้าไปทำมาหากินหรือพักผ่อนก็จะโดนขับไล่”

การส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตโดยส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นด้านการนำวัฒนธรรมหรือทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งสิ่งที่สามารถนำมาซึ่งความดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะชาวต่างชาติ มา “เป็นจุดขาย” แต่การพัฒนาในแนวนี้อาจปราศจากการคำนึงถึงวัฒนธรรมที่เป็นวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนท้องถิ่นในพื้นที่

การกระทำที่ก่อให้เกิดการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตได้ส่งผลให้เกิดกลุ่มนักธุรกิจหรือผู้เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ทั้งในลักษณะของกลุ่มนายทุน นักธุรกิจเข้ามาในพื้นที่ พร้อมกับการเข้ามาของโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่ เช่น โรงแรม รีสอร์ท อาคารบ้านพักและธุรกิจบันเทิงอย่างครบวงจร เป็นต้น โดยเป็นการเข้ามาใช้ประโยชน์จากพื้นที่เพื่อผลกำไรทางธุรกิจ

การกระทำในรูปแบบดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลที่อาศัยอยู่ก่อนดังเช่นกรณีของชาวอุรูกลาไวย์ที่บางพื้นที่ได้รับอิทธิพลจากการเข้ามาของกลุ่มนายทุน กลุ่มผู้มีอิทธิพลที่ส่งผลต่อความเป็นอยู่ทั้งในด้านที่อยู่อาศัยที่ต้องกำจัดแคบลง

นอกจากปัญหาเรื่องความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยแล้ว ชาวอุรูกลาไวย์ยังมีปัญหาเรื่องการทำมาหากินอีกด้วย พื้นที่ที่ชาวอุรูกลาไวย์เคยเข้าไปหากินกลายเป็นสถานที่ที่มีเจ้าของไม่ว่าจะเป็น หาดป่าตอง หาดกะตะ หาดกะรน หาดเขาหลัก หมู่เกาะสิมิลัน ฯลฯ ชาวอุรูกลาไวย์ไม่สามารถเข้าไปหากินได้อย่างอิสระดังเช่นในอดีต ส่งผลให้มีที่ทำกินแคบลงจนบางคนต้องทำมาหากินอยู่บริเวณทะเลหน้าหมู่บ้านเท่านั้น

นอกจากนี้ ยังมีกรณีที่ชาวอุรูกลาไวย์ถูกข่มขู่จากผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวไม่ให้เข้าไปใช้พื้นที่ในทะเลทำการประมง เนื่องจากต้องการกันพื้นที่สำหรับการให้บริการด้านการท่องเที่ยวทางทะเล (ชายชาวอุรูกลาไวย์บ้านหาดราไวย์, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2552) การที่ภาครัฐให้การสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวมากกว่าการเพิ่มพื้นที่ทำมาหากินทางทะเลให้ชาวประมง ทำให้พื้นที่ทำการประมงมีขนาดลดลงและชาวประมงมีรายได้ลดลงตามมาหรือขาดรายได้

เช่นเดียวกับกลุ่มประมงพื้นบ้านอื่นๆ ชาวอุรูกลาไวย์ได้รับผลกระทบจากการขยายตัวของประมงพาณิชย์ เช่น อวนลากที่เข้าไปทำการประมงในเขตห้าม 3,000 เมตร ทำให้เกิดความเสียหายแก่เครื่องมือประมงพื้นบ้าน ส่วนเรือประเภทอวนล้อมจับไฟ เรือโดเหม็กและเรือ

ครอบปลากะตักปั่นไฟ ก็เข้าไปทำการประมงใกล้ฝั่ง ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งของการใช้ประโยชน์พื้นที่ทะเลชายฝั่งและทรัพยากรประมง¹

การทำมาหากินของชาวอุรูกลาไวย์ในปัจจุบัน นอกจากจะต้องประสบกับปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรทางทะเลแล้วนั้น อุปสรรคสำคัญประการหนึ่ง คือ การที่รัฐประกาศเขตอนุรักษ์ทางทะเล ในวิถีชีวิตเดิมของชาวอุรูกลาไวย์นั้น สามารถหากินบริเวณใกล้เคียงหมู่บ้านของตนได้ ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร แต่เมื่อมีการกำหนดเขตดังกล่าว ทำให้ชาวอุรูกลาไวย์มีความลำบากในการหากินและบางครั้งก็ต้องเสี่ยงกับการถูกจับส่งผลให้ชาวอุรูกลาไวย์ต้องเดินทางออกไปหากินในระยะทางที่ไกลจากฝั่งมากขึ้น ซึ่งหากินได้จำนวนไม่มากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับหากินในอดีต การที่ชาวอุรูกลาไวย์ต้องดำน้ำลึกก็เสี่ยงต่อการเกิดอาการน้ำหนึบ อันอาจนำมาสู่ความพิการหรือความผิดปกติของร่างกาย อันมีผลต่อการดำเนินชีวิตในอนาคต

การประกาศเขตอนุรักษ์ทางทะเลของรัฐในบางพื้นที่ แม้ว่าจะมีการกีดกันไม่ให้ชาวบ้านผู้ที่อยู่ใกล้กับทรัพยากรเข้ามาใช้ประโยชน์ แต่ในขณะเดียวกันพบว่า กลับมีการเปิดโอกาสให้กลุ่มนักธุรกิจ นักท่องเที่ยวหรือบุคคลบางกลุ่มเข้ามาใช้ประโยชน์ โดยไม่เป็นการทำผิดกฎหมายแต่อย่างใด ดังกรณีของพื้นที่หาดสะพานที่ชาวอุรูกลาไวย์หากินโดยการหาหอยแครงบริเวณทะเลด้านหน้าหมู่บ้าน แต่ปัจจุบันพบว่ามีการเปิดสัมปทานให้เอกชนเข้ามาหากินในรูปแบบนี้ได้

จะเห็นได้ว่า แนวทางการพัฒนาที่รัฐได้ออกกฎ ระเบียบบางประการออกมาเพื่อบังคับใช้กับบุคคลทั่วไป แต่ในขณะเดียวกันระเบียบของรัฐก็ปรากฏช่องโหว่ไว้ให้บุคคลบางคนได้เข้ามาใช้ประโยชน์โดยไม่ผิดกฎหมายแต่อย่างใด เหล่านี้ล้วนเป็นบทสะท้อนภาพการพัฒนาที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มคนบางกลุ่มอย่างแท้จริง

ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับที่ปิยนุช แก้วหนู (2551: 59 - 60) กล่าวถึงปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการทำประมงด้วยไซของชาวอุรูกลาไวย์ ได้แก่ การส่งเสริมการท่องเที่ยวทางทะเล ด้านธุรกิจการท่องเที่ยวดำน้ำ โดยเกิดกรณีที่ไซของชาวอุรูกลาไวย์ถูกตัดหรือเปิดประตูไซทิ้งไว้เพื่อปล่อยสัตว์น้ำในไซ เช่นในบริเวณเกาะราชาใหญ่และเกาะราชาเล็ก ซึ่งเป็นจุดดำน้ำที่สำคัญของจังหวัดภูเก็ต จากการสอบถามจึงได้รับการยอมรับจากนักดำน้ำว่าเกิดจากฝีมือของนักดำน้ำชาวต่างประเทศเพราะต้องการปล่อยปลากจากไซ

¹ รายงานสรุปสภาวะด้านการประมง จังหวัดภูเก็ต (2553: 2 - 3) กล่าวถึง การประมงทะเลในภูเก็ต ซึ่งแบ่งออกเป็นประมงพาณิชย์ มีจำนวนเรือ 231 ลำ และการประมงพื้นบ้าน มีจำนวนเรือ 1,567 ลำ

2) การพัฒนาระบบกรรมสิทธิ์ที่ดินที่รับรองโดยใช้หลักฐานเอกสาร

แนวคิดเรื่องเอกสารสิทธิ์เป็นที่รู้จักและมีการนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายมากขึ้น ส่งผลให้บุคคลต่างๆ เริ่มมีความคิดในการครอบครอง จับบองพื้นที่ที่ตนสามารถเข้ามาใช้ประโยชน์ ทั้งด้านการอยู่อาศัย การทำมาหากินและการใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ ในทางตรงกันข้าม ชาวอุรูกลาไว้อยู่ ผู้เคยมีวิถีชีวิตแบบมีการเคลื่อนที่โยกย้าย ไม่มุ่งเน้นการสะสม ครอบครอง หรือถือกรรมสิทธิ์ เมื่อเดินทางไปหากินและตั้งถิ่นฐานอยู่สถานที่ใด ก็มีความคิดว่าพื้นที่นั้น เป็นบ้านของตนและการอยู่อาศัย และคิดว่าการใช้ประโยชน์พื้นที่และทรัพยากรธรรมชาติ ก็น่าจะเพียงพอที่จะรับรองสิทธิอันชอบธรรมแล้ว

แต่เมื่อเวลาผ่านไป การเข้ามาของบุคคลกลุ่มต่างๆ ส่งผลให้มีการเข้ามาจับบองพื้นที่อย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม มีหลักฐานมากขึ้น โดยเฉพาะการออกเอกสารสิทธิ์แสดงความเป็นเจ้าของพื้นที่ ไม่ว่าจะพื้นที่นั้นจะมีกลุ่มบุคคลอาศัยอยู่ก่อนหรือไม่ก็ตาม

ชาวอุรูกลาไว้อยู่กล่าวว่า บุคคลภายนอกได้ใช้วิธีการต่างๆ ที่ทำให้กลุ่มตนต้องย้ายออกไปจากหมู่บ้าน เช่น การเรียกเก็บค่าเช่าจากชาวอุรูกลาไว้อยู่ การแลกกรรมสิทธิ์กับสินค้า หรือหนี้ที่ค้างชำระ รวมทั้งการพูดคุย ชักจูงของบุคคลต่างๆ โดยมุ่งหวังให้ชาวอุรูกลาไว้อยู่ ย้ายออกจากพื้นที่และตนสามารถเข้ามามีสิทธิในพื้นที่นั้นได้อย่างเต็มที่

ชาวอุรูกลาไว้อยู่มีความคิดว่าชุมชน เช่น หาดราไว้อยู่และแหลมตุ๊กแก เป็นบ้าน เป็นสถานที่ตั้งถิ่นฐานถาวร แต่กระนั้นก็มีบุคคลภายนอกเข้ามาออกเอกสารสิทธิ์ที่ดิน จนในที่สุดชาวอุรูกลาไว้อยู่ ต้องกลายเป็นผู้อาศัยอยู่ในพื้นที่ของบุคคลอื่น โดยสาเหตุที่ทำให้ชาวเล ส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารสิทธิ์หรือกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ทั้งๆ ที่เป็นผู้อยู่อาศัยและทำมาหากิน ในบริเวณ เหล่านี้มาก่อน เนื่องจาก (นฤมล อรุโณทัย 2552: 58)

1. การไม่ยึดติดกับการครอบครองกรรมสิทธิ์ที่ดินใดๆ ชาวเลทุกกลุ่มมีระบบคิดว่า ทรัพยากรทั้งที่ดิน พื้นที่ ชายฝั่ง หาดทราย รวมทั้งทรัพยากรสัตว์น้ำในทะเล เป็นสิ่งที่ไม่ใช่ใครเป็นเจ้าของทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้โดยหลักสิทธิชุมชนและการเอื้อเฟื้อต่อกัน ซึ่งการอยู่อาศัยและการใช้พื้นที่สืบเนื่องมา ก็น่าจะเป็นเครื่องรับรองสิทธิในตัวเองได้

2. ในอดีต ชาวเลไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์กับคนในท้องถิ่นมากนัก เนื่องจากชาวเล มักจะเกรงกลัวคนแปลกหน้า โดยเฉพาะผู้ที่ป็นเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้ที่มีอำนาจอิทธิพล อีกทั้งทัศนคติของคนท้องถิ่นต่อชาวเลก็เป็นไปในเชิงลบ ส่งผลให้ชาวเลไม่ได้รับความสนใจจากคนภายนอก และหน่วยงานรัฐ และไม่มีผู้ใดเข้ามาช่วยสนับสนุนการปกป้องคุ้มครองสิทธิของคนกลุ่มนี้ โดยเฉพาะสิทธิด้านที่ดินที่อยู่อาศัย

3. ชาวเลเป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิม ที่ไม่รู้หนังสือ ไม่รู้กฎหมาย จึงเชื่อคนง่าย และไม่รู้เท่าทันคนภายนอกที่เข้ามาหลอกลวง เพื่อผลประโยชน์ต่างๆ แม้ว่าปัจจุบัน ชาวเลบางคน จะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ก็ยังมีคนรุ่นเก่าที่ไม่รู้หนังสือ หรือคนรุ่นใหม่ที่ยังไม่รู้เท่าทัน คนภายนอก ส่งผลให้ถูกหลอกลวงบ่อยครั้ง

2. ปัจจัยภายใน

ปัจจัยภายในที่ส่งผลกระทบต่อการตั้งถิ่นฐานและความมั่นคงในที่อยู่อาศัย ของชาวอุรักลาไวย์คือปัจจัยด้านจำนวนประชากรและเงื่อนไขด้านความจำกัดของพื้นที่ ปัญหาความยากจนและหนี้สิน และการขาดการรวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน

1) ปัจจัยทางด้านจำนวนประชากรและเงื่อนไขด้านความจำกัดของพื้นที่

การอยู่อาศัยของชาวอุรักลาไวย์ทั้ง 3 พื้นที่ในจังหวัดภูเก็ตในปัจจุบัน กล่าวได้ว่าเป็นการอาศัยอยู่ที่มีความแออัดมากขึ้น โดยมีสาเหตุจากการที่จำนวนประชากร ของชาวอุรักลาไวย์เพิ่มขึ้น ทั้งจากการที่ครอบครัวมีสมาชิกเพิ่มมากขึ้น ซึ่งการอาศัยอยู่ ของชาวอุรักลาไวย์นั้น บางครอบครัวประกอบด้วยสมาชิกมากกว่า 10 คนขึ้นไป และมีจำนวน ครอบครัวย่อย 3 ครอบครัวที่อาศัยอยู่ร่วมกันในครอบครัวใหญ่ และจากการที่ ชาวอุรักลาไวย์จากชุมชนอื่นโยกย้ายเข้ามาเนื่องจากถูกเบียดขับจากพื้นที่อื่น

ในขณะเดียวกัน พื้นที่ชุมชนมีจำกัด ไม่สามารถจะขยายออกไปได้ วิถีชีวิต ของชาวอุรักลาไวย์จึงมีการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากต้องประสบกับความจำกัดของสิ่งต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตอยู่ในพื้นที่ในทุกด้าน ผลกระทบจากกระบวนการพัฒนาที่ส่งผล ต่อความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยและการทำมาหากินจึงมีอิทธิพลต่อกันในลักษณะเป็นลูกโซ่

2) ปัญหาความยากจนและหนี้สิน

ในการดำรงชีวิตในอดีตของชาวอุรักลาไวย์ในอดีตนั้น เงินแทบจะ ไม่มีความสำคัญ เนื่องจากใช้ระบบเชื่อเพื่อหรือระบบแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน แต่ในปัจจุบัน เมื่อมีการตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรมากขึ้นและก้าวเข้าสู่ระบบสังคมแบบใหม่ ทำให้ชาวอุรักลาไวย์ มีความจำเป็นต้องใช้เงินและเห็นความสำคัญของเงินมากขึ้น

ในอดีต ชาวอูรักลาไวย์มีวิถีชีวิตที่อิงอาศัยอยู่ร่วมกับธรรมชาติ สามารถประดิษฐ์เครื่องมือ เครื่องใช้ได้เอง ใช้แวนตาต่าน้ำที่ทำจากไม้ เดินทางโดยเรือกรรเชียง แต่ในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงไป ต้องอาศัยเทคโนโลยี เครื่องยนต์ ต้องพึ่งผู้อื่นมากขึ้น นอกจากนี้ในสมัยก่อนชาวอูรักลาไวย์สามารถทำมาหากินได้สะดวก เนื่องจากไม่มีกฎหมายห้ามไม่มีการประกาศให้เป็นพื้นที่เขตอนุรักษ์ เขตหวงห้ามมากนัก ไม่มีตำรวจน้ำ จึงทำให้หากินได้คล่อง สามารถเดินทางไปทำมาหากินได้ทุกที่ แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการตั้งถิ่นฐานจนถึงปัจจุบัน ชาวอูรักลาไวย์หากินได้ลำบากยิ่งขึ้น เนื่องจากพื้นที่โดยส่วนใหญ่ถูกกำหนดเป็นเขตอนุรักษ์ เขตหวงห้าม บางครั้งก็มีความล่าช้าในการขออนุญาตเพื่อหลบหลุมพายุ ชาวอูรักลาไวย์ที่มีอาชีพหากินทางทะเลโดยการทำไซดักปลา ก็ประสบกับปัญหาเรื่อง การขาดแคลนไม้ทำไซ ซึ่งในปัจจุบัน ไม้หายากยิ่งขึ้น และไม่มีพื้นที่ป่าให้เข้าไปตัดไม้ ชาวอูรักลาไวย์บางคนก็ถูกจับเพราะเข้าไปตัดไม้ในพื้นที่อนุรักษ์

การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบันที่เป็นยุคบริโภคนิยม ก็มีส่วนทำให้ชาวอูรักลาไวย์มีการรับและนำเอาวัฒนธรรมตามยุคสมัยมาปรับใช้ในวิถีชีวิตประจำวัน โดยปรากฏออกมาให้เห็นได้ชัดเจน แต่เดิมนั้น ชาวอูรักลาไวย์มีนิสัยที่ไม่มุ่งเน้นการสะสม ดังนั้น เมื่อเปลี่ยนมาใช้ระบบเงินตรา จึงไม่นิยมการออมทรัพย์ เมื่อชาวอูรักลาไวย์มีรายได้ก็จะจับจ่ายใช้สอยจนหมดอย่างรวดเร็ว ประกอบกับการที่ต้องประสบกับปัญหาการทำมาหากิน ส่งผลให้มีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย ซึ่งมีทั้ง ค่ากับข้าว ค่าขนม ให้กับบุตรหลาน อุปกรณ์เครื่องมือในการหากิน เครื่องใช้ไฟฟ้า ฯลฯ โดยบางคนกล่าวว่า “ต้องกู้เงินมาซื้อเรือ เครื่องเรือ ซ่อมบ้านและซ่อมเครื่องเรือ ซึ่งเป็นเครื่องมือหลักในการหากิน” (สิทธิ ประมงกิจ, สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2550) บางครอบครัวต้องรับภาระค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น ของเล่นราคาแพง การเปลี่ยนแปลงทางสังคม อีกด้านหนึ่งที่สามารถเห็นได้ก็คือ ชาวอูรักลาไวย์บางส่วนที่มีรายได้ดี มีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น ก็จะมีความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนแปลงไปจากวิถีชีวิตเดิมของตน เมื่อมีรายได้มากก็ใช้จ่ายมาก บางคนก็เล่นการพนัน โดยเฉพาะผู้หญิง ซึ่งจะเล่นกันในเวลากลางเพื่อความสนุกสนาน อูรักลาไวย์บางคนก็ดื่มสุราและเที่ยวนอกบ้าน จนนำมาซึ่งการเกิดปัญหาในครอบครัว

ยิ่งไปกว่านั้น การไม่มีกรรมสิทธิ์ที่ดินและข้อจำกัดต่างๆ เรื่องที่อยู่อาศัย ก็ทำให้ชาวอูรักลาไวย์ต้องมีค่าใช้จ่ายที่แพงกว่าคนทั่วไป เพราะการขอพ่วงระบบน้ำ และระบบไฟฟ้าเข้ากับบ้านใกล้เคียงนั้นทำให้ต้องจ่ายค่า “พ่วงไฟ” และค่าวัสดุอุปกรณ์เพิ่มมากขึ้นอีก การที่ต้องซื้อน้ำอุปโภคบริโภคนั้นทำให้ต้องจ่ายราคาแพงกว่าน้ำประปา เหล่านี้ล้วนส่งผลให้ชาวอูรักลาไวย์ต้องรับภาระหนักในการหาเงินให้ได้มากขึ้น ส่งผลให้บางคน

ต้องมีการกู้ยืมจากบุคคลอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การยืมเงินนอกระบบจากนายทุนที่เข้ามาในหมู่บ้าน ซึ่งชาวอุรูกลาไวย์จะต้องรับภาระในการจ่ายดอกเบี้ยที่สูงและต้องเสี่ยงต่อการกระทำของเจ้าหน้าที่ในกรณีที่ไม่มีความมั่นคงตามกำหนดเวลา

เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ.2552 ศูนย์ข่าวภูเก็ตรายงานข่าวว่า ชาวมอแกนและชาวอุรูกลาไวย์ขาดรายได้ประสบกับปัญหาหนี้สิน โดยรวมหนี้สินทั้งชุมชนได้ถึง 1.5 ล้านบาท และลูกหนี้หลายคนถูกข่มขู่ด้วย “ระบบ 272” ซึ่งหมายถึงว่า “หากชำระดอกเบี้ยไม่ตามกำหนดจะ ถูกตบ 2 ที กระที่บ 7 ที และช็อตด้วยไฟฟ้าอีก 2 ที”² ตัวแทนของชาวบ้านกล่าวว่า มีลูกหนี้ที่กู้เงินนอกระบบมากมาย มีนายทุนเงินกู้ประมาณ 20 กว่ารายที่มาปล่อยเงินกู้นอกระบบ โดยคิดอัตราดอกเบี้ยตั้งแต่ร้อยละ 20 ถึงร้อยละ 60 ซึ่งแต่ละรายคิดดอกเบี้ยไม่เท่ากัน ลูกหนี้หนึ่งคน อาจจะเป็นหนี้รายนายนายทุนหลายรายด้วยกัน เพราะเมื่อไม่มีเงินจ่ายเจ้าหนี้ก็ไปกู้เงินจากนายทุนรายอื่นมาใช้หนี้ ทำให้มีหนี้ทับถมพอกพูนขึ้นเรื่อยๆ จนไม่สามารถจะจ่ายคืนได้ ชาวบ้านที่เป็นหนี้รายหนึ่งกล่าวว่า “ที่ผ่านมามีได้กู้เงินนอกระบบมาใช้จ่ายในครัวเรือน เนื่องจากในหน้ามรสุมไม่สามารถออกเรือทำการประมงได้ จึงไม่มีรายได้ แต่ครอบครัวมีภาระที่จำเป็นต้องใช้จ่ายทั้งค่าน้ำค่าไฟฟ้า ซึ่งต่อพวงของเอกชนที่คิดค่าน้ำค่าไฟแพงมากแต่จำเป็นต้องใช้ จึงจำเป็นต้องกู้เงินนอกระบบมาใช้จ่ายก่อน แต่ที่ผ่านมามีทุกวันจ่ายได้เฉพาะเพียงค่าดอกเบี้ยแต่เงินต้นไม่ลดลงเลย ช่วงไหนไม่มีหรือขาดส่งก็จะถูกระบบ 272 ทุกคน เมื่อทางเครือข่ายได้เข้ามาช่วยเหลือก็สามารถทำให้ปลดหนี้ได้ และต่อไปจะไม่กู้เงินนอกระบบอีก” (สุชีพ จันทร์รุ่ง ชาวบ้านราไวย์)³

เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้องค์กรพัฒนาเอกชนและเครือข่ายสิทธิคนจนพัฒนาจังหวัดภูเก็ตต้องเข้ามาไกล่เกลี่ยและหาทางบรรเทาปัญหาหนี้สินโดยการตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อที่ลูกหนี้ชาวอุรูกลาไวย์จะได้ทยอยผ่อนหนี้สินได้ในที่สุด

ปัญหาต่างๆ เหล่านี้เกี่ยวโยงกันเป็นลูกโซ่ ความยากจนในกลุ่มชาวอุรูกลาไวย์และมอแกนทวีความรุนแรงขึ้นเพราะทรัพยากรทางทะเลมีความอุดมสมบูรณ์น้อยลง แต่ต้นทุนการประกอบอาชีพกลับสูงขึ้น เช่น ราคาน้ำมัน ราคาอุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ในการหาทำการรูกลำน่าน้ำชายฝั่งของเรือประมงพาณิชย์ ที่ใช้อวนลาก อวนดำ และเรือดั่งเกที่ใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำที่มีขนาดใหญ่ ทำให้ชาวอุรูกลาไวย์ในปัจจุบันต้องพบกับสภาพความเป็นอยู่ที่ลำบากในการทำมาหากิน และส่งผลให้ชาวอุรูกลาไวย์จำเป็นต้องหาวิธีการให้ได้มาซึ่งเงิน

² ที่มา : <http://www.manager.co.th/aspin/mgrview.aspx?NewsID=952000093967> สืบค้นเมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2553

³ ที่มา : <http://www.startpage.in.th/mobile/view/10213> สืบค้นเมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2553

เพื่อการนำมาใช้จ่ายในด้านต่างๆ มากขึ้น ชาวคูร์กลาไวย์บางคนจึงจำเป็นต้องทำประมงที่ไม่ใช่เป็นวิถีดั้งเดิมของตนเอง

ในระยะ 4-5 ปีที่ผ่านมา มีข่าวการจับปลาสวยงามและสัตว์น้ำหวงห้ามโดยชาวคูร์กลาไวย์ปรากฏบ่อยครั้งขึ้น ในเดือนมีนาคม 2549 สำนักข่าวผู้จัดการออนไลน์ รายงานว่า “จนท.อุทยาน รวบแก๊งชาวเลภูเก็ตลอบจับปลา – หอยสวยงามในตรัง”⁴ โดยชาวคูร์กลาไวย์จากเกาะสิเหร่จำนวน 24 คน เดินทางโดยเรือ 3 ลำ เข้าไปลักลอบจับสัตว์น้ำภายในทะเลอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง “หลังจากจับกุมและตรวจสอบภายในเรือทั้ง 3 ลำ พบว่า มีการเตรียมเสบียงอาหารไว้มากพอถึง 1 สัปดาห์ หรือเป็น 10 วัน ในการลักลอบเข้ามาจับปลาสวยงาม หรือหอยในเขตพื้นที่ จ.ตรัง ซึ่งจากการจับกุมในครั้งนี้นับพบหอยกว่า 200 ตัว ประกอบไปด้วย หอยหน้ายักษ์ หอยหูกวาง และหอยหอม ในขณะที่ชาวเล กำลังเก็บไว้ในตะแกรงเพื่อเตรียมส่งให้กับเรือเร็วที่เดินทางมารับจากจังหวัดภูเก็ต”

ในเดือนสิงหาคม ปี พ.ศ. 2552 ศูนย์ข่าวภูเก็ตรายงานข่าวว่า “รวบ 6 ชาวไทยใหม่ ลอบจับปลาสวยงามเกาะลันตา” โดยผู้ต้องหาทั้งหมดสารภาพว่า “เป็นชาวคูร์กลาไวย์หาดราไวย์ จังหวัดภูเก็ต ออกมาจับปลาสวยงามเพื่อไปขายตามใบสั่งซื้อของนายทุน โดยจะส่งผ่านทางท่าอากาศยานนานาชาติจังหวัดภูเก็ต ไปยังกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ กุ้ง และปลาสวยงามทั้งหมด หากผ่านไปถึงกรุงเทพฯ แล้ว จะมีมูลค่าไม่ต่ำกว่า 3 ล้านบาท”⁵ นอกจากนี้ ยังมีข่าวที่ไม่ปรากฏช่วงเวลาว่า “ตำรวจนำภูเก็ตสนธิกำลังเจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเลจับชาวเลหาดราไวย์ ลอบจับปลาสวยงามบริเวณเกาะบอน พร้อมของกลางพันธุ์ปลาสวยงามจำนวนมาก รับเข้ามาแล้วหลายครั้ง” ชาวคูร์กลาไวย์รับสารภาพว่า “รับออเดอร์ของมาจากนายทุนอีกทอดหนึ่ง โดยไม่ทราบว่าเป็นใคร ออกเรือมาจากบริเวณหาดราไวย์ พร้อมพวกอีก 5 คน ช่วยกันดำน้ำใช้วนล้อมจับปลาทุกชนิดที่มีใบสั่ง โดยลักลอบเข้ามาแล้วหลายครั้ง ค่าตอบแทนสูงสุดประมาณ 600-700 บาท”⁶

และในเดือนมกราคมของปีนี้เอง (พ.ศ. 2553) มีการรายงานข่าวว่า “เจ้าหน้าที่ชุดจับกุมสามารถจับกุมชาวไทยใหม่ชุมชนราไวย์ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ได้มากถึง 10 คน พร้อมของกลางเรือหางยาว 2 ลำที่บริเวณทะเลปลายแหลมพรหมเทพพบปลาสวยงามหายาก

⁴ ที่มา : <http://www.nicaonline.com/webboard/index.php?topic=4063.0> สืบค้นเมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2553

⁵ ที่มา: <http://www.nicaonline.com/webboard/index.php?topic=11312.0> สืบค้นเมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2553

⁶ ที่มา: http://www.andamanguide.com/andaman_news/andaman_news_1_718.html สืบค้นเมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2553

บรรจจุ่งพลาสติก 200 ถุง หอยนานาชนิด และปะการังกัลปังหา ดอกไม้ทะเล บรรจจุอยู่ในกล่องโฟม อีก 10 กล่อง”⁷

จะเห็นได้ว่าปัญหาความยากจนและหนี้สินยิ่งทำให้การสร้างความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยทำได้ยากขึ้น และในทางกลับกัน ปัญหาการขาดความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยก็ส่งผลต่อความยากจน หนี้สิน และการกระทำผิดกฎหมายด้วย ชาวอุรุกรลาไวยมีทางเลือกอาชีพไม่มากนัก บางคนจึงหันมากระทำการที่ไม่ถูกต้อง โดยมุ่งหวังและมีความคิดว่าจะเป็นวิธีการที่นำมาซึ่งการมีรายได้ที่สูงขึ้น คนโดยทั่วไปจึงมักจะมองว่า ชาวอุรุกรลาไวยเป็นผู้ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

3) ความเกรงกลัวบุคคลภายนอกและการขาดการรวมตัวกันเพื่อแก้ไข ปัญหาของชุมชน

ปัจจัยภายในอีกประการหนึ่งซึ่งผลกระทบต่อความมั่นคงในที่อยู่อาศัยของชาวอุรุกรลาไวยคือความเกรงกลัวบุคคลภายนอก เพราะในอดีตชาวอุรุกรลาไวยไม่ได้ติดต่อสังคมกับภายนอกมากนัก ยกเว้นในกรณีของการค้าขายแลกเปลี่ยนสัตว์ทะเล ชาวอุรุกรลาไวยเป็นผู้ที่มีนิสัยรักความสงบ ไม่กล้าพบปะพูดคุยกับบุคคลภายนอก กลัวเจ้าหน้าที่ราชการ ไม่นิยมการคบหา หรืออยู่ร่วมกับบุคคลภายนอก ซึ่งสาเหตุหนึ่งเกิดจากการที่ชาวอุรุกรลาไวยใช้ภาษาของตนในการติดต่อสื่อสาร และไม่มีภาษาเขียน ปัญหาทางด้านภาษาจึงเป็นอุปสรรคในการติดต่อกับบุคคลภายนอกและก่อเกิดเป็นความกลัวในการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น

การที่เป็นสังคมรักสงบ ไม่ต้องการทะเลาะเบาะแว้งหรือมีความขัดแย้งกับผู้อื่นก็ทำให้ชาวอุรุกรลาไวยมักจะเป็นฝ่ายที่ยอมเสียสิทธิหรือยอมเสียประโยชน์ของตนเองเพื่อเลี้ยงที่จะมีเรื่องมีราวกับผู้อื่น การที่สังคมใหญ่มีอคติและดูถูกดูแคลนความเป็น “ชาวเล” ในอดีตก็ทำให้ชาวอุรุกรลาไวยยิ่งสงบเสงี่ยมเจียมตัวและหลีกเลี่ยงการปะทะขัดแย้งกับผู้อื่นมากขึ้นไปอีก มีหลายกรณีที่ชุมชนดั้งเดิมกลายเป็นผู้ถอยหนีผู้ที่มาใหม่และต้องออกไปจากถิ่นฐานของตนเพื่อหวังให้ตนมีชีวิตรอดต่อไป แม้ว่ากลุ่มตนจะเชื่อมั่นในการเป็นเจ้าของผู้บุกเบิกพื้นที่มีการสร้างบ้าน ทำสวนแล้วก็ตาม แต่ก็ยอมที่จะต้องไปเริ่มต้นปักหลัก ณ สถานที่แห่งใหม่

⁷ ที่มา : <http://news.phuketindex.com/government/phuket-757-181634.html> สืบค้นเมื่อวันที่ 18 มีนาคม

เมื่อสังคมโดยรอบบริเวณที่ชาวอูรักลาไ่วยอาศัยอยู่มีความเจริญมากขึ้น ส่งผลให้ต้องมีการติดต่อ พบปะกับบุคคลภายนอก อยู่ร่วมกับบุคคลหลากหลายกลุ่ม ส่งผลให้การดำรงชีวิตของชาวอูรักลาไ่วยในปัจจุบันประสบกับปัญหาต่างๆ ชาวอูรักลาไ่วยบางคนกล่าวว่า ในระยะแรกมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลภายนอกที่อยู่อาศัยกันแบบพี่น้องหรือญาติมิตร แต่เมื่อราคาที่ดินสูงขึ้น ความสัมพันธ์เหล่านั้นก็เปลี่ยนแปลงไป เช่น ผู้ที่เข้ามาอาศัยบางคน เข้ามาสร้างบ้าน ปิดทางเข้าออกสัญจรของชุมชน ปิดทางเดินไปยังบ่อน้ำ สร้างกำแพง ซึ่งกรณีของการสร้างกำแพงมีผลทำให้เวลาฝนตกน้ำไหลไม่สะดวก ทำให้น้ำท่วมหมู่บ้าน ชาวอูรักลาไ่วยจึงต้องขอความช่วยเหลือจากองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) แต่ อบต. ก็ช่วยแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุเท่านั้น คือสูบน้ำที่ท่วมขังและเน่าเสียออก ซึ่งต้องทำการดูดน้ำเสียเดือนละ 2-3 ครั้ง

ชาวอูรักลาไ่วยบางคนกล่าวว่า ความเปลี่ยนแปลงจากภายนอกได้ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของชาวอูรักลาไ่วย โดยเฉพาะพวกนายทุนภายนอกที่เข้ามากว้านซื้อที่ดิน เข้ามาก่อสร้างอาคารบ้านเรือน ทำให้ถนนในหมู่บ้านแคบลง หลายคนต้องการไล่ที่ ชาวอูรักลาไ่วยหลายคนต้องการให้มีการทำสัญญาเช่าเพื่อให้ตนมีสิทธิในที่ดินอย่างสมบูรณ์ แต่ชาวอูรักลาไ่วยก็ไม่ยอมทำสัญญาเช่า เนื่องจากพวกตนได้อยู่อาศัยในพื้นที่มาเป็นเวลายาวนานแล้ว ส่วนพื้นที่เกาะต่างๆ ในบริเวณภูเก็ตนั้น ชาวอูรักลาไ่วยไม่สามารถไปอยู่อาศัยหรือจอดเรือท่ามาหากินได้อีกต่อไปเมื่อสถานที่เหล่านั้นเป็นพื้นที่ที่มีเจ้าของมีเอกสารสิทธิ์หรือเป็นพื้นที่อนุรักษ์

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการสร้างความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยคือชุมชนขาดการรวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหชุมชน นอกจากความเกรงกลัวบุคคลภายนอกและไม่อยากเผชิญหน้าแล้ว ชาวอูรักลาไ่วยยังต้องทำมาหากินเพื่อดำรงชีพ ยิ่งในระยะหลังยิ่งต่างคนต่างอยู่มากขึ้น เพราะต่างก็มุ่งที่จะตอบสนองของความต้องการของตนตามกระแสสังคม ปัจจุบัน การรักษาวัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมและวัฒนธรรมการอยู่อาศัยแบบรวมกลุ่มภายใต้ความเป็นเครือญาติเดียวกันก็ลดน้อยลง เมื่อมีปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นจึงไม่สามารถรวมกลุ่มให้เกิดความเข้มแข็งได้

ภายหลังจากการเกิดเหตุการณ์สึนามิ ความช่วยเหลือที่ไม่เป็นระบบและไม่เท่าเทียมกันก็ยั้งบั่นทอนความสัมพันธ์และความสามัคคีภายในชุมชน แม้ว่าจะมีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาทั้งการให้ความรู้และการให้ความช่วยเหลือ ผลักดันให้ชาวอูรักลาไ่วยได้รับการปฏิบัติจากสังคมอย่างเป็นธรรมมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเข้ามาของเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานรัฐหรือองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีความมุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาในพื้นที่หมู่บ้านของชาวอูรักลาไ่วย

แต่ก็ยังไม่สามารถจะทำให้ ชาวอุรูกลาไว้ยกรวมกลุ่มกันอย่างจริงจังและยั่งยืน เพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญของการมุ่งมั่นไปสู่การแก้ไขปัญหาให้กับกลุ่มตนได้

สำหรับปัญหาเรื่องนี้สินั้น เมื่อขยายตัวลุกลามใหญ่โตจนกระทั่งถูกเจ้าหน้าที่ ใช้วิธีที่รุนแรงในการทวงหนี้ ก็เป็นภาวะวิกฤตที่ส่งผลให้เกิดจุดเปลี่ยนได้บ้าง เพราะชาวอุรูกลาไว้ยที่หัดราไว้ยเกิดความตื่นตัวและเกิดการรวมตัวเพื่อแก้ไขปัญหา แต่ก็ต้องอาศัยหน่วยงานภายนอกเข้ามาให้ความช่วยเหลือและเข้ามาให้ความรู้ เช่น จัดตั้ง กลุ่มออมทรัพย์และการทำกิจกรรมร่วมกันภายในหมู่บ้านของตน อย่างไรก็ตาม ยังต้องรอดูกันต่อไป ว่ากลุ่มที่เกิดขึ้น และความพยายามแก้ไขปัญหา นั้นจะสำเร็จและยั่งยืนจริงหรือไม่

5.2 ผลกระทบจากความไม่มั่นคงด้านที่อยู่อาศัยและความเป็นอยู่ในปัจจุบัน

ชุมชนที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ที่ดินและขาดความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยก็มักจะมีปัญหาอื่น ๆ ตามมา ชาวอุรูกลาไว้ยและมอแกนหลายครอบครัวต้องประสบกับปัญหาเรื่องสาธารณูปโภค ทั้งน้ำประปาและไฟฟ้า การที่ไม่สามารถขอใช้บริการไฟฟ้าและประปาได้ เนื่องจากผู้ที่ “เป็นเจ้าของที่ดิน” ไม่ยอมให้มีการเข้ามาก่อสร้างเสาไฟฟ้าและชุดท่อส่งน้ำประปา และมีการนำ เอกสารสิทธิ์มาอ้าง บุคคลหรือหน่วยงานที่จะเข้ามาให้ความช่วยเหลือจะต้องได้รับการยินยอม จากเจ้าของพื้นที่ ซึ่งหากเจ้าของพื้นที่ไม่อนุญาตก็ทำให้การช่วยเหลือเป็นไปด้วยความลำบาก ครอบครัวที่ไม่มีทะเบียนบ้านเป็นของตัวเองต้องแจ้งชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านของผู้อื่น และไม่สามารถขอมิเตอร์ไฟฟ้าได้ จึงต้องต่อพ่วงไฟฟ้าจากบ้านหลังอื่น ส่งผลให้ต้องรับภาระ ค่าใช้จ่ายด้านค่าไฟฟ้าในราคาที่สูงดังที่กล่าวแล้ว

ชาวอุรูกลาไว้ยหัดราไว้ยที่มีปัญหาการขาดแคลนน้ำประปา บางครอบครัว ต้องใช้น้ำจาก บ่อน้ำ โดยบางบ่อก็มีน้ำเสียใช้น้ำไม่ได้ หากเป็นช่วงฤดูแล้งก็ต้องซื้อน้ำหรือไม่ก็ต้องขอน้ำ จากองค์การบริหารส่วนตำบล ถึงแม้บางครอบครัวจะมีน้ำประปาใช้แต่ก็เป็นประปาของเอกชน ซึ่งเก็บค่าน้ำถึงยูนิตละ 20 บาท จึงทำให้ผู้ที่ใช้น้ำประปาจากแหล่งดังกล่าวต้องเสียค่าใช้จ่าย ในราคาสูง โดยบางครอบครัวต้องจ่ายค่าน้ำประปาเดือนละ 1,000 บาท แต่ทั้งนี้ ชาวอุรูกลาไว้ย ก็กำลังได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ โดยเริ่มมีการชุดท่อส่งน้ำประปาเข้ามา ในหมู่บ้าน ซึ่งต่อไปชาวอุรูกลาไว้ยก็สามารถใช้น้ำประปาจากหน่วยงานของรัฐได้

ในหมู่บ้านหัดราไว้ย หลายครัวเรือนยังไม่มีห้องน้ำ ห้องส้วม เนื่องจากเจ้าของพื้นที่ ห้ามไม่ให้มีการก่อสร้าง ชาวอุรูกลาไว้ยบางคนจึงต้องแอบทำแอบสร้างอย่างหลบๆ ซ่อนๆ

หรือบางครั้งครอบครัวที่มีส้วมแต่ก็พบกับปัญหาเรื่องส้วมเต็ม ซึ่งท่ออุดตันก็ต่อมาไม่ถึงบ้านของอุรุกลาไวย์ จึงต้องใช้บริการจากส้วมสาธารณะของหมู่บ้านหรือบ้านของผู้อื่น

ชาวอุรุกลาไวย์บางครั้งครอบครัวยังต้องประสบกับปัญหาการที่บริเวณบ้านมีน้ำท่วมขัง เนื่องจากมีการสร้างบ้านอยู่ติดกันจึงทำให้ไม่มีที่ระบายน้ำ ส่งผลให้ช่วงเวลาที่ฝนตกหรือฤดูฝนบางพื้นที่มีน้ำท่วมขัง ส่งผลให้มีกลิ่นเหม็น ยุงชุม ซึ่งถึงแม้ชาวอุรุกลาไวย์จะได้รับการแก้ไขปัญหาจากโครงการอยู่ดีมีสุข ในการที่จะช่วยเข้ามาขุดคูระบายน้ำให้ แต่ก็ยังไม่มีความคิดหน้า ชาวอุรุกลาไวย์จึงกล่าวว่าเมื่อเข้าช่วงฤดูฝนก็อาจจะมีน้ำขังอีก และบางพื้นที่ที่เป็นที่อยู่อาศัยของชาวอุรุกลาไวย์เมื่อมีปัญหาที่ดิน ทำให้ผู้ที่มีเอกสารสิทธิในที่ดินได้มีการเข้ามาทำที่พักอาศัยใกล้กับหมู่บ้านของชาวอุรุกลาไวย์ จึงทำให้มีการปิดทางน้ำจนทำให้เกิดน้ำท่วม ชาวอุรุกลาไวย์ประมาณกว่า 200 หลังคาเรือน จึงมีการเรียกร้อง จนในที่สุดเจ้าของพื้นที่ก็ยอมเปิดทางน้ำโดยการขุดคูระบายน้ำให้น้ำไหลลงทางเดิม และปัญหาสุขภาพอนามัยด้านนี้ที่ชาวอุรุกลาไวย์ต้องประสบทำให้ชาวอุรุกลาไวย์มีความต้องการให้มีการขุดคูคลองเพื่อเป็นการระบายน้ำ แต่การแก้ปัญหาดังกล่าวก็ต้องเริ่มต้นจากการจัดระเบียบหมู่บ้านให้มีการตั้งบ้านเรือนอยู่ในสภาพที่เรียบร้อยจึงจะสามารถขุดคูคลองระบายน้ำได้

การซ่อมแซม ต่อเติมบ้านเรือนก็เป็นเรื่องที่ยากลำบาก เนื่องจากผู้ที่เป็นเจ้าของที่ดินไม่ยอมให้สร้างบ้านอย่างถาวร ชาวอุรุกลาไวย์บางคนจึงต้องแอบสร้างบ้านในช่วงที่เจ้าของที่ดินไม่อยู่ หรือต้องทนอาศัยอยู่ในบ้านแบบชั่วคราว ไม่มั่นคงแข็งแรง คับแคบ บางบ้านก็ต้องอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างแออัด

ชาวอุรุกลาไวย์กล่าวว่า “บางคนไม่มีบริเวณที่จะสร้างบ้าน ก็ต้องอาศัยอยู่ใต้ถุนบ้าน บางคนก็อาศัยอยู่รวมกันประมาณ 3-4 ครอบครัวเล็กภายใน 1 ครอบครัวใหญ่ ซึ่งแม้ว่าชาวอุรุกลาไวย์จะมีความต้องการให้มีการขยายพื้นที่อยู่อาศัยให้กว้างขึ้น แต่ก็ไม่มีพื้นที่ที่จะขยายออกไป บางบ้านก็อาศัยอยู่กันอย่างแออัดมาก ต้องนอนนอกบ้าน บางคนก็ต้องนอนหน้าบ้าน บางคนก็ไม่มีบ้านเป็นหลักแหล่ง โดยในปัจจุบันมีประมาณ 50 ครัวเรือนที่ไม่มีบ้านอยู่ ซึ่งต้องอาศัยอยู่ร่วมกับครอบครัวอื่นแบบหลายครอบครัว (อาหลิน หาดทรายทอง, สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2550)

นอกจากนี้ก็ยังมีการถือการทำถนนเพื่อขยายเข้าไปในหมู่บ้าน ซึ่งจะมีการวัดที่ทำถนนตั้งแต่ริมถนนใหญ่ ติดกับบริเวณด้านหน้าหมู่บ้านของชาวอุรุกลาไวย์ ซึ่งหากมีการทำถนน ก็จะต้องมีการรื้อบ้านซึ่งในกรณีนี้ชาวอุรุกลาไวย์ก็ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานด้านสิทธิมนุษยชนและสังระงับการก่อสร้างของทางราชการเพื่อตรวจสอบสิทธิการเป็นผู้มาอยู่ก่อน

กรณีการตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่หาดสะพานในปัจจุบัน กรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี กระทรวงคมนาคม มีข้อห้ามไม่ให้ชาวอุรักลาไวย์ชายที่ติดให้กับคนไทย และห้ามไม่ให้คนไทยเข้ามาขายที่ดินบริเวณที่ชาวอุรักลาไวย์อาศัยอยู่ โดยให้ชาวอุรักลาไวย์อยู่ร่วมกัน สามารถขายที่ดินภายในชุมชนตนเองได้ และพวกตนคิดว่าหากมีเฉพาะแต่ชาวอุรักลาไวย์อาศัยอยู่ ก็จะไม่มีความเปลี่ยนแปลงใดๆ เกิดขึ้น เนื่องจากหากมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นก็จะทำให้เกิดความไม่มั่นคง ไม่มีความสุข แต่ในขณะนี้ชาวอุรักลาไวย์ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าจะตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่โดยไม่เคยย้ายไปที่อื่น ประกอบกับในปัจจุบัน ชาวอุรักลาไวย์ไม่ต้องประสบกับปัญหาการถูกรุกรานจากบุคคลภายนอก เนื่องจากกลุ่มตนต้องลงไปอยู่ในทะเล จึงไม่มีใครเข้าไปบุกรุก แต่ในขณะนี้ ชาวอุรักลาไวย์หาดสะพานก็ยังประสบกับปัญหาในการออกเรือ เนื่องจากคลองที่สะพานในเวลาน้ำลงจะไม่สามารถนำเรือออกไปทำมาหากินได้ ต้องรอจนถึงเวลาน้ำขึ้นเท่านั้น จึงจะออกเรือได้

พัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานที่ถาวรซึ่งเข้ามาแทนที่วิถีที่โยกย้ายอพยพบ่อยครั้งของชาวอุรักลาไวย์ก่อให้เกิดผลด้านลบมากกว่าด้านบวก ถ้าหากว่าชาวอุรักลาไวย์จะเลือกใช้วิถีชีวิตที่เคลื่อนย้ายแบบเดิมก็คงทำไม่ได้แล้ว เพราะพื้นที่ชายฝั่งและเกาะถูกจับจองครอบครองหรือประกาศเป็นพื้นที่อนุรักษ์และชาวอุรักลาไวย์เองก็เปลี่ยนแปลงการดำรงชีวิตจนเคยชินกับการอยู่แบบมีถิ่นฐานถาวรแล้ว

แม้ว่าจะรู้สึกว่าคุณเองเป็นเจ้าของพื้นที่ เพราะอยู่อาศัยมาก่อนที่จะมีเอกสารสิทธิ์ แต่ก็ไม่สามารถจะยืนยันสิทธิของตนได้ เพราะไม่มีเอกสารหลักฐานซึ่งเป็นที่ยอมรับทางกฎหมาย สิ่งที่นับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญนำความวิตกกังวลมาสู่ชาวอุรักลาไวย์ คือ ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ ซึ่งปัญหาการขาดเอกสารสิทธิในที่อยู่อาศัยของตนนั้น เป็นปัญหาที่ชาวอุรักลาไวย์ต้องประสบมาเป็นระยะเวลาช้านาน ถึงแม้จะมีการตั้งถิ่นฐานอยู่ต่อไป แต่ชาวอุรักลาไวย์ก็ไม่มี ความมั่นใจถึงความเป็นอยู่และการตั้งถิ่นฐานต่อไปในอนาคตแต่อย่างใด เพราะมีกรณีที่ชาวอุรักลาไวย์ถูกฟ้องร้องเรื่องที่ดิน ดังเช่นกรณีของนายสน บางจาก ชาวอุรักลาไวย์หาดราไวย์ วัย 72 ปี ซึ่ง กล่าวว่าที่ดินที่ตนและลูกหลานอาศัยอยู่นั้น เป็นที่มรดกที่อยู่กันมาตั้งแต่รุ่นพ่อกันนับร้อยปี “เดิมที่ดินผืนนี้ปลูกกล้วยและสวนผลไม้ต่างๆ แต่ที่ดินของชาวเลกว่า 200 ครอบครัวไม่มีเอกสารสิทธิ์ใดๆ เพราะสมัยก่อนไม่เห็นความสำคัญ เนื่องจากไม่รู้หนังสือและคิดว่าไม่มีใครโกงใคร จึงไม่ได้ขึ้นบรรณ จนกระทั่งมีอดีตผู้ใหญ่บ้านรายหนึ่ง แอบนำพื้นที่ผืนนี้ไปออกเอกสารสิทธิ์ โดยที่ไม่มีชาวบ้านรู้เรื่อง แต่ยังไม่กล้าไล่ชาวบ้านออกไป

เพราะรู้ว่าชาวบ้านอยู่กันมาก่อน ต่อมาเมื่อถูกๆ สร้างบ้านใหม่บนที่ดินผืนนี้ อดีตผู้ใหญ่บ้าน จึงฟ้องศาลหาว่าบุกรุกพื้นที่⁸

กรณีดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการอยู่อาศัยโดยไม่หวังจับจอง ครอบครองสถานที่ และมีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ในรูปแบบที่หลากหลาย แต่เมื่อมีบุคคลภายนอกเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่ จึงได้ใช้วิธีการที่หลากหลายในการให้ตนได้มาซึ่งความเป็นเจ้าของพื้นที่โดยที่ชาวอุรุกรลาไวยไม่รู้ตัวล่วงหน้า

แม้ว่าชาวอุรุกรลาไวยจะไม่มี ความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย แต่ด้วยความยึดมั่นในการอาศัยอยู่ในพื้นที่มาตั้งแต่บรรพบุรุษ ทำให้ชาวอุรุกรลาไวยยึดมั่นที่จะอาศัยอยู่ในพื้นที่อันเป็นที่ดินที่ตกทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น โดยชาวอุรุกรลาไวยต่างก็กล่าวว่า พื้นที่ดังกล่าวเป็นของกลุ่มตนเอง เนื่องจาก ชาวอุรุกรลาไวยได้เข้ามาอาศัยอยู่ก่อนที่จะมีการทำเอกสารสิทธิที่ดิน ความมั่นใจดังกล่าว ทำให้ชาวอุรุกรลาไวยยังคงอาศัยอยู่ในพื้นที่เดิมและไม่ต้องการย้ายออกไปสถานที่ใด

ในอดีต ชาวอุรุกรลาไวย กล่าวว่า เคยมีกรณีที่ผู้นำชาวอุรุกรลาไวยได้ขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการ โดยเป็นการขอพื้นที่บริเวณแหลมตุ๊กแกที่ชาวอุรุกรลาไวยอาศัยอยู่ให้ชาวอุรุกรลาไวยมีกรรมสิทธิ์ในพื้นที่ดังกล่าว แต่หน่วยงานราชการให้เหตุผลว่าพื้นที่นั้นมีน้ำทะเลท่วมถึง จึงไม่สามารถยกให้เป็นที่ดินของชาวอุรุกรลาไวยได้ (มติ ประโมงกิจ, สัมภาษณ์, 26 มีนาคม 2551)

ที่ผ่านมา การอาศัยอยู่ในพื้นที่แหลมตุ๊กแก ชาวอุรุกรลาไวยได้รับการแก้ปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย โดยกรมเจ้าท่าได้เข้ามาดูตลกรายบริเวณคลองใกล้เคียงเพื่อให้เรือเข้าออกได้สะดวก ส่งผลให้คลื่นซัดทรายเข้ามาในหมู่บ้านจนทำให้เกิดเป็นชายหาดที่น้ำทะเลท่วมไม่ถึง ชาวอุรุกรลาไวยได้ทยอยนำเปลือกหอยดิบมาถมที่ดินเป็นเนินสูงขึ้นอีกจนสามารถอยู่อาศัยและสร้างบ้านเรือนได้สะดวกขึ้น ชุมชนมีขนาดใหญ่ขึ้นและมีลักษณะถาวรมากขึ้น ชาวอุรุกรลาไวยที่แหลมตุ๊กแกจึงขอให้ทางราชการเข้ามาออกเอกสารสิทธิให้เมื่อปี พ.ศ. 2535 แต่ก็ยังไม่เป็นผล

มีกรณีที่กระทรวงมหาดไทยได้เข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาคความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย โดยการหาที่อยู่ใหม่ให้กับชาวอุรุกรลาไวย ซึ่งพื้นที่ใหม่มีเนื้อที่ประมาณ 50 ไร่ แต่ชาวอุรุกรลาไวยไม่เห็นด้วยจึงไม่ยอมย้ายออกไป เนื่องจากเป็นพื้นที่นี้อยู่ในป่าชายเลน ไม่ได้ยูริมชายหาด ทำให้โครงการดังกล่าวต้องยกเลิกไป

⁸ ที่มา: http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1225805965&grpid=01&catid=42 สืบค้นวันที่ 5 มีนาคม 2552 เวลา 19.00 น.

หลังจากนั้น มีความพยายามจะส่งเสริมให้ชาวอูรักลาไวก์ที่แหลมตุ๊กแก เกาะสิเหร่ ย้ายไปอยู่บริเวณเคหะชุมชน จังหวัดภูเก็ต นอกจากนั้นยังมีนโยบายที่จะให้ชาวอูรักลาไวก์ที่อาศัยอยู่ใน 3 พื้นที่ของจังหวัดภูเก็ต ย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ร่วมกันบริเวณใกล้กับที่ตั้งมูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย (ในพื้นที่เกาะสิเหร่ในปัจจุบัน) แต่ชาวอูรักลาไวก์ไม่เห็นด้วยกับโครงการนี้ และไม่ยอมย้ายออกไปจากพื้นที่

ก่อนเกิดเหตุการณ์สึนามิ ชาวอูรักลาไวก์ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการ จังหวัดภูเก็ต ซึ่งได้จัดสรรงบประมาณในการซื้อที่ดินหาดราไวก์ที่เป็นหมู่บ้านของชาวอูรักลาไวก์ จากเจ้าของพื้นที่ ให้ชาวอูรักลาไวก์ได้อาศัยอยู่ต่อไปแต่เจ้าของพื้นที่ไม่ยอมขายที่ดินให้ แต่จะให้ชาวอูรักลาไวก์ย้ายไปอยู่ที่บริเวณคลองโตนด (หน้าวัดใต้เลยอ่าวคลองไปประมาณ 1 กิโลเมตร ซึ่งเป็นการเดินทางสายใน) โดยพื้นที่นี้เป็นเหมืองแร่เก่าแต่เจ้าของขาดต่อสัญญา ทำให้บุคคลภายนอกเข้าไปจับจองพื้นที่ได้ แต่ชาวอูรักลาไวก์ไม่ยอมย้ายไปอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว เนื่องจากพื้นที่ตรงนั้นไม่อุดมสมบูรณ์ อดเรือยาก และมองว่าไม่ใช่พื้นที่ดั้งเดิมที่ชาวอูรักลาไวก์ เคยตั้งถิ่นฐาน จึงไม่ยอมย้ายออกไป เนื่องจากชาวอูรักลาไวก์มีความต้องการอาศัยอยู่ในพื้นที่ดั้งเดิมที่อยู่อาศัยมาเป็นเวลานาน ไม่ต้องย้ายออกไปอยู่ที่อื่น จึงทำให้ชาวอูรักลาไวก์ยังอาศัยอยู่ในพื้นที่หาดราไวก์ต่อไป แม้ว่าจะมีเหตุผลภายนอกหรือหน่วยงานต่างๆ บางหน่วยงานต้องการให้ย้ายออกไป เพื่อเป็นการแก้ปัญหาเรื่องความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยให้กับชาวอูรักลาไวก์ก็ตาม คนส่วนหนึ่งจึงเห็นว่าทางราชการได้พยายามช่วยเหลือแก้ไขปัญหาแล้ว แต่ชาวอูรักลาไวก์ กลับปฏิเสธความช่วยเหลือนี้เอง

หากพิจารณาถึงแนวคิดนิเวศวัฒนธรรมและ “เหตุผล” ในการเลือกที่ตั้งถิ่นฐานถาวรของชาวอูรักลาไวก์แล้ว ก็คงจะตอบได้ว่าการที่ชาวอูรักลาไวก์ไม่ยอมย้ายออกจากพื้นที่เดิมซึ่งบทที่ 4 ได้วิเคราะห์ถึงปัจจัยในการเลือกที่ตั้งถิ่นฐานถาวร ซึ่งรวมถึงลักษณะทางกายภาพ-ภูมิศาสตร์ และปัจจัยด้านสังคมวัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าพื้นที่ใหม่ที่ทางราชการกำหนดให้เป็นที่อยู่ของชาวอูรักลาไวก์นั้นขาดคุณลักษณะสำคัญหลายประการ คือไม่ได้เป็นพื้นที่ชายหาดติดทะเล ไม่ได้มีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ ไม่มีเครือข่ายของระบบนิเวศย่อยๆ ที่มีทรัพยากรหลากหลาย ไม่ได้ผ่านการเห็นชอบจากผู้นำทางจิตวิญญาณ และไม่ได้ถามความเห็นเรื่องความรู้สึกและสัญชาติญาณในการอยู่อาศัยของชาวอูรักลาไวก์เอง

ปัญหากรรมสิทธิ์ที่ดินและการขาดความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยของชาวอูรักลาไวก์ จึงสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนถึงผลกระทบจากกระบวนการพัฒนาที่เน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ละเลยคุณภาพชีวิตของชุมชน และมองข้ามการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน

ในการตัดสินใจแก้ปัญหาสำคัญๆ เกี่ยวกับชุมชนเอง นอกจากนั้น ยังละเลยรากเหง้าและเหตุผลทางด้านนิเวศวัฒนธรรมอีกด้วย

5.3 การเคลื่อนไหวเรียกร้องด้านที่อยู่อาศัยและการทำมาหากิน

แม้ว่าชาวอูรักลาไวย์จะต้องประสบกับปัญหาเกี่ยวกับความไม่มั่นคงด้านที่อยู่อาศัยก็ตาม แต่การดำรงชีวิตของชาวอูรักลาไวย์ก็ยังคงมีความพยายามดิ้นรนและสร้างการยอมรับจากสังคมภายนอกที่ชาวอูรักลาไวย์มีเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มตน ทั้งในด้านการอยู่อาศัยทำมาหากิน ประเพณี วัฒนธรรมแล้วนั้น แต่ในปัจจุบันการที่ชาวอูรักลาไวย์ได้รับความรู้มากขึ้น ส่งผลให้ชาวอูรักลาไวย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคม กระทำหน้าที่ต่างๆ เพื่อให้ทัดเทียมกับบุคคลอื่น โดยมีการนำเอาความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ที่ตนมีความชำนาญออกมาใช้ประโยชน์ กล่าวคือ ชาวอูรักลาไวย์หาดราไวย์มีโครงการที่จะทำที่พักโฮมสเตย์เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาภายในชุมชนและนำรายได้เข้าสู่ชุมชนของตน เนื่องจากพื้นที่หาดราไวย์เป็นพื้นที่หนึ่งที่เหมาะสมแก่การท่องเที่ยว เนื่องจากมีทะเลสวย โดยกำลังอยู่ในขั้นดำเนินการ (ประมาณ 70%) ซึ่งชาวอูรักลาไวย์จะต้องมีการลงทะเบียนเรือ และมีการขออนุญาตจากหน่วยงานการท่องเที่ยว ซึ่งต้องมีการอบรมชาวอูรักลาไวย์เพื่อที่จะเป็นมัคคุเทศก์ที่สามารถนำนักท่องเที่ยวไปเที่ยวชมสถานที่ต่างๆ และให้ความรู้เกี่ยวกับทะเลและสถานที่ต่างๆ ซึ่งชาวอูรักลาไวย์เป็นผู้ที่มีความชำนาญในฐานะของการเป็นผู้เชี่ยวชาญทางทะเลตั้งแต่อดีต ซึ่งโครงการดังกล่าวเป็นการกระทำที่ทำให้ชาวอูรักลาไวย์สามารถอาศัยอยู่ในพื้นที่ได้ต่อไป เนื่องจากเป็นผู้ที่สามารถนำรายได้เข้าสู่ชุมชน และในขณะเดียวกันชาวอูรักลาไวย์ก็ยังคงเอกลักษณ์ รักษาวัฒนธรรมวิถีชีวิตดั้งเดิมของตนไว้ได้ ในขณะที่มีการขยายความรู้สู่สังคมภายนอกมากขึ้น อันเป็นประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตของชาวอูรักลาไวย์แก่สังคมบริเวณนั้นได้อีกประการหนึ่ง

การที่ชาวอูรักลาไวย์ต้องประสบกับปัญหาเกี่ยวกับความไม่มั่นคงด้านที่อยู่อาศัย ส่งผลให้ในปัจจุบันชาวอูรักลาไวย์บางคนก็มีการเรียกร้องเคลื่อนไหวด้านที่อยู่อาศัย แม้ว่าจะยังไม่มีการขับไล่มากนัก แต่เมื่อคำนึงถึงอนาคต การตั้งถิ่นฐานโดยมีความมุ่งหวังให้กลุ่มตนได้รับความช่วยเหลือในการทำให้มีความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยมากขึ้น โดยชาวอูรักลาไวย์บางคนกล่าวว่าด้านที่อยู่อาศัยกำลังอยู่ในขั้นดำเนินการ เนื่องจากการได้รับความรู้เกี่ยวกับกฎหมายความเป็นธรรมจากหน่วยงานสิทธิมนุษยชน ทำให้ชาวอูรักลาไวย์มีการเรียกร้องสิทธิบ้างอย่างขึ้นมาได้ เช่น พื้นที่สาธารณะที่ชาวอูรักลาไวย์ใช้เป็นทางเดินไปทำพิธีที่หลาของหมู่บ้าน และทางเดิน

เข้า-ออกหมู่บ้าน ชายหาดที่ถูกปิดโดยการทำกำแพงกันซึ่งเดิมเจ้าของพื้นที่อนุญาตให้ชาวอุรักลาไวย์สัญจรไปมาได้ แต่เมื่อมีการขายที่ดินให้กับบุคคลอื่น ทำให้เจ้าของคนใหม่ไม่อนุญาตให้ชาวอุรักลาไวย์สัญจรในพื้นที่ของตนได้ เนื่องจากคิดว่าชาวอุรักลาไวย์จะเข้าไปรุกล้ำพื้นที่ แต่โดยแท้จริงพื้นที่ดังกล่าวเป็นที่ที่ชาวอุรักลาไวย์ใช้สัญจรไปมาตั้งแต่อดีต แต่เมื่อมีการทำกำแพงไว้ริมชายหาดนั้น โดยแท้จริงต้องมีการพังกำแพงออก แต่วิธีการนี้ได้ก่อให้เกิดปัญหาตามมา คือ หากมีการพังกำแพงจะทำให้ทรายไปถมทะเลทำให้น้ำตื้นเขินซึ่งเกิดปัญหาต่อชาวอุรักลาไวย์ในการออกไปหากิน ชาวอุรักลาไวย์จึงยอมไม่ให้มีการพังกำแพง แต่ต้องมีการเปิดทางให้มีพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่สาธารณะ สามารถสัญจรไปมาได้

นอกจากการเรียกร้องเกี่ยวกับเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินแล้ว ชาวอุรักลาไวย์ก็มีการส่งหนังสือขอความช่วยเหลือด้านไฟฟ้า น้ำประปา สุขา จากหน่วยงานต่างๆ และองค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งตัวอย่างของความช่วยเหลือที่เป็นอาคารสถานที่มีดังนี้

หมู่บ้านแหลมตุ๊กแก ได้รับความช่วยเหลือด้านการก่อสร้างศาลา สำหรับใช้เป็นเวทีเอนกประสงค์ที่ชาวอุรักลาไวย์ใช้ในการทำกิจกรรมต่างๆ ภายในหมู่บ้าน โดยเฉพาะการใช้ประโยชน์ในด้านการทำเป็นลานประกอบพิธีกรรมในปัจจุบัน ซึ่งเป็นสถานที่บริเวณเดิมที่เป็นลานประกอบพิธีกรรมในอดีต เนื่องจากเป็นสถานที่ที่ตั้งอยู่กลางหมู่บ้านและมีบริเวณกว้าง จึงเหมาะแก่การใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรม และนอกจากนี้ ก็ยังเป็นสถานที่ที่ชาวอุรักลาไวย์บางคนใช้ในการนั่งพักผ่อน พุดคุยกันภายในหมู่บ้านและกับบุคคลภายนอกที่เข้ามาภายในหมู่บ้าน

หมู่บ้านหาดสะป้า ได้รับความช่วยเหลือโดยการจัดทำอาคารศูนย์เด็ก ซึ่งเป็นสถานที่ที่สร้างโดยมูลนิธิทรัพยากรเอเชีย เมื่อ พ.ศ. 2548 ชาวบ้านสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ในการทำกิจกรรมต่างๆ และเป็นสถานที่เรียนหนังสือของเด็กๆ ชาวอุรักลาไวย์ โดยในระยะแรกจะมีเจ้าหน้าที่จากมูลนิธิทรัพยากรเอเชียเข้ามาสอนหนังสือ ให้ความรู้แก่เด็กอุรักลาไวย์ในวันเสาร์และวันอาทิตย์ และในปัจจุบัน แม้ว่าจะไม่มีเจ้าหน้าที่เข้ามาสอนหนังสือแต่ชาวอุรักลาไวย์ก็ยังสามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่นี้ได้ (สิทธิ ประมงกิจ, สัมภาษณ์, 20 สิงหาคม 2551) และจากการที่ชาวอุรักลาไวย์หาดสะป้าไม่มีลานประกอบพิธีกรรม จึงต้องร่วมประกอบพิธีลอยเรือกับหมู่บ้านแหลมตุ๊กแกนั้น ในปัจจุบัน หมู่บ้านชาวอุรักลาไวย์หาดสะป้า จึงได้รับความช่วยเหลือ โดยมีการสร้างเวทีขึ้นบริเวณทางเข้าด้านหน้าหมู่บ้านซึ่งชาวอุรักลาไวย์สามารถใช้เป็นสถานที่ในการประกอบพิธีกรรม โดยเฉพาะพิธีลอยเรือและในการทำกิจกรรมต่างๆ โดยชาวอุรักลาไวย์กล่าวว่า “ภายในชุมชนชาวอุรักลาไวย์หาดสะป้ามีการให้ความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ โดยได้รับงบประมาณจากองค์การบริหาร

ส่วนตำบลเกาะแก้ว จำนวน 1 ล้าน 3 แสนบาท ได้เริ่มดำเนินการก่อสร้าง เมื่อประมาณ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2551 ที่ผ่านมา ซึ่งในปัจจุบัน เเวที่ตั้งกล่าวได้ก่อสร้างเสร็จ แต่ชาวอุรูกลาไวย์ยังไม่ประกอบพิธีลอยเรือ ณ สถานที่แห่งนี้ เนื่องจากเล็งเห็นว่าเวที่ตั้งกล่าว ยังไม่มีหลังคาและยังไม่มีพื้นที่เก็บของ โดยเฉพาะพื้นที่วางเรือพิธี ภายหลังจากเสร็จพิธีบริเวณ หลาดาโต๊ะ และอาจจะทำให้ได้รับความลำบากหากมีพายุฝนในระหว่างการประกอบพิธีกรรม” (สิทธิ ประมงกิจ, สัมภาษณ์, 20 สิงหาคม 2551)

ชาวอุรูกลาไวย์บางคนมองว่านอกจากจะขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ แล้วนั้น สิ่งสำคัญที่สามารถนำมาสู่การเรียกร้องเคลื่อนไหวอย่างมีประสิทธิภาพได้นั้นชุมชนจะต้องมีการ ร่วมมือกันเป็นอย่างดี ภายใตชุมชนของตนเองปัญหานี้เป็นปัญหาที่แก้ไขได้ยากเนื่องจากบุคคล ที่เป็นเจ้าของที่มีเอกสารสิทธิในที่ดิน จึงขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ ได้ยาก ดังนั้น การที่จะทำให้ชาวอุรูกลาไวย์ได้รับความช่วยเหลือและสามารถต่อสู้เรียกร้องเรื่องความมั่นคง ด้านที่อยู่อาศัยได้ จะต้องอาศัยการร่วมมือกันอย่างเข้มแข็งจากชุมชน โดยนอกจาก การดำเนินการเกี่ยวกับไฟฟ้าและน้ำประปาแล้วนั้น ในอดีตชาวอุรูกลาไวย์ยังต้องประสบกับปัญหา การที่ผู้ซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ไม่อนุญาตให้ชาวอุรูกลาไวย์สร้างบ้านด้วยปูน ชาวอุรูกลาไวย์ จึงต้องสร้างด้วยสังกะสี จึงทำให้บ้านไม่มั่นคงแข็งแรงมากนัก แต่ต่อมาข้อห้ามดังกล่าวก็ไม่มีผล ต่อชาวอุรูกลาไวย์มากนัก เนื่องจากชาวอุรูกลาไวย์ได้รับการศึกษาและมีการตื่นตัวเกี่ยวกับ เรื่องสิทธิในที่อยู่อาศัยของตนมากขึ้นในฐานะของการเป็นผู้มาอยู่ก่อน จึงทำให้มีความมั่นใจ ถึงการตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่มากขึ้นซึ่งเจ้าของที่ไม่สามารถไล่หรือขายที่ดินให้กับบุคคลอื่นได้

นอกจากนี้ชาวอุรูกลาไวย์ก็มีการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับเรื่องการทำมาหากิน โดยมีการ ประชุมเกี่ยวกับเรื่องการทำมาหากิน การทำประมงในทะเล เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงสถานที่ที่สามารถ ไปหากินได้ และไม่เป็นการรุกรานเขตหวงห้ามใดๆ และมีการขอความช่วยเหลือให้กลุ่มตน ยังสามารถทำมาหากินในทะเลได้ เนื่องจากในปัจจุบันพื้นที่ทางทะเลส่วนใหญ่ถูกกำหนดเป็นเขต หวงห้ามทั้งโดยทางการและทั้งจากนายทุน ทำให้ชาวอุรูกลาไวย์ต้องประสบกับความลำบาก ในการทำมาหากิน ซึ่งหากต้องเปลี่ยนอาชีพไปทำอย่างอื่นก็ไม่สามารถทำได้ เนื่องจากไม่มีความรู้ เรื่องอื่นนอกเหนือจากการหากินทางทะเล และส่งผลให้มีการพยายามเรียกร้องเคลื่อนไหว ด้านที่อยู่อาศัย ซึ่งชาวอุรูกลาไวย์จะต้องตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ที่ติดกับทะเล เพื่อความสะดวก ในการทำมาหากิน ซึ่งเป็นความต้องการของชาวอุรูกลาไวย์ที่ต้องตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ที่มีความ เหมาะสมดังเช่นแหลมตุ๊กแก หาดราไวย์และหาดสะปาดต่อไป

ปัญหาต่างๆ ที่ชาวอุรูกลาไวย์ต้องประสบข้างต้น และความไม่มั่นคงด้านที่อยู่อาศัยที่ส่งผลให้ชาวอุรูกลาไวย์ต้องประสบกับความไม่มั่นคงในการทำมาหากิน เนื่องจากพื้นที่ทำกินมีจำกัด และการมีข้อห้ามไม่ให้มีการเข้าไปทำมาหากินและการที่ชาวอุรูกลาไวย์ต้องรับผิดชอบภาระค่าใช้จ่ายในอัตราที่สูง จึงส่งผลต่อการทำมาหากินที่ต้องหาเงิน หารายได้มากขึ้น แต่ด้วยสภาพสังคม เศรษฐกิจในปัจจุบัน จึงทำให้ชาวอุรูกลาไวย์ประสบกับความลำบากในการทำมาหากินมากยิ่งขึ้น ประกอบกับยิ่งนับวัน ชุมชนยิ่งขาดพื้นที่สาธารณะเพื่อการนัดพบกันหรือประกอบกิจกรรมร่วมกันของชุมชนและมีการใช้พื้นที่อย่างจำกัด เนื่องจาก มีความคับแคบมากขึ้น ทั้งพื้นที่ชายหาดและพื้นที่ตั้งหมู่บ้าน อาจส่งผลให้วิถีชีวิตรวมทั้งวัฒนธรรม ประเพณีของชาวอุรูกลาไวย์อาจสูญหายไป และเป็นที่น่าสังเกตว่า ปัญหาเรื่องความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยนี้ไม่ได้เกิดกับชาวอุรูกลาไวย์ที่ภูเก็ตแต่เพียงแห่งเดียว โดยเครือข่ายผู้ประสบภัยสึนามิได้ทำการรวบรวมข้อมูลชาวเลที่ประสบปัญหา “พบว่าขณะนี้ มีชาวเลมากกว่า 10 พื้นที่มากกว่า 100 ราย กำลังถูกฟ้องร้องทั้งจากเอกชนและราชการ ทำให้ต้องประสบความลำบากและอยู่กันอย่างไม่มั่นคง จนหวังว่าอนาคตเผ่าพันธุ์ชาวมอแกนและอุรูกลาไวย์จะสูญหาย ถือว่าเป็นสถานการณ์วิกฤตสำหรับชาวเล”⁹

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและข้อมูลที่มีการรวบรวมเกี่ยวกับนโยบายของประเทศมาเลเซียต่อกลุ่มชนพื้นเมืองเพิ่มเติม เพื่อให้สามารถเลือกมาเป็นตัวอย่าง และได้เรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติของภาครัฐต่างประเทศต่อชนพื้นเมือง โดยเฉพาะกลุ่มที่เคยมีวิถีชีวิตคล้ายคลึงกับชาวเลอุรูกลาไวย์

องค์การสหประชาชาติให้คำนิยามของชนพื้นเมืองไว้ ในขณะที่แต่ละประเทศก็อาจจะมีนิยามชนพื้นเมืองแตกต่างกันออกไปตามเหตุผลทางประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม สำหรับนิยามที่องค์การสหประชาชาติระบุไว้ นั้น ประชากรพื้นเมืองคือ ผู้ที่สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษซึ่งดำรงอยู่ในดินแดนของประเทศทั้งหมดหรือเป็นบางส่วน เมื่อผู้คนที่ต่างวัฒนธรรมหรือชาติพันธุ์จากดินแดนอื่นได้เดินทางมาถึง ได้ปราบปรามชนเหล่านี้และลงหลักปักฐานหรือด้วยวิธีอื่นใด ทำให้พวกเขาไม่มีความสำคัญหรืออยู่ในสถานะอาณานิคม ชนพื้นเมืองซึ่งปัจจุบันยังคงดำเนินชีวิตไปตามจารีตประเพณีทั้งในทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของตนเองมากกว่ากฎเกณฑ์ของประเทศที่พวกเขาเป็นส่วนหนึ่ง ที่ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของประชากรกลุ่มอื่น มีอิทธิพลครอบงำ ให้เรียกว่าชนพื้นเมือง (Burger, 1987:6-7)

⁹ ที่มา: http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1225805965&grpId=01&catid=42 สืบค้นวันที่ 5 มีนาคม 2552 เวลา 19.00 น.

ประเทศมาเลเซียนั้นมีการนิยามถึง “คนพื้นเมืองดั้งเดิม” หรือ “aborigine” ในมาตราที่ 160 ของรัฐธรรมนูญว่าเป็นคนพื้นเมืองที่อาศัยอยู่ในแหลมมลายูหรือคาบสมุทรมลายู ส่วนในรัฐซาบฮ์และซาราวักนั้น ได้มีการระบุถึงกลุ่ม “คนพื้นเมือง” หรือ “native” ในรัฐธรรมนูญ มาตราที่ 161 (a) วรรค 6 และยังมีความแตกต่างกันระหว่างคนพื้นเมืองในซาบฮ์และซาราวัก กล่าวคือ ในซาราวักนั้น คนที่ถือว่าเป็นคนพื้นเมืองตามรัฐธรรมนูญคือคนที่เกิดในซาราวักหรือเป็นคนเชื้อชาติที่ระบุในวรรคที่ 7 (คือ Bukitans, Bisayahs, Dusuns, Sea Dayaks, Land Dayaks, Kadayans, Kalabit, Kayans, Kenyags, Kajangs, Lugats, Lisums, Malays, Melanos, Muruts, Penans, Sians, Tagals, Tabuns, Ukits) หรือเป็นสายเลือดผสมของเชื้อชาติเหล่านั้น ในขณะที่ในซาบฮ์ คนถือว่าเป็นคนพื้นเมืองตามรัฐธรรมนูญคือคนที่เกิดในซาบฮ์หรือมีบิดาอยู่อาศัยในซาบฮ์ในขณะที่เกิด

ดังนั้น การนิยามความเป็น “คนพื้นเมือง” มีความซับซ้อน และในช่วงรัฐบาลมหาธีร์ มีนโยบายสนับสนุน “คนพื้นเมือง” หรือที่เรียกว่าภุมิบุตรา (Bumiputra) หมายถึงผู้เป็นคนดั้งเดิมของประเทศมาเลเซีย สมชาย ปรีชาศิลป์กุล¹⁰ เขียนบทความ “การเมืองเรื่องชาติพันธุ์ เรื่องภุมิบุตรา: การเมืองแห่งอัตลักษณ์” กล่าวไว้ว่า รัฐธรรมนูญของสหพันธรัฐมาเลเซียรับรองสิทธิของชาวมาเลย์ (Malays) ให้มีสถานะแตกต่างไปจากคนกลุ่มอื่นในสังคม โดยได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษในสิทธิหลายประการ อันเป็นผลสืบเนื่องจากการอ้างอิงถึงสถานะของความเป็นภุมิบุตรา หรือชนพื้นเมือง หากพิจารณาเปรียบเทียบกับกลุ่มคนจีนและคนอินเดียแล้ว ชาวมาเลย์สามารถจัดได้ว่าเป็นกลุ่มคนที่ดำรงอยู่มาก่อนและมีความชอบธรรมในการอ้างสิทธิของชนพื้นเมือง

อย่างไรก็ตาม ภายใต้กระบวนการสร้างความหมายของภุมิบุตราก็เกิดขึ้นโดยการปิดกั้นคนกลุ่มอื่นที่แม้จะดำรงอยู่มากมายยาวนานในคาบสมุทรมลายู และอาจมีความยาวนานกว่าชาวมาเลย์ด้วยซ้ำไป คนกลุ่มนี้คือชนพื้นเมืองดั้งเดิมหรือที่เรียกว่า Orang Asli คือกลุ่มคนที่ถูกกีดกันจากความหมายของความเป็นภุมิบุตรา รวมถึงต้องตกอยู่ภายใต้กระบวนการถูกแปรให้เป็นชาวมาเลย์ ที่ดำเนินการโดยรัฐบาลมาเลเซียในปัจจุบัน การกำหนดหรือสร้างอัตลักษณ์ของชนแต่ละกลุ่มเพื่อยืนยันถึงตัวตนและสิทธิ จึงไม่ใช่ประเด็นของชาติพันธุ์อย่างบริสุทธิ์เท่านั้น หากยังสัมพันธ์กับอำนาจและการเมืองอย่างลึกซึ้ง

¹⁰ ที่มา: <http://www.midnightuniv.org/midarticle/newpage74.html> สืบค้นเมื่อ วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2553

ถ้าพิจารณาตามความหมายข้างต้นนี้ ข้ออ้างเรื่องการเป็นชนพื้นเมือง “ดั้งเดิม” ของชาวมาเลย์ก็อาจสั่นคลอนได้ หากพิจารณาถึงชนพื้นเมืองกลุ่มหนึ่งที่ถูกเรียกว่า Orang Asli อันมีความหมายถึงชนพื้นเมืองดั้งเดิม (Aboriginal people) ซึ่งมีหลักฐานยืนยันของการดำรงอยู่อย่างยาวนานและก่อนการก่อตั้งการปกครองโดยชาวมาเลย์จะเกิดขึ้น

ในปี พ.ศ. 2538 Orang Asli มีจำนวนประมาณ 90,000 คน ซึ่งประกอบด้วยอย่างน้อย 19 กลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน ตั้งแต่ขนาด 100 คน ไปจนถึง 20,000 คน และแตกต่างกันทางภาษา ระบบเศรษฐกิจ ศาสนา ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะร่วมของชนกลุ่มนี้คือ เป็นชาวพื้นเมืองที่ไม่ใช่ชาวมาเลย์ หากสืบทอดเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษที่อาศัยบนคาบสมุทรมาก่อนที่อาณาจักรของชาวมาเลย์ได้ก่อตั้งขึ้น

Orang Asli อาศัยอยู่กระจายทั่วตามภูเขา เขิงเขา และที่ราบทั้งสองฝั่งของคาบสมุทรม ส่วนใหญ่จะพูดภาษามอญ-เขมร (Mon-Khmer) ที่แสดงถึงสายสัมพันธ์กับกลุ่มชนทางด้านเหนือในแผ่นดิน แม้ในปัจจุบันบางส่วนได้สูญเสียภาษาดั้งเดิมของตนไป โดยหันไปใช้ภาษามาเลย์แทน แต่ส่วนใหญ่ยังคงดำเนินวิถีชีวิตตามความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่ม

วิถีชีวิตของ Orang Asli มีรากฐานที่มาอันยาวนานไปถึงยุคก่อนประวัติศาสตร์ หลักฐานทางโบราณคดีบ่งชี้ว่า ชนกลุ่มนี้สืบเชื้อสายมาจากพวก Hoabinhians ที่ดำรงอยู่ในช่วง 8,000-1,000 ปีก่อนคริสตกาล บนคาบสมุทรมลายาเป็นกลุ่มที่ร่อนเร่หาอาหารและพักอยู่ในพื้นที่ที่มีอาหารอุดมสมบูรณ์ จนกว่าบริโภคมืด จึงค่อยเคลื่อนย้ายต่อไป การค้าปรากฏให้เห็นชัดในช่วงสหัสวรรษแรกพ่อค้าจากอินเดีย จีนและมอญเดินทางมาถึงคาบสมุทรม กลุ่มชนบนผืนแผ่นดินด้านในเป็นผู้ป้อนสินค้าจากป่าให้แก่โลกภายนอก เช่น ไม้หอม เขาสัตว์ หนังสัตว์หรือแม้กระทั่งทองคำ การค้าจึงเริ่มมีความสำคัญขึ้นโดยทางด้านใต้ของคาบสมุทรม ที่เป็นพื้นที่ราบสามารถใช้แม่น้ำเป็นเส้นทางติดต่อระหว่างชายฝั่งกับดินแดนที่ลึกเข้าไปบนคาบสมุทรม รูปแบบการดำเนินชีวิต เช่น ล่าสัตว์ หาของป่า เลี้ยงสัตว์ จับปลา และการค้าผลผลิตจากป่า ยังเป็นรูปแบบที่ส่วนใหญ่ของ Orang Asli ยังคงกระทำอยู่อย่างกว้างขวางก่อนการรุกเข้ามาของนโยบายการพัฒนาในปลายศตวรรษที่ 20

การสืบต่อบรรพบุรุษที่ยาวนานเช่นนี้ สามารถสั่นคลอนสถานะของการเป็นชนพื้นเมืองของชาวมาเลย์ได้ สำหรับชาวมาเลย์อาจสืบสาวถึงบรรพบุรุษของตนกลับได้ก็เพียง 3,000 ปีย้อนหลังกลับไปเท่านั้น (Dentan 1997:20) ซึ่งยังห่างไกลจากบรรพบุรุษของ Orang Asli อยู่มาก

การอ้างอิงถึงสถานะของผู้ที่ดำรงอยู่มาแต่ดั้งเดิม เพื่อให้ได้รับสิทธิที่แตกต่าง หรือเหนือกว่ากลุ่มอื่นเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับและปฏิบัติตามในมาเลเซียแม้กระทั่งปัจจุบัน สถานะของความเป็นชนพื้นเมืองของชาวมาเลย์ เกิดและพัฒนาขึ้นมาโดยมีความแตกต่างไปจาก "คนพื้นเมือง" ในที่อื่น ท่ามกลางการก่อตั้งของชาติ เพราะหากเปรียบเทียบกับชนพื้นเมืองในประเทศอื่น ๆ หลายประเทศ เช่น ออสเตรเลีย การก่อตั้งของชาติส่งผลให้ชนพื้นเมือง (Aborigine) กลายเป็นกลุ่มที่มีฐานะต่ำต้อยกว่ากลุ่มอื่น ๆ ทั้งในทางกฎหมายและวัฒนธรรม ขณะที่ในมาเลเซีย การสร้างความหมายและความสำคัญของการเป็นภูมิมุตรทำให้บุคคลบางกลุ่มที่ได้รับสถานะพิเศษแตกต่างไปจากชนกลุ่มอื่น ๆ ที่เป็นผู้อพยพเข้ามาใหม่ในภายหลัง หรือกลุ่มคนที่ไม่ถูกให้ความหมายว่าเป็นชนพื้นเมือง

ก่อนการใช้คำว่า Orang Asli ชนพื้นเมืองในคาบสมุทรมลายูรู้จักกันนามของซาไก (Sakai) เป็นคำที่มีรากศัพท์มาจากภาษาสันสกฤตซึ่งมีความหมายถึงเพื่อน มิตรสหาย (Couillard 1984: 85) แต่เมื่อสิ้นสุดศตวรรษที่ 19 คำว่าซาไกมีความหมายที่เปลี่ยนไปโดยมีนัยยะถึงผู้ที่อยู่ใต้อำนาจ ทาส ป่าเถื่อน และนัยยะนี้เน้นที่ความต่ำต้อยกว่าทางชาติพันธุ์ และความไร้อำนาจ

ความหมายที่เปลี่ยนแปลงไปเช่นนี้ สะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่าง Orang Asli กับโลกภายนอก (outsiders) จากศตวรรษที่ 10 มาจนกระทั่งถึงกลางศตวรรษที่ 20 ใน พ.ศ 2509 รัฐบาลมาเลเซียได้ยอมรับอย่างเป็นทางการในการใช้คำ Orang Asli แทนคำว่าซาไก ด้วยความหวังการเปลี่ยนแปลงนี้ จะช่วยทำให้มีการมองคนกลุ่มนี้ด้วยการยอมรับมากขึ้น

บทความของ Anthony R. Walker (Editor) 2518¹¹ ศึกษาเรื่อง Central Government and "Tribal" Minorities: Thailand and West Malaysia Compared ซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาล ของทั้งประเทศไทยและมาเลเซียที่นำไปใช้กับชนกลุ่มน้อยที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์และได้เปรียบเทียบนโยบายของทั้ง 2 ประเทศ โดยมุ่งไปที่นโยบายที่ใช้กับชนกลุ่มน้อย ชาวเขาทางภาคเหนือของไทย และชนกลุ่มน้อย Orang Asli ทางตะวันตกของมาเลเซียมีการกล่าวไว้ว่า การศึกษาทั้งในประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย เกิดขึ้นจากการตอบสนองของแรงกดดันทางการเมือง ซึ่งทั้งสองประเทศมีความพยายามให้ชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์มีการตั้งถิ่นฐานใหม่ตามที่รัฐจัดให้

¹¹ ที่มา: http://www2.sac.or.th/database/ethnicedb/Report_Page_User.php?GET_ID=430 สืบค้นเมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2553)

ในประเทศไทย พบว่า ความพยายามในการที่จะย้ายถิ่นฐานชาวเขาไม่ประสบความสำเร็จ รัฐบาลจึงหันมาใช้นโยบายทำให้ชุมชนชาวเขาในแหล่งที่อยู่เดิมบนเขาเกิดเสถียรภาพ โดยมีโครงการพัฒนาเคลื่อนที่เข้าไปดำเนินการด้านต่างๆ ในหมู่บ้าน เช่น การศึกษา สุขภาพ การเกษตรและการเมือง เป็นต้น นโยบายของรัฐบาลไม่ใช่การกลืนกลาย แต่เป็นการบูรณาการ คือ ชชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อยจะรักษาขนบประเพณีและศาสนาของตนไว้ได้นานเท่าที่ยังจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์และปฏิบัติตามกฎหมายของประเทศ

ส่วนมาเลเซีย ในระยะเริ่มแรก ประสบความล้มเหลว แต่ภายหลังเมื่อมีการวางแผนในการปฏิบัติอย่างระมัดระวัง การให้ Orang Asli ย้ายถิ่นฐานค่อนข้างประสบความสำเร็จในบางพื้นที่ ส่วน Orang Asli ที่อยู่ในป่า รัฐบาลส่งคนเข้าไปในป่าเพื่อให้การช่วยเหลือเป็นพิเศษในเรื่องของ ยารักษาโรค การศึกษา การพัฒนาชนบท ฯลฯ ทำให้รัฐบาลสามารถชนะใจ ได้รับความจงรักภักดีจาก Orang Asli อีกทั้งมาเลเซียมีการจัดตั้งองค์กร Department of Orang Asli Affairs เพื่อบริหารจัดการเกี่ยวกับ Orang Asli โดยเฉพาะตั้งแต่ระยะเริ่มต้น ซึ่งมีความแตกต่างกับประเทศไทย และให้การยอมรับขนบประเพณีของ Orang Asli ว่าจะต้องได้รับการเคารพ หากพวกเขาเคารพขนบประเพณีของชุมชนชาติพันธุ์อื่นๆ ในประเทศ

ศิริรัตน์ กตัญญูสถิตย์กุล (2552) ในการเสวนา “ชาวเลในคาบสมุทรมลายู” กล่าวถึง ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลในคาบสมุทรมลายู ซึ่งกลุ่มชาวเลในประเทศมาเลเซีย เป็นกลุ่มที่เรียกตัวเองว่าโอรัง เซลัตตา (Orang Selata) คำว่า เซลัตตา แปลว่าช่องแคบ ชาวเลเหล่านี้อาศัยอยู่แถบแหลมมลายู จากการสำรวจของหน่วยงานรัฐพบว่ามีประชากรประมาณ 2,492 คน จาก 9 หมู่บ้าน (คาดว่าตัวเลขประชากรจริงน่าจะมากกว่าที่รัฐสำรวจ) รัฐบาลประเทศมาเลเซียจัดให้ชาวเลเป็นกลุ่มโบโตมาเลย์ โดยมองว่าเป็นกลุ่มชนพื้นเมือง และใช้ชื่อเรียกคนกลุ่ม Orang Asli

ภายหลังการถูกผนวกดินแดนและปฏิรูปการเมือง รัฐบาลได้ย้ายโอรังเซลัตตาไปในที่รัฐจัดสรรให้โดยไม่ได้ให้กรรมสิทธิ์จับจองเป็นเจ้าของ และได้กลืนกลายคนกลุ่มนี้โดยการให้นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งถือได้ว่ารัฐบาลมาเลเซียเข้ามาควบคุมและมีกฎระเบียบที่เข้มกับชาวโอรังเซลัตตาอย่างมาก ทว่าในทางปฏิบัติแล้วชาวโอรังเซลัตตาก็มิได้ยึดถือขนบธรรมเนียมปฏิบัติตามวิถีอิสลามอย่างเคร่งครัดนัก ดังที่พบว่าพวกเขาชอบกินหมูป่ามาก การเป็นมุสลิมจึงเป็นสิ่งที่ฝืนวิถีชีวิตดั้งเดิม อย่างไรก็ตาม ชาวโอรังเซลัตตาก็ต้องปรับตัวอย่างมากในดินแดนที่รัฐจัดให้ บ่อยครั้งที่พวกเขาถูกดูถูกจากชาวมาเลย์ อีกทั้งยังมีความขัดแย้งเชิงเชื้อชาติ เนื่องด้วยสังคมประเทศ

มาเลเซียมีกลุ่มที่หลากหลายได้แก่ชาวมาเลย์แท้ ชาวมาเลย์เชื้อสายจีน ชาวมาเลย์เชื้อสายอินเดีย และ Orang Asli

กลุ่มชาวเลในประเทศอินโดนีเซีย ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ตามหมู่เกาะเรียว แถบเกาะสุมาตรา เรียกตัวเองว่า โอริง สุกู ลาอีด (Olang Suku Laut) มีประชากรประมาณ 8,970 คน ชาวโอริงสุกุล่าซูดถูกรังเกียจจากสังคมภายนอกอย่างมากว่าเป็นอันตรายเรื่องการทำคุณไสย และมนต์ดำไม่ควรเข้าใกล้

ในส่วนของประวัติศาสตร์ชาวโอริงลาอีดนั้นพบว่าพวกเขาถูกระทำอย่างมากจากฝ่ายรัฐ มีประวัติศาสตร์ บางตอนที่ถูกรังเกียจและบางตอนกลับถูกให้จำ ดังที่พบว่าชาวโอริงลาอีด เป็นกองกำลังปกป้องราชอาณาจักรแต่ประวัติศาสตร์ตรงนี้ก็กลับไม่ได้รับการตีแผ่สู่สังคม ในทางกลับกัน กลับมีการใช้วาทกรรมโจรสลัดแก่กลุ่มโอริงลาอีดว่าเป็นผู้ชองสุ่ม ปล้นสะดม ทำให้เกิดภาพลบต่อกลุ่ม อย่างมาก อีกทั้งยังแพร่ขยายประวัติศาสตร์ด้านลบนี้ไปยังกลุ่มอื่นๆ อีกด้วย

ในปี 2533 รัฐบาลเข้ามาพัฒนาชุมชนชาวโอริงลาอีดโดยรัฐจัดสรรพื้นที่ตั้งบ้านให้ ทำให้พวกเขามีการตั้งถิ่นฐานแบบถาวรมากขึ้น มีการจัดให้เรียนในระบบ นับถือศาสนา ให้ใส่ใจเรื่องการอาบน้ำและดูแลสุขภาพ แต่อย่างไรก็ตามก็พบว่า มีการจัดการพัฒนาคนเหล่านี้แบบเหมารวม และมักมองว่าคนเหล่านี้เป็นคนที่อยู่ห่างไกล ยังไม่พัฒนา

จะเห็นได้ว่า นโยบายการพัฒนาโดยส่วนใหญ่ ยังไม่มีการให้ความสำคัญกับวิถีชีวิต และการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์มากนัก แม้ว่าจะเป็นกลุ่มที่ทุกประเทศให้การยอมรับว่าเป็นกลุ่มชนดั้งเดิมที่อาศัยอยู่อย่างยาวนาน แต่ในทางปฏิบัติ ชนกลุ่มนี้ กลับยังไม่ได้รับสวัสดิการ และสิทธิอันพึงมีอย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไปที่อาจจะเข้ามาอาศัยอยู่ภายหลัง แต่อาจมีอิทธิพลมีฐานอำนาจทางเศรษฐกิจและสามารถให้ผลประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศได้มากกว่า กลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งนโยบายการพัฒนาประเทศเหล่านี้ ยังคงให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางด้านวัตถุ

สรุปได้ว่าแม้ว่าประเทศมาเลเซียจะมีการนิยามถึงกลุ่มคนพื้นเมืองดั้งเดิมในรัฐธรรมนูญ แต่ก็ไม่ชัดเจนนัก และยังมีข้อถกเถียงมากมายในเรื่องคำนิยามและนโยบายสนับสนุนโอกาสของคนพื้นเมืองหรือกัมมิบุตรา และแม้ว่าจะประเทศมาเลเซียจะมีหน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวกับคนพื้นเมืองโดยเฉพาะ แต่นโยบายหรือโครงการต่างๆ ก็ยังมีปัญหาอุปสรรคหลายประการ และยังมีปัญหาที่สำคัญมากคืออคติทางชาติพันธุ์ ดังนั้น นโยบายและแผนแม่บทเกี่ยวกับสิทธิทางวัฒนธรรมของคนพื้นเมืองดั้งเดิมจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ และการสร้างทัศนคติด้านบวกต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่จำเป็นต่อการสร้างสรรค์สังคมพหุวัฒนธรรม ดังนั้น

รัฐควรจะต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิดว่าชนกลุ่มเหล่านี้เป็นผู้ด้อยการพัฒนา ผู้ทำลายทรัพยากร ทั่วๆ ไปในความเป็นจริง กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้มีวิธีการในการรักษาไว้ซึ่งพื้นที่และทรัพยากรอันมีค่าในพื้นที่ที่พวกเขาอาศัยอยู่ และรัฐควรจะต้องสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องว่าชนพื้นเมืองดั้งเดิมเป็นผู้ที่มีวิถีชีวิตโดดเด่นและเป็นพลังสำคัญในการคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมและรูปแบบการใช้ชีวิตที่มีคุณค่า

บทต่อไปจะเป็นการนำแนวคิดสิทธิชุมชนมาวิเคราะห์และค้นหาแนวทางแก้ไขปัญห ความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยของชาวอูรักลาไวกัยในจังหวัดภูเก็ต รวมทั้งพัฒนาข้อเสนอแนะต่อชุมชนองค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแนวทางนี้จะเป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อสร้างความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยแก่ชุมชนชาวเลในที่อื่นๆ ด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้นำเสนอภาพเกี่ยวกับพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานของชุมชนอุรุกรลาไวย์ในพื้นที่ภูเก็ตและเหตุผลของการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ปัจจุบัน ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของชาวอุรุกรลาไวย์ และวิเคราะห์แนวทางการดำรงชีพและการตั้งถิ่นฐานตามแนวคิดนิเวศวัฒนธรรมและนิเวศชาติพันธุ์ ศึกษาผลกระทบจากการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ-สังคม ทั้งจากภายนอกและภายในชุมชนอุรุกรลาไวย์ที่เกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐานและความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยของชาวอุรุกรลาไวย์ในจังหวัดภูเก็ต ในบทนี้ผู้วิจัยจะเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมความมั่นคงในการอยู่อาศัยของชาวอุรุกรลาไวย์ในจังหวัดภูเก็ต โดยใช้แนวคิดการพัฒนาที่คำนึงถึงสิทธิชุมชน

6.1 สรุปผลการวิจัย

การเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่ปัจจุบันได้เกิดขึ้นมาตั้งแต่ในอดีต ซึ่งมีประวัติของการเดินทางเคลื่อนย้ายจากสถานที่ที่ซึ่งเปรียบเสมือนจุดเริ่มต้นของการเดินทางหรือบ้านเกิดของบรรพบุรุษ และมีการเดินทางเคลื่อนย้ายเปลี่ยนสถานที่เพื่อการทำมาหากินและการหยุดพักอาศัย จนเข้ามาสู่บริเวณที่พักอาศัยอยู่ในปัจจุบัน โดยสรุปประเด็นเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานชุมชนอุรุกรลาไวย์ในจังหวัดภูเก็ตได้ ดังนี้

1. พัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานของชุมชนอุรุกรลาไวย์ในจังหวัดภูเก็ต

เมื่อกล่าวถึงข้อมูลเกี่ยวกับต้นกำเนิด ชาวอุรุกรลาไวย์โดยส่วนใหญ่มีความเชื่อและมีข้อมูลเกี่ยวกับต้นกำเนิดของกลุ่มตนที่คล้ายคลึงกัน โดยกล่าวถึงต้นกำเนิดหรือที่มาของตนว่า มีที่มาจากขุนงูเมรัย ชาวอุรุกรลาไวย์บางคนมีความเชื่อว่าหากเสียชีวิต ไม่ว่าจะ ณ สถานที่ใดแต่สุดท้ายก็จะกลับไปภูมิลำเนาอีกครั้ง การสำรวจเบื้องต้นของอุทยานแห่งชาติตะรุเตา บันทึกไว้ว่า “ชาวอุรุกรลาไวย์ซึ่งมีวิถีชีวิตที่เร่งร้อน ได้อาศัยอยู่ในบริเวณหมู่เกาะอาดัง – ราวี มาตั้งแต่ พ.ศ.2452 มีการอ้างถึงขุนงูเมรัยซึ่งอยู่ในรัฐเคดะห์ของมาเลเซียว่าเป็นบ้านและถิ่นกำเนิดในตำนาน

ของบรรพบุรุษชาวอุรักลาไวย์” (มหาวิทยาลัยมหิดล 2517 อ้างถึงใน นฤมล อรุโณทัยและคณะ, 2549: 56)

การตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย แม้ว่าชาวอุรักลาไวย์จะมีความเชื่อเกี่ยวกับต้นกำเนิดของกลุ่มตนแตกต่างกัน แต่ข้อมูลเกี่ยวกับการเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย ชาวอุรักลาไวย์ทั้งสามพื้นที่รับรู้ถึงข้อมูลที่ตรงกัน โดยตั้งแต่เดินทางออกจากทางใต้ของแหลมมลายู บรรพบุรุษชาวอุรักลาไวย์ได้เดินทางด้วยเรือมาเรื่อยๆ จนเข้าสู่่านน้ำประเทศไทย แถบทะเลอันดามัน พักอาศัยตามเกาะหรือสถานที่ที่มีความเหมาะสมตั้งแต่บริเวณเกาะอาดัง เกาะหลีเป๊ะ และเกาะบุโหลน จังหวัดสตูล เดินทางต่อมาเรื่อยๆ ผ่านเกาะต่างๆ ในจังหวัดตรัง เช่น เกาะมุก เกาะไหง เกาะกระดาน เกาะลิบง สถานที่เหล่านี้เป็นที่พักชั่วคราวของชาวอุรักลาไวย์ ไม่มีการตั้งหลักแหล่งที่ถาวร และเดินทางต่อจนมาถึง บริเวณ จังหวัดกระบี่ ชาวอุรักลาไวย์บางคนก็มาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เกาะลันตา บางคนก็เดินทางต่อซึ่งจากจุดใหญ่เหล่านี้ ชาวอุรักลาไวย์ก็ได้ล่องเรือมาเรื่อยๆ จนเดินทางผ่านสถานที่ต่างๆ เช่นเกาะพีพี เกาะจำ จนมาถึงบริเวณเกาะยาว จ.พังงา (บางคนก็แวะพักอาศัยอยู่ตามสถานที่เหล่านี้) จนในที่สุดก็เดินทางมาถึงบริเวณ จังหวัดภูเก็ต (หีม ดำรงเกษตร, สัมภาษณ์, 30 มีนาคม 2551)

จากการบันทึกของ David Hogan (1972 อ้างถึงใน อภรณ์ อุกฤษณ์, 2532: 12) ได้ย้าว่า “ผู้สูงอายุชาวอุรักลาไวย์ส่วนใหญ่ กล่าวกันว่า เกาะลันตาเป็นดินแดนแห่งแรกในประเทศไทยที่ชาวอุรักลาไวย์เปลี่ยนวิถีชีวิตขึ้นไปตั้งถิ่นฐาน” และชาวเลในประเทศไทยถือว่าเกาะลันตาเป็นบ้านแห่งแรกของพวกเขาและเป็นแหล่งที่ชาวเลมารวมตัวกันมากที่สุด จนได้ชื่อว่าเป็นเมืองหลวงของชาวเล

ชาวอุรักลาไวย์บางคนโดยเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ที่เกาะหลีเป๊ะและเกาะอาดังมีความเชื่อว่า บรรพบุรุษรุ่นแรกอพยพไปจากเกาะลันตาและพวกเขามีกำเนิดมาจากเกาะลันตาซึ่งเป็นบ้านแห่งแรกของชาวอุรักลาไวย์ในทะเลอันดามัน (หน่วยวิจัยสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 2549: 6, 13) และมีการกล่าวว่า ไต่คีรี ผู้ซึ่งเดินทางผจญภัยมาจากอินโดนีเซียและได้แต่งงานกับสาวชาวอุรักลาไวย์บนเกาะลันตา ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าเมืองสตูลให้พาชาวอุรักลาไวย์จากเกาะลันตาในจังหวัดกระบี่และเกาะสิเหร่ใน จังหวัดภูเก็ต เข้ามาอยู่ที่หมู่เกาะอาดัง-ราวี ตอนสิ้นสมัยรัชกาลที่ 5 ในปี พ.ศ. 2452 ด้วยเหตุผลทางการเมืองเมื่อมีการแบ่งเขตแดนไทย – มาเลเซีย เพื่อแสดงให้เห็นว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ประเทศไทยและมีประชากรไทยอาศัยอยู่ในบริเวณนั้น ขณะที่ไทยต้องยกดินแดนกลับคืน ตรังกานู ไทบุรีและปะลิสให้อังกฤษ (อภรณ์ อุกฤษณ์: 2532: 24 และนฤมล อรุโณทัยและคณะ, 2549: 57)

ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานในจังหวัดภูเก็ตและในพื้นที่ปัจจุบัน เมื่อบรรพบุรุษชาวอูรักลาไวย์เดินทางเข้ามาในพื้นที่ภูเก็ต ก็ได้แวะพักบริเวณเกาะโหลน เกาะเฮ อ่าวฉลอง ฯลฯ มาเรื่อยๆ คาดกันว่าสถานที่แรกๆ ที่ชาวอูรักลาไวย์เริ่มตั้งถิ่นฐานกึ่งถาวร ในภูเก็ตคือบริเวณเกาะสิเหร่ วิสิฐฐ์ มະยะเดียว (อ้างถึงใน กรมศิลปากร 2532: 222) กล่าวไว้ว่า กลุ่มที่เกาะสิเหร่มาอยู่ที่นี้สมัยรุ่นปู่ย่าตายายมาแล้ว (ประมาณ 150-200 ปี) โดยชาวเลเรียกเกาะสิเหร่ ว่า “ปูเลาสิเหร่” (ปูเลา-เกาะ, สิเหร่-พลู) เพราะบนเกาะนี้มีพหลูมากซึ่งชาวเลใช้กินกับหมาก ที่เกาะสิเหร่ แห่งนี้ พื้นที่ตั้งถิ่นฐานแรกๆ คือ “เกาะร้าง” และ “แหลมตุ๊กแก” ซึ่งสภาพพื้นที่แหลมตุ๊กแกในอดีต มีน้ำทะเลท่วมถึง แต่ชาวอูรักลาไวย์ได้นำเปลือกหอยมาถมและบุกเบิกพื้นที่เพิ่มเติมในบริเวณ ป่าโกงกางซึ่งเป็นบริเวณที่ไม่กว้างนักเพื่อสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัย (มณี ประมงกิจ, สัมภาษณ์, 10 ธันวาคม 2550) แต่เมื่อมีการระบาดของอหิวาต์ตกโรค ซึ่งมีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ชาวอูรักลาไวย์จึงตัดสินใจโยกย้ายหมู่บ้านมาตั้งถิ่นฐานรวมกันอยู่ที่เกาะร้าง (โสธรส ประมงกิจ, สัมภาษณ์, 10 ธันวาคม 2550)

ต่อมามีบุคคลภายนอกอ้างสิทธิ์ในที่ดินบริเวณเกาะร้าง ให้ชาวอูรักลาไวย์ตัดสินใจ ย้ายชุมชนกลับมาอาศัยอยู่ที่แหลมตุ๊กแกเมื่อปี พ.ศ. 2502 และเป็นการย้ายมาตั้งถิ่นฐานอย่างถาวร จนถึงปัจจุบัน แต่การอาศัยอยู่ในพื้นที่แหลมตุ๊กแก ชาวอูรักลาไวย์ก็ต้องประสบกับปัญหา การที่มียาทุนเข้ามาอ้างเอกสารสิทธิ์ในที่ดินเมื่อปี พ.ศ. 2527 ซึ่งต่อมาก็มีการเรียกเก็บค่าเช่า จากชาวอูรักลาไวย์ แต่ชาวอูรักลาไวย์ไม่ยอมเนื่องจากในอดีตชาวอูรักลาไวย์เป็นผู้ที่เข้ามาบุกเบิกพื้นที่ ป่ารกที่มีน้ำทะเลท่วมถึง ไม่มีใครอาศัยอยู่ จนในที่สุดผู้ที่อ้างว่าเป็นเจ้าของที่ดินจึงยอม ให้ชาวอูรักลาไวย์อาศัยอยู่ต่อไป แต่ก็ไม่มี เอกสารสิทธิ์รับรองแต่อย่างใด

ทั้งที่เกาะร้างและแหลมตุ๊กแกเป็นพื้นที่ที่ชาวอูรักลาไวย์ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐาน มาอย่างยาวนาน ส่วนพื้นที่ทางตอนใต้ของภูเก็ต ก็มีหลายแห่งที่ชาวอูรักลาไวย์เคยตั้งชุมชน มาเนิ่นนาน เช่น เกาะเฮ เกาะบอน เกาะโหลนและแหลมกาใหญ่ ต่อมาเกิดใช้ทรัพย์สินระบาค จึงย้ายจากเกาะต่างๆ เหล่านี้มารวมกันตั้งถิ่นฐานถาวรอยู่ที่หาดราไวย์ (สน บางจาก, สัมภาษณ์, 31 มีนาคม 2551) บางคนเล่าว่าชาวอูรักลาไวย์ได้เข้ามาอาศัยอยู่ในหาดราไวย์ก่อนที่จะเกิด สงครามโลกครั้งที่ 1 โดยเข้ามาอยู่ประมาณปีกว่าจึงจะมีสงครามเกิดขึ้น (หริ พงสยธรร, สัมภาษณ์, 1 เมษายน 2551)

สภาพพื้นที่หาดราไวย์ในอดีตมีสภาพเป็นป่ารกที่บดด้านหน้าหมู่บ้านเป็นป่า ที่มีความอุดมสมบูรณ์ พื้นที่บางส่วนเป็นนารกร้าง บางส่วนเป็นป่าเตย ไม่มีเจ้าของ ชาวอูรักลาไวย์ จึงเข้าไปบุกเบิกพื้นที่ เชื่อกันว่าหาดราไวย์ มีชื่อตามภาษาชาวเลว่า “ปาไตรราไวย์

(ปาไต-หาด,ราไวย์-เบ็ด) ซึ่งมีการสันนิษฐานว่าเดิมบริเวณนั้นมีการตกเบ็ด หากุ้งและหาปลากันมาก (ประเพณีง เครือหงส์, 2524:34)

ชาวอุรุกรลาไวยกล่าวว่ากลุ่มตนได้อาศัยอยู่ในพื้นที่ราไวย์เป็นเวลานานประมาณ 150 -200 ปี และการตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ใด ก็คิดเพียงว่าสามารถอาศัยอยู่ไปเรื่อยๆ ไม่ต้องมีเอกสารสิทธิ์ จึงทำให้ไม่มีการจับจองพื้นที่ที่มีหลักฐานชัดเจน จนต่อมา เมื่อมีบุคคลภายนอกเข้ามาทำการจับจองเข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ เช่น เข้ามาปลูกมะพร้าว เข้ามาอยู่อาศัย และทำเอกสารสิทธิ์ขึ้นอย่างชัดเจน โดยในพื้นที่หาดราไวย์ มีการทำเอกสารสิทธิ์ขึ้นในปี พ.ศ. 2515 จนทำให้ชาวอุรุกรลาไวยต้องตกอยู่ในฐานะของผู้บุกรุกพื้นที่ อาศัยอยู่ในพื้นที่ของบุคคลอื่น นอกจากนั้น ในสมัยก่อน ชาวอุรุกรลาไวยกลัวบุคคลภายนอก จึงไม่กล้าที่จะยืนยันกรรมสิทธิ์ของตน

ส่วนชุมชนชาวอุรุกรลาไวยที่บ้านสะพานั้น เชื่อกันว่าแยกย้ายมาจากชุมชนแหลมตึกแก ข้อมูลนี้มีความสอดคล้องกับข้อมูลของ วิศิษย์ มะยะเฉียว (อ้างถึงใน กรมศิลปากร 2532: 222) ที่กล่าวไว้ว่า “กลุ่มที่บ้านสะพาน เป็นกลุ่มที่อพยพแยกออกมาจากกลุ่มที่เกาะสีเเห่ เพราะที่สะพานมีหอยแครงมาก แต่ก็ยังไปมาหาสู่กับชาวเลที่เกาะสีเเห่อยู่บ่อยๆ” ชาวอุรุกรลาไวยที่หาดสะพานี้ ให้ความเห็นว่ากลุ่มตนได้เดินทางมาจากเกาะร้างหลังจากที่ประสบกับปัญหาการระบาดของของอหิวาต์ตกโรค และการรุกรไถ่ของบุคคลภายนอก

ชาวอุรุกรลาไวยได้ตั้งถิ่นฐานบริเวณหาดสะพานี้มากกว่า 100 ปีแล้ว โดยสถานที่แรกในการตั้งหมู่บ้านคือที่บางเหนียว เป็นที่ดินของนายทุนแต่มีลักษณะเป็นที่รกร้างว่างเปล่า ไม่มีคนอยู่อาศัย ตั้งอยู่ริมทะเล ชาวอุรุกรลาไวยจึงตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่นี้ แต่หลังจากที่อยู่มาเรื่อยๆ บุคคลภายนอกก็ได้ขยายเข้ามาอยู่อาศัยมากขึ้น ทำให้ชาวอุรุกรลาไวยต้องเปลี่ยนที่อยู่ใหม่ จึงได้ย้ายมาอยู่บริเวณต้นไทรเป็นสถานที่ที่สอง ซึ่งเป็นบริเวณที่ตั้งหลาของหมู่บ้าน

ต่อมาเมื่อมีบุคคลภายนอกเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่มากขึ้น ชุมชนก็ถูกเบียดมากขึ้น จนกระทั่งต้องขยายมาสร้างบ้านบนหาดเลนในทะเล ซึ่งเป็นพื้นที่ของกรมการขนส่งทางน้ำ และพาณิชย์นาวี กระทรวงคมนาคม ซึ่งอ้อมอ้อมช่วยให้ชาวอุรุกรลาไวยสามารถอาศัยอยู่ได้โดยไม่ต้องจ่ายเงินค่าเช่า แต่ในปัจจุบันหลาก็ยังตั้งอยู่บริเวณซอยป่าพร้าว เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีการยกเว้นให้เป็นที่ตั้งหลาและชาวอุรุกรลาไวยเข้าไปประกอบพิธีกรรมต่างๆได้ (สิทธิ์ ประมงกิจและมะอิ้ว ประมงกิจ, สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2550)

แม้ว่าชาวอุรุกรลาไวยจะตั้งถิ่นฐานเป็นหมู่บ้านถาวรแยกกันเป็น 3 แห่ง คือแหลมตึกแก หาดราไวย์ และหาดสะพานี้ แต่ทั้งหมดก็เป็นเครือญาติหรือเพื่อนฝูงที่ยังมีการไปมาหาสู่ให้ความช่วยเหลือกันในฐานะญาติพี่น้องที่มีบรรพบุรุษที่ได้เดินทางมาจากที่เดียวกัน

แผนที่ที่ 10 แสดงพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานของชุมชนอุรึกลาไวยทั้ง 3 พื้นที่ในจังหวัดภูเก็ต

● ชื่อหมู่บ้านของชาวอุรึกลาไวยในปัจจุบัน

๑ ● จุดเริ่มต้นการเคลื่อนย้าย
(จากหลมตึกก) ใน จ.ภูเก็ต

→ เส้นทางการเคลื่อนย้ายจากเกาะร้าง

→ เส้นทางการเคลื่อนย้ายจากหลมตึกก

ที่มา: ปรับปรุงจากแผนที่จากภาพถ่ายดาวเทียม www.googleearth.com

ในขณะที่ชาวอูรักลาไวก์ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างถาวรในพื้นที่ทั้ง 3 แห่ง ในอดีตชาวอูรักลาไวก์ได้เดินทางไปหากินยังบริเวณต่างๆ ทั้งโดยการไปบ่กักหรือการไปสร้างบ้านเป็นกระท่อมขนาดเล็กชั่วคราวเพื่อพักอาศัยบริเวณชายฝั่งริมหาดหรือบริเวณที่หลบลมได้ดี บางคนก็เดินทางไปหากินโดยการไม่ไปบ่กัก แต่จะนอนในเรือหรือเดินทางไปกลับ ซึ่งเป็นสถานที่ที่อยู่ไม่ไกลจากบ้านมากนัก และบางคนก็เดินทางไปทำไร่ข้าวตามเกาะต่างๆ แต่เมื่อถึงเวลาที่หาของได้ตามจำนวนที่ต้องการ ทรัพยากรมีจำนวนลดน้อยลง หรือภายหลังจากการเกี่ยวข้าวเสร็จก็จะเดินทางกลับบ้านของตน กล่าวได้ว่า การเดินทางของชาวอูรักลาไวก์เป็นการเดินทางที่มีลักษณะเด่นประการเดียวกับการเดินทางไปยังสถานที่ทำกินและสถานที่ตั้งถิ่นฐานแห่งใหม่ของบรรพบุรุษที่เคยอาศัยอยู่ที่เกาะลันตา ซึ่งมีการยึดสถานที่ตั้งถิ่นฐานหลักอันได้แก่ พื้นที่ทั้ง 3 แห่งที่เป็นหมู่บ้านของชาวอูรักลาไวก์ ถือเป็นจุดศูนย์กลางของการเดินทางที่มีการออกไปหากินโดย พักอาศัยอยู่โดยรอบ รวมทั้งมีการเลือกสถานที่ที่เหมาะสมและมีการเดินทางไปในพื้นที่หลากหลายพื้นที่และหมุนเวียนใช้ประโยชน์จากพื้นที่ต่างๆ เพื่อคงความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ

สถานที่ที่ชาวอูรักลาไวก์เคยเดินทางไปหากินในอดีตนั้น ได้เดินทางไปหากินยังสถานที่ต่างๆ หลายสถานที่ ซึ่งบางคนเดินทางไปหากินบริเวณภายในเกาะภูเก็ตเกือบทั้งเกาะ จ.พังงา จ.กระบี่ จ.ตรัง จ.สตูล บางคนก็เดินทางไปจนถึงบริเวณประเทศมาเลเซีย และบางคนก็เดินทางไปหากินบริเวณ จ.ระนองและเดินทางต่อไปจนถึงน่านน้ำประเทศพม่า แต่ด้วยวิถีการดำรงชีวิตการทำมาหากินของชาวอูรักลาไวก์ ส่งผลให้ชาวอูรักลาไวก์เดินทางเปลี่ยนสถานที่ทำกินและพักอาศัยมาเรื่อยๆ จนมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกมากขึ้น และเนื่องด้วยสภาพสังคมเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้ชาวอูรักลาไวก์ต้องตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างถาวรมากขึ้น ประกอบกับความเคร่งครัดของกฎข้อห้ามเกี่ยวกับการหากินในทะเล ส่งผลให้ชาวอูรักลาไวก์ต้องหยุดหากินแบบการบ่กัก โดยในระยะแรก ชาวอูรักลาไวก์บางคนก็ยังเดินทางไปหากินในพื้นที่ไกลจากหมู่บ้านของตนโดยการนอนในเรือ แต่ต่อมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ชาวอูรักลาไวก์ไม่สามารถเดินทางไปหากินยังสถานที่ที่อยู่ไกลมากนัก จึงต้องหากินบริเวณใกล้บ้านหรือเดินทางไปหากินยังสถานที่อื่นๆ โดยการนอนในเรือแต่ใช้เวลาไม่นานนัก

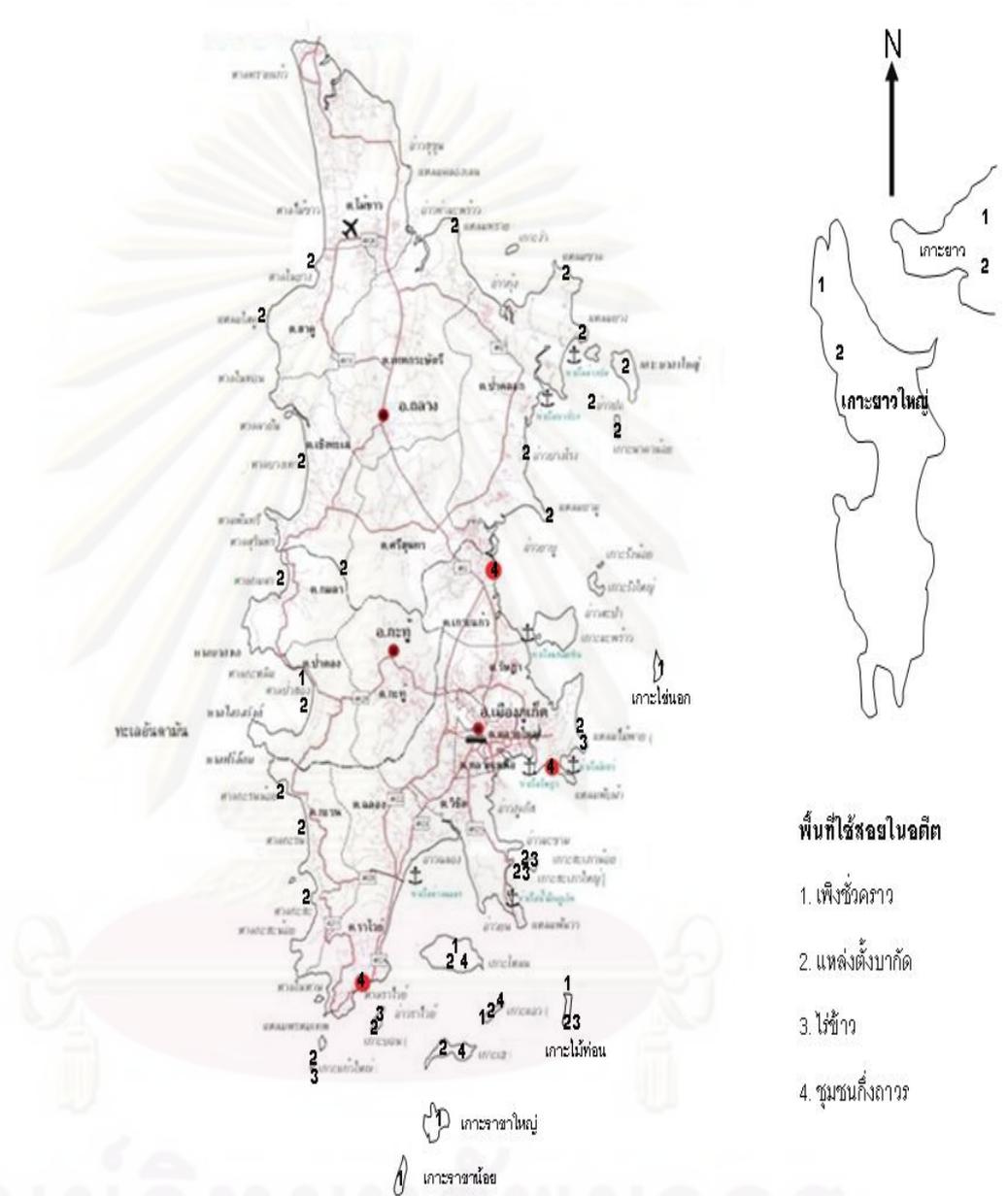
นอกจากนี้ กฎข้อบังคับที่สำคัญอีกประการที่เป็นอุปสรรคต่อการหากินของชาวอูรักลาไวก์ คือ การกำหนดที่จับสัตว์น้ำประเภทที่รักษาพืชพันธุ์ ในเขตพื้นที่จังหวัดภูเก็ต ซึ่งประกาศ ณ วันที่ 17 มีนาคม พ.ศ.2512 โดยกำหนดเขตพื้นที่ทางทะเลบริเวณแหลมพันวา เกาะลันตา เกาะฮี และเกาะแฉ่ง (ผู้วิจัยคาดว่า เป็นบริเวณแหลมพันวา เกาะโหลน เกาะเฮและเกาะแฉ่งในปัจจุบัน)

และประกาศที่จับสัตว์น้ำเพื่อรักษาพืชพันธุ์ ประกาศ ณ วันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ.2532 กำหนดให้
แนวปะการัง อ่าวป่าตองตอนเหนือ (บริเวณแหลมแดงจรดแหลมยมดิง) แนวปะการัง อ่าวป่าตอง
ตอนใต้ (ช่วงที่ 1 บริเวณปากคลองปากบางจนจรดแหลมคอไสรอด) และแนวปะการัง อ่าวป่าตอง
ตอนใต้ ช่วงที่ 2 (หาดเล่ห์วนจนจรดแหลมไม้จ้าว) ซึ่งพื้นที่เหล่านี้ล้วนเป็นเขตพื้นที่
ที่ชาวอุรักลาไวยเคยเข้าไปทำมาหากินมาตั้งแต่สมัยโบราณ แต่เมื่อมีการประกาศกำหนดเขตพื้นที่
รักษาพืชพันธุ์เพื่อรักษาสัตว์น้ำนั้น ส่งผลให้ชาวอุรักลาไวยประสบกับความลำบากในการทำกิน
เนื่องจาก ไม่สามารถเข้าไปหากินในพื้นที่ดังกล่าว ทำให้มีพื้นที่หากินที่จำกัดและคับแคบลง
เมื่อเปรียบเทียบกับการทำกินในอดีต (รายละเอียดดังภาพ)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ที่ 11 แสดงสถานที่ทำมาหากินของชุมชนอุ้งถ้ำในจังหวัดภูเก็ตในอดีต

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ที่ 12 แสดงสถานที่ทำมาหากินของชุมชนอุรักลาไวย์ในจังหวัดภูเก็ตในปัจจุบัน

ที่มา: มุฉินิธิชุมชนไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถานที่ที่ชาวอุรูกลาไวเคยเดินทางไปหากินและใช้ประโยชน์จากพื้นที่ดังกล่าว สามารถนำมาเป็นข้อสังเกตได้ประการหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าชาวอุรูกลาไวเคยเดินทางและแวะพักอาศัยอยู่ตามสถานที่ต่างๆ โดยเฉพาะพื้นที่บริเวณ จ.ภูเก็ตมาเป็นเวลานาน ซึ่งคำเรียกชื่อสถานที่บางสถานที่ก็มีที่มาจากคำเรียกของชาวอุรูกลาไวและมีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่เหล่านั้นมาตั้งแต่ในอดีต แต่การที่ชาวอุรูกลาไวไม่มุ่งเน้นการเป็นเจ้าของพื้นที่ ทำให้ไม่เห็นถึงความสำคัญของการมีเอกสารสิทธิในที่ดินหรือการครอบครองที่ดินไว้เป็นของตนเองมากนัก ชาวอุรูกลาไวจึงอาศัยและหากินอยู่ในพื้นที่ต่างๆ เพื่อการดำรงชีวิตรอดเท่านั้น แม้ว่าพื้นที่เหล่านั้นจะสามารถจับจองได้ก็ตาม

นอกจากนี้ สถานที่ต่างๆ ที่ชาวอุรูกลาไวเคยตั้งถิ่นฐานก่อนที่จะมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่แหลมตึกแก หาดราไวย์และหาดสะพานั้น การอาศัยอยู่ที่บริเวณต่างๆ ซึ่งเป็นบริเวณใหญ่และอาศัยอยู่กึ่งถาวรหรือถาวร ในบางพื้นที่ชาวอุรูกลาไว ก็มีการตั้งหลาไว้ในพื้นที่เหล่านั้น เนื่องจากหลาเป็นสถานที่สำคัญของชุมชน เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวอุรูกลาไวให้ความเคารพนับถือ ต้องมีอยู่คู่กับหมู่บ้านของชาวอุรูกลาไว และเป็นสถานที่ส่วนรวมที่ชาวอุรูกลาไวต้องใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ทั้งพิธีกรรมระดับบุคคลและพิธีกรรมระดับชุมชน และพื้นที่บางพื้นที่ในอดีต มีสุสานซึ่งเป็นสถานที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของชาวอุรูกลาไว และต้องมีอยู่คู่กับหมู่บ้านชาวอุรูกลาไว แม้ว่าจะตั้งอยู่ไกลจากหมู่บ้านก็ตาม แต่ในอดีต เมื่อชาวอุรูกลาไวมีการเคลื่อนย้ายมาสู่สถานที่แห่งใหม่ ชาวอุรูกลาไวในบางพื้นที่จึงนำเอาหลาจากสถานที่ต่างๆ มาตั้งไว้ในสถานที่ตั้งถิ่นฐานแห่งใหม่และอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือตาโต๊ะที่ชาวอุรูกลาไวให้ความเคารพนับถือมาอาศัยอยู่กับชาวอุรูกลาไวในพื้นที่แห่งใหม่ ดังกรณีของหลาของแหลมตึกแกที่มีการนำมาจากเกาะร้าง และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการตั้งถิ่นฐาน อาจจะมีการเปลี่ยนสุสานมาอยู่ที่แห่งใหม่หรือไม่ก็อาจจะใช้สุสานเดิม เช่น กรณีของพื้นที่หาดสะพาน ชาวอุรูกลาไวก็ต้องเปลี่ยนสุสานแห่งใหม่ ซึ่งเมื่อมีการย้ายที่อยู่จากบริเวณบ้านบางเหนียวมาอยู่ที่ซอยป่าพร้าวและพื้นที่ริมทะเลในปัจจุบัน และมีบุคคลภายนอกเข้ามาอยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียงกับที่ตั้งสุสานมากขึ้น จนในที่สุด ชาวอุรูกลาไวต้องย้ายสุสานมาฝั่งศพไว้ที่สุสานที่เกาะร้างร่วมกับชาวอุรูกลาไวแหลมตึกแกและการใช้พื้นที่สุสานเดิมที่เกาะร้าง แม้ว่าการที่ชาวอุรูกลาไวแหลมตึกแกยังต้องนำศพไปฝังที่สุสานเกาะร้างก็ตาม แต่ชาวอุรูกลาไวก็มีความยินดี เนื่องจากเป็นสถานที่ดั้งเดิมที่เคยมีมาตั้งแต่ในอดีต และเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ในฐานะที่อยู่ของบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว

2. ลักษณะสำคัญเกี่ยวกับการอยู่อาศัยของชาวอุรูกลาไวย์

การอพยพโยกย้ายอยู่บ่อยครั้งถือเป็นการปรับตัวของชาวอุรูกลาไวย์นั้น ได้ส่งผลให้ชาวอุรูกลาไวย์เลือกพื้นที่บางแห่งเพื่อตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัย ซึ่งเป็นสถานที่ที่ชาวอุรูกลาไวย์ สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมนั้นได้ และมีการพิจารณาถึงความเหมาะสมของพื้นที่ที่ชาวอุรูกลาไวย์ โดยเฉพาะการพิจารณาของบุคคลในอดีต ที่ได้ทำการเลือกสรรถึงคุณสมบัติของพื้นที่ที่มีความเหมาะสมหลายประการทั้งต่อการทำมาหากินที่มีความสะดวกและการอยู่อาศัยที่มีความสงบสุขและมีความปลอดภัย เมื่อผ่านการพิจารณาเป็นอย่างดี ชาวอุรูกลาไวย์จึงมีความมั่นใจในพื้นที่และยืนยันที่จะอาศัยอยู่ในพื้นที่เหล่านั้นต่อไป และลักษณะสำคัญอีกประการเกี่ยวกับการอยู่อาศัยของชาวอุรูกลาไวย์ ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ในการตั้งถิ่นฐาน คือ การที่ชาวอุรูกลาไวย์มีการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม เนื่องจากมีการนับถือวิญญาณบรรพบุรุษร่วมกัน นับถือผู้นำชุมชน และมีประเพณี วัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเองและมีประเพณีบางอย่างที่จะต้องกระทำร่วมกันทั้งหมดบ้าน ส่งผลต่อการตั้งถิ่นฐานของชาวอุรูกลาไวย์ที่ต้องมีการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่เดียวกันและเมื่อมีการอพยพโยกย้ายก็ต้องเดินทางไปด้วยกันในสถานที่ที่บรรพบุรุษหรือผู้นำชุมชน ผู้ที่กลุ่มตนให้ความเคารพนับถือ พิจารณาถึงความเหมาะสม ชาวอุรูกลาไวย์จึงมีความมั่นใจในการอาศัยอยู่ร่วมกันและค่อยๆ มีการขยายชุมชนจนมีขนาดใหญ่ขึ้น

ลักษณะการสร้างบ้านของชาวอุรูกลาไวย์ส่วนใหญ่ โดยเฉพาะในอดีต นิยมสร้างบ้านยกสูง แต่มีใต้ถุนเตี้ย มีนอกชาน ซึ่งการสร้างบ้านยกสูง ส่งผลให้บุคคลบางคน มีความคิดเห็นว่าเป็นการเลียนแบบวัฒนธรรมการสร้างบ้านจากคนไทย แต่การสอบถามข้อมูลจากชาวอุรูกลาไวย์ในด้านของการสร้างบ้านยกสูงและการพูดคุยกับบุคคลต่างๆ ทำให้สามารถพิจารณาได้ว่าการสร้างบ้านยกสูง มีใต้ถุนเตี้ยนั้น อาจเป็นการทำให้มีความกลมกลืน สอดคล้อง และมีความสมดุลกับธรรมชาติรอบตัว โดยมีจุดประสงค์ในการสร้างบ้านยกสูง คือ เพื่อป้องกันน้ำทะเลท่วมถึงบ้าน เป็นการป้องกันภัยธรรมชาติ หรือการเปลี่ยนแปลงของภาวะชายฝั่ง การเกิดน้ำขึ้นน้ำลง เนื่องจากบ้านของชาวอุรูกลาไวย์ตั้งอยู่ริมทะเล และเป็นการป้องกันสัตว์มีพิษที่อาจลอยมากับน้ำหรือป้องกันไม่ให้สัตว์เหล่านั้นเข้ามาในบ้าน และเหตุผลอีกประการในการสร้างบ้านยกสูง คือ การที่หญิงสาวชาวอุรูกลาไวย์โดยส่วนใหญ่มีหน้าที่ตอกหอยดิบ จึงนิยมนั่งตอกหอยดิบบริเวณใต้ถุนบ้านและเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในช่วงเวลาที่น้ำลง ส่วนการสร้างบ้านแบบมีนอกชานหรือระเบียงที่กว้างขวางนั้น ชาวอุรูกลาไวย์มีจุดประสงค์เพื่อการใช้เป็นสถานที่รับรองแขกหรือเพื่อนบ้านที่อาจมานั่งพูดคุย เนื่องจาก ชาวอุรูกลาไวย์อยู่อาศัยร่วมกันเป็นกลุ่มใหญ่ จึงต้องมีสถานที่สำหรับการพบปะ พูดคุยกันในแต่ละวัน ใช้เป็นสถานที่

พักผ่อนและเป็นพื้นที่สำหรับการใช้สอยในครอบครัว บางครอบครัวก็ใช้สำหรับการหุงหาอาหาร และเก็บข้าวของเครื่องใช้

สิ่งสำคัญอีกประการที่เป็นเอกลักษณ์ในการตั้งถิ่นฐานของชาวอุรักลาไวย์ คือ การเลือกตำแหน่งที่พักอาศัย โดยจะเลือกพักอาศัยอยู่บริเวณด้านตะวันออกของเกาะ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีที่กำบังลมพายุ สามารถหลบลม ป้องกันมรสุมได้ดี และหากินได้คล่องกว่าด้านตะวันตก และมีการจัดผังหมู่บ้าน โดยแต่ละหมู่บ้านจะต้องประกอบด้วย หลา ลานประกอบพิธีกรรม สุสาน บ่อน้ำเป็นสำคัญ โดยชาวอุรักลาไวย์มีหลักเกณฑ์ในการจัดผังหมู่บ้านซึ่งในการเลือกพื้นที่ที่ตั้งเป็นหมู่บ้านนั้น นอกจากชาวอุรักลาไวย์จะพิจารณาจากการเป็นพื้นที่ว่าง ไม่มีใครจับจองพื้นที่ติดชายทะเล มีพื้นที่สำหรับจอดเรือหลบลม มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรที่หลากหลาย เช่น มีป่า หาดทราย ป่าโกงกางบริเวณโดยรอบหมู่บ้าน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมต่อการตั้งถิ่นฐานและการทำมาหากินแล้วนั้น ชาวอุรักลาไวย์จะพิจารณาพื้นที่โล่งเพื่อการใช้ประโยชน์ในการประกอบพิธีกรรมหรือใช้เป็นลานประกอบพิธีกรรม ต่อจากนั้น ชาวอุรักลาไวย์จะมีการตั้งบ้านเรือนโดยรอบพื้นที่ลานประกอบพิธีกรรม แต่จะมีการรับรู้ถึงการไม่เข้าไปสร้างบ้านในพื้นที่ลานดังกล่าว โดยต้องเหลือพื้นที่ให้ว่างเพียงพอสำหรับการประกอบพิธีกรรมของหมู่บ้าน และการกำหนดให้ลานประกอบพิธีกรรมตั้งอยู่บริเวณกลางหมู่บ้านก็เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกในหมู่บ้านได้เข้ามาร่วมกิจกรรมของหมู่บ้านได้อย่างเท่าเทียมกัน

การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ในการตั้งหลา ชาวอุรักลาไวย์กล่าวว่า พื้นที่ตั้งหลาต้องอยู่ในบริเวณที่โล่ง กว้าง ซึ่งสมาชิกในหมู่บ้านสามารถไปร่วมประกอบพิธีกรรมต่างๆ ได้ (สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์, สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2552) และต้องอยู่ห่างออกไปจากหมู่บ้านหรือเป็นสถานที่ที่ตั้งอยู่ด้านริมหมู่บ้านด้านใดด้านหนึ่ง เนื่องจากหลาเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ จึงต้องมีการระวัง ป้องกันไม่ให้เด็กเข้าไปเล่นบริเวณหลา ซึ่งอาจเป็นการกระทำไม่ดีต่อดาโต๊ะหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ และอาจมีผลร้ายหรือชาวอุรักลาไวย์อาจถูกลงโทษในภายหลัง และพื้นที่ในการทำสุสานนั้น ชาวอุรักลาไวย์ในปัจจุบัน กล่าวว่าต้องเป็นสถานที่ที่อยู่ไกลจากหมู่บ้าน แต่ต่างจากในอดีต ที่มีการเล่าต่อกันมาว่า มีการฝังศพไว้ในบริเวณบ้าน เนื่องจากความสะดวก และมีผู้คนอาศัยอยู่ไม่มากนัก แต่เมื่อมีการระบาดของโรคระบาดต่างๆ เช่น อหิวาต์ตกรโรค และการมีสมาชิกในหมู่บ้านจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้มีการนำศพไปฝังบริเวณสุสานของกลุ่มตน

สิ่งสำคัญและจำเป็นอีกประการหนึ่งในการตั้งถิ่นฐาน คือ บ่อน้ำ จะเห็นได้ว่า พื้นที่ที่ชาวอุรักลาไวย์เลือกเป็นสถานที่ในการตั้งถิ่นฐานทั้งในอดีตและปัจจุบันนั้น ล้วนเป็นสถานที่

ที่มีบ่อน้ำ ที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ทั้งการอุปโภคและบริโภค และแต่ละพื้นที่ก็ประกอบด้วย บ่อน้ำหลายบ่อ ที่ตั้งอยู่รอบๆ บริเวณหมู่บ้านของชาวอุรักลาไวย์

นอกจากนี้ การตั้งถิ่นฐานของชาวอุรักลาไวย์อีกลักษณะหนึ่ง ซึ่งถือเป็นลักษณะสำคัญของการเดินทางเคลื่อนย้ายของชาวอุรักลาไวย์อีกประการ คือ การเดินทางที่มีจุดศูนย์กลางเป็นหลัก และมีการกระจายการเดินทางไปรอบจุดศูนย์กลาง ซึ่งการเริ่มต้นตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เกาะลันตาซึ่งถือเป็นจุดศูนย์กลางและเป็นสถานที่หลัก ชาวอุรักลาไวย์มีการเดินทางออกไปหาถิ่นตั้งถิ่นฐานอยู่โดยรอบเกาะลันตาและชาวอุรักลาไวย์มีการเลือกบริเวณที่พักอาศัยที่หลากหลาย และเป็นสถานที่ที่มีความเหมาะสมต่อการตั้งถิ่นฐาน เห็นได้จากการที่ชาวอุรักลาไวย์ตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างกระจัดกระจายในหลากหลายพื้นที่ เช่น บริเวณบ้านหัวแหลมกลาง บ้านหัวแหลมสุด บ้านสังกะอู อ.เกาะลันตา และเกาะจำ เกาะพีพี จ.กระบี่ เกาะหลีเป๊ะ เกาะอาดัง จ.สตูล แหลมตึกแก หาดราไวย์ หาดสะปา จ.ภูเก็ต เป็นต้น ซึ่งชาวอุรักลาไวย์บางคน โดยเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ที่เกาะหลีเป๊ะและเกาะอาดัง มีความเชื่อว่าบรรพบุรุษรุ่นแรกอพยพไปจากเกาะลันตาและพวกเขาได้กำเนิดมาจากเกาะลันตาซึ่งเป็นบ้านแห่งแรกของชาวอุรักลาไวย์ในทะเลอันดามัน (หน่วยวิจัยสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2549: 6, 13) และมีการกล่าวว่า ไต่คีรี ผู้ซึ่งเดินทางผจญภัยมาจากประเทศอินโดนีเซีย ได้แต่งงานกับสาวชาวอุรักลาไวย์บนเกาะลันตา ไต่คีรีได้รับการสนับสนุนจากเจ้าเมืองสตูลให้พาชาวอุรักลาไวย์จากเกาะลันตาใน จ.กระบี่และเกาะสิเหร่ใน จ.ภูเก็ต เข้ามาอยู่ที่หมู่เกาะอาดัง-ราวี ตอนสิ้นสมัยรัชกาลที่ 5 ในปี 2452 ด้วยเหตุผลทางการเมืองเป็นเหตุให้ไทยต้องยกเมืองกลับคืน ตรังกานู ไทบุรีและปรีสให้อังกฤษจึงต้องปักปันเขตกันใหม่ ซึ่งเมื่อมีการแบ่งเขตแดนไทย – มาเลเซีย เพื่อแสดงให้เห็นว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ประเทศไทยและมีประชากรไทยอาศัยอยู่ในบริเวณนั้น (อาภรณ์ อุภุชณ์: 2532: 24 และนฤมล อรุโณทัยและคณะ, 2549: 57)

6.2 อภิปรายผลการวิจัย

1. วิถีชีวิตแบบกึ่งเร่ร่อนของชาวอุรักลาไวย์

เมื่อวิเคราะห์ถึงพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานของชาวอุรักลาไวย์ตามกรอบแนวความคิด โดยใช้แนวคิดนิเวศวัฒนธรรม ที่กล่าวถึง การที่มนุษย์มีการปรับตัวในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้เข้ากับสภาพสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ชีวิตของตนอยู่รอด ดังเช่น วิถีชีวิต

ของชาวอูรักลาไวกัยในอดีต มีการเดินทางแบบกึ่งเร่ร่อนไปหากินยังสถานที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ โดยการพักอาศัยอยู่บนเรือหรือการสร้างเพิงพักขนาดเล็กอาศัยอยู่บริเวณเกาะ อ่าว หรือชายหาด บริเวณที่สามารถหลบลมได้และหากินอยู่ในสถานที่ต่างๆ จนกว่าทรัพยากรบริเวณนั้น จะลดความอุดมสมบูรณ์ลง ก็จะเดินทางไปหากินยังสถานที่แห่งใหม่ไปเรื่อยๆ ซึ่งเป็นรูปแบบ การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ การเดินทางแบบเร่ร่อน ชาวอูรักลาไวกัย มีความมุ่งหวังในการทำให้ตนเองและครอบครัวมีชีวิตรอด เพื่อให้มีปัจจัย 4 ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตที่ปรากฏออกมาในรูปแบบของการทำมาหากินทางทะเล การบริโภค อาหารที่ได้จากทะเล การมีที่อยู่อาศัยบริเวณชายทะเล การมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย และการนำเอาสิ่งของหรือทรัพยากรที่อยู่รอบตัวมาใช้เป็นยารักษาโรค เช่น สมุนไพรบริเวณบ้าน และหาทรายายทะเลมาใช้ในชีวิตประจำวันมากกว่าการรักษาโดยแพทย์แผนปัจจุบัน ดังเช่น ปัจจุบัน

นอกจากนี้ วิถีชีวิตแบบกึ่งเร่ร่อนของชาวอูรักลาไวกัยในอดีตนั้น ยังคงมีการรักษาและคงไว้ ซึ่งความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมและศิลปะ วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มของตน ซึ่งสิ่งเหล่านี้โดยส่วนใหญ่จะแสดงออกถึงความผูกพันและความเกี่ยวพันกันระหว่าง ชาวอูรักลาไวกัยกับทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะทรัพยากรทางทะเลที่ชาวอูรักลาไวกัยเข้าไปใช้ ประโยชน์ในการทำมาหากิน และในขณะเดียวกัน ก็ให้ความเคารพนับถือและแสดงออก ซึ่งการตอบแทนบุญคุณและการอนุรักษ์ โดยมีความมุ่งหวังเพื่อให้ทรัพยากรได้คงอยู่ อย่างอุดมสมบูรณ์ตลอดไป และเป็นการกระทำเพื่อให้ตนสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับ ทรัพยากรธรรมชาติได้ต่อไป

การมีวิถีชีวิตแบบกึ่งเร่ร่อนทั้งในด้านการอยู่อาศัยและการทำมาหากิน ชาวอูรักลาไวกัย มีรูปแบบการกระทำ โดยมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาเป็นสิ่งกำหนดพื้นที่ในการตั้งถิ่นฐาน และการทำมาหากิน เช่น ภูมิปัญญาในการเลือกสถานที่ตั้งถิ่นฐาน การดูว่าสถานที่แห่งใดสามารถ อยู่อาศัยได้หรือไม่ การประกอบพิธีกรรมเพื่อแสดงความเคารพต่อเจ้าที่เจ้าทางทั้งที่หากินและที่อยู่ อาศัย การมีพิธีกรรมเพื่อสะเดาะเคราะห์ ให้ตนและพี่น้องของตนได้อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

นอกจากนี้ วิถีชีวิตแบบกึ่งเร่ร่อนยังถูกกำหนดโดยเทคโนโลยีและวิธีการผลิตที่นำมาใช้ ในการหากิน เช่น การใช้เครื่องมือประมงที่เรียบง่าย การหากินแบบไม่สะสม ไม่จับจอง แสดงความเป็นเจ้าของ ลักษณะของสภาพแวดล้อมธรรมชาติก็เป็นตัวกำหนดการเดินทางแบบ กึ่งเร่ร่อน โดยในอดีต ชาวอูรักลาไวกัยสามารถเดินทางไปหากินยังสถานที่ต่างๆ ได้อย่างอิสระ จึงเดินทางเร่ร่อนไปเรื่อยๆ ตามความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางทะเลและกลับมาหากิน

ในลักษณะวนซ้ำในสถานที่ที่เคยหากิน หลังจากที่ธรรมชาติได้กลับมาอุดมสมบูรณ์อีกครั้ง และมีโครงสร้างสังคมเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิต โดยจะเห็นได้จากการที่ชาวอูรักลาไวกัยมีวัฒนธรรมการอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม จึงส่งผลให้ต้องมีการเดินทางไปหากินและไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในสถานที่เดียวกันหรือใกล้เคียงกันหรือแม้แต่การที่บางครอบครัว เดินทางไปหากินยังสถานที่อื่นตามระยะเวลาของการหากินก็จะเดินทางกลับมาอาศัยอยู่หมู่บ้านหลักของตน ที่มีญาติพี่น้อง มีผู้นำด้านจิตวิญญาณ มีบุคคลกลุ่มเดียวกัน อาศัยอยู่ร่วมกันและการกลับมาประกอบพิธีกรรมสำคัญร่วมกัน

การวิเคราะห์ตามแนวคิดนิเวศวัฒนธรรมโดยการศึกษาข้อมูลความรู้ ความคิดของชาวอูรักลาไวกัย ผู้ที่สามารถบอกกล่าวถึงพัฒนาการและวัฒนธรรมเกี่ยวกับวิถีชีวิต ทั้งในด้านการตั้งถิ่นฐานและการทำมาหากินได้เป็นอย่างดีมากกว่าบุคคลกลุ่มอื่น ซึ่งเหตุผลของการย้ายถิ่นเพื่อความอยู่รอด นอกจากจะเกิดจากวิถีการหากินแบบเดิมแล้วนั้น ยังเกิดจากเหตุปัจจัยหลายประการ ทั้งการเกิดโรคระบาด โดยเฉพาะอหิวาต์ตกโรคและไข้ทรพิษที่ทำให้ชาวอูรักลาไวกัยเสียชีวิตจำนวนมาก ทำให้ชาวอูรักลาไวกัยผู้ที่มีความเชื่อที่เกิดจากการกระทำของวิญญาณร้าย จึงต้องหนีออกจากพื้นที่และเป็นกลไกเพื่อการป้องกันการระบาดของโรค และการที่บางสถานที่ มีสัตว์มีพิษหรือสัตว์ป่าดุร้าย เช่น งู เสือ ฯลฯ จึงต้องย้ายออกจากพื้นที่ และเหตุปัจจัยอันเกิดจากการถูกรุกไล่ที่จากบุคคลภายนอก เนื่องจากในอดีตชาวอูรักลาไวกัยไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกกลุ่มตนมากนัก ไม่นิยมอยู่ร่วมกับบุคคลกลุ่มอื่นนอกจากกลุ่มตน โดยเฉพาะการที่ชาวอูรักลาไวกัยบางคนมีความเชื่อเกี่ยวกับตำนานที่มีเหตุการณ์เกิดขึ้นในอดีต เช่น เรื่องโจรสลัด การถูกจับตัว นอกจากนั้น ชาวอูรักลาไวกัยยังไม่ต้องการสร้างความขัดแย้งกับบุคคลภายนอก หากถูกขับไล่หรือขู่เข็ญก็จะยอมย้ายออกจากพื้นที่โดยง่าย

2. ผลกระทบจากการพัฒนา: การเปลี่ยนแปลงจากวิถีชีวิตแบบกึ่งเร่ร่อน มาสู่การตั้งถิ่นฐานถาวร

ปัจจัยที่ทำให้ชาวอูรักลาไวกัยมีการตั้งหลักแหล่งอย่างถาวรมากขึ้น เกิดจากการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการเดินทางทางทะเลและการทำมาหากิน การรับอิทธิพลทางสังคมวัฒนธรรมจากสังคมใหญ่ และพื้นที่ทำมาหากินและอยู่อาศัยจำกัดลงหรือมีการเปลี่ยนแปลงไป และเมื่อสังคมเข้าสู่สภาวะของความทันสมัยมากขึ้น ส่งผลให้การดำเนินชีวิตของชาวอูรักลาไวกัยจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต ทั้งการหากินและการอยู่อาศัยมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน ชาวอูรักลาไวกัยส่วนใหญ่ก็ยังสามารถรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรม รูปแบบวิถีการดำรงชีวิตในรูปแบบเดิม แม้ว่าจะมีการ

เปลี่ยนแปลงจากวิถีชีวิตแบบกึ่งเร่ร่อนมาสู่การตั้งถิ่นฐานแบบถาวรมากขึ้น โดยเกิดจากปัจจัย ทั้งทางด้านสังคม ปัจจัยทางด้านพื้นที่ ที่ดิน ซึ่งเป็นปัจจัยทางด้านกายภาพ ปัจจัยทางด้าน เศรษฐกิจ ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม ปัจจัยทางด้านการเมือง ปัจจัยทางด้านประชากรและปัจจัย ทางด้านสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวอุรักลาไวย์ โดยมีสาเหตุหลักมาจากกระบวนการพัฒนาที่มีการกำหนดนโยบายโดยรัฐ ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจและความเจริญเติบโตของเมือง ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงความคิดของบุคคล หน่วยงานของรัฐและเอกชน หลังจากที่มีแนวคิดเรื่องเอกสารสิทธิ การพัฒนาระบบกรรมสิทธิ์ที่ดิน ที่รับรองโดยใช้หลักฐานเอกสาร และการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต ซึ่งต่างก็เป็นรูปแบบ ของกระบวนการพัฒนาที่ได้ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของชาวอุรักลาไวย์ โดยสามารถวิเคราะห์ ผลกระทบที่เกิดจากปัจจัยด้านต่างๆ ตามแนวคิดการพัฒนา และแต่ละปัจจัยก็มีความเกี่ยวเนื่อง ส่งผลกระทบต่อซึ่งกันและกัน โดยผลกระทบที่เกิดจากปัจจัยทางด้านสังคม เมื่อสังคมมีความเจริญ และกลายมาเป็นสังคมระบบทุนนิยม บริโภคนิยม ชาวอุรักลาไวย์ได้พบปะกับบุคคลภายนอก กลุ่มคนมากขึ้น

ด้วยเหตุปัจจัยดังกล่าว ชาวอุรักลาไวย์จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตบางประการ ทั้งการหากิน การอยู่อาศัยและบางครั้งก็เกิดจากปัจจัยทางด้านวัฒนธรรมที่มีการนำเอาค่านิยม สมัยใหม่เข้ามาในชุมชน ทั้งโดยผ่านบุคคล ผ่านสื่อ ซึ่งชาวอุรักลาไวย์ผ่านการรับรู้และนำมาปฏิบัติ ตามค่านิยมสมัยใหม่และอาจส่งผลให้รูปแบบการดำเนินชีวิต วัฒนธรรมบางประการเปลี่ยนแปลง ไปเพื่อให้เข้ากับสภาพสังคมรูปแบบใหม่ที่มีความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาเพื่อให้ตนมีชีวิตรอด ร่วมกับบุคคลและสังคมที่เป็นปัจจุบันมากขึ้น

ปัจจัยทางด้านกายภาพ เมื่อภายในหมู่บ้านของชาวอุรักลาไวย์ประกอบด้วยกลุ่มบุคคล ที่มีความหลากหลาย ทั้งที่เข้ามาอาศัยอยู่ร่วมกับชาวอุรักลาไวย์และผู้ที่เข้ามาใช้ประโยชน์ จากพื้นที่ ประกอบกับขณะที่ปัจจัยทางด้านประชากรที่มีจำนวนสมาชิกภายในหมู่บ้าน ทั้งสมาชิก ที่เป็นบุคคลภายนอกและสมาชิกในกลุ่มชาวอุรักลาไวย์ที่นับวันยังมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ การอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีความจำกัดจึงมีขนาดแคบลงและส่งผลต่อการประกอบพิธีกรรมด้านอื่นๆ ของชาวอุรักลาไวย์ เช่น พื้นที่ประกอบพิธีกรรมที่มีขนาดแคบลง

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจที่นับวันยิ่งทวีความรุนแรงด้านการแข่งขัน ทั้งโดยการหากิน เฉพาะกลุ่มชาวอุรักลาไวย์และการต้องแย่งชิงทรัพยากรกับบุคคลอื่นๆ ประกอบกับการที่ปัจจัย ทางด้านสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ลดจำนวนลง เนื่องจากมีการใช้ประโยชน์

กันโดยไม่คำนึงถึงการอนุรักษ์และการได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางด้านการเมืองที่มีกลุ่มผู้นำ ทั้งที่เป็นบุคคลจากหน่วยงานรัฐ เอกชน หรือกลุ่มผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการ ดำรงอยู่ในชุมชนและการหากินของชาวอุรุกรลาไวย ซึ่งต้องประสบกับความลำบากมากขึ้น เนื่องจากปัจจัยเหล่านี้ก่อให้เกิดการเข้ามาใช้ประโยชน์จากพื้นที่หลากหลายรูปแบบ และมีการเอื้อผลประโยชน์ระหว่างผู้ที่มีผลประโยชน์ที่สามารถตอบแทนระหว่างกัน เช่น นายทุน เอกชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งได้ส่งผลให้ชาวอุรุกรลาไวย ผู้ซึ่งเป็นประชาชนระดับล่าง ต้องกลายเป็นผู้เสียผลประโยชน์ทั้งด้านสถานที่ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนและสถานที่ทำกิน รวมทั้งสิทธิ อันพึงมี ซึ่งส่งผลต่อเนื่องทำให้ชาวอุรุกรลาไวยต้องประสบกับปัญหาความยากจนและมีหนี้สิน

ทั้งนี้ การเกิดขึ้นของแนวคิดเอกสารสิทธิและการพัฒนาการท่องเที่ยว นับเป็นปัจจัย ประการสำคัญที่ส่งผลให้ชาวอุรุกรลาไวยมีการตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรมากขึ้นและส่งผลให้ต้อง ประสบกับความลำบากทั้งด้านที่อยู่อาศัยและที่ทำกินมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเมื่อมีบุคคลที่มีความรู้ และมีความต้องการได้มาซึ่งการเป็นเจ้าของพื้นที่ โดยการครอบครอง การออกเอกสารสิทธิ ที่สามารถนำมาเป็นหลักฐานยืนยันถึงสิทธิที่ตนมีในพื้นที่นั้น จึงสามารถนำเอาความรู้ เข้ามาทำการครอบครองพื้นที่ โดยใช้วิธีการต่างๆ ได้อย่างง่ายดาย สาเหตุประการหนึ่ง เกิดจากการที่ชาวอุรุกรลาไวยเกรงกลัวบุคคลภายนอกมาตั้งแต่ในอดีต จึงทำให้ชาวอุรุกรลาไวย ต้องตกอยู่ในสถานะของการเป็นผู้รับผลจากการกระทำมากขึ้น ประกอบกับการนำเอานโยบาย การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวมาใช้ในพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่ที่ชาวอุรุกรลาไวยอาศัยอยู่และเป็นพื้นที่ ที่เข้าไปทำกินมาตั้งแต่ในอดีต แต่หลังจากที่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้มีผลกระทบให้ ชาวอุรุกรลาไวยขาดพื้นที่ทำกิน เนื่องจากไม่สามารถไปทำกินได้ดังเช่นในอดีต และแม้ว่าพื้นที่ ที่อาศัยอยู่จะมีการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว แต่เมื่อพิจารณาด้านความเป็นอยู่ สภาพหมู่บ้าน ของชาวอุรุกรลาไวยในปัจจุบันกลับไม่ได้รับการพัฒนาให้มีความเป็นอยู่ที่ดี นอกจากนี้ ยังเกิดจาก การที่ชาวอุรุกรลาไวยขาดการรวมตัวกัน จึงทำให้ปัญหาของชุมชนยังไม่ได้รับการแก้ไขในทางที่ดี มากนัก

ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับนันทกา เครืออินทร์ (2553: 163 - 164) กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิต สังคม วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลในประเทศไทย เนื่องจาก ผลของการพัฒนาว่า วิถีชีวิตของชาวเลเริ่มเปลี่ยนแปลงไป เมื่อชาวเลได้ขึ้นมาตั้งถิ่นฐาน อย่างถาวรบนฝั่ง เนื่องจากพื้นที่ที่เคยเร่ร่อนเดินทางไปหากินได้ถูกยึดครองโดยผู้ประกอบการ ด้านการท่องเที่ยวและคนท้องถิ่น และผลจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางทะเลและการขยายตัว ของประมงพาณิชย์ ได้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ทะเลเสื่อมโทรมและทรัพยากรมีปริมาณลดน้อยลง

จึงส่งผลกระทบต่อแหล่งอาหารและชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเลทั้ง 3 กลุ่ม อีกทั้ง การประกาศให้พื้นที่ทางทะเลหลายพื้นที่เป็นพื้นที่คุ้มครอง ทำให้การหากิน วิถีชีวิตในรูปแบบเดิมค่อยๆ เปลี่ยนไปมากขึ้น เมื่อชาวเลถูกดึงเข้ามาสู่วัฒนธรรมและระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ และเมื่อสัตว์ทะเลลดจำนวนลง ทำให้ต้องเลือกวิถีประมงที่ซับซ้อนยิ่งขึ้นและรูปแบบการหากินจึงมีการเปลี่ยนแปลงไปและมีรูปแบบการดำรงชีวิตแบบบริโภคนิยมมากขึ้น และการเปลี่ยนแปลงจากวิถีชีวิตแบบกึ่งเร่ร่อนมาสู่การตั้งถิ่นฐานถาวรนั้น ส่งผลให้หมู่บ้านชาวอุรักลาไวย์มีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ เช่น ด้านวัตถุ มีการเพิ่มขึ้นของจำนวนหลังคาเรือน และมีความเป็นอยู่ที่แออัด ด้านเศรษฐกิจ ชาวอุรักลาไวย์บางคนต้องเปลี่ยนมาประกอบอาชีพรับจ้าง ทำงานก่อสร้าง เนื่องจากหากินในทะเลได้ยาก และด้านจิตใจ อาจส่งผลให้เกิดผลต่อเนื่องในระยะยาวที่ทำให้ชาวอุรักลาไวย์อาจสูญเสียเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล (ธนู แนนเนียน, สัมภาษณ์, 22 มีนาคม 2552)

กล่าวโดยสรุป ผลกระทบจากกระบวนการพัฒนา ที่กล่าวข้างต้น ล้วนเป็นการดำเนินการพัฒนาที่ปราศจากการคำนึงถึงด้านนิเวศวัฒนธรรมที่ละเอียดวิถีชีวิต เอกลักษณ์ที่มีคุณค่าของกลุ่มชาติพันธุ์ อันเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ชาวอุรักลาไวย์ต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตและการหากินจากกึ่งเร่ร่อนมาสู่การอยู่อาศัยแบบถาวร และต้องประสบกับความลำบากในการอยู่อาศัยและการหากินมากขึ้น ซึ่งผลจากการพัฒนาในทุกๆ ด้าน ทำให้ชาวอุรักลาไวย์ต้องประสบกับปัญหานานาประการ ไม่สามารถกลับไปใช้วิถีชีวิตและหากินในรูปแบบเดิมดังเช่นที่เคยเป็นมาในอดีต เนื่องจากไม่มีพื้นที่ที่จะรองรับได้อีกต่อไป และความไม่เอื้ออำนวยของสภาพทรัพยากรธรรมชาติ สภาพสังคม เป็นการทำลายอัตลักษณ์ จิตวิญญาณในการอยู่อาศัยร่วมกันระหว่างบุคคลกลุ่มเดียวกันและระหว่างชาวอุรักลาไวย์กับทรัพยากร ชาวอุรักลาไวย์จึงต้องปรับรูปแบบการอยู่อาศัยตามความเป็นไปของสภาพสังคม แต่ก็ต้องดำรงชีวิตโดยปราศจากทั้งความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยและสถานที่ทำมาหากิน จึงจำเป็นที่จะต้องมีการแก้ไขปัญหายุ่งยากเกี่ยวกับการดำรงอยู่ของกลุ่มอุรักลาไวย์ โดยการนำแนวคิดสิทธิชุมชนมาใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญห

6.3 แนวทางในการส่งเสริมความมั่นคงในการอยู่อาศัยของชาวอุรูกลาไว้อยู่ในจังหวัดภูเก็ตโดยให้แนวคิดการพัฒนาที่คำนึงถึงสิทธิชุมชน

เอกลักษณ์ของวิถีชีวิตของชาวอุรูกลาไว้อยู่ เป็นที่ปรากฏชัดเจนถึงการดำรงอยู่ร่วมกันระหว่างชาวอุรูกลาไว้อยู่และทรัพยากรมาอย่างยาวนานและเป็นสิ่งที่มีคุณค่า สามารถนำมายืนยันถึงสิทธิชุมชนของชาวอุรูกลาไว้อยู่ในฐานะของผู้ที่สามารถอยู่ร่วมกับทรัพยากร ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงเงื่อนไขของสิทธิชุมชน ที่ประกอบด้วย ฐานทรัพยากรคือปัจจัยพื้นฐาน โดยชาวอุรูกลาไว้อยู่มีการดำรงชีวิตที่อาศัยทรัพยากรธรรมชาติตลอดมา เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องถึงทรัพยากรและสามารถจัดการทรัพยากรให้คงอยู่ต่อไป โดยใช้อำนาจในการจัดการของชุมชน ที่มีการจัดระเบียบเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ได้โดยอัตโนมัติ ผ่านระบบความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมที่ทำให้ชาวอุรูกลาไว้อยู่ได้หากินร่วมกันโดยไม่มี การแก่งแย่ง ทุกคนสามารถเข้าไปประโยชน์ได้ และในขณะเดียวกัน ก็ไม่เป็นการทำลายทรัพยากร และมีการรื้อยเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น ซึ่งจะเห็นได้จาก การเดินทางไปหากินยังสถานที่ต่างๆ ของชาวอุรูกลาไว้อยู่ที่เดินทางไปร่วมกันเพื่อไปหากินในสถานที่เดียวกันหรือใกล้เคียงกัน ในลักษณะของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีการแบ่งปัน แลกเปลี่ยน และมีการสืบทอดให้กับคนรุ่นหลัง โดยการถ่ายทอดประสบการณ์การหากินและการรักษาความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร ทั้งโดยการเดินทางไปหากินทั้งครอบครัว ซึ่งเด็กสามารถเรียนรู้วิธีการหากิน พร้อมกับวิธีการอนุรักษ์จากผู้ใหญ่ หรือการประกอบพิธีกรรมสำคัญในระดับชุมชน ที่นอกจากจะเป็นการแสดงความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และการตอบแทนบุญคุณของทรัพยากรแล้วนั้น ยังเป็นการมุ่งหวังสืบทอดให้เด็กรุ่นหลังได้รับรู้ถึงเอกลักษณ์ในการดำรงชีวิต

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า สิ่งสำคัญที่ส่งผลต่อความเป็นอยู่ของชุมชนอุรูกลาไว้อยู่ คือ การอาศัยทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะทรัพยากรทางทะเลที่มีความอุดมสมบูรณ์และหลากหลาย ซึ่งวิธีการที่จะก่อให้เกิดการใช้ที่ยั่งยืนได้นั้น ชาวอุรูกลาไว้อยู่ก็มีการสร้างวัฒนธรรมในหลากหลายรูปแบบ เพื่อสามารถเข้าถึงการใช้ทรัพยากร และในขณะเดียวกันก็มีการจัดการการใช้ประโยชน์ที่ทุกคนในชุมชนต่างรับรู้ถึงวิธีการในการหากินร่วมกับบุคคลอื่น ไม่รุกรานพื้นที่ ไม่แก่งแย่งซึ่งกันและกัน และมีวิธีการรักษาไว้ซึ่งความอุดมสมบูรณ์ เช่น การเปลี่ยนสถานที่ในการหากินบ่อยครั้ง การใช้เครื่องมือที่เรียบง่าย การหากินในปริมาณที่พอเพียง ไม่มุ่งเน้นการสะสม แต่จะหากินเฉพาะที่จะใช้ประโยชน์ในจำนวนจำกัด การคำนึงว่าทรัพยากรเป็นของส่วนรวม การไม่รุกรานสิทธิ และไม่เอาเปรียบผู้อื่น การไม่จับจอง ครอบครองสถานที่โดยบุคคลใดบุคคลหนึ่งเพียงผู้เดียว และการแสดงออกทางความเชื่อ เช่น พิธีลอยเรือ การทำบุญต่างๆ ที่เป็นการกระทำโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการ

ตอบแทนสิ่งศักดิ์สิทธิ์และทรัพยากรธรรมชาติ และความเชื่อต่างๆ ก็แฝงไว้ด้วยข้อคิด ข้อห้ามที่ส่งผลให้บุคคลไม่กล้ากระทำผิดต่อกฎเกณฑ์และทรัพยากร เนื่องจากความเกรงกลัวที่จะได้รับลงโทษจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเป็นการละเมิดกฎเกณฑ์ของชุมชนและมีการผลิตซ้ำอุดมการณ์ดังกล่าวผ่านทางสถาบันครอบครัว เครือญาติและผู้อาวุโส เช่น การนับถือโต๊ะหมอบ

สิ่งเหล่านี้จึงสามารถสรุปได้ว่า ชาวอุรุกรลาไวย์สามารถนำสิทธิชุมชนที่ตนมีอยู่มาใช้ในการดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของวิถีชีวิตของกลุ่มตนได้ในปัจจุบัน เนื่องจาก ผลกระทบจากการพัฒนาต่างๆ และการเกิดขึ้นของแนวความคิดสมัยใหม่ที่ส่งผลต่อสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ที่ส่งผลต่อสิทธิที่ชาวอุรุกรลาไวย์ได้รับอย่างไม่เท่าเทียมในพื้นที่ที่อาศัยและทำกินในปัจจุบัน อันก่อให้เกิดปัญหาทั้งต่อการอยู่อาศัย การทำกินและอาจเกิดการสูญสลายของจิตวิญญาณเอกลักษณ์ที่ดีของชุมชนนั้น ซึ่งผลกระทบจากการพัฒนาโดยส่วนใหญ่ เช่น การเกิดขึ้นของระบบทุนนิยม การใช้เศรษฐกิจเป็นตัวนำการพัฒนา การส่งเสริมการท่องเที่ยว การเข้ามาบริหารจัดการดูแลพื้นที่โดยรัฐ เช่น การประกาศเขตอนุรักษ์หรือการเปิดพื้นที่ให้เอกชนเข้ามาทำประโยชน์ ได้ส่งผลให้เกิดการทำลายสิทธิชุมชน ดังที่ปรากฏเป็นปัญหาในการดำรงชีวิตของชาวอุรุกรลาไวย์

การตั้งถิ่นฐานของชาวอุรุกรลาไวย์ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตในปัจจุบัน ชาวอุรุกรลาไวย์ยังไม่มี ความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย อันส่งผลต่อความมั่นคงของชีวิตในทุกๆ ด้าน ซึ่งแนวทางในการส่งเสริมความมั่นคงนั้น สามารถเกิดขึ้นได้หลายแนวทาง ทั้งจากชาวอุรุกรลาไวย์และหน่วยงานต่างๆ ที่จะเข้ามาให้ความช่วยเหลือ โดยแนวทางที่สามารถเกิดขึ้นโดยชาวอุรุกรลาไวย์เพื่อส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยได้นั้น ชาวอุรุกรลาไวย์บางคนกล่าวว่าพวกเขาจะต้องช่วยเหลือกัน โดยการมีจิตใจที่หนักแน่น มีความสามัคคี พร้อมทั้งจะอาศัยอยู่ในพื้นที่อย่างเป็นกลุ่มก้อน ไม่ย้ายหนีไปที่แห่งใดเหมือนเช่นในอดีต เนื่องจากสถานที่ในปัจจุบัน มีความเหมาะสมต่อการประกอบอาชีพ ความสะดวกในการเดินทางไปตลาดและโรงเรียน

นอกจากนี้ การแก้ปัญหาหลากหลายด้านให้กับชาวอุรุกรลาไวย์ ควรที่จะส่งเสริมในด้านต่างๆ เช่น ด้านการศึกษา เนื่องด้วยวิถีชีวิตที่ต้องอยู่กับทะเล หากินทางทะเลเป็นหลัก จึงจำเป็นต้องมีการส่งเสริมให้มีหลักสูตรท้องถิ่นหรือการศึกษากระแสทางเลือกที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตดังกล่าว นอกเหนือจากการส่งเสริมการศึกษากระแสหลักเพียงด้านเดียว ด้านเอกสารสิทธิผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องยอมรับในสิทธิของชาวอุรุกรลาไวย์ ซึ่งในการวางแผนการพัฒนาด้านนี้ เนื่องด้วยในปัจจุบัน สภาพพื้นที่หมู่บ้านชาวอุรุกรลาไวย์มีขนาดคับแคบ และบางพื้นที่เป็นพื้นที่ที่มีเจ้าของ จึงอาจจะต้องกำหนดให้หมู่บ้านชาวอุรุกรลาไวย์เป็นพื้นที่คุ้มครอง การกำหนดแผนพิเศษในการพัฒนาชนเผ่าพื้นเมืองของจังหวัดภูเก็ต หรือมีการกำหนดให้เป็นพื้นที่ที่ชาวอุรุกรลาไวย์

มีกรรมสิทธิ์ร่วมกัน และต้องมีการรับรองสิทธิ และส่งเสริมให้ชาวอุรูกลาไว้อยู่เข้าถึงบริการของรัฐ โดยมีสิทธิอย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่น (ธนุ แบนเนียน, สัมภาษณ์, 22 มีนาคม 2552)

แนวทางในการส่งเสริมความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยให้กับชาวอุรูกลาไว้อย่างหนึ่ง คือ การนำเอาแนวคิดการพัฒนาที่คำนึงถึงสิทธิชุมชนมาใช้ เนื่องจากเมื่อกล่าวถึงแนวคิดสิทธิชุมชน จะเห็นได้ว่า การดำรงอยู่ของชุมชนอุรูกลาไว้อยู่ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ล้วนเป็นการอาศัยอยู่ร่วมกับทรัพยากร ทั้งในด้านการใช้ประโยชน์และมีการสร้างการจัดการทรัพยากรภายในกลุ่มของตน ที่ปรากฏออกมาในรูปแบบของความเชื่อและวิถีปฏิบัติที่แสดงให้เห็นถึงความเคารพ การตอบแทน การรักษาไว้ซึ่งความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรและมีการผลิตซ้ำอุดมการณ์ทางความคิด โดยการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นมาจนถึงปัจจุบัน ที่ทุกคนต่างก็มีความตระหนักถึงคุณค่าในการคงอยู่ของทรัพยากรที่จะมีผลต่อการคงอยู่ของชุมชนของตน

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับชาวอุรูกลาไว้อย่างนี้จึงต้องให้ความสำคัญกับสิทธิชุมชนของชุมชนอุรูกลาไว้อย่างหนึ่ง ซึ่งรูปธรรมหนึ่งของแนวทางในการส่งเสริมความมั่นคงในการอยู่อาศัยของชาวอุรูกลาไว้อยู่ โดยการคำนึงถึงสิทธิชุมชนนั้น จะเห็นได้ว่า เมื่อพิจารณาจากพื้นฐานของแนวคิดเรื่องสิทธิชุมชน 5 ประการ ยศ สันตสมบัติ (2546: 87-94) ซึ่งประกอบด้วย

1) ประเด็นเกี่ยวกับสิทธิชุมชน ระบบกรรมสิทธิ์และการจัดการเชิงซ้อนที่ชาวอุรูกลาไว้อยู่ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันและมีสิทธิในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน โดยมีกฎเกณฑ์อันเกิดจากวิถีปฏิบัติ จารีต ประเพณี ที่ก่อให้เกิดการแบ่งปันและสามารถจัดการให้มีการควบคุม การใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์อย่างอัตโนมัติ ผ่านความคิด ความเชื่อและปรากฏออกมาเป็นการกระทำในรูปแบบต่างๆ

2) ประเด็นเกี่ยวกับพลวัตสิทธิชุมชนที่ชาวอุรูกลาไว้อยู่ต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา โดยเฉพาะผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาประเทศที่ส่งผลต่อเนื่องให้ต้องต่อสู้ แข่งชิงในการหากินกับบุคคลกลุ่มอื่นๆ ทำให้ทรัพยากรเสื่อมโทรมและชาวอุรูกลาไว้อยู่ต้องประสบกับปัญหาความยากจนมากยิ่งขึ้น เนื่องจาก ไม่มีอำนาจในการบริหารจัดการ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรได้ดังเช่นในอดีต

3) ประเด็นเกี่ยวกับสิทธิชุมชนและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ จะเห็นได้จากการที่ชาวอุรูกลาไว้อยู่มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่นกับทรัพยากร ทั้งด้านการอยู่อาศัย การหากินเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมที่แสดงถึงความผูกพันระหว่างกันและก่อให้เกิดเป็นพัฒนาการของชุมชนที่มีความเกี่ยวข้องกับทรัพยากรตลอดมา

4) ประเด็นสิทธิชุมชนในฐานะเป็นขบวนการทางสังคมเพื่อเรียกร้องการมีส่วนร่วม

5) ประเด็นสิทธิชุมชนกับทางเลือกในการพัฒนา ซึ่งปัจจุบัน ชาวอุรุกรลาไวยมีการตื่นตัว และเคลื่อนไหวต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร โดยให้ความสำคัญและพยายามแสดงออกและรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มตนมากขึ้น ประเด็นเหล่านี้สามารถนำมาสู่การเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมความมั่นคงในการอยู่อาศัย ของชาวอุรุกรลาไวยในจังหวัดภูเก็ตอย่างเป็นรูปธรรม ดังนี้

1. การได้รับความมั่นคงด้านการมีเอกสารสิทธิรับรองที่อยู่อาศัยและการได้รับ สิทธิขั้นพื้นฐานในการอยู่อาศัย

ชาวอุรุกรลาไวยมีความต้องการให้กลุ่มตนมีความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย โดยมีความต้องการอยากมีเอกสารสิทธิเป็นของตนเอง ซึ่งวิธีการหนึ่งที่ทำให้เกิดความมั่นคง ด้านที่อยู่อาศัยได้นั้น ชาวอุรุกรลาไวยบางคนกล่าวว่าจะต้องมีการต่อสู้ เรียกร้อง และขอความช่วยเหลือ จากบุคคลหรือหน่วยงานต่างๆ เนื่องจากปัญหาที่ชาวอุรุกรลาไวยต้องประสบ เป็นปัญหาที่ต้อง มีการแก้ไข โดยนอกจากค่าใช้จ่ายในแต่ละวันก็อยู่ในระดับที่สูง และหากชาวอุรุกรลาไวย ต้องเสียค่าใช้จ่ายด้านค่าเช่าพื้นที่ ยิ่งทำให้เป็นการเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายให้กับชาวอุรุกรลาไวยเพิ่มมากขึ้น จึงต้องมีการขอความช่วยเหลือจากภายนอก ซึ่งชาวอุรุกรลาไวยต้องการให้เกิดความร่วมมือกัน ระหว่างเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆ กับชาวอุรุกรลาไวยในการผลักดันเรื่องเอกสารสิทธิในที่ดิน มีการจัดทำทะเบียนบ้าน บ้านเลขที่ เพื่อความสะดวกในการอยู่อาศัยและมีความมั่นคงมากขึ้น และการพยายามผลักดันให้ชาวอุรุกรลาไวยได้รับบัตรประจำตัวประชาชนอย่างทั่วถึงและครบถ้วน เพื่อให้ได้รับสิทธิของความเป็นคนไทยได้อย่างเต็มที่และสามารถได้รับบริการขั้นพื้นฐานต่างๆ โดยเฉพาะการแก้ปัญหาการขาดแคลนด้านไฟฟ้า น้ำประปา ห้องสุขา การให้ความช่วยเหลือ ด้านสาธารณสุข รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษา โดยเฉพาะการปรับปรุงหลักสูตร การศึกษาให้มีความหลากหลาย ชาวเลสามารถเข้าถึงระบบการศึกษาได้ ซึ่งนอกจากจะส่งเสริม การศึกษาตามหลักสูตรเดิมเป็นหลัก ก็ควรต้องมีการส่งเสริมให้มีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อความเข้าใจในกลุ่มชาติพันธุ์มากขึ้น และต้องส่งเสริมการให้การศึกษแก่กลุ่มชาวเล และให้มีความเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป เพื่อให้กลุ่มชาวเลได้เห็นความสำคัญของการศึกษา และอาจนำมาสู่การประกอบอาชีพที่มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น การเข้าทำงานในหน่วยงาน ราชการต่างๆ เพื่อนำมาสู่การเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาชุมชนของตน (สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์, สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2552)

วิธีการประการหนึ่งที่ชาวอูรักลาไวกกล่าวถึง การนำมาซึ่งการที่กลุ่มตนสามารถได้รับสิทธิที่จะอาศัยอยู่ในพื้นที่ได้อย่างถาวรได้นั้น คือ การนำเอาหลักฐานที่มีอยู่ที่สามารถนำมายืนยันถึงประวัติการตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ปัจจุบันของชาวอูรักลาไวก เพื่อนำมาสู่การตรวจสอบข้อมูลการเกิดขึ้นของหมู่บ้านชาวอูรักลาไวกพร้อมกับการนำเอาช่วงระยะเวลาการเกิดขึ้นของหลักฐานสำคัญต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเกิดขึ้นของเอกสารสิทธิในที่ดินเพื่อนำมาตรวจสอบระยะเวลาที่ชัดเจน เนื่องจากชาวอูรักลาไวกมีความเชื่อว่า เอกสารสิทธิต่างๆ ได้เกิดขึ้นหลังจากที่ชาวอูรักลาไวกได้เข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่

การตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ปัจจุบันแม้ว่าจะยังไม่มี ความมั่นคง รวมทั้งการตั้งถิ่นฐานต่อไปในอนาคต แต่ชาวอูรักลาไวกก็มีความต้องการให้ได้รับความช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาหรือมีการปรับปรุงให้หมู่บ้านของตนมีความเหมาะสมต่อการอยู่อาศัยมากขึ้น โดยต้องการให้มีการจัดระเบียบที่อยู่อาศัย การตั้งบ้านเรือนที่เป็นระเบียบ ไม่แออัดหรือชิดติดกันจนเกินไป ต้องการให้มีระบบสาธารณูปโภคที่ดี และการที่บางพื้นที่ต้องตั้งบ้านติดกันจนไม่มีที่ระบายน้ำ จนส่งผลให้น้ำขัง น้ำเสีย ส่งกลิ่นเหม็น มียุงชุม ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพอนามัยนั้น จึงมีความต้องการให้มีการวางแผนเกี่ยวกับการสร้างบ้านให้เป็นระเบียบมากขึ้นและการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการขุดลอกคูคลองเพื่อให้ น้ำไหลผ่านสะดวก

ชาวอูรักลาไวกกล่าวว่า หากต้องมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับสถานที่ในการอยู่อาศัย ก็ต้องการสถานที่ที่มีความเหมาะสมทั้งต่อการตั้งถิ่นฐานและการทำมาหากิน โดยเฉพาะต้องเป็นสถานที่ที่ตั้งอยู่ติดกับทะเล เรือสามารถเข้า ออกได้สะดวก เป็นที่หลบลมได้ดี มีน้ำจืด ตั้งอยู่ใกล้กับตลาดและสถานที่สำคัญต่างๆ เช่น โรงพยาบาล โรงเรียน เป็นพื้นที่ที่สามารถอาศัยอยู่ได้อย่างปลอดภัย และมีพื้นที่สาธารณะสำหรับชาวอูรักลาไวกใช้ในการประกอบพิธีกรรม เช่น พื้นที่ในการตั้งหลา ลานประกอบพิธีกรรมและพื้นที่ในการทำสุสาน เป็นต้น

2. การได้รับความมั่นคงด้านการทำมาหากิน

ความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยของชาวอูรักลาไวกจะเกิดขึ้นได้นั้นจะต้องส่งเสริมให้ชาวอูรักลาไวกมีอาชีพที่มั่นคง สามารถทำมาหากินในทะเลได้คล่อง ไม่ต้องประสบกับปัญหาต่างๆ ดังเช่นในปัจจุบัน เนื่องจากอาชีพทำประมงเป็นอาชีพที่ทำมายาวนานและมีความถนัด ซึ่งทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ โดยแนวทางส่งเสริมให้ชาวอูรักลาไวกมีความมั่นคงเกี่ยวกับการทำมาหากินได้นั้น ชาวอูรักลาไวกมีความต้องการให้หน่วยงานต่างๆ เช่น อุทยานแห่งชาติไม่มีการควบคุมเข้มงวด

มากนัก ทำให้ชาวอุรูกลาไวยพ้อท่ามาหากินได้บ้าง และมีความต้องการใช้เครื่องมือง่ายๆ แม้ว่าจะทำให้หาของได้จำนวนน้อยและต้องประสบกับความลำบากในการหากินในปัจจุบันเพียงใดก็ตาม ทั้งนี้ชาวอุรูกลาไวยต้องการให้มีการส่งเสริมอาชีพโดยเฉพาะในปัจจุบัน จากความเจริญของสังคม เศรษฐกิจสมัยใหม่ก็มีความจำเป็นที่รัฐหรือหน่วยงานต่างๆ จะต้องเข้ามาให้ความช่วยเหลือ ด้านความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพต่างๆ ตามความต้องการของชาวอุรูกลาไวย และมีการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางทะเลที่ชาวอุรูกลาไวยมีความชำนาญ ซึ่งมีความต้องการให้ตนได้มีส่วนร่วม และได้รับการส่งเสริมให้มีงานทำ เพื่อแก้ปัญหาการว่างงาน การเล่นการพนัน และหากมีการหาตลาดรองรับเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากชาวอุรูกลาไวย ก็จะช่วยให้ชาวอุรูกลาไวยได้มีงานทำเป็นหลักที่มั่นคง มีอาชีพหลักและอาชีพเสริมที่สามารถทำได้ควบคู่กัน ซึ่งจะเป็นวิธีการที่จะช่วยป้องกันและลดการเกิดปัญหาสังคมได้อีกทางหนึ่ง

3. การให้สิทธิชาวอุรูกลาไวยได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา

ชาวอุรูกลาไวยมีความต้องการมีผู้นำการพัฒนาที่สามารถเป็นตัวแทนที่สามารถช่วยเหลือชาวอุรูกลาไวยในด้านต่างๆ ที่ตอบสนองต่อความต้องการของชาวอุรูกลาไวย วิธีการเหล่านี้อาจเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถนำมาซึ่งความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยสำหรับชาวอุรูกลาไวย ซึ่งเป็นความคิดเห็น ความต้องการของชาวอุรูกลาไวยอย่างแท้จริง และเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานต่างๆ ทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชน ที่จะต้องให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาให้กับชาวอุรูกลาไวย โดยมีการร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ กับชาวอุรูกลาไวย เพื่อผลักดันส่งเสริมให้ชาวอุรูกลาไวยได้รับสิทธิของความเป็นคนไทยและได้รับสิทธิอันพึงมีต่อไป

นอกจากจะมีการรับรองความมั่นคงในที่อยู่อาศัย รวมไปถึงโรงเรียน ศาลาประชาคม เพื่อให้เด็กได้รับโอกาสในการศึกษา ทำให้เกิดความมั่นใจ ความภาคภูมิใจ ในอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของกลุ่มตนและมีการส่งเสริมความรู้ในด้านต่างๆ ให้กับชาวเล และในการส่งเสริมระยะยาวนั้น ควรจะเปิดโอกาสให้ชาวเลได้ดำรงรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิมตามที่พวกเขาต้องการ โดยเฉพาะความชำนาญในการออกทะเลในฐานะของพรานทะเล การใช้ทรัพยากรเพื่อการยังชีพ การสร้างบ้าน เรือ เครื่องมือ เครื่องใช้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะต้องกระทำไปพร้อมกับการรับรองให้เกิดความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยเพื่อรักษาไว้ซึ่งสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาวเลให้คงอยู่ต่อไป

4. การทบทวนถึงบทบาทการทำงานของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

เมื่อพิจารณาแนวทางในการสร้างความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยให้กับชาวอุรูกลาไว้อยู่ในอนาคต จึงจำเป็นจะต้องพิจารณาถึงการดำเนินการแก้ไขปัญหานั้น ซึ่งจะต้องดำเนินการโดยทั้งชาวอุรูกลาไว้อยู่ หน่วยงานรัฐและหน่วยงานเอกชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาในพื้นที่ที่ชาวอุรูกลาไว้อยู่ตั้งถิ่นฐานและสถานที่ที่เข้ามาหาถิ่น โดยที่ผ่านมานี้ จากข้อมูลที่ถูกกล่าวไว้ถึงการเรียกร้องเคลื่อนไหวของชาวอุรูกลาไว้อยู่ ตั้งแต่ประมาณ ปี พ.ศ. 2534 - 2535 เคยมีการรวมตัวกันเรียกร้องสิทธิในด้านต่างๆ ให้กับกลุ่มตน ทั้งโดยการส่งเอกสารไปยังหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง การรวมตัวกันเรียกร้อง ประท้วงและการพยายามผลักดันให้ญาติพี่น้องและชุมชนของตนได้อาศัยอยู่ในถิ่นฐานดั้งเดิมของตนอย่างถาวร แต่ทั้งนี้ แม้ว่า ชาวอุรูกลาไว้อยู่แต่ละชุมชนจะมีการตื่นตัวกันมากขึ้น แต่ก็ยังไม่มีความคืบหน้าของผลการดำเนินงานมากนัก ซึ่งอาจจะมีสาเหตุมาจากการที่ชาวอุรูกลาไว้อยู่ยังไม่มีการรวมตัวกันแข็งแรงแรง ยังไม่ชัดเจนมากนัก ยังเป็นการดำเนินงานในลักษณะต่างคนต่างคิด ต่างทำ ภายในชุมชนเองก็ยังมีปัญหาการแบ่งฝ่าย ไม่มีความสามัคคีกัน ยังมีความขัดแย้งกันภายในกลุ่ม ยังรอรับความช่วยเหลือจากบุคคลภายนอกมากกว่าที่จะขับเคลื่อนด้วยตัวเอง และส่วนใหญ่จะเป็นการแก้ปัญหาที่สถานการณ์เฉพาะหน้าที่เกิดขึ้น เช่น กรณีที่ชาวเลหาดราไวย์เป็นหนี้ระบบจำนวนมาก เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2552 และเมื่อได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกที่เข้ามาช่วยแก้ปัญหาและแนะนำวิธีการรวมกลุ่ม จึงเกิดกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นมา และมีการประกอบกิจกรรมร่วมกันภายในชุมชนมากขึ้น เช่น ช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดของชุมชน และการให้คำสัญญาเกี่ยวกับการเลิกยุ่งเกี่ยวกับการพนัน ทั้งๆ ที่แท้ที่จริงน่าจะเกิดกิจกรรมดังกล่าวขึ้นมาก่อนที่จะมีปัญหาเกิดขึ้นในชุมชน

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่จากองค์กรพัฒนาเอกชนถึงผลการดำเนินงานโดยกล่าวถึงผลการให้ความร่วมมือจากชุมชนชาวเล ดังนี้

1) ชุมชนหาดสะป๋า เป็นชุมชนที่ได้รับความร่วมมือจากแกนนำค่อนข้างดี แต่ด้านการศึกษา พบว่าเด็กออกจากโรงเรียนกลางคันและบางคนไม่สนใจศึกษาต่อหลังจากจบการศึกษาระดับประถมศึกษา เนื่องจากต้องการทำงานออกเรือในทะเล จึงทำให้การร่วมกิจกรรมกับชุมชนอื่นลดลง และมีปัญหาในกลุ่มผู้หญิงที่ยังคงติดการพนันอยู่มาก

2) ชุมชนบ้านแหลมตุ๊กแก แกนนำชาวอุรูกลาไว้อยู่ค่อนข้างมีการทำงานแบบแยกส่วน การทำกิจกรรมในช่วงแรกๆ จึงไม่ได้รับความร่วมมือจากชุมชนโดยรวม แต่หลังจากที่ใช้การประชุมระดับชุมชนเป็นเวทีการพูดคุยและแนะนำกิจกรรม และขยายแกนนำในโครงการเพิ่มเติม ประกอบกับการประกาศเสียงตามสายแจ้งข่าวสารต่างๆ ทำให้ชุมชนเริ่มให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในกิจกรรม

เพิ่มขึ้น ส่วนความร่วมมือของเด็กและเยาวชน ถือว่าเป็นชุมชนที่เยาวชนสนใจให้ความร่วมมือในกิจกรรมมากที่สุด ส่วนกลุ่มผู้หญิงยังคงมีการเล่นการพนันมาก ไม่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมเท่าที่ควร

3) ชุมชนหาดราไวย์ ในระยะแรกยังอยู่ในขั้นเริ่มต้นสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่กับชุมชน ความร่วมมือของชุมชนยังเริ่มต้นอยู่ในระดับแกนนำ ส่วนเด็กและเยาวชนยังอยู่ในขั้นเริ่มต้น การเรียนรู้ชุมชนของเจ้าหน้าที่ยังคงต้องกระทำเร่งด่วนและต่อเนื่อง เนื่องจากชุมชนราไวย์เป็นชุมชนที่ประสบปัญหาในหลายๆ ด้านที่ควรได้รับการแก้ไขปัญหอย่างเร่งด่วน ซึ่งในระยะหลัง พบว่าชุมชนมีการตื่นตัวทั้งจากการพบปะเจ้าหน้าที่และการกระตุ้นจากหน่วยงานอื่นๆ ทั้งหน่วยงานราชการ องค์กรอิสระและองค์กรพัฒนาเอกชน เนื่องจากชุมชนต้องเร่งแก้ไขปัญหานี้ลื่นนอกระบบ และปัญหาเรื่องกรรมสิทธิ์ในที่ดินของชุมชน ชุมชนราไวย์จึงเป็นชุมชนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมของส่วนรวมมากที่สุด และมีความตื่นตัวในการประชุมแสดงความคิดเห็นร่วมกัน มีการจัดตั้งกติกาการอยู่ร่วมกัน เริ่มมีการทำแผนชุมชนและมีแนวคิดจัดตั้งร้านค้าชุมชนร่วมกัน โดยมีแกนนำเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมจัดตั้งร้านค้าชุมชน และดำเนินการดูแลร้านค้าชุมชน รวมทั้งจัดตั้งกลุ่มอาชีพเสริมของแกนนำเยาวชน แต่อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนก็ยังมีเพียงส่วนน้อย เด็กในชุมชนบางส่วนได้รับการสนับสนุนการศึกษาให้เรียนในโรงเรียนเอกชนจากผู้อุปการะชาวต่างชาติ แต่เด็กจำนวนมากโดยเฉพาะเด็กผู้ชายยังคงไม่สนใจศึกษาต่อหลังจบภาคบังคับ

การพิจารณาในภาพรวมเกี่ยวกับความร่วมมือของชุมชนนั้น ยังไม่เต็มที่มากนัก เนื่องจากบางคนต้องการเพียงการให้ความช่วยเหลือแบบสงเคราะห์ ไม่ต้องการการมีส่วนร่วมหรือการช่วยเหลือแบบมีเงื่อนไข บางคนมีวัฒนธรรมการบริโภคสินค้าแบบสมัยใหม่ ใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย และชุมชนยังขาดผู้นำที่เป็นทางการ ซึ่งมีเพียงผู้นำตามธรรมชาติเท่านั้น และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเด็กส่วนใหญ่ก็ยังคงให้ความสำคัญกับการมาอยู่รวมกันเพื่อความสนุกสนานมากกว่า การเรียนรู้เนื้อหาสาระจากกิจกรรมที่จัดขึ้น

การดำเนินงานของรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนที่ผ่านมา มีหน่วยงานรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนได้เข้ามาให้ความช่วยเหลือมากขึ้น โดยเฉพาะภายหลังจากการเกิดเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิ ในปี พ.ศ. 2547 โดยในระยะแรก เป็นการเข้ามาให้ความช่วยเหลือด้านอาหารการกิน การซ่อมแซมและมอบอุปกรณ์ในการทำมาหากิน การซ่อมแซมบ้านและการสร้างบ้านหลังใหม่ให้กับชาวอุรักลาไวย์ เป็นต้น และในระยะหลังก็มีบางหน่วยงานยังคงดำเนินงานพัฒนาในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ดังกรณีขององค์กรพัฒนาเอกชน เช่น มูลนิธิชุมชนไท ที่เข้ามาช่วยเหลือเรื่องสิทธิความเป็นคนไทยและการผลักดันให้ชาวอุรักลาไวย์ได้รับสิทธิอย่างเท่าเทียม รวมทั้งการพยายาม

เข้ามาให้ความรู้ แนะนำวิธีการให้ชาวอุรูกลาไว้ยมีความเข้มแข็ง สามารถยืนหยัดต่อสู้ด้วยตัวเอง และแสดงตัวตนของกลุ่มตนได้อย่างเต็มที่ และมีมูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย ที่เข้ามาช่วยเหลือ และให้ความรู้ จัดกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมด้านต่างๆ เช่น การศึกษา การประกอบอาชีพ การดูแลรักษา สุขภาพอนามัย เป็นต้น

การทำงานของหน่วยงานรัฐที่มีการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับความพยายามในการส่งเสริมความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยและที่ทำกินให้กับชาวอุรูกลาไว้มากขึ้น โดยมีกรณีของการที่กระทรวงวัฒนธรรมได้จัดตั้งคณะกรรมการอำนวยการบูรณาการเพื่อฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล ครั้งที่ 1/2552 เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2552 โดยการนำของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม เป็นประธานกรรมการ และแต่งตั้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปจนถึงผู้ว่าราชการจังหวัดของจังหวัดระนอง จังหวัดสตูล จังหวัดภูเก็ต จังหวัดพังงา และจังหวัดกระบี่ นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ มาเป็นกรรมการในการดำเนินงาน โดยมีการสรุปประเด็นที่ได้จากการประชุมที่มีการพิจารณาปัญหาอันเป็นวิกฤตสำคัญที่มีผลกระทบต่อ การดำเนินวิถีชีวิตชาวเลที่มีภูมิลำเนาในบริเวณจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่และระนอง ประกอบด้วยปัญหาเรื่องที่ทำกินและที่อยู่อาศัย ปัญหาเรื่อง ให้การศึกษา กับชาวเลรวมทั้งการจัดทำหลักสูตรการศึกษาท้องถิ่น ปัญหาเรื่องการฟื้นฟูวิถีชีวิต วัฒนธรรมดั้งเดิม รวมทั้งพัฒนาท้องถิ่นให้ดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง ปัญหาเรื่องการส่งเสริมสุขภาพ และบริการสาธารณสุข และปัญหาเรื่องการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชน และได้มีการแต่งตั้ง คณะกรรมการปฏิบัติการระดับจังหวัดเพื่อฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัด หรือรองผู้ว่าราชการจังหวัดที่ได้รับมอบหมายเป็นประธาน และมีเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่างๆ และตัวแทนเครือข่ายชาวเล จังหวัดภูเก็ต เข้ามาร่วมเป็นคณะทำงาน

เมื่อสอบถามข้อมูลจากหน่วยงานรัฐบางหน่วยงาน เช่น สำนักขนส่งทางน้ำที่ 5 สาขาภูเก็ต ทำให้ได้รับข้อมูลว่า กำลังมีการจัดทำโครงการและมีการจัดตั้งคณะกรรมการทำงาน เพื่อแก้ไขปัญหาให้กับหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ริมทะเลทั่วประเทศ โดยมีการแก้ปัญหาโดยการออกแบบหมู่บ้าน การวางผังหมู่บ้าน การจัดระเบียบชุมชน การจำกัดจำนวนคน การจำกัดพื้นที่หมู่บ้าน โดยกรณีของชาวอุรูกลาไว้อยู่ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตที่เห็นได้ชัด คือ กรณีหมู่บ้านหาดสะปำที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ของกรมเจ้าท่า ซึ่งแท้ที่จริงแล้ว พบว่า พื้นที่ดังกล่าวอยู่ในความรับผิดชอบของหลายหน่วยงาน เช่น กรมเจ้าท่า กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เป็นต้น โดยเจ้าหน้าที่ของสำนักขนส่งทางน้ำที่ 5 สาขาภูเก็ต กล่าวว่า กรณีการตั้งถิ่นฐานของชาวอุรูกลาไว้อยู่ในพื้นที่หาดสะปำถือว่าไม่ผิดกฎหมาย เนื่องจากมีการอาศัยอยู่ก่อน ปี พ.ศ. 2515 ซึ่งขณะนั้นยังไม่มีกฎหมายห้ามเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่บริเวณริมทะเล

แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการกล่าวถึงการดำเนินงานของรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ที่ชาวอุรูกลาไว้อยู่อาศัยอยู่ แต่ทั้งนี้ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จมากนัก เนื่องจากการทำงานของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน ยังคงทำงานในลักษณะต่างคนต่างทำ ไม่มีการประสานความร่วมมือ โดยรัฐมักจะทำงานเกี่ยวกับด้านนโยบายและนำมาใช้กับชุมชน โดยไม่มีการลงมาสัมผัสกับวิถีชีวิตที่แท้จริงของชาวอุรูกลาไว้มากนัก ไม่คำนึงถึงการปฏิบัติในระดับพื้นที่ ไม่คำนึงถึงการที่ชาวบ้านเป็นผู้อาศัยอยู่ร่วมกับทรัพยากรและเป็นการทำงานในลักษณะของการแก้ปัญหาที่ไม่ตรงจุด เช่น การที่แนวนโยบายการพัฒนา โดยให้ชาวอุรูกลาไว้ออกจากพรานผู้เก็บหามาเป็นผู้เพาะเลี้ยง นอกจากนี้ เนื่องจากการที่หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาในประเด็นนี้มีหลายหน่วยงาน จึงทำให้การปฏิบัติงานมีความซ้ำซ้อนกันในระดับนโยบายและเมื่อถึงระดับปฏิบัติก็มักจะปฏิเสธความรับผิดชอบหรือโยนหน้าที่ไปให้กับหน่วยงานอื่น จึงยังไม่มี การปฏิบัติในพื้นที่อย่างจริงจังมากนัก และการดำเนินงานของรัฐส่วนใหญ่จะเน้นพัฒนาเฉพาะพื้นที่ที่รัฐเห็นว่ามี ความสำคัญมากกว่าสถานที่อื่นๆ โดยจัดทำเป็นโครงการหรือพื้นที่นำร่อง แต่ในความเป็นจริง ชาวบ้านในทุกพื้นที่ต่างก็ประสบกับปัญหาด้านต่างๆ อยู่ตลอดเวลา และเมื่อเปรียบเทียบกับการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งมีความแตกต่างกัน โดยองค์กรพัฒนาเอกชนบางส่วนทำงานโดยการแก้ปัญหาอย่างเร่งด่วนในรูปแบบของการให้ความช่วยเหลือด้านการสงเคราะห์ และบางส่วนทำงานเพื่อมุ่งหวังให้ชาวบ้านได้รับความรู้ สามารถยืนหยัดอยู่ได้ด้วยตัวเองมากขึ้น และมีการปฏิบัติงานในลักษณะของการลงพื้นที่สัมผัส คลุกคลีกับชาวบ้าน ทำให้ได้รับรู้ถึงข้อมูล สภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้านอย่างแท้จริง จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทั้งชาวอุรูกลาไว้องค์กรพัฒนาเอกชนและหน่วยงานของรัฐ จะต้องมีความร่วมมือกันดำเนินงาน เนื่องจาก แต่ละฝ่ายต่างก็มีจุดเด่นของการดำเนินงานคนละด้านที่สามารถนำมาปรับใช้ในการดำเนินงาน โดยมีข้อมูลทั้งจากชาวอุรูกลาไว้อ ผู้ที่อยู่กับทรัพยากร ผู้ประสบกับปัญหา องค์กรพัฒนาเอกชน ที่มีผู้เชี่ยวชาญ และมีการลงสัมผัสกับชาวอุรูกลาไว้อและหน่วยงานของรัฐที่มีนโยบายและงบประมาณในการสนับสนุนกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการพัฒนา อันจะนำมาสู่การแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยและที่ทำมาหากิน ซึ่งแม้ว่าชาวอุรูกลาไว้อ จะไม่สามารถกลับไปมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมได้ แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นความจำเป็นที่จะต้องเร่งแก้ปัญหาให้ชาวอุรูกลาไว้อได้มีสถานที่อยู่อาศัยที่มั่นคงและสามารถทำมาหากินโดยเฉพาะทางทะเลได้อย่างสะดวกมากขึ้น

โดยสรุป การดำเนินงานส่งเสริมความมั่นคงในการอยู่อาศัยของชาวอุรูกลาไว้อในจังหวัดภูเก็ต จะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพได้นั้น ควรจะมีการนำเอาแนวคิดสิทธิชุมชนมาใช้ ซึ่งต้องเปิดโอกาสให้ชาวอุรูกลาไว้อมีอำนาจในการจัดการทรัพยากร เนื่องจาก ชาวอุรูกลาไว้อ

มีวิธีการดำรงชีวิตที่อยู่ร่วมกับฐานทรัพยากร สามารถหากินและดูแลทรัพยากรในฐานะของเจ้าของ ฐานทรัพยากรที่มีภูมิปัญญาที่ปรากฏออกมาในรูปแบบของความเชื่อ พิธีกรรมต่างๆ และมีการติดต่อกันระหว่างกลุ่มเดียวกัน ทั้งในรูปแบบการพึ่งพาอาศัย การหากินในบริเวณใกล้เคียงกัน และการร่วมสืบทอดภูมิปัญญาเหล่านั้นให้คงอยู่ เพื่อความสงบสุขในการอยู่อาศัยที่ทุกคนสามารถเข้าถึงฐานทรัพยากรที่มีความอุดมสมบูรณ์ และในการดำเนินงานพัฒนา จะต้องได้รับความร่วมมือทั้งจากชาวอุรูกลาไวย์ หน่วยงานรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนที่จะต้องทำงานแบบประสานความร่วมมือกัน โดยเฉพาะการจัดตั้งเป็นพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษเพื่อส่งผลให้ชาวอุรูกลาไวย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยการมีเอกลักษณ์ วัฒนธรรมที่มีความพิเศษและโดดเด่นท่ามกลางความเจริญและความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม เศรษฐกิจในปัจจุบัน และเป็นการพัฒนาที่ส่งเสริมให้ชาวอุรูกลาไวย์ได้ขับเคลื่อนด้วยตัวเองและไม่เป็นการทำลายวิถีวัฒนธรรมเดิม

6.4 ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะต่อชุมชนชาวอุรูกลาไวย์ ประกอบด้วย

1) การที่ชาวอุรูกลาไวย์ผู้ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับประวัติการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มตน แต่เป็นผู้ที่ไม่สามารถบันทึกข้อมูลด้วยการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร อันอาจจะนำมาสู่การใช้เป็นเอกสารสำคัญที่เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และหมู่บ้านของกลุ่มตน จึงควรขยายผลข้อมูลของตน โดยการถ่ายทอด เล่าเรื่องราวให้กับบุคคลรุ่นปัจจุบัน ผู้ที่สามารถทำการบันทึกข้อมูลเหล่านี้มากกว่าการจดจำเพียงอย่างเดียว

2) ชาวอุรูกลาไวย์ทุกรุ่นควรให้ความสำคัญกับเรื่องราวประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านตนเอง โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ควรให้ความสนใจกับข้อมูลด้านนี้มากขึ้น เพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตต่อไปในอนาคต

3) ชาวอุรูกลาไวย์ทุกคน ต้องมีความสามัคคี มีความหนักแน่นและควรร่วมมือกันในการผลักดัน โดยการยื่นหยัดและมีความเชื่อมั่น ความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์การอยู่อาศัยของกลุ่มตน และเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมที่มีคุณค่าของกลุ่มตน อันจะเป็นการรักษาให้คงอยู่ต่อไป

4) ชาวอุรูกลาไวย์ทุกคน ควรรักษารูปแบบ วิธีการของประเพณีพิธีกรรมตามรูปแบบดั้งเดิมไว้อย่างเคร่งครัด เนื่องจาก ในปัจจุบัน ประเพณี พิธีกรรมบางอย่างมีรูปแบบ และจุดมุ่งหมาย

ที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมปัจจุบัน เช่น การจัดพิธีลอยเรือ การอาบน้ำมนต์ ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อความสนุกสนานมากกว่าการเคารพบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์และการสะเดาะเคราะห์ เป็นต้น ซึ่งหากชาวอุรุกรลาไวยังให้ความสำคัญกับกระแสการพัฒนาในปัจจุบัน อันอาจจะมีผลทำให้ประเพณีพิธีกรรมบางอย่างเปลี่ยนรูปแบบ จุดมุ่งหมายและอาจนำไปสู่การสูญหายในที่สุด

5) ชาวอุรุกรลาไวยควรนำเอาสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน โดยเฉพาะการเป็นกลุ่มญาติพี่น้อง กลุ่มที่มีสังคม วัฒนธรรมในรูปแบบเดียวกัน นำมาเป็นจุดแข็งในการขับเคลื่อนเพื่อนำพาชุมชนของตนไปสู่ความเข้มแข็ง โดยสามารถนำเอาศักยภาพที่มีอยู่ ทั้งในแง่ของการเป็นกลุ่มผู้บุกเบิกพื้นที่ กลุ่มที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อิงอาศัยอยู่กับทรัพยากรธรรมชาติมาอย่างยาวนาน มีรูปแบบการดำรงชีวิต การทำมาหากินที่มีเอกลักษณ์ มีวัฒนธรรม เอกลักษณ์ที่มีความโดดเด่น และมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ที่มีความสามารถในการนำมาซึ่งการทำให้กลุ่มตนมีความเป็นอยู่ที่ดี ซึ่งชาวอุรุกรลาไวยสามารถนำเอาจุดแข็งหรือศักยภาพที่มีอยู่มาก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนากลุ่มตนและไม่ทำลายวิถีวัฒนธรรมเดิม ซึ่งชาวอุรุกรลาไวยสามารถรวมกลุ่มได้ในระดับหนึ่ง ดังเช่นที่ปรากฏออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรม ดังกรณีที่ตัวแทนชาวอุรุกรลาไวยได้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การที่ตัวแทนชาวอุรุกรลาไวยเข้าร่วมในเครือข่ายชุมชนเพื่อการปฏิรูปสังคมและการเมือง ซึ่งในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2553 ได้มีการตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหากลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล โดยมีรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายสาทิตย์ วงศ์หนองเตย) เป็นผู้ลงนามแต่งตั้ง และกรณีที่ชาวอุรุกรลาไวยต้องประสบกับปัญหาการมีหนี้สิน ส่งผลให้เกิดการรวมกลุ่มกันมากขึ้น เช่น การรวมกลุ่มกันจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อแก้ไขปัญหา เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ประกอบด้วย

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนควรร่วมมือกันในการนำมาซึ่งการพัฒนาหมู่บ้าน และคุณภาพชีวิตของชาวอุรุกรลาไวยให้มีสภาพชีวิตที่ดีขึ้นโดยเป็นการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของชาวอุรุกรลาไวย เป็นการพัฒนาที่ตรงจุด และไม่ทำลายวิถีชีวิตวัฒนธรรมเดิมของชาวอุรุกรลาไวย

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนควรเปิดโอกาสให้ชาวอุรุกรลาไวยได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาใดๆ ที่จะเกิดขึ้นกับชาวอุรุกรลาไวย เช่น กรณีการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่ชาวอุรุกรลาไวยอาศัยอยู่ ควรเปิดโอกาสและผลักดันให้ชาวอุรุกรลาไวยเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มากขึ้น เช่น การเป็นมัคคุเทศก์นำชมวิถีชีวิตตลอดจนผู้ขับเรือนำเที่ยวและเป็น

ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตที่อาศัยอยู่ร่วมกับทะเล รวมทั้งการแสดงออกถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่างๆ ของชาวอุรูกลาไว้ยให้เป็นที่รู้จักของบุคคลภายนอกและเป็นการเสริมรายได้ให้กับชาวอุรูกลาไว้ยได้ทางหนึ่ง

3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะภาครัฐ ในการดำเนินงานไม่ควรมองแต่ระดับนโยบาย แต่ควรให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตที่แท้จริง ควรเร่งพิจารณานโยบายเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม ด้านต่างๆ ของชาวอุรูกลาไว้ย โดยเฉพาะการจัดเป็นเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษสำหรับกลุ่ม ชาวอุรูกลาไว้ย ซึ่งควรนำมาเป็นแผนพัฒนาพื้นที่ที่นำเอาภูมิปัญญา รากเหง้าและนิเวศวัฒนธรรม มาเป็นตัวพิจารณา เพื่อรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวอุรูกลาไว้ยและเปิดโอกาส ให้ชาวอุรูกลาไว้ยได้แสดงออกถึงศิลปวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมในทางที่เหมาะสม โดยไม่มุ่งเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมเดิมให้เข้ากับวัฒนธรรมสมัยใหม่ แต่เป็นการมุ่งส่งเสริมให้ศิลปวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมได้คงอยู่ ต่อไป และควรมีการแบ่งหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาให้ชัดเจน เพื่อแก้ปัญหาคำสั่งการทำงานซ้ำซ้อนและหลีกเลี่ยงการปฏิเสธความรับผิดชอบ

4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งดำเนินงานแก้ปัญหาต่างๆ ให้กับชาวอุรูกลาไว้ย โดยเฉพาะงานที่เกี่ยวกับการส่งเสริมความมั่นคงในการอยู่อาศัยให้กับชาวอุรูกลาไว้ย เพื่อรองรับ การเพิ่มของจำนวนชาวอุรูกลาไว้ยในอนาคต

5) การเปลี่ยนแปลงเจ้าหน้าที่ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนา คุณภาพชีวิตของชาวอุรูกลาไว้ย ส่งผลให้การบริหารงานไม่ต่อเนื่อง ดังนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาใดๆ นอกจากจะเปิดโอกาสให้ชาวอุรูกลาไว้ย ได้มีส่วนร่วมแล้ว จะต้องเป็นบุคคลที่ทำงานอย่างมุ่งมั่น ต้องการให้เกิดการพัฒนาขึ้นกับ ชาวอุรูกลาไว้ยอย่างแท้จริง

6) บุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับชาวอุรูกลาไว้ย ควรทำความเข้าใจถึงรากเหง้าวัฒนธรรม ที่แท้จริงของชาวอุรูกลาไว้ย อันจะส่งผลทำให้สามารถนำข้อมูลไปสู่การวางแผนการพัฒนาได้ต่อไป

7) การส่งเสริมการศึกษาให้กับชาวอุรูกลาไว้ย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดทำ หลักสูตรท้องถิ่น ไม่มุ่งเฉพาะแต่การศึกษาในระบบ เพื่อส่งเสริมให้ชาวอุรูกลาไว้ยได้เห็นความสำคัญ ของประวัติศาสตร์ชุมชน มีความภูมิใจที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องราวในท้องถิ่นของตน สามารถ ขยายผลต่อบุคคลอื่นต่อไป พร้อมทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลกลุ่มอื่นได้รับรู้ข้อมูลของท้องถิ่นของตน ในมุมมองที่หลากหลายและมีการรับรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูลกันและกัน เพื่อนำมาสู่การปรับตัว เพื่อการอยู่ร่วมภายใต้สังคมเดียวกัน แม้ว่าวัฒนธรรมอาจจะมีแตกต่างกันบ้างก็ตาม

6.4.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการศึกษาไปใช้

ควรมีการศึกษาผลการศึกษาอย่างละเอียด เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชาวอุรุกรลาไวย์และเอกลักษณ์ของชาวอุรุกรลาไวย์ในแต่ละพื้นที่และศึกษาข้อมูลจากหลายแหล่ง เพื่อสามารถรู้ถึงรายละเอียดด้านต่างๆ ของชาวอุรุกรลาไวย์ในทุกพื้นที่

6.4.4 ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป ประกอบด้วย

1) การทำการศึกษากครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาโดยทำการตรวจสอบข้อมูลจากบุคคลหลายๆ กลุ่ม เพื่อเป็นการยืนยันถึงข้อเท็จจริงของข้อมูลและเป็นการทำให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

2) การทำการศึกษากครั้งต่อไปควรนำวิธีการเก็บข้อมูลที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การจัดสนทนากลุ่ม เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ชาวอุรุกรลาไวย์ได้พูดคุยให้ข้อมูลในลักษณะของการปรึกษา รับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่นและอาจมีการถกเถียงเพื่อให้เกิดข้อเท็จจริงมากยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

เกียรติศักดิ์ ปิลวาสน์. 2548. สีนามี มณฑลภูเก็จ มหันตภัยเลือดเย็น. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.

โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคใต้). 2526. ชาวเล: รายงานการศึกษาเบื้องต้นทางด้านมานุษยวิทยาวัฒนธรรม. กองโบราณคดี กรมศิลปากร.

โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคใต้). 2527. ชาวเลเกาะลันตา: การศึกษาสภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปและพิธีกรรม. กองโบราณคดี กรมศิลปากร.

จรัส วีระสมัน. 2534. การศึกษานิทานชาวเลจังหวัดสตูล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาวิชาไทยคดีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.

เจน จรจัด. 2525. วิญญานอิสระแห่งท้องทะเล. อนุสาร อ.ส.ท. 22 (มีนาคม 2525).

ฉัตรชัย พงศ์ประยูร. 2536. การตั้งถิ่นฐานมนุษย์ ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชนัญ วงษ์วิภาค. มปป. นิเวศวิทยาวัฒนธรรม. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ชลธิรา สัตยาวัฒนา. 2546. พลวัตสิทธิชุมชน: กระบวนทัศน์ทางมานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ: แพลน พริ้นติ้ง.

ดาวไสว ศิริวุฒิ. 2549. การจัดการน้ำเพื่อการทำนาของชาวนาภาคใต้: ศึกษากรณีการทำนาในพื้นที่ อ. นาโยง จ. ตรัง. ใน เอกสารสรุปการสัมมนาเครือข่ายนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ครั้งที่ 6 ประจำปี พ.ศ. 2549, หน้า 412-414. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นพดล กิตติกุล. 2546. ชาวเลหาดราไวย์กับอนาคตของลูกทะเล. ใน สิทธิชุมชนท้องถิ่นภาคใต้, หน้า 245-265. กรุงเทพฯ: แซทไฟร์ พริ้นติ้ง.

นฤมล อรุโณทัยและคณะ. 2546. คนพื้นเมืองกับพื้นที่อนุรักษ์ โครงการนำร่องอันดามัน หมู่เกาะสุรินทร์. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นฤมล อรุโณทัย. 2548. ความรู้พื้นบ้านของมอแกน: รูปแบบการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. วารสารวิจัยสภาวะแวดล้อม 22, 1: 85.

- นฤมล อรุโณทัยและคณะ. 2549ก. ชีวิตพวกเราชาวอุรุกรลาไวย์ แหลมตุ๊กแก เกาะสีเเห่ ภูเก็ต.
กรุงเทพฯ: จรัลสนิทวงศ์การพิมพ์.
- นฤมล อรุโณทัยและคณะ. 2549ข. ชุมชนมอแกนและอุรุกรลาไวย์กับพื้นที่คุ้มครอง. กรุงเทพฯ:
ภาพพิมพ์.
- นฤมล อรุโณทัยและคณะ. 2550. การสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพเสริมและอาชีพทางเลือก
ของชาวอุรุกรลาไวย์ในจังหวัดภูเก็ต. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- นฤมล อรุโณทัย. 2552. ความเปลี่ยนแปลงของบ้านและหมู่บ้านมอแกนที่หมู่เกาะสุรินทร์
จังหวัดพังงา ภายหลังจากเหตุการณีสึนามิ. ใน พลวัตชาติพันธุ์ภาคใต้: ผู้คนและชุมชนบริเวณ
เกาะและชายฝั่งอันดามัน, หน้า 58. 28 พฤศจิกายน 2551 ณ สถาบันวิจัยสังคม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร.
- นฤมล อรุโณทัยและคณะ. ม.ป.ป. คู่มือเสริมความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีชีวิตมอแกน. ม.ป.ท.
- นันทกา เครืออินทร์. 2553. รายงานวิจัย เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการทรัพยากรระดับ
ชุมชน: การพัฒนาที่มีผลกระทบต่อการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านนิเวศทางทะเลของ
ชาวอุรุกรลาไวย์ จังหวัดภูเก็ต. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ประทีป ชุมพล. 2524. ชาวเล ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับสังคม ชีวิตและการศึกษา. วารสาร
แลใต้ 5 (กุมภาพันธ์ – พฤษภาคม 2524).
- ประเทือง เครือหงส์. 2539. ชาวน้ำ (ชาวทะเล) ในเมืองไทย. กรุงเทพฯ: บรรณกิจเทรดดิ้ง.
- ปัญญา ศรีนาค. 2546. ถลุง ภูเก็ตและบ้านเมืองฝั่งทะเลตะวันตก. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. 2539. ภูมิปัญญานิเวศวิทยาชนพื้นเมือง ศึกษากรณีชุมชนกะเหรี่ยงในป่า
ทุ่งใหญ่นเรศวร. กรุงเทพฯ: โครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ.
- ปิยนุช แก้วหนู. 2521. ผลกระทบของธุรกิจการท่องเที่ยวต่อเครื่องมือประมงพื้นบ้าน: กรณีศึกษา
เครื่องมือประมงไซของชาวประมงอุรุกรลาไวย์ บ้านหาดราไวย์ ภูเก็ต. สารนิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ฝ่ายนโยบายและแผน การเคหะแห่งชาติ. 2548. รายงานฉบับสมบูรณ์. แผนพัฒนาที่อยู่อาศัย
ระดับเมือง จังหวัดภูเก็ต. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ร่วมกับ
สถาบันวิจัยสังคม ศูนย์บริการวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.

- พลาเดช ฅ ป้อมเพชร. 2546. โลกของชาวมอแกน : มองจากความรู้พื้นบ้านเกี่ยวกับทะเล และพื้นที่ชายฝั่ง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชามานุษยวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรี สุเมธกุล. 2545. การรับข่าวของชาวเลเกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, วิชาเอกภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติถลาง. ม.ป.ป. ชาวเลในจังหวัดภูเก็ต. ม.ป.ท.
- พิมพ์ไฉ่ ตั้งเมธากุล. 2529. การผสมกลมกลืนทางสังคมและวัฒนธรรม ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนชาวเลเกาะสิเหร่ ตำบลรัษฎา อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต. สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เพ็ญญา สนวนทอง. 2549. "ความขัดแย้งในการจัดการป่าชายเลนชุมชน: ศึกษากรณีป่าชายเลนชุมชนในเขตลุ่มน้ำปะเหลียน จ. ตรัง" ใน เอกสารสรุปการสัมมนาเครือข่ายนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ครั้งที่ 6 ประจำปี พ.ศ. 2549. หน้า 174-177. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไพบุลย์ อูบัติศฤงษ์. นโยบายด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต(ออนไลน์). ม.ป.ป. แหล่งที่มา: <http://information.phuketindex.com/society/people/134-2009-02-05-11-10-22.html> (2553, กุมภาพันธ์ 1)
- มติชน. ชาวมอแกนซาบซึ่งน้ำพระทัย "สมเด็จพระเทพฯ" ทรงรับฟังปัญหาถูกแย่งที่ดินทำกิน หวั่นสิ้นเผ่าพันธุ์ (ออนไลน์). 2553. แหล่งที่มา: http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1225805965&grpid=01&catid=42 (2552, มีนาคม 5)
- มนตรี กรรพุมมาลย์. 2545. การพัฒนาชุมชน: จากแนวคิดสู่การพัฒนาชุมชนเมืองและชนบท. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มูลนิธิชุมชนไทย. มปป. 5 ปี สี่นามิ จากภัยพิบัติธรรมชาติสี่นามิสู่ภัยจากทุนและแผนพัฒนาอันดามัน เครือข่ายผู้ประสบภัยสี่นามิและสิทธิชุมชน. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)
- มูลนิธิทรัพยากรเอเชีย. 2520. เรื่องเล่าจากหมู่บ้านชาวเล. กรุงเทพฯ: มูลนิธิทรัพยากรเอเชีย.
- เมธิธา ไกรนที. 2552. พัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานของชุมชนอูรักลาไวกัยในจังหวัดภูเก็ต. ใน พลวัตชาติพันธุ์ภาคใต้: ผู้คนและชุมชนบริเวณเกาะและชายฝั่งอันดามัน, หน้า 61-73. 28 พฤศจิกายน 2551 ณ สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร.

จนท.อุทยาน รวบรวมแก๊งชาวเลภูเก็ตลอบจับปลา – หอยสวยงามในตรัง(ออนไลน์). 2549. แหล่งที่มา:

<http://www.nicaonline.com/webboard/index.php?topic=4063.0> (2553, มีนาคม 18)

รวบ 6 ชาวไทยใหม่ลอบจับปลาสวยงามเกาะลันตา(ออนไลน์). 2552. แหล่งที่มา: <http://www.nicaonline.com/webboard/index.php?topic=11312.0> (2553, มีนาคม 18)

<http://www.nicaonline.com/webboard/index.php?topic=11312.0> (2553, มีนาคม 18)

เจ้าหน้าที่จับกุมชาวไทยใหม่ชุมชนราไวย์ ลักลอบจับปลาสวยงาม-ปะการัง (ออนไลน์). 2553.

แหล่งที่มา: <http://news.phuketindex.com/government/phuket-757-181634.html>

(2553, มีนาคม 18)

การผลักดันให้ภูเก็ตเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อการท่องเที่ยว(ออนไลน์). ม.ป.ป. แหล่งที่มา:

<http://www.phuketonline.com/index.php?lay=show&ac=article&id=5386633>

0&Ntype=5 (2553, กุมภาพันธ์ 1)

การท่องเที่ยวภูเก็ต(ออนไลน์). ม.ป.ป. แหล่งที่มา: <http://www.citisevice.net/forum/index.php?topic=8850.msg8850> (2553, กุมภาพันธ์ 1)

<http://www.citisevice.net/forum/index.php?topic=8850.msg8850> (2553, กุมภาพันธ์ 1)

THAILAND TOURISM OVERVIEW FOR 2009 AND TOURISM GOALS AND TRENDS FOR

2010(ออนไลน์). ม.ป.ป. แหล่งที่มา: http://www.tatnews.org/tat_news/4677.asp

(2553, กุมภาพันธ์ 3)

ยศ สันตสมบัติ. 2530. จากวานรถึงเทวดา: มาร์กซิสม์และมานุษยวิทยามาร์กซิสม์. กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ยศ สันตสมบัติ. 2544. มนุษย์กับวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ยศ สันตสมบัติ. 2546. สิทธิชุมชน: พัฒนาการและการปรับกระบวนการทัศน์ทางมานุษยวิทยา.

ใน พลวัตสิทธิชุมชน: กระบวนทัศน์ทางมานุษยวิทยา, หน้า 87-94. กรุงเทพฯ:

แปลน พรินติง.

ยศ สันตสมบัติและคณะ. 2547. นิเวศวิทยาชาติพันธุ์ ทรัพยากรชีวภาพและสิทธิชุมชน. เชียงใหม่:

บริษัท วิทอินดิไซน์ จำกัด.

เยาวนิตย์ ศรีละมุล. 2541. วัฒนธรรมเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของชาวเล

เกาะหลีเป๊ะ ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล. วิทยานิพนธ์ปริญญา

มหาบัณฑิต, วิชาเอกไทยคดีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย

ทักษิณ.

- เยาวลักษณ์ ศรีสุภาไส. 2545. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม – เศรษฐกิจและวัฒนธรรม: ศึกษากรณีชาวเลสั่งกาอู๋ อ.เกาะลันตา จ.กระบี่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชามานุษยวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รังสรรค์ ประทุมวรรณ. 2543. กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม: การพัฒนา. ใน แนวความคิดพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรม, หน้า 103. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ฤดี ภูมิภูถาวร. 2550. ภูเก็ต. ภูเก็ต: ภูเก็ตบลูเลทิน.
- ละเอียด กิตติยานันท์. 2529. สภาพความเป็นอยู่และความต้องการที่เกี่ยวกับการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวเล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาสารัตถศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เลิศชาย ศิริชัย. 2546ก. สิทธิชุมชนและปัญหาสิทธิชุมชนท้องถิ่นภาคใต้. ใน พลวัตสิทธิชุมชน: กระบวนทัศน์ทางมานุษยวิทยา, หน้า 301-308. กรุงเทพฯ: แปลน พรินติ้ง.
- เลิศชาย ศิริชัย. 2546ข. ชุมชนท้องถิ่นภาคใต้กับปัญหาสิทธิชุมชน. ใน สิทธิชุมชนท้องถิ่นภาคใต้, หน้า 405-415. กรุงเทพฯ: แซทไฟร์ พรินติ้ง.
- เลิศชาย ศิริชัยและคณะ. 2546. สิทธิชุมชนท้องถิ่นภาคใต้: โครงการสิทธิชุมชนท้องถิ่นจากจารีตประเพณีสู่สถานการณ์ปัจจุบัน: การศึกษาเพื่อแสวงหาแนวทางนโยบายสิทธิชุมชนท้องถิ่นในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- วราคม ทีสุกะ. 2544. สังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา.
- วูล์ฟกัง ซาคส์. ความรุ่งเรืองและเสื่อมถอยของอุดมการณ์การพัฒนา (Development: The Rise and Decline of an Ideal). แปลโดย นฤมล อรุโณทัยและจิรวรรณ ตั้งจิตเมธี. กรุงเทพฯ: มปป. 2546.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. มปป. นิเวศวิทยาวัฒนธรรม. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศศิเพ็ญ รักษะเปาและอรุณรัตน์ สรรเพชร. 2535. การวิเคราะห์ชุมชนชาวเลบ้านแหลมตุ๊กแก. สถาบันราชภัฏภูเก็ต.(เอกสารไม่ตีพิมพ์)
- ศิริรัตน์ กตัญชสิทธิ์กุล. 2552. ชาวเลในมาเลเซียและอินโดนีเซีย. ใน รายงานสรุปการเสวนา ชาวเลในคาบสมุทรมลายู. 12 มกราคม 2552 ณ สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ.
- ศิริศักดิ์ คุ่มรักษา. ม.ป.ป. เพื่อความเข้าใจในแผ่นดินภูเก็ต หนังสือชุด นักเดินทางเพื่อความเข้าใจในแผ่นดิน. ม.ป.ท.

- ศิลปากร, กรม. 2532. กลาง ภูเก็ตและชายฝั่งทะเลอันดามัน โบราณคดี ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ และเศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ: อมรินทร์ พริ้นติ้ง กรุ๊ป.
- ศุภโชค แซ่ตัน. 2545. ความต้องการของชาวเลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่: กรณีศึกษาโรงเรียนชุมชนบ้านศาลาด่าน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาการศึกษา, สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศูนย์ข่าวภูเก็ต. ชาวมอร์แกนราไวส์เฮลันด์ตั้งสำนักงานเงินกู้ทาส เครือข่ายช่วยเหลือภัยหลังนายทุน โหดใช้ระบบ 272. (ออนไลน์). 2552. แหล่งที่มา: <http://www.startpage.in.th/mobile/view/10213> (2553, มีนาคม 18)
- ศูนย์ข่าวภูเก็ต. หน่วยงานภาครัฐ-องค์กรเอกชนประสานแก้ปัญหาหนี้ครอบครัวคนไทยใหม่ หาดราไวส์. (ออนไลน์). ม.ป.ป. แหล่งที่มา: <http://www.manager.co.th/aspin/mgrview.aspx?NewsID=952000093967> (2553, มีนาคม 18)
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). 2546. พลวัตสิทธิชุมชน: กระบวนทัศน์ใหม่ทางมานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). 2548. ภูมิปัญญากับการสร้างพลังชุมชน. กรุงเทพฯ: ไอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์.
- สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา. 2529. สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ 3. สงขลา: มูลนิธิโตโยต้า.
- สังคีต พิริยะรังสรรค์. 2538. โลกาภิวัตน์กับสังคม เศรษฐกิจไทย. ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: 179 การพิมพ์.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2543. ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สาลินี ปราบ. 2548. ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวเลเกาะสิเหร่ อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาการศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุนัย ราชภัฏชารักษ์. 2527. ภูเก็ต. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.
- สุรัสวดี กองสุวรรณ. 2539. การอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองชาวเลในหมู่บ้านสงกา อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดกระบี่: การศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สมชาย ปรีชาศิลปกุล. การเมืองเรื่องชาติพันธุ์ ภูมิบุตร: การเมืองแห่งอัตลักษณ์(ออนไลน์). 2547. แหล่งที่มา: <http://www.midnightuniv.org/midarticle/newpage74.html> (2553, กุมภาพันธ์15)
- สมศรี ศิริขวัญชัย. 2541. การวิเคราะห์เชิงนิเวศวิทยาวัฒนธรรมเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์: กรณีศึกษาชุมชนมอญเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานประมงจังหวัดภูเก็ต. 2553. รายงานสรุปสถานะด้านการประมง จังหวัดภูเก็ต. ภูเก็ต: สำนักงานประมงจังหวัด. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)
- หน่วยวิจัยสิ่งแวดล้อมศึกษาและคณะ. 2549. รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการพัฒนาหลักสูตรความรู้ท้องถิ่นของชาวอุรักลาไวย์ในหมู่เกาะอาดัง-ราวี. คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อรุณรัตน์ สรรเพ็ชร. 2541. การบำบัดรักษาโรคของชาวเลในจังหวัดภูเก็ต. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาไทยคดีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- อร กุ้งแก้ว. 2522. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับสิ่งใหม่ของชาวเล เกาะลิเเห่ อำเภอเมืองจังหวัดภูเก็ต. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อมรา พงศาพิชญ์. 2533. วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์: วิเคราะห์แนวมานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา พงศาพิชญ์. 2547. ความหลากหลายทางวัฒนธรรม(กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. 2543. อัตลักษณ์และความหมาย: สิทธิ. ใน แนวความคิดพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรม, หน้า 186. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. 2544. มิติชุมชน: วิธีคิดท้องถิ่นว่าด้วยสิทธิ อำนาจและการจัดการทรัพยากร. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อาภรณ์ อุกฤษณ์. 2532. พิถีพิถันเรื่อง: ภาพสะท้อนสังคม และวัฒนธรรมของชาวเล กรณีศึกษาบ้านหัวแหลม เกาะลันตา จังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขา มานุษยวิทยา ภาควิชามานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อุดมลักษณ์ สุนทรระกูล. 2548. การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มคนบนที่สูง: ภูมิปัญญาในการจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติ. ใน ภูมิปัญญากับการสร้างพลังชุมชน. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.
พรินติ้งเฮ้าส์.

อุทัย หิรัญโต. เรื่องของชาวน้ำ. วารสารกระบี่ 1(มกราคม 2516).

เอกวิทย์ ณ ถกลาง. 2544. ภาพรวมภูมิปัญญาไทย. ใน ภูมิปัญญาชาวบ้านกับกระบวนการเรียนรู้
และการปรับตัวของชาวบ้านไทย, หน้า 42. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์.

เอกสารประชาสัมพันธ์ของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสิมิลัน.มปป. อาณาจักรใต้ทะเลแห่งอันดามัน.
สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 5 (นครศรีธรรมราช) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า
และพันธุ์พืช.

ภาษาอังกฤษ

Anthony R. Walker. Central Government and “Tribal” Minorities: Thailand and West

Malaysia Compared(Online). 1975. Available from:

http://www2.sac.or.th/database/ethnicredb/Report_Page_User.php?GET_ID=430

(2010, February 16)

Engelhardt, Richard and Pamela Rumball Rogers. 1997. The Phuket Project Revisited: The Ethno-
Archaeology Through Time of Maritime Adapted Communities in Southeast Asia.
The Journal of the Siam Society 85.

Narumon, Paladej and Jeerawan Buntowtook. 2007. Survey on Additional and

Alternative Occupations for the Urak Lawoi of Phuket. Bangkok. Social Research

Institute Chulalongkorn University.

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลัก

ประกอบด้วย	1. ชาวอุรุกรักลาไวย์แหลมตุ๊กแก	จำนวน	19	คน
	2. ชาวอุรุกรักลาไวย์หาดราไวย์	จำนวน	20	คน
	3. ชาวอุรุกรักลาไวย์หาดสะปำ	จำนวน	5	คน
	4. บุคคลอื่นๆ	จำนวน	4	คน
		รวม	48	คน

มีรายละเอียด ดังนี้

1. หมู่บ้านแหลมตุ๊กแก

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	อายุ (ปี)	วันที่สัมภาษณ์
1.	นางจิว ประโมงกิจ	79	11 ธันวาคม 2550
2.	นายมณี ประโมงกิจ	70	26 มีนาคม 2551
3.	นายริน ประมงกิจ	75	28 มีนาคม 2551
4.	นายสุธน ประโมงกิจ	50	11 ธันวาคม 2550
5.	นายไธรส ประโมงกิจ	46	10 ธันวาคม 2550
6.	นายเพชร ประมงกิจ	40	11 ธันวาคม 2550
7.	นายสมชาย ประมงกิจ	50	12 ธันวาคม 2550
8.	นายสีอิน ประมงกิจ	82	12 ธันวาคม 2550
9.	นางจ๊ะมีะ ประมงกิจ	เสียชีวิต(100ปี)	14 ธันวาคม 2550
10.	นายจิว ประมงกิจ	60	14 ธันวาคม 2550
11.	นายจ้อย ประมงกิจ	78	20 มิถุนายน 2552
12.	นายเข้ม ประโมงกิจ	53	26 มีนาคม 2552
13.	นางคิด ประโมงกิจ	50	26 มีนาคม 2552
14.	นายปรีชา ชาน้ำ	40	26 มีนาคม 2552
15.	นางบัวศรี ประมงกิจ	31	14 มีนาคม 2552
16.	นายลอด ประมงกิจ	75	14 มีนาคม 2552
17.	นางโธแต้ม ประมงกิจ	73	14 มีนาคม 2552
18.	นายมะเป็น ประโมงกิจ	65	11 ธันวาคม 2550
19.	นายชลิต ประมงกิจ	53	27 มีนาคม 2551

2. หมู่บ้านหาดราไวย์

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	อายุ (ปี)	วันที่สัมภาษณ์
1.	นางนึ่ง บางจาก	54	20 ธันวาคม 2550
2.	นายบุญเย็น ดำรงเกษตร	51	20 ธันวาคม 2550
3.	นายหังม ดำรงเกษตร	62	30 มีนาคม 2551
4.	นายหริ พองสายธาร	66	1 เมษายน 2551
5.	นายอาหลิน หาดทรายทอง	49	21 ธันวาคม 2550
6.	นายวสุ้ง้อย หาญทะเล	50	21 ธันวาคม 2550
7.	นายสน บางจาก	73	31 มีนาคม 2551
8.	นายนิรันดร์ หยั่งปาน	35	18 มีนาคม 2552
9.	นายสนิท แซ่ซัว	33	24 กุมภาพันธ์ 2552
10.	นายมนัส เกาะลอย	33	24 กุมภาพันธ์ 2552
11.	นายสมชาย รักนาวา	50	24 กุมภาพันธ์ 2552
12.	นายหวิน หาดทรายทอง	66	21 ธันวาคม 2550
13.	นายจิม หลักเกาะ	71	21 ธันวาคม 2550
14.	นายยะ กระแสชลธาร	43	21 ธันวาคม 2550
15.	นายขัน แผลมตง	44	21 ธันวาคม 2550
16.	นายวันพิชัย สำเนียงล้ำ	47	21 ธันวาคม 2550
17.	นายแฉ้ว หาดทรายทอง	60	21 ธันวาคม 2550
18.	นายหยม หาดทรายทอง	77	21 ธันวาคม 2550
19.	นายบุญเลิศ มณีวงศ์	53	31 มีนาคม 2552
20.	นายอะเห็น ประมิ่งกิจ	71	31 มีนาคม 2552

3. หมู่บ้านหาดสะปำ

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	อายุ (ปี)	วันที่สัมภาษณ์
1.	นายสิทธิ ประมิ่งกิจ	59	12 ธันวาคม 2550
2.	นายจิตติ ประมิ่งกิจ	36	3 เมษายน 2552
3.	นายมะฉิว ประมิ่งกิจ	74	24 กุมภาพันธ์ 2552
4.	นางสาวหน่อไม้ ประมิ่งกิจ	65	24 กุมภาพันธ์ 2552
5.	นายมะหล่ำ ประมิ่งกิจ	เสียชีวิต (80ปี)	12 ธันวาคม 2552

4. บุคคลอื่นๆ

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	อายุ (ปี)	วันที่สัมภาษณ์
1.	นายสมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์ รองประธานคณะกรรมการดำเนินการ พิพิธภัณฑ์เหมืองแร่ จังหวัดภูเก็ต	63	25 มีนาคม 2552
2.	นายวีระ กาวีเศษ ข้าราชการบำนาญ (อดีตอาจารย์ สอนโรงเรียนการศึกษาผู้ใหญ่ บ้านไทยใหม่ หาดราไวย์)	54	6 เมษายน 2552
3.	นายธนู แบนเนียน เจ้าหน้าที่องค์การความร่วมมือ เครือข่ายฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ อันดามัน (ผู้ที่เติบโตในพื้นที่หาดสะปำ)	40	22 มีนาคม 2552
4.	นางสาวศุภวรรณ จันท์เดิบ รักษาการผู้ประสานงานโครงการ พัฒนาครอบครัวชาวไทยใหม่ จ.ภูเก็ต มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย	27	22 มีนาคม 2552

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

ภาพประกอบการวิจัย

สภาพบ้านเรือนของชาวอุร่าลาไว้อยู่ในอดีต

ที่มา: จากการรวบรวมของนายทวี ปิติสุข

พิพิธภัณฑ์แห่งชาติกลาง

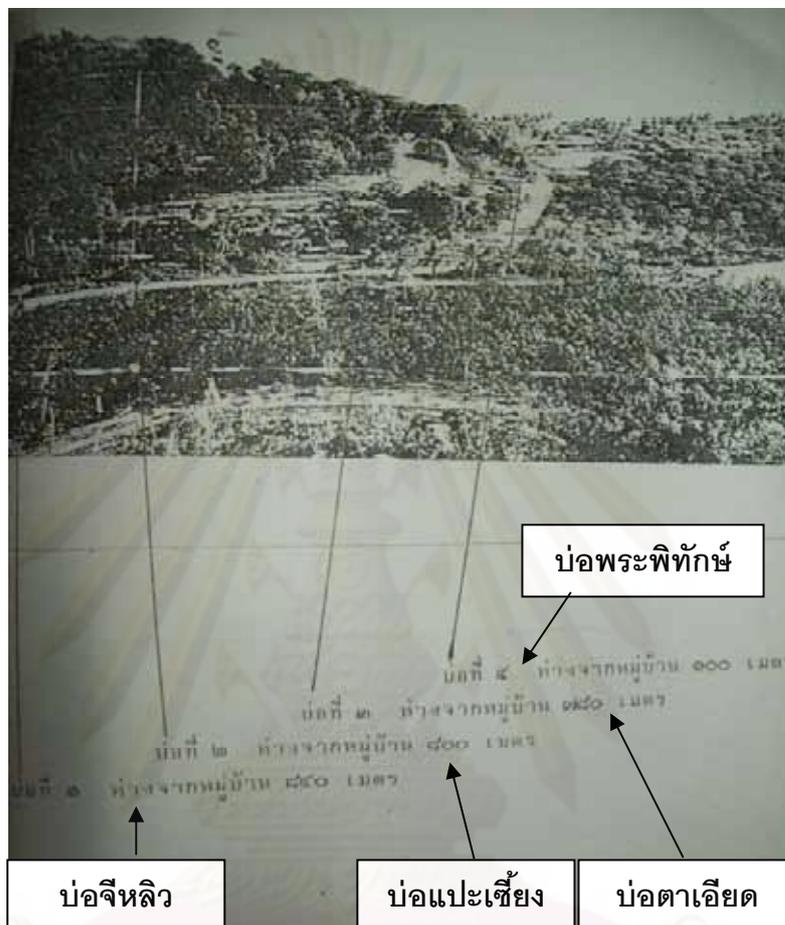
ประวัติหมั่น
 นานแหลมตึกแก มีอายุ มากกว่า 56 ปี ใช้ก่อนสงครามโลกครั้งที่
 ๑. ซึ่งได้มีที่มาจากแหลมตึกแก เพราะ เป็นวังที่เกิดโรคระบาด
 ในตึกนั้น ได้มีผู้ป่วยตายเป็นจำนวนมากจนนำไปฝังไม่ทัน ซึ่งได้
 มีการฝัง แคน ฝังที่ อ่าง ใต้ บ้าน เมื่อเห็นว่าคนทั่วไปต้องตาย
 กันหมด จึงย้ายไปฝัง แหลมตึกแก. ซึ่งเมื่อ สงครามโลกครั้งที่ ๑
 มีเวลานั่ง ทั้งที่ บ้านตึกแก ที่นั้น แต่ก็ต้องย้ายมาอยู่ที่ เดิม ที่แหลม-
 ตึกแก เพราะ ถูกคนจีนที่ เป็นร้านทำหมึก ไท ยาม. แต่มีเงื่อนไขว่า
 สามารถ ครอบครองได้ แต่ต่อมาได้ เก็บค่าเช่า มีเวลานั่ง จึงไม่ได้
 จึงเป็นเหตุ ให้ต่อยาม ในวัง ปี พ.ศ. 2502. กลับมาอยู่ที่ เดิม จนมา
 ถึงบัดนี้ ซึ่งมีคนจีนอาศัยอยู่ ตรงที่ ร้านอาหาร ริมฝั่งโขง ซึ่งเป็น
 ของ นาย ฉากฤษณ์ ติ่มวราวัฒน์

บันทึกประวัติการตั้งถิ่นฐานของชาวอุรักลาไวยแหลมตึกแก
 โดยชาวอุรักลาไวยแหลมตึกแก

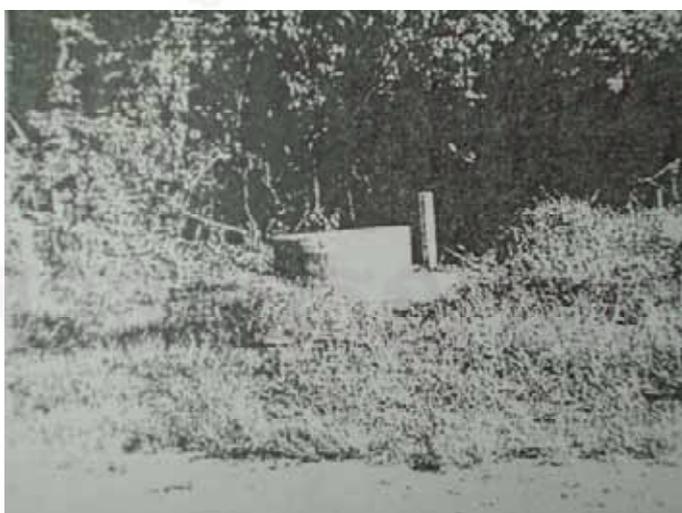
ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

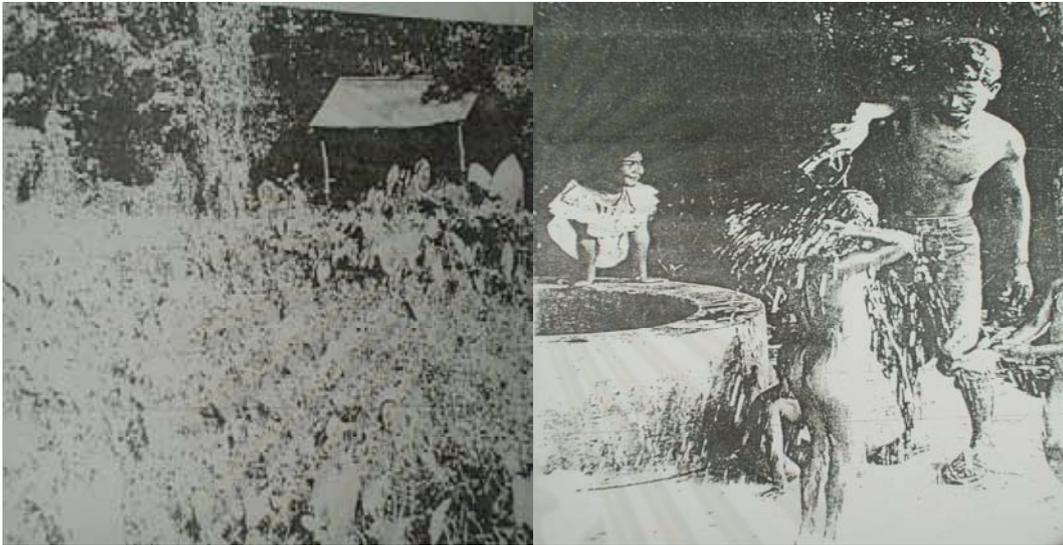
บ่อน้ำที่ชาวอุรุกรักลาไวย์แหลมตึกแกใช้ประโยชน์ในอดีต

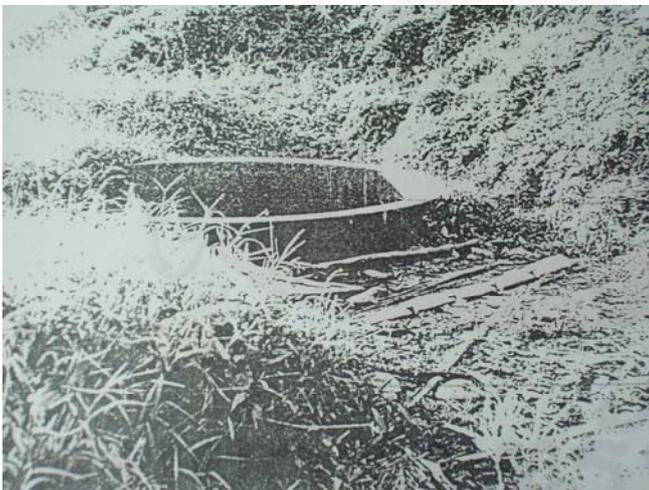
มีรายละเอียด ดังนี้

บ่อที่ 1 ชื่อ บ่อจี้หลิว เป็นบ่อน้ำสาธารณะ อยู่ทางซ้ายมือของถนนเข้าสู่หมู่บ้าน ห่างจากถนน 8 เมตร ความลึกของบ่อ 4.5 เมตร ความกว้างของปากบ่อ 1 เมตร

บ่อที่ 2 ชื่อ บ่อแปะเซียง ปากบ่อกว้าง 1 เมตร ลึก 344 เมตร ห่างจากบ่อที่หนึ่ง 20 เมตร

บ่อที่ 3 ชื่อ บ่อตาเอียด
ปากบ่อกว้าง 3.5 เมตร ห่าง
จากบ่อที่หนึ่ง 110 เมตร ห่าง
จากถนน 80 เมตร เป็นบ่อนี้
ที่มีเจ้าของแต่อนุญาต
ให้ชาวเลใช้ได้

บ่อที่ 4 ชื่อ บ่อพระพิทักษ์
ปากบ่อกว้าง 1 เมตร ลึก 6.4
เมตร ห่างจากหมู่บ้าน 100
เมตร

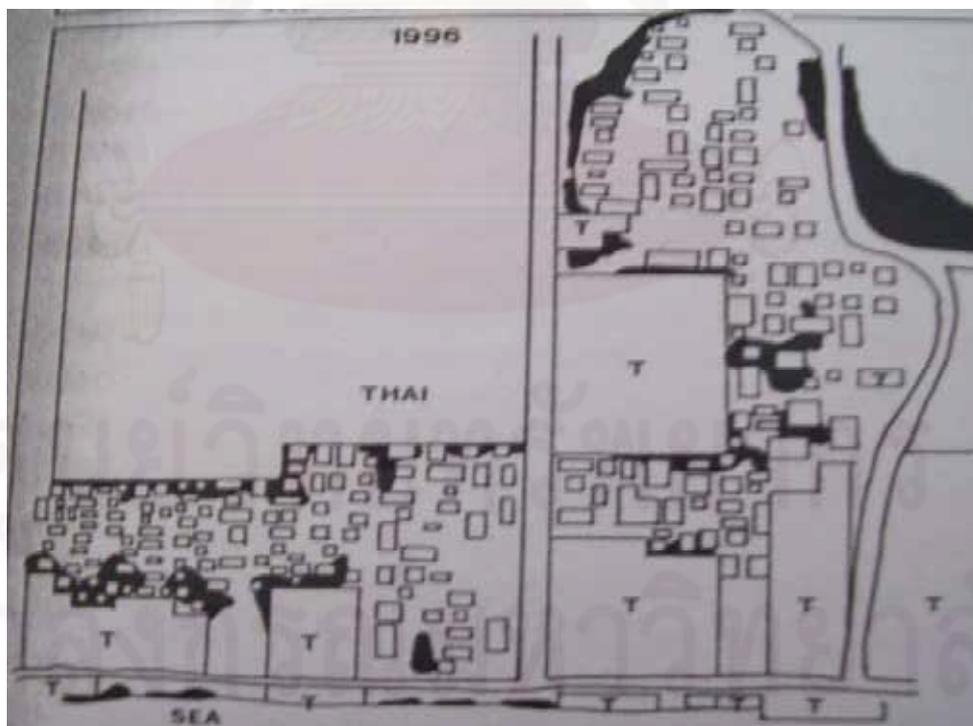
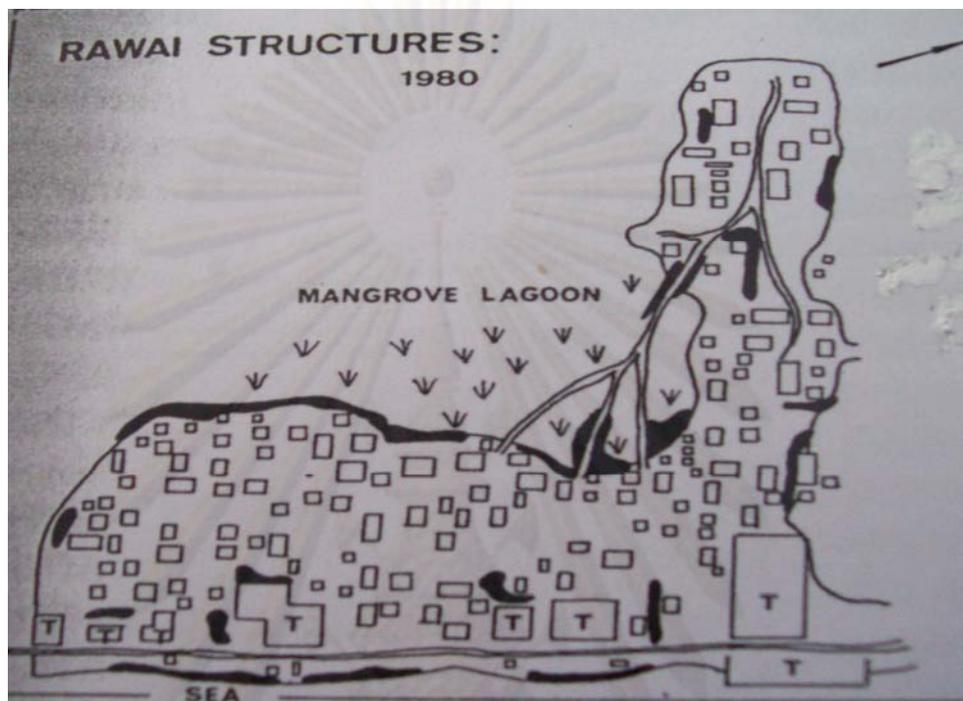
ที่มา: ศศิเพ็ญ รักกะเปาและอรุณ
รัตน์ สรรเพชร. การวิเคราะห์ชุมชน
ชาวเลบ้านแหลมตึกแก. ศูนย์
กศ. บป. ภูเก็ต. สถาบันราชภัฏ
ภูเก็ต. 8 พฤษภาคม 2536.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนผังแสดงพัฒนาการของหมู่บ้านหาดราไวย์ในปี ค.ศ.1980 และ ปี ค.ศ.1996

ที่มา: Richard A Engelhardt and Pamela Rumball Rogers

สภาพหมู่บ้านหาดราไวย์ในอดีต

ที่มา: จากการรวบรวมของเทศบาลตำบลราไวย์และชาวอุรักลาไวย์หาดราไวย์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตรัสถามทุกข์สุขกับราษฎรชาวเล
ที่บ้านราไวย์ วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๐๒

สภาพพื้นที่ทุ่งนาภายในหมู่บ้าน

สภาพพื้นที่และการตั้งบ้านเรือนภายในหมู่บ้าน

สถานที่สำคัญของชาวอุรักลาไวย์หมู่บ้านแหลมตึกแกในปัจจุบัน

หลาดดาโต๊ะของชาวอุรักลาไวย์แหลมตึกแก

ลานประกอบพิธีกรรม/ลานเอนกประสงค์ของชาวอุรักลาไวย์

ศูนย์ปฏิบัติการหมู่บ้านชาวอุรักลาไวย์แหลมตึกแก

สถานที่สำคัญของชาวอุรักลาไวย์หมู่บ้านหาดราไวย์ในปัจจุบัน

หลาดดาโต๊ะของชาวอุรักลาไวย์หาดราไวย์

ลานประกอบพิธีกรรม/ลานเอนกประสงค์ของชาวอุรักลาไวย์

บ่อส.ส.

บ่อลึก/บ่อดั้งเดิม

สถานที่สำคัญของชาวอุรักลาไยหมู่บ้านหาดราไวย์ในปัจจุบัน (ต่อ)

บ่อดก

บ่อหมู

สถานที่สำคัญของชาวอุรักลาไวยหมู่บ้านหาดสะปำในปัจจุบัน

หลาดาโต๊ะของชาวอุรักลาไวยหาดสะปำ

ลานประกอบพิธีกรรม/ลานเอนกประสงค์ของชาวอุรักลาไวย

ศูนย์เด็กของหมู่บ้านหาดสะปำ

หลักฐานสำคัญที่แสดงถึงการตั้งถิ่นฐานของชาวอุรูกลาไวย์

สมเด็จพระบรมราชาชนนีเสด็จเยี่ยมหมู่บ้านแหลมตึกแก เมื่อปี พ.ศ. 2510
(ที่มา: จากการรวบรวมของชาวอุรูกลาไวย์แหลมตึกแก)

ซากเปลือกหอยมุกโขงที่มีการขุดพบได้ต้นมะขามหน้าหาดราไวย์ในขณะการขุดทำถนน
โดยในอดีต มีเพียงชาวอุรูกลาไวย์เท่านั้นที่ เป็นผู้หาหอยมุกโขงเพื่อนำมารับประทาน
และนำเปลือกมาฝังบริเวณหมู่บ้านของตน
(ที่มา: จากการรวบรวมของนายสมนึก ปัทมะคันธิน: นักสะสมหอย)

หลักฐานสำคัญที่แสดงถึงการตั้งถิ่นฐานของชาวอูรักลาไวย (ต่อ)

เหรียญที่มีการขุดพบบริเวณหลาดตาโต๊ะของชาวอูรักลาไวยหาดราไวย์ซึ่งมีการนำมาฝังบริเวณดังกล่าวเมื่อมีการประกอบพิธีกรรมอาบน้ำมนต์ (ที่มา: จากการรวบรวมไว้ของชาวอูรักลาไวยหาดราไวย์)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่แสดงสุสานของชาวอุรักลาไวย์แหลมตึกแกและหาดสะพานบริเวณเกาะร้าง

แผนที่แสดงสุสานของชาวอุรักลาไวย์หาดราไวย์บริเวณหาดมิตรภาพ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สภาพหมู่บ้านแหลมตึกแกในปัจจุบัน

(หมู่บ้านสีนาค)

สภาพหมู่บ้านหาดราไวย์ในปัจจุบัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สภาพหมู่บ้านหัตสະปะปาในปัจจุบัน

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สภาพปัญหาของหมู่บ้านแหลมตุ๊กแกในปัจจุบัน

สภาพบ้านเรือนมีความแออัดเนื่องจากพื้นที่มีจำกัด

สภาพเขื่อนกั้นน้ำพังทำให้น้ำทะเลไหลเข้าสู่บ้านของชาวอูรักลาโว้ย

ปัญหาน้ำท่วมขังบริเวณบ้านของชาวอูรักลาโว้ย

สภาพปัญหาของหมู่บ้านหาดราไวย์ในปัจจุบัน

สภาพบ้านเรือนมีความแออัดเนื่องจากพื้นที่มีจำกัด

ปัญหาน้ำท่วมขังบริเวณบ้านของชาวอุรักลาไวย์

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สภาพปัญหาของหมู่บ้านหาดสะป่าในปัจจุบัน

สภาพบ้านเรือนมีความแออัดเนื่องจากพื้นที่มีจำกัด

ปัญหาน้ำท่วมขังบริเวณบ้านของชาวอุรุกรักลาไวย์

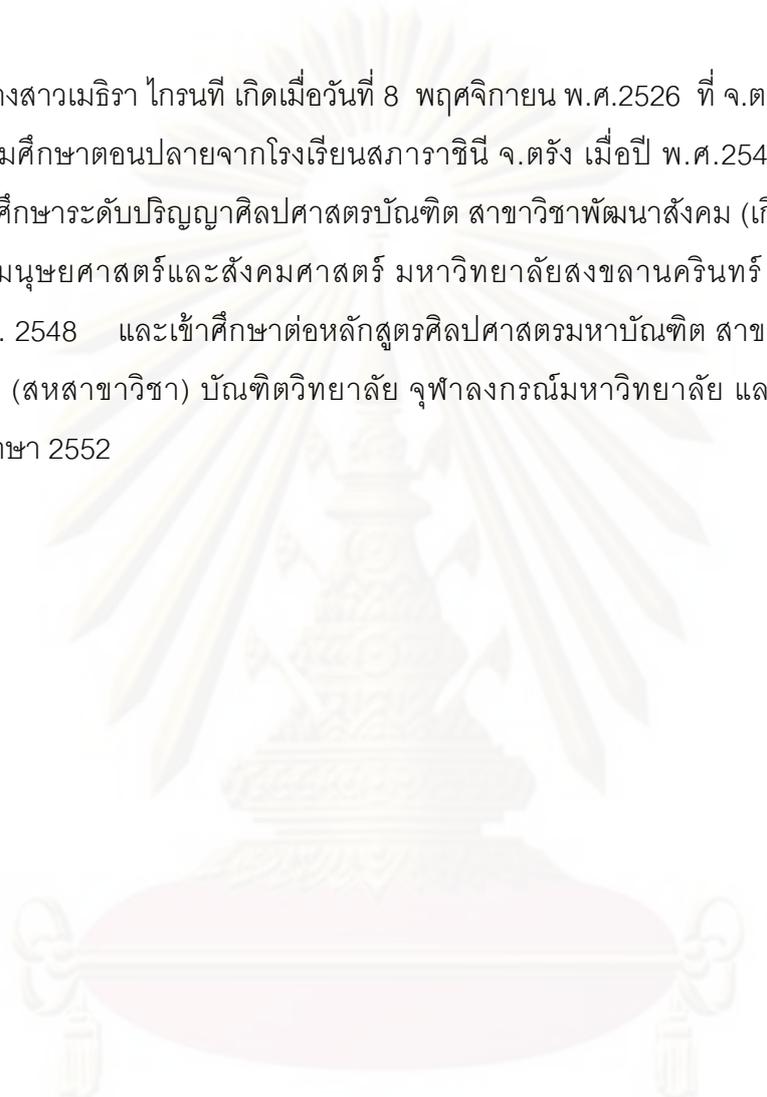
ปัญหาขยะบริเวณใต้ถุนบ้านของชาวอุรุกรักลาไวย์

ปัญหาด้านสาธารณสุขปกคลุมพื้นที่พื้นฐานและสุขอนามัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวเมธิรา ไกรนที เกิดเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ.2526 ที่ จ.ตรัง สำเร็จการศึกษา
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนสภาราชนิ จ.ตรัง เมื่อปี พ.ศ.2545 ต่อจากนั้น
สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาศึกษา (เกียรตินิยมอันดับ 1)
จากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
เมื่อปี พ.ศ. 2548 และเข้าศึกษาต่อหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์
และสังคม (สหสาขาวิชา) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสำเร็จการศึกษา
ในปีการศึกษา 2552

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย